ТЕХНИЧКА ШКОЛА „ИЗУДИН ШУШЕВИЋ“
Ул. Вука Караџића бб,
Нови Пазар
www.tehnickanp.edu.rs
direktor@tehnickanp.edu.rs

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
ЗА СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ У ТРОГОДИШЊЕМ И ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ ТРАЈАЊУ У СТРУЧНОЈ ШКОЛИ ЗА ПОДРУЧЈА РАДА: МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА, ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И САОБРАЋАЈ
ЗА ПЕРИОД ОД 1. 9. 2025. ДО 31. 8. 2029. ГОДИНЕ

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ УСВОЈЕН ЈЕ НА СЕДНИЦИ ШКОЛСКОГ ОДБОРА, ОДРЖАНОЈ 13. 06. 2025. ГОДИНЕ.

Нови Пазар, јун, 2025.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА/REPUBLIKA SRBIJA
ТЕХНИЧКА ШКОЛА "ИЗУДИН ШУШЕВИЋ"
ТЕХНИЧКА ШКОЛА "ИЗУДИН ШУШЕВИЋ"
Број/Broj: 841
Дат./Dat.: 13.06
Нови Пазар/Novi Pazar

Školski odbor Tehničke škole Izudin Šušević Novi Pazar na sednici održanoj dana 13.06.2025 godine ,na osnovu člana 119.Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspiatanja ("Sl.glasnik RS" br.88/17,27/18,10/19,6/20 ,129 /21 ,92/2023 i 19/2025) i člana 52.Statuta škole ,na kojoj je prisustvovalo devet članova Školskog odbora,doneo je sledeće

O D L U K U

Usvaja se Školski program za period od 01.09.2025. godine do 31.08.2029. godine .

O b r a z l o ž e nj e

Školski odbor Tehničke škole Izudin Šušević Novi Pazar na sednici održanoj 13.06.2025 godine na kojoj je prisustvovalo devet članova Školskog odbora ,razmatrao je i jednoglasno usvoji Školski program za period od 01.09.2025. godine do 31.08.2029. godine .

PREDSEDNIK ŠKOLSKOG

ODBORA

Ljajić Rifat,prof.

У изради Школског програма учествовали су:

1) Аладин Токалић, директор школе
2) Албин Кршић, помоћник директора
3) Вања Маринковић, помоћник директора
4) Незрина Даздаревић, психолошкиња,
5) Мерсада Веснић, педагогиња,
6) Билал Џамовић, наставник машинске групе предмета,
7) Едиб Селмановић. организатор практичне наставе,
8) Мерсад Челић, организатор практичне наставе,
9) Руководиоци стручних већа:
    - Дамир Нуховић, стручно веће машинства и обраде метала,
    - Весад Дољак, стручно веће електротехнике,
    - Дамир Рамчић, стручно веће саобраћаја,
    - Самир Хануша, стручно веће српског и босанског језика,
    - Нермин Рецовић, стручно веће друштвених наука,
    - Зилха Бећовић, стручно веће природних наука,
    - Златко Мехоњић, стручно веће математика и информатика,
    - Сузана Маринковић, стручно веће енглеског језика,
1) Руководиоци стручних актива, школских тимова и секција.

С А Д Р Ж А Ј

1. УВОДНИ ДЕО 6

1.1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ 6

1.2. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 6

ЗАКОНИ 6

1.3. САДРЖАЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 10

1.4. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 11

2.1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ 12

2.2. РЕТРОСПЕКТИВА РАДА ШКОЛЕ 13

3. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈИ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ 14

3.1. НАСТАВА НА ЈЕЗИКУ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ 15

4. ПРЕГЛЕД ПЛАНОВА И ПРОГТАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА, ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА И ПРОГРАМА, ФАКУАТАТИВНИХ И ОСТАЛИХ ОБЛИКА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА, ОСТВАЊА ПЛАНА И ПРОГРАМА И ПОДЕЛЕ ОДЕЉЕЊА НА ГРУПЕ ПО ПОДРУЧЈИМА РАДА И ОБРАЗОВНИМ ПРОФИЛИМА 16

4. 1. ПОДРУЧЈЕ РАДА МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА 16

4.2. ПОДРУЧЈЕ РАДА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА 52

4.3. ПОДРУЧЈЕ РАДА САОБРАЋАЈ 88

ПЛАН И ПРОГТАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОПШТЕОБРАЗОВНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ 94

ВОЗАЧ МОТОРНИХ ВОЗИЛА - ЗА УЧЕНИКЕ УПИСАНЕ УПРВИ РАЗРЕД ЗАКЉУЧНО СА 2023/2024. ШК. ГОДИНОМ 94

ПЛАН И ПРОГТАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА СТРУЧНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ 96

ВОЗАЧ МОТОРНИХ ВОЗИЛА - ЗА УЧЕНИКЕ УПИСАНЕ У ПРВИ РАЗРЕД ЗАКЉУЧНО СА 2023/2024. ШК. ГОДИНОМ 96

ПЛАН И ПРОГТАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОПШТЕОБРАЗОВНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ 99

ПЛАН И ПРОГТАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА СТРУЧНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ 101

*ПЛАН И ПРОГТАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА СТРУЧНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ ВОЗАЧ МОТОРНИХ ВОЗИЛА - ЗА УЧЕНИКЕ УПИСАНЕ У ПРВИ РАЗРЕД 2024/2025. ШК. ГОДИНЕ И КАСНИЈЕ ПРЕМА ДУАЛНОМ МОДЕЛУ ОБРАЗОВАЊА** 102

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈУ ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ, ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ И АКТИВНОСТИ 103

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА ТОКОМ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ 103

5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА, ЦИЉЕВА И ИСХОДА ОБРАЗОВАЊА И СТАНДАРДА ПОСТИГНУЋА У ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОМ РАДУ 107

5.1. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ 107

5.2. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ЦИЉЕВА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ 108

5.3. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ИСХОДА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ 108

5.4. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА СТАНДАРДА ПОСТИГНУЋА 109

5.5. ВРСТЕ АКТИВНОСТИ У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ 109

5.6. ОБЛИЦИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ НАСТАВЕНА ЧАСУ 109

5.7. НАСТАВНЕ МЕТОДЕ 117

5.8. НАСТАВНА СРЕДСТВА 121

5.9. НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОПИСАНИХ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И 122

5.10. ВРЕДНОВАЊЕ РАДА И НАПРЕДОВАЊЕ УЧЕНИКА 123

6. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ, ДОДАТНЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ 125

6.1. ПРОГРАМ ДОДАТНОГ РАДА 125

6.2. ПРОГРАМ ДОПУНСКОГ РАДА 126

6.3. ПРОГРАМ ПРИПРЕМНОГ РАДА 127

7. ПРОГРАМИ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА, ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПОДСТИЦАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ ДУХА 127

7.1. СТАНДАРДИ ОПШТИХ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА КРАЈ СРЕДЊЕГ ОБРАЗОВАЊА 128
8. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ 135
9. ФАКУЛТАТИВНИ ОБЛИЦИ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА 137
10. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ И ЈАВНЕ ДЕЛАТНОСТИ ШКОЛЕ 138
11. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ 139
11.1 ПРОГРАМ ДРУШТВЕНО- КОРИСТНОГ РАДА 140
12. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА 143
13. ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА 146
14. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 149
15. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ 150
16. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА 164
17. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ 165
18. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ 166
19. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ 168
20. СМЕРНИЦЕ ЗА ПРИЛАГОЂАВАЊЕ И ПРУЖАЊЕ ДОДАТНЕ ПОДРШКЕ 171
21. ДРУГИ ПРОГРАМИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ШКОЛУ 177
21.1. ПРОГРАМ ЗА ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА И РАЗВОЈ УСТАНОВЕ 177
21.2. ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКИХ ЗАЈЕДНИЦА УЧЕНИКА 178
21.3. ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ 179
21.4. ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА 182
21.5. ПРОГРАМ УНАПРЕЂЕЊА ВАСПИТНОГ РАДА ШКОЛЕ 183
21. 6. ПРОГРАМ ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ 186
21.8. ПРОГРАМ МАТУРСКИХ И ЗАВРШНИХ ИСПИТА ИСПИТА 189
21.8.1. ПРОГРАМ МАТУРСКИХ ИСПИТА 189
21.8.2.. ПРОГРАМ ЗАВРШНИХ ИСПИТА 194
21.9. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА 196
21.10. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА 198
21.11. ПРОГРАМ ОЧУВАЊА МЕНТАЛНОГ ЗДРАВЉА УЧЕНИКА 199
21.12. ПРОГРАМ СТИЦАЊА ЗНАЊА И ВЕШТИНА ЗА ПОТРЕБЕ ОДБРАНЕ ЗЕМЉЕ У УСЛОВИМА ВАНРЕДНОГ И РАТНОГ СТАЊА 202
21.13. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА 202
21.14. ПРОГРАМ СТРУЧНОГ АКТИВА ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 203
22. ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА И ЕВАЛУАЦИЈА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 204
ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 205

1. УВОДНИ ДЕО
1.1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Израда Школског програма Техничке школе „Изудин Шушевић“ реализована је на основу одредби закона, подзаконских прописа, општих аката школе и наставних планова и програма наставе и учења, а у складу са Развојним планом школе и резултатима самовредновања рада школе. Школа остварује школски програм.

Школским програмом ближе се одређује начин на који школа образује и васпитава ученике ради стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева, као и повезивање са послодавцима и удружењима послодаваца и преузимање свог дела одговорности за развој друштвене средине.

Школски програм обухвата све садржаје, процесе и активности усмерене на остваривање принципа, циљева и стандарда образовних постигнућа, и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно другог законског заступника и локалне самоуправе, а у складу са оптималним могућностима школе.

Школски програм се доноси на основу плана и програма наставе и учења, односно програма одређених облика стручног образовања, а узимајући у обзир развојни план школе, у складу са Законом и подзаконским актима.

Национални савет националне мањине даје мишљење на школски и васпитни програм установа за које је утврђено да су од посебног значаја за националне мањине.

Школа, у складу са Законом, доноси школски програм, по правилу, на четири године и објављује га најкасније два месеца пре почетка школске године у којој ће почети његова примена.

Поједини делови школског програма иновирају се и надограђују у току његовог остваривања.

Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Школски програм представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира, програмира и реализује свој рад.

Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Школски програм представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира, програмира и реализује свој рад.

1.2. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Закони

- Закон о основама система образовања и васпитања, („Службени гласник РС“ бр. 88/2017, измене и допуне: 27/2018, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023, 19/2025)
- Закон о дуалном образовању („Службени гласник РС“ бр.101/2017, измене и допуне: 6/2020 и 76/2023)
- Закон о средњем образовању и васпитањау („Службени гласник РС“, бр. 55/2013, измене и допуне: 101/2017, 27/2018, 6/2020, 52/2021, 129/2021, 92/2023, 19/2025)
- Закон о уџбеницима („Службени гласник РС“ бр. 27/2018 и 92/2023)
- Закон о безбедности и здрављу на раду ((„Службени гласник РС“, бр. 35/2023)
- Закон о забрани дискриминације ((„Службени гласник РС“, бр. 22/2009, измене и допуне 52/2021).

Правилници

- Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност средњег образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/2015; 84/2015, 73/2016, 45/2018, 106/2020, 115/2020, 93/2022 и 71/2023)
- Правилник о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 10/2024.)
- Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, бр. 11/2024)
- Правилник о реализацији практичне наставе и професионалне праксе, ((„Службени гласник РС“, бр. 112/20)
- Правилник о стандардима квалитета рада установе („Сл. гласник РС - Просветни гласник“, бр. 14/2018 и 1/2024)
- Правилник о упису ученика у средњу школу („Службени гласник РС“, бр.23/2023 и 34/2023 и 26/2024)
- Правилник стандардима квалитета рада установе („Сл. гласник РС - Просветни гласник“, бр. 14/2018 и 1/2024)
- Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја („Службени гласник РС - Просветни гласник“, бр. 5/2011)
- Правилник о ближим условима у погледу програма, кадра, простора, опреме и наставних средстава за стицање статуса јавно признатог организатора активности образовања одраслих ("Службени гласник РС", број 89 од 27. октобра 2015)
- Правилник о педагошкој норми сви облика образовно васпитног рада наставика и стручних сарадника („Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 1/92, 23/97, 2/2000 и 15/2019).
- Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом („Службени гласник РС“, бр. 80/2018)
- Правилник о вредновању квалитета рада установе, („Службени гласник РС“, бр. 10/2019)
- Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности ((„Службени гласник РС“, бр. 65/2018)
- Правилник о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада у установама образовања и васпитања ((„Службени гласник РС“, бр. 10/2024)
- Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета („Службени гласник РС“, бр 117/2013-603)
- Правилник о начину распоређивања ученика за учење кроз рад („Службени гласник РС“, бр. 102/2018)
- Правилник о ближим условима, начину рада, активностима и саставу Тима за каријерно вођење и саветовање у средњој школи која реализује образовне профиле у дуалном образовању („Сл. гласник РС“, 2/2019)
- Правилник о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања („Сл. гласник РС“, 43/2019)
- Правилник о стандардима за самовредновање и спољашње вредновање квалитета рада јавно признатог организатора активности образовања одраслих („Сл. гласник РС“, број 27/2022)
- Правилник о ближим условима у погледу програма, кадра, простора, опреме и наставних средстава за стицање статуса јавно признатог организатора активности образовања одраслих („Сл. гласник РС“, 130/2021)

Планови и програми наставе и учења (наставни планови и програми)

- Правилник о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 9/2020-1, 13/2020-270, 12/2021- 165, 2/2022-155, 8/2022-272, 8/2023-4, 9/2024, 2/2025)
- Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Машинство и обрада метала („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 6/2018-1, 13/2020-1, 12/2021-1, 2/2022-1, 8/2022-130, 10/2022-1, 7/2023-3 , 8/2023-1, 9/2024)
- Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 6/2014-1, 11/2015-1, 1/2016-147, 5/2016-1, 10/2016-5, 13/2016-8, 4/2017-325, 4/2017-593, 1/2018-296, 4/2018-1, 2/2020-23, 5/2020-1, 13/2020-270, 3/2021-38, 12/2021-248, 2/2022-153, 8/2022-272, 8/2023-4, 10/2023-196)
- Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у двогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада машинство и обрада метала („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 14/1993-1)
- Правилник о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Електротехника и Машинство и обрада метала („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 8/2023-292)
- Правилник о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Електротехника („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 11/2018-367, 7/2019-148, 9/2019-1, 13/2019- 1, 12/2020-437, 7/2021-315, 2/2022-250, 13/2022-355, 3/2023-7, 8/2023-378, 12/2024)
- Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада електротехника: (Сл. Гласник РС – Просветни гласник бр. 7/2012-164, 6/2014-598, 10/2014-140, 14/2015-1, 4/2016-1, 11/2016-552, 5/2017-568, 1/2018-1, 5/2018-1, 13/2018-6, 7/2021-7, 10/2022-1, 13/2022-1, 7/2023-3, 12/2024)
- Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада електротехника („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 7/2012-1, 2/2013-1, 6/2014-143, 10/2014-1, 8/2015-46, 14/2015-176, 4/2016-86, 13/2016-7, 5/2017-88, 1/2018 - 83, 2/2018-1, 5/2018-80, 4/2019-1, 2/2020-21, 9/2020-87, 3/2021-46, 7/2021-315, 7/2021-583, 2/2022-248, 13/2022-355, 13/2022-651, 10/2023-185)
- Правилник о наставном плану и програму за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у стручној школи за образовне профиле у подручју рада електротехника („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 4/1997-1, 2/2002-6, 10/2003-66, 5/2004-36 (исправка), 11/2008-3, 6/10-13)
- Правилник о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Саобраћај (Сл. Гласник РС – Просветни гласник бр. 8/2018-340, 15/2018-352, 4/2019-17, 7/2019-450, 5/2020-351, 15/2020-259, 8/2021-439, 2/2022-333, 12/2022-501, 3/2023-5, 10/2023-200)
- Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Саобраћај (Сл. Гласник РС – Просветни гласник бр. 8/2018-1, 7/2019-383, 13/2019-1, 8/2021-1, 2/2022-253, 10/2022-1, 12/2022-1, 7/2023-3)
- Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Саобраћај: (Сл. Гласник РС – Просветни гласник бр. 10/2015-481, 3/2016-1, 5/2017-250, 2/2020-31, 3/2021-49, 8/2021-726, 2/2022-328, 13/2024)

- Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Саобраћај („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 10/2015-1, 2/2016-130, 11/2016-552, 5/2017-743, 13/2018-6, 10/2022-1, 7/2023-3, 13/2024)
- Правилник о наставном плану и програму за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у стручној школи за образовне профиле у подручју рада саобраћај („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 10/1997-1, 19/2015-26)
- Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада саобраћај („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 5/1993-1, 13/1993-78, 1/1994-8, 5/1998-1, 8/1998-1, 3/2002-1, 13/2002-4, 11/2003-1, 22/2004-1, 13/2006-1, 20/2007-1, 23/2007-2, 8/2009-9, 10/2013-633, 11/2013-176, 14/2013-5, 10/2015-1, 10/2015-481, 8/2021-1, 8/2021- 439, 2/2022-253, 2/2022-333, 12/2022-1, 12/2022-501, 4/2023-13, 13/2024)

Правилници о простору и опреми

- Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама у подручју рада Машинство и обрада метала („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 17/2015-71, 7/2016-5, 4/2017-661, 5/2017- 447, 11/2017-196, 4/2018-6, 13/2018-73, 3/2022-1, 10/2022-522, 3/2023-13, 2/2025)
- Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете у стручним школама које остварују наставни план и програм за образовни профил техничар мехатронике („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 20/2015-1, 14/2020-199)
- Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама у подручју рада Електротехника (Сл. Гласник РС – Просветни гласник бр. 16/2015, 10/2016, 11/2017, 4/2018, 3/2018, 4/2018, 13/2018, 2/2020 и 14/2020, 4/2022, 2/2025)
- Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање планова и програма наставе и учења стручних предмета средњег образовања и васпитања у стручним школама у подручју рада Саобраћај (Сл. Гласник РС – Просветни гласник бр. 14/2022-14, 2/2025)

Стручна упутства и протоколи

- Стручно упутство о безбедној реализацији наставе и учења физичког и здравственог васпитања у основном и средњем образовању, Завод за унапређивање образовања и васпитања, Центар за развој програма и уџбеника, Број 1133/2020 од 21.7.2020. године и Српски савез професора физичког васпитања и спорта
- Стручно упутство за планирање превенције употребе дрога код ученика, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Број: 601-00-1/2018-01/105, од 03.09.2018. године
- Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама, Република Србија, Министарство просвете, Београд 2007. године
- Правилник о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, број 11/2024)
- Протокол о поступању у школи са ученицима оболелим од дијабетеса, Министарство просвете, Београд 2023. године

Интерни и општи акти шкпле

- Школски развојни план за период 2024/2025 до 2028/2029. школске године
- Извештај о реализацији Годишњег плана рада школе за школске 2021/2022, 2022/2023. и 2023/2024. године
- Извештај о самовредновању рада школе за школске 2021/2022, 2022/2023. и 2023/2024. године
- Извештај о опремљености школе за школске 2021/2022, 2022/2023. и 2023/2024. године
- Извештаји педагошког колегијума, стручних актива и тимова за школске 2021/2022, 2022/2023. и 2023/2024. године
- Анализа безбедности ученика у школи
- СЕЛФИ извештај и др.

Остале смернице у раду и планирању

- Стратегија образовања у РС до 2030. године ("Службени гласник РС", 63/2021-4
- Стратегија стручног образовања у РС („Службени гласник РС”, бр. 55/05 и 71/05 од 2006.),
- Стратегија образовања одраслих у Републици Србији
- Стратегија развоја информационог друштва у републици Србији ("Службени гласник РС", број 86/2021.)
- и други закони и прописи донети у складу са релевантним законима.

1.3. САДРЖАЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм садржи:

1) циљеве школског програма;
2) назив, врсту и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује и језик на коме се остварује програм;
3) обавезне предмете, изборне програме и модуле по образовним профилима и разредима;
4) начин остваривања принципа, циљева и исхода образовања и стандарда постигнућа, начин и поступак остваривања прописаних планова и програма наставе и учења, програма других облика стручног образовања и врсте активности у образовно-васпитном раду
5) програм допунске, додатне и припремне наставе;
6) програме и активности којима се развијају способности за решавање проблема, комуникација, тимски рад, самоиницијатива и подстицање предузетничког духа;
7) факултативне наставне предмете, њихове програмске садрџаје и активности којима се остварују;
8) начине остваривања и прилагођавања програма музичког и балетског образовања и васпитања, образовања одраслих, ученика са изузетним способностима и двојезичног образовања;
9) програм културних активности школе;
10) програм слободних активности;
11) програм каријерног вођења и саветовања;
12) програм заштите животне средине;
13) програме заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програме превенције других облика ризичног понашања и програм заштите од дискриминације;
14) програм школског спорта;
15) програм сарадње са локалном самоуправом;
16) програм сарадње са породицом;
17) програм излета и екскурзија;
18) програм безбедности и здравља на раду;
19) 18а) смернице за прилагођавање и пруџање додатне подршке;
20) друге програме од значаја за школу.

1.4. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школским програмом ближе се одређује начин на који школа образује и васпитава ученике ради стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева.

Циљеви образовања и васпитања, па и остваривања Школског програма су:

1) Остваривање пуног интелектуалног, емоционалног, социјалног и физичког развоја сваког ученика у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима,
2) Стицање квалитетних знања, вештина и ставова који су свима неопходни за лично остварење и развој, инклузију, наставак школовања и запослење,
3) Развијање језичких, математичких и научних компетенција, као и међупредемтних компетенција - дигиталних, учења како се учи, међуљудских и грађанских компетенција и културног изражавања,
4) Развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса,
5) Развој способности проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија,
6) Оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу ради унапређења личног живота и економског, социјалног и демократског развоја друштва,
7) Развој свести о себи, самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења,
8) Оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота,
9) Развој и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности,
10) Развој свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике и заштите животиња,
11) Развој способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад и неговање другарства и пријатељства,
12) Развијање способности за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву заснованом на поштовању људских и грађанских права, права на различитост и бризи за друге, као и основних вредности правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности,
13) Формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика, традиције и културе српског народа, националних мањина, и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине,
14) Развој и поштовање расне, националне, културне, језиче, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости,
15) Повећање образовног нивоа становништва и развој републике Србије као државе засноване на знању.

2.1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ

Пун назив школе	Техничка школа „Изудин Шушевић“
Адреса	Ул. Вука Караџића бб, 36300 Нови Пазар
Телефон/фах	020/311-945; 020/321048; 020/318-383
Имеил	**direktor@tehnickanp.edu.rs**
Веб – сајт школе	www.**tehnickanp.edu.rs**
Матични број школе	073556374
Број жиро – рачуна школе	840-105-8-666-07, 840-105-8-660-25
ПИБ	101-785-114
Порезни број	ЦРФ 01927
Округ	Рашки
Школска управа	Краљево
Врста установе	Средња стручна школа
Број решења Трговинског суда о регистрацији	Ø5979/93
Број акта о мрежи установе	022-55/103
Шифра делатности	8559
Број решења о верификацији	022-05-00128/93-03
Подручја рада	¬ Машинство и обрада метала ¬ Електротехника и електроника ¬ Саобраћај
Тип оснивача	Државна установа
Оснивач	Република Србија
Језици на којима се изводи образовно - васпитни рад	српски, босански
Дан школе	16. април (Почетак рада 16. април 1919. године)
Лого школе	

2.2. РЕТРОСПЕКТИВА РАДА ШКОЛЕ

Техничка школа „Изудин Шушевић“ у Новом Пазару има богату историју и значајан утицај на образовање и развој у региону. Основана је 16. априла 1919. године под именом „Општа занатско – трговачка школа“. Потреба за оснивањем овакве школе била је наметнута природом занимања којима се већина новопазарског становништва тога времена бавила – трговином и занатством. Ова школа је утемељила правац развоја данашње Техничке школе „Изудин Шушевић“.

Школске 1934/35. године, као и све занатске и занатско – трговачке школе у земљи, школа је променила назив у „Стручно продужна школа“.

По завршетку II светског рата, школске 1946/47. школа је наставила са радом под новим називом „Стручна школа за ученике у индустрији и занатству“.

Школска 1950/51. године школа добија нови назив „Стручна школа ученика у привреди“.

Школске 1967/68. школи је промењен назив у „Школа за квалификоване раднике“. У овом периоду школа образује квалификованих радника за различите индустријске гране у складу са потребама и плановима привреде овог региона.

Школске 1973/74. године школа је добила назив Технички школски центар „Зенун Хасковић“. Током овог периода, школа је проширила свој спектар образовних програма како би обухватила нове технолошке области као што су машинство, електротехника, саобраћај, текстилство, грађевина и угоститељство. Школа је инвестирала у модернизацију својих објеката, укључујући изградњу нових лабораторија и учионица. У овом периоду школа је опремљена савременим наставним средствима и опремом која је омогућила ученицима да стекну практичне вештине и искуства у реалним условима рада.

Од школске 1977/78.године, у складу са реформом средњег образовања, школа мења назив у Образовни центар „Зенун Хасковић“. Уведено је такозвано усмерено образовање. Школа је образовала ученике у више подручја рада и струка: машинска, грађевинска, саобраћајна, текстилна, кожарска, дрвопрерађивачка, керамичка. Новембра 1979. године свечано је отворена зграда садашње Техничке школе са савременим учионицама и кабинетима. Услови рада су знатно побољшани. При школи је постојао и Центар за обуку возача, сертификован за извођење обуке за возаче свих категорија.

Због повећаног броја ученика и наставника, Образовни центар „Зенун Хасковић“ је 1988. године реорганизован у две основне организације удруженог рада: ООУР „1.мај“ и ООУР „Миодраг Јовановић“.

Као самостална институција, под називом Техничка школа у Новом Пазару, постоји од 1993. године. У школи су заступљена три подручја рада: електротехника, машинство и обрада метала и саобраћај. У овом периоду почиње интензивније увођење смерова у четворогодишњем трајању којима се ученици у потпуности оспособљавају за наставак школовања на техничким факултетима.

Након 2000 -те године, школа је наставила са модернизацијом. Уведени су нови смерови и специјализовани програми, а инфраструктура је унапређена како би задовољила савремене стандарде образовања.

Школске 2017/18. године у школи се први пут почело са реализацијом наставе на босанском језику.

Од 1. септембра 2022, по одлуци Скупштине Града Новог Пазара, школа је добила назив Техничка школа „Изудин Шушевић“ по дугогодишњем директору ове установе, еминентном научном и културном раднику који је дао немерљив допринос развоју културе на овоим просторима.

3. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈИ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ

Техничка школа "Изудин Шушевић" у Новом Пазару је данас једна од водећих образовних институција у региону. Школа је опремљена модерним учионицама, кабинетима и радионицама које омогућавају квалитетну практичну наставу и примену теоријских знања. У школи су заступљени савремени образовни профили који су осмишљени да прате најновије трендове у науци и техници, пружајући ученицима основу да након завршетка средње школе потраже запослење или да наставе своје школовање. Наставни програми образовања и васпитања се остварују на српском или босанском језику.

ПОДРУЧЈЕ РАДА МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА		
Назив програма обраовања и васпитања	**Трајање образовања и васпитања**	**Решење о верификацији образовног профила**
Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина	Четири године	022-05-00128 /93-03 од 24.06.2020.
Машински техничар за компјутерско конструисање		022-05-00128/94-03 од 04.06.2024.
Машински техничар моторних возила		022-05-00128 /94-03 од 12.06.2008. 022-05-00128 /94-03 од 16. 6. 2025.
Механичар моторних возила	Три године	022-05-00128 /93-03 од 19.06.2020.

ПОДРУЧЈЕ РАДА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА		
Назив програма обраовања и васпитања	**Трајање образовања и васпитања**	**Решење о верификацији образовног профила**
Администратор рачунарских мрежа	Четири године	022-05-00128 /93-03 од 17.06.2010.
Техничар за администрирање рачунарских мрежа		022-05-00128 /94-03 од 16. 6. 2025.
Електротехничар информационих технологија		022-05-00128 /93-03 од 27.05.2020.
Техничар информационих технологија		022-05-00128 /94-03 од 16. 6. 2025.
Електротехничар енергетике		022-05-00128 /93-03 од 27.05.2020.
Електричар	Три године	022-05-128/93-93 од 13,10,2023

ПОДРУЧЈЕ РАДА САОБРАЋАЈ		
Назив програма обраовања и васпитања	**Трајање образовања и васпитања**	**Решење о верификацији образовног профила**
Техничар друмског саобраћаја	Четири године	022-05-00128 /93-03 од 21.05.2020.
Возач моторних возила	Три године	022-05-00128 /93-03 од 23.06.2020. 022-05-00128 /94-03 од 16. 6. 2025.

Осим редовних ученика у пдручјима рада: машинство и обрада метала, електротехника и саобрачај., у школи се образују и ванредни ученици III и IV степена стручне спреме.
Школа омогућава и ванредно специјалистичко образовање, V степен стручне спреме, након средњег образовања за образовне профиле инструктор вожње.

3.1. Настава на језику националне мањине

Настава се до школске 2017/18. године изводила искључиво на српском језику. Поштујући основно људско право на образовање Република Србија је обезбедила услове да сваки грађанин практикује своје право на образовање на матерњем језику. Стога је, како предуниверзитетско, тако и универзитетско образовање доступно на српском језику и језицима националних мањина, уз потпуно поштовање међународних стандарда у овој области.

У складу са ресорним законома од школске 2017/18. године, уведена је целокупна настава у одрешеном броју одељења на босанском језику. Последњих година у школи су подједнако заступљени српски и босански језик. У складу са тим педагошке документације, за одељења код којих се настава похађаи на босанском језику, води на босанском језику и латиничном писму. Наставници су у обавези да положе испит, босански језик, пред Комисијом формираном од стране Бошњачког националног вијећа, које је радило и на изради стандарда за наставу на босанском језику.

Прилагођавање програма за образовање и васпитање на језику националне мањине врши се тако што:

- Матерњи језик припадника националне мањине има статус основног предмета;
- Настава српког језика, као нематерњег језика, изводи се као настава основног предмета;
- Фонд часова за наставу основних предмета српски језик или српски као нематерњи језик и матерњег језика одређује се одговарајућим посебним основама школског програма;
- Настава матерњег језика прилагођава се потребама, интересима и могућностима школе, ученика, родитеља и локалне средине у складу са законом, Општим и посебним основама школског програма;

Циљеви и исходи образовања једнаки су за све. За припаднике националних мањина програм наставе се прилагођава у погледу садржаја тема које се односе на историју, уметност и културу националне мањине.

За припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује се и на језику и писму националне мањине, ако се приликом уписа у први разред за то определи најмање 15 ученика.
Школа може да остварује образовно-васпитни рад на језику и писму националне мањине и за мање од 15 ученика уписаних у први разред, уз сагласност министарства Министарства просвете у складу са законом. Сагласност за остваривање школског програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика Министарство даје по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне мањине у складу са законом којим се уређује надлежност националних савета националних мањина.

Планом уписа који доноси Министарство просвете, уз претходно прибављно мишљење Бошњачког националног савјета, планиран је број одељења првог разреда код којих се настава реализује на српском односно босанаском језику.

4. ПРЕГЛЕД ПЛАНОВА И ПРОГТАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА, ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА И ПРОГРАМА, ФАКУЛТАТИВНИХ И ОСТАЛИХ ОБЛИКА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА, ОСТВАЊА ПЛАНА И ПРОГРАМА И ПОДЕЛЕ ОДЕЉЕЊА НА ГРУПЕ ПО ПОДРУЧЈИМА РАДА И ОБРАЗОВНИМ ПРОФИЛИМА

4. 1. Подручје рада машинство и обрада метала

Назив програма образовања и васпитања	**Наставни планови и програми и планови и програми наставе и учења**	
	Општеобразовни програми	**Стручни прпграми**
Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина	- за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2018, 7/2023, 14/2023. - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 9/2024, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	- за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 9/2020. - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 9/2024.
Машински техничар за компјутерско конструисање	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 12/2021, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 12/2021.
Машински техничар моторних возила	- за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 11/2013, 7/2023, 14/2023 - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 9/2024, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	- за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 9/2013, 21-2015. - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 9/2024.
Механичар моторних возила	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 4/2017, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 12/2021.

НАПОМЕНА: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 7/2023 и 14/2023.

- Ученици уписани у средњу школу закључно са школском 2022/2023. годином у образовне профиле у трогодишњем трајању, стичу образовање по правилницима по којима су започели стицање средњег образовања, најкасније до краја школске 2025/2026. године.
- Ученици уписани у средњу школу закључно са школском 2022/2023. годином у образовне профиле у четворогодишњем трајању, стичу образовање по правилницима по којима су започели стицање средњег образовања,најкасније до краја школске 2026/2027. године.

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина – примењује се за ученике уписане у птви разред закључно са 2023/2024. ш. годином

		I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО			
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње			
		Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		15	2	525	70		14		490			10		350			12		372			1737	70		**1807**
1	Српски језик и књижевност	3		105			3		105			3		105			3		93			408			**408**
2	_____ језик и књижевност*	3		105			3		105			3		105			3		93			408			**408**
1.1	Српски као нематерњи језик*	2		70			2		70			2		70			2		62			272			**272**
3	Страни језик	2		70			2		70			2		70			2		62			272			**272**
4	Физичко васпитање	2		70			2		70			2		70			2		62			272			**272**
5	Математика	3		105			3		105			3		105			3		93			408			**408**
6	Рачунарство и информатика		2		70																		70		**70**
7	Хемија	2		70																		70			**70**
8	Физика	2		70																		70			**70**
9	Ликовна култура	1		35																		35			**35**
10	Историја						2		70													70			**70**
11	Географија						2		70													70			**70**
12	Социологија са правима грађана																2		62			62			**62**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		1		35			1		35			3		105			3		93			268			**268**
1	Грађанско васпитање / Верска настава	1		35			1		35			1		35			1		31			136			**136**
2	Изборни предмети према програму образовног профила**											2		70			2		62			132			**132**
Укупно А1 + Б		**16**	**2**	**560**	**70**		**15**		**525**			**11 (13**)**		**385 (455**)**			**13 (15**)**		**403 (465**)**			**1873 (2005**)**	**70**		**1943 (2075**)**
Укупно		**18**		**630**			**15**		**525**			**11(13**)**		**385(455**)**			**13(15**)**		**1082**			**1943(2075**)**			

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине
** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

А2: Листа изборних програма према програму образовног профила					
Ред. Бр.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни програми					
1.	Изабрана поглавља математике*			2	2
2.	Екологија и заштита животне средине*			2	2
3.	Историја 8одабране теме) *			2	2
4.	Физика*			2	2
5.	Биологија*			2	2
6.	Музичка култура*			2	2
7.	Логика са етиком*			2	2

*Ученик изборни програм бира једном у току школовања

** Ученик изборни програм бира у трећем разреду и може га изучавати једну или две године

Подела одељења у групе за реализацију по школском систему

Разред	Предмет	Годишњи фонд часова		Број ученика у групи
		В	Б	
I	Рачунарство и информатика	70		15

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина - за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		5	**5**	4	175	175	140	60	**6**	**5**	4	210	175	140	60	**3**	16		105	560		60	2	15		62	465	0	90	552	1375	280	270	2477
1.	Екологија и заштита животне средине	2			70																								70				70
2.	Техничко цртање		4			140																								140			140
3.	Машински материјали	2			70																								70				70
4.	Механика	1	1		35	35			1	1		35	35																70	**70**			140
5.	Машински елсмснти								1	1		35	35																**35**	**35**			70
6.	Електротехника и електроника								2			70																	70				70
7.	Компјутерска графика									3			105																	105			105
8.	Технологија машинске обраде								2			70																	70				70
9.	Мерење и контрола квалитета															1	1												35	35			70
10	Моделирање машинских елемената и конструкција																3			105										105			105
11.	Технологија за компјутерски управљане машине															2	2		70	70									70	70			140
12.	**П**рограмирање за компјутерски управљане машине																4			140				7			217			357			357
13.	Пројектовање технолошких система																6			210		60		6			186		90	396		150	546
14.	Аутоматизација производње и флексибилни технолошки системи																						2			62				62				62
15.	Практична настава			4			140	60			4			140	30																280	90	370
16.	**П**редузетништво																							2			62			62			62
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**62**			**132**			**132**
2	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			62			**132**			**132**
Укупно А2+Б2		**5**	**5**	**4**	**175**	**175**	**140**	**60**	**6**	**5**	**4**	**210**	**175**	**140**	**60**	**3 (5**)**	**16**	**0**	**105 (175**)**	**560**	**0**	**60**	**2 (4**)**	**15**	**0**	**62 (124**)**	**465**	**0**	**90**	**552 (684**)**	**1375**	**280**	**270**	**2477 (2609**)**
Укупно А2+Б2		**14**			**550**				**15**			**585**				**19 (*21)**			**725 (*795)**				**17 (*19)**			**617 (*679)**				**2477 (*2609)**				

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, вежбе, практичну наставу и наставу у блоку Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина по дуалном моделу*- за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД								УКУПНО					Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње					годишње					
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	ПН	УКР	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**5**	**5**	**4**	**175**	**175**	**140**	**60**	**6**	**3**	**6**	**210**	**105**	**210**	**60**	**3**	**3**	**13**	**105**	**105**	**455**	**60**	**2**	**2**	**13**	**62**	**62**	**403**	**90**	**552**	**447**	**140**	**1068**	**270**	**2477**
1.	Екологија и заштита животне средине	2			70																									70					70
2.	Техничко цртање		4			140																									140				140
3.	Машински материјали	2			70																									70					70
4.	Механика	1	1		35	35			1	1		35	35																	70	**70**				140
5.	Машински елсмснти								1	1		35	35																	**35**	**35**				70
6.	Електротехника и електроника								2			70																		70					70
7.	Компјутерска графика									3			105																		105				105
8.	Технологија машинске обраде								2			70			30															70				30	100
9.	Мерење и контрола квалитета															1	1		35	35										35	35				70
10	Моделирање машинских елемената и конструкција																3			105											105				105
11.	Технологија за компјутерски управљане машине															2	2		70	70										70	70				140
12.	**П**рограмирање за компјутерски управљане машине																4				140			7			217						357		357
13.	Пројектовање технолошких система																6				210	60		6			186	90					396	150	546
14.	Аутоматизација производње и флексибилни технолошки системи																						2			62				62					62
15.	Практична настава			4			140	60			4			140	30																				140	140	90	370
16.	**П**редузетништво																							2			62				62					62
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**62**				**132**					**132**
2	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			62				**132**					**132**
Укупно А2+Б2		**5**	**5**	**4**	**175**	**175**	**140**	**60**	**6**	**3**	**6**	**210**	**105**	**210**	**60**	**3 (**5)**	**3**	**13**	**105 (**175)**	**105**	**455**	**60**	**2 (**4)**	**2**	**13**	**62 (**124)**	**62**	**403**	**90**	**652 (**684)**	**447**	**140**	**1068**	**270**	**2462 (**2609)**
Укупно А2+Б2		**14**			**550**				**15**			**585**				**19 (**21)**			**725 (**795)**				**17 (**19)**			**617 (**679)**				**2462 (*2609)**					

Напомена: ***** Дуални модел подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, учење кроз рад код послодавца, практичну наставу и наставу у блоку Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Настава у блоку реализује се као учење кроз рад у следећим предметима, у I и II разреду Практична настава, у III и IV разреду Програмирање CNC машина, у III и IV разреду Управљање CNC машинам

Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Р.б.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети					
1.	Хидраулика и пнеуматика*			2	2
2.	Адитивне технологије			2	2
3.	Мехатроника			2	2
4.	Управљање системом квалитета			2	2

* Ученик бира у трећем или четвртом разреду

** предмет се реализује кроз вежбе и бира у трећем или четвртом разреду

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	70	70	70	62	272
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно-часовна настава	35	35	35	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	2	2	2	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе за реализацију у школском систему

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до	Потребно ангажовање помоћног наставника
		вежбе	практична настава	настава у блоку		
I	Техничко цртање	140			15	-
	Механика	35			15	-
	Практична настава		140	60	10	ДА
II	Механика	35			15	-
	Машински елементи	35			15	-
	Компјутерска графика	105			15	-
	Технологија машинске обраде			30	10	-
	Практична настава		140	30	10	ДА
III	Мерење и контрола квалитета	35			15	-
	Моделирање машинских елемената и конструкција	105			15	-
	Технологија за компјутерски управљане машине	70			15	-
	Програмирање за компјутерски управљане машине	140		30	15	-
	Пројектовање технолошких система	210		60	10	ДА
IV	Програмирање CNC машина	217		30	15	-
	Пројектовање технолошких система	186		90	10	ДА
	Предузетништво	62			15	-

Подела одељења у групе за реализацију по Закону о дуалном образовању

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова				број ученика у групи -до	Потребно ангажовање помоћног наставника
		вежбе	практична настава	учење кроз рад	настава у блоку		
I	Техничко цртање	140				15	-
	Механика	35				15	-
	Практична настава		140		60	10	ДА
II	Механика	35				15	-
	Машински елементи	35				15	-
	Компјутерска графика	105				15	-
	Технологија машинске обраде				30	10	-
	Практична настава			140	30	10	ДА
III	Мерење и контрола квалитета	105				15	-
	Моделирање машинских елемената и конструкција			140	30	15	-
	Технологија за компјутерски управљане машине			210	30	15	-
	Програмирање за компјутерски управљане машине			217	30	15	-
	Пројектовање технолошких система			186	60	10	ДА
IV	Програмирање CNC машина	62				15	-
	Пројектовање технолошких система					10	ДА
	Предузетништво					15	-

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније

		I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО			
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње			
		Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**15**	**2**	**525**	**70**		**16**		**576**			**10**		**350**			**12**		**372**			**1823**	**70**		**1893**
1	Српски језик и књижевност	**3**		**105**			**3**		**108**			**3**		**105**			**3**		**93**			**411**			**411**
2	_____ језик и књижевност*	**3**		**105**			**3**		**108**			**3**		**105**			**3**		**93**			**411**			**411**
1.1	Српски као нематерњи језик*	**2**		**70**			**2**		**72**			**2**		**70**			**2**		**62**			**274**			**274**
3	Страни језик	**2**		**70**			**2**		**72**			**2**		**70**			**2**		**62**			**274**			**274**
4	Физичко и здравствено васпитање	**2**		**70**			**2**		**72**			**2**		**70**			**2**		**62**			**274**			**274**
5	Математика	**3**		**105**			**3**		**108**			**3**		**105**			**3**		**93**			**411**			**411**
6	Рачунарство и информатика		**2**		**70**																		**70**		**70**
7	Историја						**2**		**72**													**72**			**72**
8	Ликовна култура	**1**		**35**																		**35**			**35**
9	Географија						2		72													**72**			**72**
10	Физика	2		**70**																		**70**			**70**
11	Хемија	2		**70**																		**70**			**70**
12	Социологија са правима грађана																2		**62**			**62**			**62**
13	Екологија и заштита животне средине						**2**		**72**													**72**			**72**
А2: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**		**35**			**1**		**36**			**3**		**105**			**3**		**93**			**269**			**269**
1	Грађанско васпитање / Верска настава	**1**		**35**			**1**		**36**			**1**		**35**			**1**		**31**			**137**			**137**
2	Изборни предмети											**2**		**70**			**2**		**62**			**132**			**132**
Укупно А1 + А2		**16**	**2**	**560**	**70**		**17**		**612**			**11 (13**)**		**385 (455**)**			**13 (15**)**		**403 (465**)**			**1960 (2092**)**	**70**		**2030 (2162**)**
Укупно		**18**		**630**			**17**		**612**			**11(13**)**		**385(455**)**			**13(15**)**		**403(465**)**			**2030(2162**)**			

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

А2: Листа изборних програма према програму образовног профила					
Ред. Бр.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни програми					
1.	Страни језик II**			2	2
2.	Историја (одабране теме)*			2	2
3.	Изабрана поглавља математике			2	2
4.	Индустријска географија*			2	2
5.	Ликовна култура*			2	2
6.	Музичка култура*			2	2
7.	Биологија*			2	2
8.	Логика са етиком*			2	2

*Ученик изборни програм бира једном у току школовања

** Ученик изборни програм бира у трећем разреду и може га изучавати једну или две године

Подела одељења у групе за реализацију по школском систему

Разред	Предмет	Годишњи фонд часова		Број ученика у групи -до
		В	Б	
I	Рачунарство и информатика	70		до 14

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**6**	**5**	**3**	**210**	**175**	**105**	**60**	**8**	**3**	**4**	**288**	**108**	**144**	**30**	**2**	**17**		**70**	**595**		**60**	**2**	**15**		**62**	**465**		**90**	**630**	**1343**	**249**	**240**	**2462**
1	Техничко цртање		3			105																									**105**			**105**
2	Машински материјали	2			70																									**70**				**70**
3	Механика	2			70																									**70**				**70**
4	Механика и отпорност материјала								2			72																		**72**				**72**
5	Основе електротехнике и електронике	1	1		35	35																								**35**	**35**			**70**
6	Мерење и контрола	1	1		35	35																								**35**	**35**			**70**
7	Машински елементи								3			108																		**108**				**108**
8	Технологија машинске обраде								3			108																		**108**				**108**
9	Компјутерска графика									3			108																		**108**			**108**
10	Технологија за CNC машине															2	2		70	70										**70**	**70**			**140**
11	Технолошки поступци																2			70											**70**			**70**
12	Моделирање машинских елемената и конструкција																3			105											**105**			**105**
13	Програмирање CNC машина																4			140		30		7			217		30		**357**		**60**	**417**
14	Управљање CNC машинама																6			210		30		6			186		60		**396**		**90**	**486**
15	Аутоматизација производње и флексибилни технолошки системи																						2			62				**62**				**62**
16	Предузетништво																							2			62				**62**			**62**
17	Практична настава			3			105	60			4			144	30																	**249**	**90**	**339**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**62**				**132**				**132**
2	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			62				**132**				**132**
Укупно А2+Б2		**6**	**5**	**3**	**210**	**175**	**105**	**60**	**8**	**3**	**4**	**288**	**108**	**144**	**30**	**2 (*4)**	**17**		**70 (*140)**	**595**		**60**	**2 (*4)**	**15**		**62 (*124)**	**465**		**90**	**630 (*762)**	**1343**	**249**	**240**	**2462 (*2594)**
Укупно А2+Б2		**14**			**550**				**15**			**570**				**19 (*21)**			**725 (*795)**				**17 (*19)**			**617 (*679)**				**2462 (*2594)**				

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, вежбе, практичну наставу и наставу у блоку

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина по дуалном моделу* - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД								УКУПНО					Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње					годишње					
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	ПН	УКР	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**6**	**5**	**3**	**210**	**175**	**105**	**60**	**8**	**3**	**4**	**288**	**108**	**144**	**30**	**2**	**5**	**12**	**70**	**175**	**420**	**60**	**2**	**2**	**13**	**62**	**62**	**403**	**90**	**630**	**520**	**249**	**823**	**240**	**2462**
1	Техничко цртање		3			105																									**105**				**105**
2	Машински материјали	2			70																									**70**					**70**
3	Механика	2			70																									**70**					**70**
4	Механика и отпорност материјала								2			72																			**72**					**72**
5	Основе електротехнике и електронике	1	1		35	35																									**35**	**35**				**70**
6	Мерење и контрола	1	1		35	35																									**35**	**35**				**70**
7	Машински елементи								3			108																			**108**					**108**
8	Технологија машинске обраде								3			108																			**108**					**108**
9	Компјутерска графика									3			108																			**108**				**108**
10	Технологија за CNC машине															2		2	70		70										**70**			**70**		**140**
11	Технолошки поступци																2			70											**70**					**70**
12	Моделирање машинских елемената и конструкција																3			105											**105**					**105**
13	Програмирање CNC машина																	4			140	30			7			217	30					**357**	**60**	**417**
14	Управљање CNC машинама																	6			210	30			6			186	60					**396**	**90**	**486**
15	Аутоматизација производње и флексибилни технолошки системи																						2			62				**62**						**62**
16	Предузетништво																							2			62					**62**				**62**
17	Практична настава			3			105	60			4			144	30																		**249**		**90**	**339**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**62**				**132**					**132**
2	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			62				**132**					**132**
Укупно А2+Б2		**6**	**5**	**3**	**210**	**175**	**105**	**60**	**8**	**3**	**4**	**288**	**108**	**144**	**30**	**2 (*4)**	**5**	**12**	**70 (*140)**	**175**	**420**	**60**	**2 (*4)**	**2**	**13**	**62 (*124)**	**62**	**403**	**90**	**630 (*762)**	**520**	**249**	**823**	**240**	**2462 (*2594)**
Укупно А2+Б2		**14**			**550**				**15**			**570**				**19 (*21)**			**725 (*795)**				**17 (**19)**			**643 (*701)**					**2462 (*2594)**				

Напомена: * Дуални модел подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, практичне облике наставе и учење кроз рад

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Настава у блоку реализује се као учење кроз рад у следећим предметима, у I и II разреду Практична настава, у III и IV разреду Програмирање CNC машина, у III и IV разреду Управљање CNC машинама

.

Листа изборних програма према програму образовног профила					
Р.б.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети					
1.	Вештачка интелигенција**			2	2
2.	Хидраулика и пнеуматика*			2	2

* Ученик бира у трећем или четвртом разреду

** предмет се реализује кроз вежбе и бира у трећем или четвртом разреду

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	70	72	70	62	274
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су раније објављени.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно-часовна настава	35	36	35	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	2	1	2	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе за реализацију у школском систему

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до	Потребно ангажовање помоћног наставника
		вежбе	практична настава	настава у блоку		
I	Техничко цртање	105			14	не
	Електротехника и електроника	35			14	не
	Мерење и контрола квалитета	35			14	не
	Практична настава		105	60	10	да
II	Компјутерска графика	108			14	не
	Практична настава		144	30	10	да
III	Технологија за CNC машине	70			14	не
	Технолошки поступци	70			14	не
	Моделирање машинских елемената и конструкција	105			14	не
	Програмирање CNC машина	140		30	10	не
	Управљање CNC машинама	210		30	10	да
IV	Програмирање CNC машина	217		30	10	не
	Управљање CNC машинама	186		60	10	да
	Предузетништво	62			14	не

Подела одељења у групе за реализацију по Закону о дуалном образовању

разред	предмет/модул		годишњи фонд часова			број ученика у групи -до	Потребно ангажовање помоћног наставника
		вежбе	практична настава	учење кроз рад	настава у блоку		
I	Техничко цртање	105				14	не
	Електротехника и електроника	35				14	не
	Мерење и контрола квалитета	35				14	не
	Практична настава		105		60	10	не
II	Компјутерска графика	108				14	не
	Практична настава		144		30	10	не
III	Технологија за CNC машине			70		14	не
	Технолошки поступци	70				14	не
	Моделирање машинских елемената и конструкција	105				14	не
	Програмирање CNC машина			140	30	10	не
	Управљање CNC машинама			210	30	10	не
IV	Програмирање CNC машина			217	30	10	не
	Управљање CNC машинама			186	60	10	не
	Предузетништво	62				14	не

План и програм наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил
Машински техничар за компјутерско конструисање

		I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО			
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње			
		Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**13**	**2**	**481**	**74**		**14**		**518**			**10**		**350**			**12**		**384**			**1733**	**74**		**1807**
1	Српски језик и књижевност	**3**		**111**			**3**		**111**			**3**		**105**			**3**		**96**			**423**			**423**
1.1	_____ језик и књижевност*	**3**		**111**			**3**		**111**			**3**		**105**			**3**		**96**			**423**			**423**
2	Српски као нематерњи језик*	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**64**			**282**			**282**
3	Страни језик	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**64**			**282**			**282**
4	Физичко васпитање	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**64**			**282**			**282**
5	Математика	**3**		**111**			**3**		**111**			**3**		**105**			**3**		**96**			**423**			**423**
6	Рачунарство и информатика		**2**		**74**																		**74**		**74**
7	Хемија	**2**		**74**																		**74**			**74**
8	Ликовна култура	**I**		**37**																		**37**			**37**
9	Историја						**2**		**74**													**74**			**74**
10	Географија						**2**		**74**													**74**			**74**
11	Социологија са правима грађана																**2**		**64**			**64**			**64**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**		**37**			**1**		**37**			**3**		**105**			**3**		**96**			**275**			**275**
1	Грађанско васпитање / Верска настава	**1**		**37**			**1**		**37**			**1**		**35**			**1**		**32**			**141**			**141**
2	Изборни предмети према програму образовног профила**											**2**		**70**			**2**		**64**			**134**			**134**
Укупно А1 + Б		**14**	**2**	**518**	**74**		**15**		**555**			**11 (13")**		**385 (455")**			**13 (15")**		**416 (480")**			**1874 (2008")**	**74**		**1948 (2082")**
Укупно		**16**		**592**			**15**		**555**			**11(13")**		**385(455")**			**13(15")**		**416(480")**			**1948(2082")**			

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмет

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

Б: Листа изборних програма према програму образовног профила					
Рб	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни програми					
1.	Музичка култура*			2	2
2.	Биологија*			2	2
3.	Изабрана поглавља математике			2	2
4.	Историја (одабране теме)*			2	2
5.	Физика*			2	2
6.	Логика са етиком*			2	2
1.	Музичка култура*			2	2

*Ученик бира предмет једном у току школовања у трећем или четвртом разреду

Подела одељења у групе

Разред	Предмет	Годишњи фонд часова		Број ученика у групи
		В	Б	
I	Рачунарство и информатика	74		15

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Машински техничар за компјутерско конструисање

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**10**	**5**		**370**	**185**			**7**	**6**	**4**	**259**	**222**	**148**		**3**	**10**	**6**	**105**	**350**	**210**	**60**	**3**	**8**	**6**	**96**	**256**	**192**	**60**	**830**	**1013**	**550**	**120**	**2513**
1	Екологија и заштита животне средине	2			74																									**74**				**74**
2	Техничко цртање са нацртном геометријом		4			148																									**148**			**148**
3	Машински материјали	2			74																									**74**				**74**
4	Механика	1	1		37	37																								**37**	**37**			**74**
5	Техничка физика	3			111																									**111**				**111**
6	Технологија обраде	2			74				2			74																		**148**				**148**
7	Механика са механизмима								2	1		74	37																	**74**	**37**			**111**
8	Отпорност материјала								1	1		37	37																	**37**	**37**			**74**
9	Машински елементи								2	1		74	37			2	1		70	35										**144**	**72**			**216**
10	Компјутерска графика									3			111																		**111**			**111**
11	Моделирање машинских елемената и конструкција																3			105		60		3			96		60		**201**		**120**	**321**
12	Технолошки поступци																2			70											**70**			**70**
13	Технологија механичких спојева															1	2		35	70			1	2		32	64			**67**	**134**			**201**
14	Конструисање																						2	3		64	96			**64**	**96**			**160**
15	Практична настава										4			148				6			210				6			192				**550**		**550**
16	Предузетништво																2			70										**70**			**70**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**64**				**134**			**134**
1	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			64				**134**			**134**
Укупно А2+Б2		**10**	**5**		**370**	**185**			**7**	**5**	**4**	**259**	**222**	**148**		**3 (**5)**	**10**	**6**	**105 (**175)**	**350**	**210**	**60**	**3 (**5)**	**8**	**6**	**96 (**160)**	**256**	**192**	**60**	**830 (**964)**	**1013**	**550**	**120**	**2513 (**2647)**
Укупно А2+Б2		**15**			**555**				**16**			**629**				**19 (**21)**			**725 (**795)**				**17 (**19)**			**604 (**668)**				**2513 (**2647)**				

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, вежбе, практичну наставу и наставу у блоку
** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Машински техничар за компјутерско конструисање када се настава реализује по дуалном моделу*

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО					Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње					
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	УКР	Т	В	ПН	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	ПН	УКР	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**10**	**5**		**370**	**185**			**7**	**6**	**4**	**259**	**222**	**148**		**3**	**10**	**6**	**105**	**350**	**210**	**60**	**3**	**8**	**6**	**96**	**256**	**192**	**60**	**830**	**1013**	**148**	**402**	**120**	**2513**
1	Екологија и заштита животне средине	**2**			**74**																									**74**					**74**
2	Техничко цртање са нацртном геометријом		**4**			**148**																									**148**				**148**
3	Машински материјали	**2**			**74**																									**74**					**74**
4	Механика	**1**	**1**		**37**	**37**																								**37**	**37**				**74**
5	Техничка физика	**3**			**111**																									**111**					**111**
6	Технологија обраде	**2**			**74**				**2**			**74**																		**148**					**148**
7	Механика са механизмима								**2**	**1**		**74**	**37**																	**74**	**37**				**111**
8	Отпорност материјала								**1**	**1**		**37**	**37**																	**37**	**37**				**74**
9	Машински елементи								**2**	**1**		**74**	**37**			**2**	**1**		**70**	**35**										**144**	**72**				**216**
10	Компјутерска графика									**3**			**111**																		**111**				**111**
11	Моделирање машинских елемената и конструкција																**3**			**105**		**60**		**3**			**96**		**60**		**201**				**321**
12	Технолошки поступци																**2**			**70**											**70**				**70**
13	Технологија механичких спојева															**1**	**2**		**35**	**70**			**1**	**2**		**32**	**64**			**67**	**134**				**201**
14	Конструисање																						**2**	**3**		**64**	**96**			**64**	**96**				**160**
15	Практична настава										**4**			**148**				**6**			**210**				**6**			**192**				**148**	**402**		**550**
16	Предузетништво																**2**			**70**											**70**				**70**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**64**				**134**				**134**
1	Изборни програм према програму образовног профила															**2**			**70**				**2**			**64**				**134**				**134**
Укупно А2+Б2		**10**	**5**		**370**	**185**			**7**	**5**	**4**	**259**	**222**	**148**		**3 (**5)**	**10**	**6**	**105 (**175)**	**350**	**210**	**60**	**3 (**5)**	**8**	**6**	**96 (**160)**	**256**	**192**	**60**	**830 (**964)**	**1013**	**148**	**402**	**120**	**2513 (**2647)**
Укупно А2+Б2		**15**			**555**				**16**			**629**				**19 (**21)**			**725 (**795)**				**17 (**19)**			**604 (**668)**				**2513 (**2647)**					

Напомена: * Дуални модел подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, учење кроз рад код послодавца, вежбе, практичну наставу и учење кроз рад у блоку

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

Листа изборних програма према програму образовног профила					
Р.б.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети					
1.	Адитивне технологије			2	2
2.	Управљање системом квалитета			2	2
3.	Мехатроника			2	2

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	74	74	70	64	282
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

Остваривање школског програма по недељама	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	37	37	35	32
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	0	0	2	2
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе за реализацију у школском систему

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Техничко цртање са нацртном геометријом	148			15
	Механика	37			15
II	Механика са механизмима	37			15
	Машински елементи	37			15
	Компјутерска графика	111			15
	Практична настава		148		10
III	Машински елементи	35			15
	Моделирање машинских елемената и конструкција	105		60	15
	Технологија механичких спојева	70			15
	Практична настава		210		10
	Предузетништво	70			15
IV	Моделирање машинских елемената и конструкција	96		60	15
	Технологија механичких спојева	64			15
	Конструисање	96			15
	Практична настава		192		10

Подела одељења у групе за реализацију према Закону о дуалном образовању

разред	предмет/модул		годишњи фонд часова			број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	учење кроз рад	настава у блоку	
I	Техничко цртање са нацртном геометријом	148				15
	Механика	37				15
II	Механика са механизмима	37				15
	Машински елементи	37				15
	Компјутерска графика	111				15
	Практична настава		148			10
III	Машински елементи	35				15
	Моделирање машинских елемената и конструкција	105			60	15
	Технологија механичких спојева	70				15
	Практична настава			210		10
	Предузетништво	70				15
IV	Моделирање машинских елемената и конструкција	96			60	15
	Технологија механичких спојева	64				15
	Конструисање	96				15
	Практична настава			192		10

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил
Машински техничар моторних возила - за ученике уписанеу први разред закључно са 2023/2024. ш. годином

Ред. број	I ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		Разредно часовна настава				Настава у блоку год.	Разредно часовна настава				Настава у блоку год.	Разредно часовна настава				Настава у блоку год.	Разредно часовна настава				Настава у блоку год.	Разредно часовна настава				Настава у блоку год.
		НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	а. Српски језик и књижевност б. језик и књижевност*	3		111			3		111			3		111			3		96			12		429		
2.	Српски као нематерњи језик*	2*		74			2*		74			2*		74			2*		64			8*		286		
3.	Страни језик	2		74			2		74			2		74			2		64			8		286		
4.	Социологија											2		74								2		74		
5.	Филозофија																2		64			2		64		
6.	Историја	2		74			2		74													4		148		
7.	Музичка уметност	1		37																		1		37		
8.	Ликовна култура						1		37													1		37		
9.	Физичко васпитање	2		74			2		74			2		74			2		64			8		286		
10.	Математика	4		148			4		148			3		111			3		96			14		503		
11.	Рачунарство и информатика		2		74																		2		74	
12.	Географија	2		74																		2		74		
13.	Физика	2		74			2		74													4		148		
14.	Хемија	2		74																		2		74		
15.	Биологија						2		74													2		74		
16.	Устав и права грађана																1		32			1		32		
Укупно А:		20	2	740	74		18		666			12		444			13		416			63	2	2266	74	
Укупно А:		22		814			18		666			12		444			13		416			65		2340		

Напомена:*) *За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине
Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Машински техничар моторних возила - за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ (теорија, вежбе, практична настава)		ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		Разредно часовна настава				Настава у блоку год.	Разредно часовна настава				Настава у блоку год.	Разредно часовна настава				Настава у блоку год.	Разредно часовна настава				Настава у блоку год.	Разредно часовна настава				Настава у блоку год.
		НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	Машински материјали	2		74																		2		74		
2.	Техничко цртање са нацртном геометријом		3		111																		3		111	
3.	Механика	2		74			2		74													4		148		
4.	Машински елементи						2		74			2		74								4		148		
5.	Електротехника и електроника						2		74													2		74		
6.	Технологија обраде											2		74								2		74		
7.	Организација рада																2		64			2		64		
8.	Термодинамика											2		74								2		74		
9.	Хидраулика и пнеуматика											2		74								2		74		
10.	Мотори СУС***						2		74													2		74		
11.	Моторна возила											3		111			3		96			6		207		
12.	Експлоатација и одржавање моторних возила											2		74			1	2	32	64		3	2	106	64	
13.	Мерење и контролисање																	2		64			2		64	
14.	Елементи аутоматизације моторних возила																2		64			2		64		
15.	Практична настава		3		111			6		222			7		259			7		224	60		23		816	60
Укупно Б:		4	6	148	222		8	6	296	222		13	7	481	259		8	11	256	352	60	33	30	1181	1055	60
Укупно Б:		10		370			14		518			20		740			19		608		60	63		2236		60
Укупно часова на годошњем нивоу		370					518					740					668					2296				

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	37	37	37	37	148
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВНОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА

Остваривање програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	37	37	37	32
Настава у блоку	-	-	-	2
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

ПОДЕЛА ОДЕЉЕЊА НА ГРУПЕ

1. Одељење се дели на две групе (од 12 до 16 ученика у групи) при реализацији вежби из следећих предмета:
   - Техничко цртање са нацртном геометријом;
   - Експлоатација и одржавање моторних возила;
   - Мерење и контролисање;
   - Практична настава у првом и другом разреду.

2. Одељење се дели на три групе (од 8 до 12 ученика у групи) при реализацији наставе следећих предмета:
   - Практична настава у трећем и четвртом разреду;
   - Практична настава (блок).

План и програм наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил
Машински техничар моторних возила - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније

		I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО			
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње			
		Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**19**	**2**	**703**	**74**		**10**		**370**			**10**		**350**			**12**		**348**			**1771**	**74**		**1845**
1	Српски језик и књижевност	**3**		**111**			**3**		**111**			**3**		**105**			**3**		**87**			**414**			**414**
2	_____ језик и књижевност*	**3**		**111**			**3**		**111**			**3**		**105**			**3**		**87**			**414**			**414**
1.1	Српски као нематерњи језик*	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**58**			**276**			**276**
3	Страни језик	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**58**			**276**			**276**
4	Физичко васпитање	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**58**			**276**			**276**
5	Математика	**3**		**111**			**3**		**111**			**3**		**105**			**3**		**87**			**414**			**414**
6	Рачунарство и информатика		**2**		**74**																		**74**		**74**
7	Историја	**2**		**74**																		**74**			**74**
8	Ликовна култура	**1**		**37**																		**37**			**37**
9	Географија	2		74																		**74**			**74**
10	Физика	2		74																		**74**			**74**
11	Екологија и заштита животне средине	2		74																		**74**			**74**
12	Социологија са правима грађана																**2**		**58**			**58**			**58**
А2: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**		**37**			**1**		**37**			**3**		**105**			**3**		**87**			**266**			**266**
1	Грађанско васпитање / Верска настава	**1**		**37**			**1**		**37**			**1**		**35**			**1**		**29**			**138**			**138**
2	Изборни предмети											**2**		**70**			**2**		**58**			**128**			**128**
Укупно А1 + А2		**20**	**2**	**740**	**74**		**11**		**407**			**11 (13**)**		**385 (455**)**			**13 (15**)**		**377 (435**)**			**1909 (2037**)**	**74**		**1983 (2111**)**
Укупно		**22**		**814**			**11**		**407**			**11(13**)**		**385(455**)**			**13(15**)**		**377(435**)**			**1983(2111**)**			

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

А2: Листа изборних програма према програму образовног профила					
Ред. Бр.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни програми					
1.	Страни језик II**			2	2
2.	Историја (одабране теме)*			2	2
3.	Изабрана поглавља математике			2	2
4.	Индустријска географија*			2	2
5.	Ликовна култура*			2	2
6.	Музичка култура*			2	2
7.	Биологија*			2	2
8.	Хемија*			2	2
9.	Логика са етиком*			2	2

*Ученик изборни програм бира једном у току школовања

** Ученик изборни програм бира у трећем разреду и може га изучавати једну или две године

Подела одељења у групе

Разред	Предмет	Годишњи фонд часова		Број ученика у групи -до
		В	Б	
I	Рачунарство и информатика	74		до 14

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Машински техничар моторних возила - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	
Б1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**4**	**2**	**4**	**148**	**74**	**148**		**14**	**1**	**6**	**518**	**37**	**222**		**9**	**4**	**6**	**315**	**140**	**210**	**60**	**6**	**11**		**174**	**319**		**150**	**1155**	**570**	**580**	**210**	**2515**
1	Техничко цртање		2			74																									**74**			**74**
2	Машински материјали	2			74																									**74**				**74**
3	Механика	2			74				2			74																		**148**				**148**
4	Отпорност материјала								2			74																		**74**				**74**
5	Основе електротехнике и електронике								1	1		37	37																	**37**	**37**			**74**
6	Машински елементи								2			74				2			70											**144**				**144**
7	Технологија обраде								2			74																		**74**				**74**
8	Термодинамика								2			74																		**74**				**74**
9	Мотори са унутрашњим сагоревањем								3			111																		**111**				**111**
10	Моторна возила															3			105				2			58				**163**				**163**
11	Хидраулика и пнеуматика															2			70											**70**				**70**
12	Експлоатација и одржавање моторних возила															2			70				2			58				**128**				**128**
13	Испитивање мотора и моторних возила																2			70		20		6			174				**244**		**20**	**264**
14	Компјутерска графика																2			70											**70**			**70**
15	Моделирање елемената и система моторних возила																							3			87				**87**			**87**
16	Организација рада и техничког прегледа																						2			58			110	**58**			**110**	**168**
17	Предузетништво																							2			58				**58**			**58**
18	Практична настава			4			148				6			222				6			210	40							40			**580**	**80**	**660**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**58**				**128**				**128**
2	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			58				**128**				**128**
Укупно Б1+Б2		**4**	**2**	**4**	**148**	**74**	**148**		**14**	**1**	**6**	**518**	**37**	**222**		**9 (*11)**	**4**	**6**	**315 (*385)**	**140**	**210**	**60**	**6 (*8)**	**11**		**174 (*232)**	**319**		**150**	**1155 (*1283)**	**570**	**580**	**210**	**2515 (*2643)**
Укупно Б2+Б2		**10**			**370**				**21**			**777**				**19 (**21)**			**725 (**795)**				**17 (**19)**			**643 (*701)**				**2515 (*2643)**				

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, вежбе, практичну наставу и наставу у блоку

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил Машински техничар моторних возила када се реализује по дуалном моделу* - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД								УКУПНО					Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње					годишње					
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	ПН	УКР	Б	
Б1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**4**	**2**	**4**	**148**	**74**	**148**		**14**	**1**	**6**	**518**	**37**	**222**		**9**	**4**	**6**	**315**	**140**	**210**	**60**	**6**	**5**	**6**	**174**	**319**		**150**	**1155**	**570**	**570**	**580**	**210**	**2515**
1	Техничко цртање		2			74																								**74**				**74**
2	Машински материјали	2			74																									**74**				**74**
3	Механика	2			74				2			74																		**148**				**148**
4	Отпорност материјала								2			74																		**74**				**74**
5	Основе електротехнике и електронике								1	1		37	37																	**37**	**37**				**74**
6	Машински елементи								2			74				2			70											**144**					**144**
7	Технологија обраде								2			74																		**74**					**74**
8	Термодинамика								2			74																		**74**					**74**
9	Мотори са унутрашњим сагоревањем								3			111																		**111**					**111**
10	Моторна возила															3			105				2			58				**163**					**163**
11	Хидраулика и пнеуматика															2			70											**70**					**70**
12	Експлоатација и одржавање моторних возила															2			70				2			58				**128**					**128**
13	Испитивање мотора и моторних возила																2			70		20			6			174			**70**		**174**	**20**	**264**
14	Компјутерска графика																2			70										**70**					**70**
15	Моделирање елемената и система моторних возила																							3			87			**87**					**87**
16	Организација рада и техничког прегледа																						2			58			110	**58**				**110**	**168**
17	Предузетништво																							2			58				**58**				**58**
18	Практична настава			4			148				6			222				6			210	40							40				**580**	**80**	**660**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**58**				**128**					**128**
2	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			58				**128**					**128**
Укупно Б1+Б2		**4**	**2**	**4**	**148**	**74**	**148**		**14**	**1**	**6**	**518**	**37**	**222**		**9**	**4**	**6**	**315 (*385)**	**140**	**210**	**60**	**6 (*8)**	**5**	**6**	**174 (*232)**	**145**	**174**	**150**	**1155 (*1283)**	**570**	**570**	**580**	**210**	**2515 (*2643)**
Укупно Б2+Б2		**10**			**370**				**21**			**777**				**19 (**21)**			**725 (**795)**				**17 (**19)**			**643 (*701)**					**2515 (*2643)**				

Напомена: * Дуални модел подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, учење кроз рад код послодавца, вежбе, практичну наставу и учење кроз рад у блоку

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Настава у блоку реализује се као учење кроз рад у следећим предметима, у III разреду Испитивање мотора и моторних возила, у IV разреду Организација рада и техничког прегледа

Листа изборних програма према програму образовног профила					
Р.б.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети					
1.	Вештачка интелигенција**			2	2
2.	Електрични и електронски системи на возилима*			2	2

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	74	74	70	58	276
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени планом наставе и учења других образовних профила истог или другог подручја рада, плановима наставе и учења гимназије, или по програмима који су раније објављени.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно-часовна настава	37	37	35	29
Менторски рад (настава у блоку, пракса)			2	5
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе за реализацију у школском систему

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до	Потребно ангажовање помоћног наставника
		вежбе	практична настава	настава у блоку		
I	Техничко цртање	74			15	не
	Практична настава		148		10	да
II	Основе електротехнике и електронике	37			15	не
	Практична настава		222		10	да
III	Компјутерска графика	70			15	не
	Испитивање мотора и моторних возила	70		20	10	да
	Практична настава		210	40	10	да
IV	Организација рада и техничког прегледа			110	10	не
	Испитивање мотора и моторних возила	174			10	да
	Моделирање елемената и система моторних возила	87			15	не
	Предузетништво	58			15	не
	Практична настава			40	10	да

Подела одељења у групе за реализацију по Закону о дуалном образовању

разред	предмет/модул		годишњи фонд часова			број ученика у групи - до	Потребно ангажовање помоћног наставника
		вежбе	практична настава	учење кроз рад	настава у блоку		
I	Техничко цртање	74				14	не
	Практична настава		148			10	не
II	Основе електротехнике и електронике	37				14	не
	Практична настава			222		10	не
III	Компјутерска графика	70				14	не
	Испитивање мотора и моторних возила	70			20	10	не
	Практична настава			210	40	10	не
IV	Организација рада и техничког прегледа				110	10	не
	Испитивање мотора и моторних возила			174		10	не
	Моделирање елемената и система моторних возила	87				14	не
	Предузетништво	58				14	не
	Практична настава				40	10	не

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил
Механичар моторних возила

		I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					УКУПНО			
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње			
		Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**12**	**2**	**420**	**70**		**9**		**315**			**7**		**217**			**952**	**70**		**1022**
1	Српски језик и књижевност	3		105			2		70			2		62			**237**			**237**
1.1	_____језик и књижевност*	3		105			2		70			2		62			**237**			**237**
2	Српски као нематерњи језик*	2		70			2		70			2		62			**202**			**202**
3	Страни језик	2		70			2		70			1		31			**171**			**171**
4	Физичко васпитање	2		70			2		70			2		62			**202**			**202**
5	Математика	2		70			2		70			1		31			**171**			**171**
6	Историја	2		70													**70**			**70**
7	Рачунарство и информатика		2		70													**70**		**70**
8	Географија	1		35													**35**			**35**
9	Екологија и заштита животне средине						1		35								**35**			**35**
10	Социологија са правима грађана											1		31			**35**			**31**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**		**35**			**2**		**70**			**2**		**62**			**167**			**167**
1	Грађанско васпитање / Верска настава	1		35			1		35			1		31			**101**			**101**
2	Изборни предмети						1		35			1		31			**66**			**66**
Укупно А1 + Б		**12 (13**)**	**2**	**420 (455**)**	**70**		**9 (11**)**		**315 (385**)**			**7 (9**)**		**217 (279**)**			**952 (1119**)**	**70**		**1022 (1189**)**
Укупно		**14 (15**)**		**490 (525**)**			**1**		**703**			**13(15**)**		**555(629**)**			**1022(1189**)**			

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

Б: Листа изборних програма према програму образовног профила					
Ред. Бр.	**Листа изборних програма**	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни програми					
1.	Страни језик II*			1	1
2.	Изабрани спорт**			1	1
3.	Историја (одабране теме)**			1	1
4.	Изабрана поглавља математике				1
5.	Индустријска географија**			1	1
6.	Ликовна култура**			1	1
7.	Музичка култура**			1	1
8.	Биологија*			1	

*Страни језик II ученик може изабрати само у другом разреду и изучавати га једну или две године

** Ученик изборни програм бира једном у току школовања

Подела одељења у групе

Разред	Предмет	Годишњи фонд часова		Број ученика у групи
		В	Б	
I	Рачунарство и информатика	70		до 15

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Механичар моторних возила

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**4**	**6**	**6**	**140**	**210**	**210**	**60**	**2**	**6**	**12**	**70**	**210**	**420**	**60**		**5**	**18**		**155**	**558**	**90**	**210**	**575**	**1188**	**210**	**2183**
1	Техничко цртање		3			105																		**105**			**105**
2	Машински материјали	2			70																		**70**				**70**
3	Техничка механика	2			70																		**70**				**70**
4	Машински елементи									3			105											**105**			**105**
5	Техничка физика								2			70											**70**				**70**
6	Основе мотора са унутрашњим сагоревањем		3			105																		**105**			**105**
7	Основна аутомеханичарска пракса			6			210	60																	**210**	**60**	**270**
8	Мотори са унутрашњим сагоревањем									3			105											**105**			**105**
9	Одржавање мотора са унутрашњим сагоревањем										12			420	60										**420**	**60**	**480**
10	Моторна возила																3			93				**93**			**93**
11	Одржавање моторних возила																	18			558	90			**558**	**90**	**648**
12	Предузетништво																2			62				**62**			**62**
Б: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ									**1**			**35**				**1**			**31**				**66**			**66**
2	Изборни програм према програму образовног профила								1			35				1			31				**66**			**66**
Укупно А2+Б		**4**	**6**	**6**	**140**	**210**	**210**	**60**	**2 (3*)**	**6**	**12**	**70 (105**)**	**210**	**420**	**60**	**(1*)**	**5**	**18**	**(31**)**	**155**	**558**	**90**	**210 (276**)**	**575**	**1188**	**210**	**2183 (2249**)**
Укупно А2+Б		**16**			**620**				**20 (21**)**			**760 (795**)**				**23 (24**)**			**803 (834**)**				**2183 (2249**)**				

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, вежбе, практичну наставу и наставу у блоку

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил Механичар моторних возила када се реализује по дуалном моделу*

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**4**	**6**	**6**	**140**	**210**	**210**	**60**	**2**	**6**	**12**	**70**	**210**	**420**	**60**		**5**	**18**		**155**	**558**	**90**	**210**	**575**	**1188**	**210**	**2183**
1	Техничко цртање		3			105																		**105**			**105**
2	Машински материјали	2			70																		**70**				**70**
3	Техничка механика	2			70																		**70**				**70**
4	Машински елементи									3			105											**105**			**105**
5	Техничка физика								2			70											**70**				**70**
6	Основе мотора са унутрашњим сагоревањем		3			105																		**105**			**105**
7	Основна аутомеханичарска пракса			6			210	60																	**210**	**60**	**270**
8	Мотори са унутрашњим сагоревањем									3			105											**105**			**105**
9	Одржавање мотора са унутрашњим сагоревањем										12			420	60										**420**	**60**	**480**
10	Моторна возила																3			93				**93**			**93**
11	Одржавање моторних возила																	18			558	90			**558**	**90**	**648**
12	Предузетништво																2			62				**62**			**62**
Б: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ									**1**			**35**				**1**			**31**				**66**				**66**
2	Изборни програм према програму образовног профила								1			35				1			31				**66**				**66**
Укупно А2+Б		**4**	**6**	**6**	**140**	**210**	**210**	**60**	**2 (3*)**	**6**	**12**	**70 (105**)**	**210**	**420**	**60**	**(1*)**	**5**	**18**	**(31**)**	**155**	**558**	**90**	**210 (276**)**	**575**	**1188**	**210**	**2183 (2249**)**
Укупно А2+Б		**16**			**620**				**20 (21**)**			**760 (795**)**				**23 (24**)**			**803 (834**)**				**2183 (2249**)**				

Напомена: * Дуални модел подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу,учење кроз рад код послодавца, вежбе, практичну наставу и учење кроз рад у блоку

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

Б. Листа изборних програма према програму образовног профила				
Р.б.	**Листа изборних програма**	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручни предмети				
1.	Електрични и електронски системи на возилима		1	1
2.	Нове технологије у аутомобилској индустрији		1	1

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	70	70	62	202
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 90
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 90
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 90

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно		
Трећи страни језик	2 часа недељно		
Други предмети *	1-2 часа недељно		
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње		
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње		
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана		

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Разредно-часовна настава	35	35	31
Менторски рад (практична настава у блоку)	2	2	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Завршни испит			3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**

А. Подела одељења у групе за реализацију у школском систему

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи до	Потребно ангажовање помоћног наставника
		вежбе	практична настава	Практична настава у блоку		
I	Техничко цртање	105			15	-
	Основе мотора са унутрашњим сагоревањем	105			15	-
	Основна аутомеханичарска пракса		210	60	10	да
II	Машински елементи	105			15	-
	Мотори са унутрашњим сагоревањем	105			15	-
	Одржавање мотора са унутрашњим сагоревањем		420	60	10	да
III	Моторна возила	93			15	-
	Одржавање моторних возила		558	90	10	да
	Обука вожње на моторном возилу „Б“ категорије			40	1	-
	Предузетништво	62			15	-

А. Подела одељења у групе за реализацију када се реализује по дуалном моделу

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи до
		вежбе	учење кроз рад	настава у блоку	
I	Техничко цртање	105			15
	Основе мотора са унутрашњим сагоревањем	105			15
	Основна аутомеханичарска пракса		210	60	10
II	Машински елементи	105			15
	Мотори са унутрашњим сагоревањем	105			15
	Одржавање мотора са унутрашњим сагоревањем		420	60	10
III	Моторна возила	93			15
	Одржавање моторних возила		558	90	10
	Обука вожње на моторном возилу „Б“ категорије			40	1
	Предузетништво	62			15

4.2. Подручје рада електротехника

Назив програма образовања и васпитања	Наставни планови и програми и планови и програми наставе и учења	
	Општеобразовни програми	**Стручни прпграми**
Администратор рачунарских мрежа	„Службени гласник РС –гласник“ бр. 12/2024. Прпсветни гласник“ бр. 6/2018, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни.	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 14/2015, 4/2019.
Техничар за администрирање рачунарских мрежа	„Службени гласник РС – гласник“ бр. 12/2024, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 12/2024.
Електротехничар информационих технологија	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 1/2018, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 13/2022.
Техничар информационих технологија	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 13/2024, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 13/2024, 2/2025.7
Електротехничар енергетике	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 11/2018, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 11/2018, 2/2022, 12/2024.
Електричар	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2018, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 7/2021, 5/2024.

НАПОМЕНА: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 7/2023 и 14/2023.

- Ученици уписани у средњу школу закључно са школском 2022/2023. годином у образовне профиле у трогодишњем трајању, стичу образовање по правилницима по којима су започели стицање средњег образовања, најкасније до краја школске 2025/2026. године.
- Ученици уписани у средњу школу закључно са школском 2022/2023. годином у образовне профиле у четворогодишњем трајању, стичу образовање по правилницима по којима су започели стицање средњег образовања,најкасније до краја школске 2026/2027. године.

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Администратор рачунарских мрежа

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**17**	**2**		**595**	**70**			**12**			**420**				**12**			**420**				**10**			**320**				**1755**	**70**			**1825**
1	Српски језик и књижевност	**3**			**105**				**3**			**105**				**3**			**105**				**3**			**96**				**411**				**411**
1.1	_____ језик и књижевност*	**3**			**105**				**3**			**105**				**3**			**105**				**3**			**96**				**411**				**411**
2	Српски као нематерњи језик*	**2**			**70**				**2**			**70**				**2**			**105**				**3**			**64**				**274**				**274**
3	Страни језик	**2**			**70**				**2**			**70**				**2**			**70**				**2**			**64**				**274**				**274**
4	Физичко васпитање	**2**			**70**				**2**			**70**				**2**			**70**				**2**			**64**				**274**				**274**
5	Математика	**3**			**105**				**3**			**105**				**3**			**105**				**3**			**96**				**411**				**411**
6	Рачунарство и информатика		**2**			**70**																									**70**			**70**
7	Историја	**2**			**70**																									**70**				**70**
8	Ликовна култура	**1**			**35**																									**35**				**35**
9	Хемија	2			70																									**70**				**70**
10	Биологија	2			70																									**70**				**70**
11	Географија								2			70																		**70**				**70**
12	Социологија са правима грађана															2			70											**70**				**70**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**35**				**1**			**35**				**3**			**105**				**3**			**96**				**271**				**271**
1	Грађанско васпитање / Верска настава	**1**			**35**				**1**			**35**				**1**			**35**				**1**			**32**				**137**				**137**
2	Изборни предмети према програму образовног профила**															**2**			**70**				**2**			**64**				**134**				**134**
Укупно А1 + Б		**18**	**2**		**630**	**70**			**13**			**455**				**13 (15**)**			**455 (525**)**				**11 (13**)**			**352 (416**)**				**1892 (2026**)**	**70**			**1962 (2096**)**
Укупно		**20**			**700**				**13**			**455**				**13(15**)**			**455(525")**				**11(13")**			**352(416")**				**1962(2096")**				

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине
** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмет

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листа општеобразовних изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
1	Музичка култура			1	1
2	Екологијуа и заштита животне средине			1	1
3	Изборна поглавља математике			2	2
4	Историја(одабране теме)			2	2
5	Логика са етиком			2	2
6	Физика			2	2

*Ученик бира предмет једном у току школовања у трећем или четвртом разреду

Подела одељења у групе

разред	Предмет/модул	Годишњи фонд часова			Број ученика У групи -до
		вежбе	Практична настава	Настава у блоку	
1	Рачунарство и информатика	70			15

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил Администратор рачунарских мрежа

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**5**	**5**		**175**	**175**	**70**	**60**	**8**	**11**		**280**	**385**		**60**	**4**	**13**		**140**	**455**		**60**	**2**	**17**		**64**	**544**		**60**	**695**	**1559**	**70**	**240**	**2528**
1	Физика	2			70				2			70																	**140**				**140**
2	Основе електротехнике	3	1		105	35			3			105																	**210**	**35**			**245**
3	Рачунарски хардвер		2			70		30																						**70**		**30**	**100**
4	Рачунарска графика и мултимедије		2			70																								**70**			**70**
5	Мрежна опрема									3			105		30															**105**		**30**	**135**
6	Електроника								3	1		105	35																**105**	**35**			**140**
7	Оперативни системи									3			105		30															**105**		**30**	**135**
8	Апликативни софтвер									2			70				3			105										**175**			**175**
9	Програмирање									2			70				2			70										**140**			**140**
10	Обрада и пренос сигнала															2	1		70	35									**70**	**35**			**105**
11	Мрежни оперативни системи																4			140		30								**140**		**30**	**170**
12	Рачунарске мреже															2	3		70	105		30	2	2		64	64		30	**134**	**169**		**60**	**363**
13	Техничка документација																							2			64				**64**			**64**
14	Сервери																							4			128		30		**128**		**30**	**158**
15	Администрирање рач. мрежа																							5			160				**160**			**160**
16	Основе рачунарства у облаку																							2			64				**64**			**64**
17	Предузетништво																							2			64				**64**			**64**
18	Практична настава																															**70**	**30**	**100**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**64**				**134**				**134**
1	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			64				**134**				**134**
Укупно А2+Б2		**5**	**5**	**2**	**175**	**175**	**70**	**60**	**8**	**11**		**280**	**385**		**60**	**4 (6)***	**13**		**140 (210)***	**455**		**60**	**2 (4)***	**17**		**64 (128)***	**544**		**60**	**659 (793)***	**1559**	**70**	**240**	**2528 (2662)***
Укупно А2+Б2		**12**			**480**				**19**			**725**				**17 (19)***			**655 (725)***				**19 (21)***			**668 (732)***				**2528 (2662)***				

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа општеобразовних изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
1	Управљање пројектима				2
2	Пословне комуникације			2	2
3	Рачунарски интерфејси			2	2
4	Програмирање 2Д видео игара				2

Остали облици васпитно-образовног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО
Час одељенског старешине	70	70	70	64	274
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

Остварење школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	35	35	35	32
Менторски рад(настава у блоку, пракса)	2	2	2	2
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	39	39	39	39

Подела одељења у групе

Разред	Предмет/модул	годишњи фонд часова			Број ученика у групи – до
		вежбе	практична настав	Настава у блоку	
I	Основе електротехнике	35			15
	Рачунарски хардвер	70		30	15
	Рачунарска графика и мултимедија	70			15
	Практична настава		70	30	15
II	Мрежна опрема	105		30	10
	Електроника	35			10
	Оперативни системи	105		30	10
	Апликативни софтвер	70			10
	Програмирање	70			10
III	Апликативни софтвер	105			10
	Програмирање	70			10
	Обрада и пренос сигнала	35			10
	Мрежни оперативни системи	140		30	10
	Рачунарске мреже	105		30	10
IV	Рачунарске мреже	64		30	10
	Техничка документација	64			10
	Сервери	128			10
	Администрирање рачунарских мрежа	160			10
	Основе рачунарства у облаку	64			10
	Предузетништво	64			15
	Програмирање 2Д видео игара	64			10

План и програм наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Техничар за администрирање рачунарских мрежа

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**17**	**2**		**595**	**70**			**12**			**420**				**12**			**408**				**10**			**310**				**1733**	**70**			**1803**
1	Српски језик и књижевност	3			105				3			105				3			102				3			93				405				405
2	_____језик и књижевност*	3			105				3			105				3			102				3			93				405				405
1.1	Српски језик као нематерњи језик*	2			70				2			70				2			68				2			62				270				270
3	Страни језик	2			70				2			70				2			68				2			62				270				270
4	Физичко и здравствено васпитање	2			70				2			70				2			68				2			62				270				270
5	Математика	3			105				3			105				3			102				3			93				405				405
6	Рачунарство и информатика		2			70																									70			70
7	Историја	2			70																									70				70
8	Ликовна култура	1			35																									35				35
9	Географија								2			70																			70				70
10	Хемија	2			70																									70				70
11	Биологија	2			70																									70				70
12	Социологија са правима грађана															2			68											68				68
А2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**3**			**102**				**3**			**93**				**195**				**195**
1	Грађанско васпитање / Верска настава															1			34				1			31				65				65
2	Изборни програми по програму образовног профила**															2			68				2			62				130				130
Укупно А1+А2		**17**	**2**		**595**	**70**			**12**			**420**				**15**			**510**				**13**			**403**				**1998**	**70**			**2068**
Укупно		**19**			**665**				**12**			**420**				**12 (**15)**			**408 (**510)**				**10 (**13)**			**310 (**403)**				**1803 (**2068)**				

Напомена:*За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

**Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Листа изборних програма према програму образовног профила

Рб	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни програми					
1	Музичка култура*			1	1
2	Екологија и заштита животне средине*			1	1
3	Изабрана поглавља математике			2	2
4	Историја (одабране теме)*			2	2
5	Логика са етиком*			2	2
6	Физика			2	2

* Ученик бира програм једном у току школовања

Подела одељења у групе

Разред	Предмет	Годишњи фонд часова		Број ученика у групи
		В	Б	
I	Рачунарство и информатика	**70**		**15**

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил Техничар за администрирање рачунарских мрежа

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	¬
Б2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**7**	**3**	**2**	**245**	**105**		**60**	**9**	**10**		**315**	**350**		**60**	**6**	**11**		**204**	**170**	**204**		**3**	**10**	**6**	**93**	**310**	**168**	**90**	**857**	**1325**	**70**	**300**	**2552**
1	Физика	2			70				2			70																		**140**				**140**
2	Основе електротехнике	3			105	35			3	1		105	35																	**210**	**70**			**280**
3	Електроника		1						3	1		105	35																	**105**	**35**			**140**
4	Рачунарски хардвер					70		30																							**70**		**30**	**100**
5	Увод у рачунарске мреже	2	2		70																									**70**				**70**
6	Мрежна опрема								1	3		35	105		30															**35**	**105**		**30**	**170**
7	Оперативни системи									3			105		30	1	3		34	102		30								**34**	**207**		**60**	**301**
8	Програмирање									2			70							68											**70**			**70**
9	Програмирање мрежних сервиса																2		68	102											**68**			**68**
10	Рачунарске мреже															2	3		34	68		30	1	2		31	62		24	**99**	**164**		**54**	**3170**
11	Мрежни сесрвиси															1	2		68	34		30		4			124		30	**34**	**192**		**60**	**286**
12	Обрада и пренос сигнала															2	1													**68**	**34**			**102**
13	Заштита рачунарских мрежа																						2	2		62	62		18	**62**	**62**		**18**	**142**
14	Техничка документација																							2			62				**62**		**62**
15	Администрирање рач. мрежа																							4			124		18		**124**		**18**	**142**
16	Предузетништво																							2			62				**62**			**62**
17	Практична настава			2			70	30																								**70**	**30**	**100**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**68**				**2**			**62**				**130**				**130**
1	Изборни програм према програму образовног профила															2			68				2			62				**130**				**130**
Укупно +Б2		**7**	**3**	**2**	**245**	**105**	**70**	**60**	**9**	**10**		**315**	**350**		**60**	**8**	**11**		**272**	**374**		**90**	**5**	**16**		**155**	**496**		**90**	**987**	**1325**	**70**	**300**	**2682**
Укупно		**12**			**480**				**19**			**725**				**17 (**19)272**			**668 (**736)**				**19 (**21)**			**679 (**741)**				**2552 (**2682)**				

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил Техничар за администрирање рачунарских мрежа када се реализује по дуалном моделу*

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			недељно				годишње			недељно				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	
Б2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**7**	**3**	**2**	**245**	**105**		**60**	**9**	**10**		**315**	**350**		**60**	**6**	**11**		**204**	**170**	**204**		**3**	**10**	**6**	**93**	**310**	**168**	**90**	**857**	**1325**	**70**	**300**	**2552**
1	Физика	2			70				2			70																		**140**				**140**
2	Основе електротехнике	3			105	35			3	1		105	35																	**210**	**70**			**280**
3	Електроника		1						3	1		105	35																	**105**	**35**			**140**
4	Рачунарски хардвер					70		30																							**70**		**30**	**100**
5	Увод у рачунарске мреже	2	2		70																									**70**				**70**
6	Мрежна опрема								1	3		35	105		30															**35**	**105**		**30**	**170**
7	Оперативни системи									3			105		30	1	3		34	102		30								**34**	**207**		**60**	**301**
8	Програмирање									2			70							68											**70**			**70**
9	Програмирање мрежних сервиса																2		68	102											**68**			**68**
10	Рачунарске мреже															2	3		34	68		30	1	2		31	62		24	**99**	**164**		**54**	**3170**
11	Мрежни сесрвиси															1	2		68	34		30		4			124		30	**34**	**192**		**60**	**286**
12	Обрада и пренос сигнала															2	1													**68**	**34**			**102**
13	Заштита рачунарских мрежа																						2	2		62	62		18	**62**	**62**		**18**	**142**
14	Техничка документација																							2			62				**62**		**62**	**62**
15	Администрирање рач. мрежа																							4			124		18		**124**		**18**	**142**
16	Предузетништво																							2			62				**62**			**62**
17	Практична настава			2			70	30																								**70**	**30**	**100**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**68**				**2**			**62**				**130**				**130**
1	Изборни програм према програму образовног профила															2			68				2			62				**130**				**130**
Укупно +Б2		**7**	**3**	**2**	**245**	**105**	**70**	**60**	**9**	**10**		**315**	**350**		**60**	**8**	**11**		**272**	**374**		**90**	**5**	**16**		**155**	**496**		**90**	**987**	**1325**	**70**	**300**	**2682**
Укупно		**12**			**480**				**19**			**725**				**17 (**19)272**			**668 (**736)**				**19 (**21)**			**679 (**741)**				**2552 (**2682)**				

Листа изборних програма према програму образовног профила

Рб	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	**II**	**III**	**IV**
Стручни програми					
1	Рачунарски интерфејси*			2	2
2	Основе креирања рачунарских игара				2
3	Вештачка интелигенција*			2	2
4	Пословне комуникације*			2	2
5	Управљање пројектима*			2	2

* Ученик изборни програм бира једном у току школовања
Програми под редним бројем 2 и 3 реализују се кроз вежбе

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	70	70	68	62	270
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

* Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети*	1–2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секција и друго)	30–60 часова годишње			
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15–30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

* Поред наведених предмета, школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су раније објављени.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	35	35	34	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	2	2	3	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи – до	Помоћни наставник
		вежбе	практична настава	настава у блоку		
I	Основе електротехнике	35			15	да
	Практична настава		70	30	15	да
	Рачунарски хардвер	70		30	15	да
II	Мрежна опрема	105		30	15	да
	Оперативни системи	105		30	15	да
	Програмирање	70			15	не
	Основе електротехнике	35			15	да
	Електроника	35			15	да
III	Програмирање мрежних сервиса	68			10	не
	Рачунарске мреже	102		30	10	да
	Мрежни сервиси	68		30	10	да
	Обрада и пренос сигнала	34			10	да
	Оперативни системи	102		30	10	да
	Вештачка интелигенција	62			10	не
IV	Заштита рачунарских мрежа	62		18	10	да
	Техничка документација	62			10	да
	Администрирање рачунарских мрежа	124		18	10	да
	Рачунарске мреже	62		24	10	да
	Мрежни сервиси	124		30	10	да
	Предузетништво	62			15	не
	Вештачка интелигенција	62			10	не
	Основе креирања рачунарских игара	62			10	не

Подела одељења у групе кад се реализује према дуалном моделу

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова				број ученика у групи -до	Помоћни наставник
		вежбе	практична настава	настава у блоку	учење кроз рад		
I	Основе електротехнике	35				15	да
	Практична настава		70	30		15	да
	Рачунарски хардвер	70		30		15	да
II	Мрежна опрема	105		30	105	15	не
	Оперативни системи	105		30	105	15	не
	Програмирање	70				15	не
	Основе електротехнике	35				15	да
	Електроника	35				15	да
III	Програмирање мрежних сервиса	68				10	не
	Рачунарске мреже	102		30	102	10	не
	Мрежни сервиси	68		30		10	да
	Обрада и пренос сигнала	34				10	да
	Оперативни системи	102		30	102	10	не
	Вештачка интелигенција	62				10	не
IV	Заштита рачунарских мрежа	62		18	62	10	не
	Техничка документација	62				10	да
	Администрирање рачунарских мрежа	124		18	124	10	не
	Рачунарске мреже	62		24		10	да
	Мрежни сервиси	124		30		10	да
	Предузетништво	62				15	не
	Вештачка интелигенција	62				10	не
	Основе креирања рачунарских игара	62				10	не

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Електротехничар информационих технологија

		I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО			
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње			
		Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**17**	**2**	**629**	**74**		**12**		**432**			**12**		**420**			**10**		**310**			**1791**	**74**		**1865**
1	Српски језик и књижевност	**3**		**111**			**3**		**108**			**3**		**105**			**3**		**93**			**417**			**417**
1.1	_____ језик и књижевност*	**3**		**111**			**3**		**108**			**3**		**105**			**3**		**93**			**417**			**417**
2	Српски као нематерњи језик*	**2**		**74**			**2**		**72**			**2**		**70**			**2**		**62**			**278**			**278**
3	Страни језик	**2**		**74**			**2**		**72**			**2**		**70**			**2**		**62**			**278**			**278**
4	Физичко васпитање	**2**		**74**			**2**		**72**			**2**		**70**			**2**		**62**			**278**			**278**
5	Математика	**3**		**111**			**3**		**108**			**3**		**105**			**3**		**93**			**417**			**417**
6	Рачунарство и информатика				**74**																		**74**		**74**
7	Историја	**2**		**74**																		**74**			**74**
8	Географија	**2**		**74**																		**74**			**74**
9	Хемија	2		74																		**74**			**74**
10	Ликовна култура	1		37																		**37**			**37**
11	Биологија						**2**		**72**													**72**			**72**
12	Социологија са правима грађана											2		70								**70**			**70**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ				**37**			**1**		**36**			**3**		**105**			**3**		**93**			**271**			**271**
1	Грађанско васпитање / Верска настава			**37**			**1**		**36**			**1**		**35**			**1**		**31**			**139**			**139**
2	Изборни предмети према програму образовног профила**											**2**		**70**			**2**		**62**			**132**			**132**
Укупно А1 + Б		**18**	**2**	**666**	**74**		**13**		**468**			**13 (15**)**		**455 (525**)**			**11 (13**)**		**341 (403**)**			**190 (2062**)**	**74**		**2004 (2136**)**
Укупно		**20**		**740**			**13**		**468**			**13(15**)**		**455(525**)**			**11(13**)**		**341(403**)**			**2004(2136**)**			

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмет

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Опште образовни предмети					
1	Музичка култура			1	1
2	Екологијуа и заштита животне средине			1	1
3	Изборна поглавља математике			2	2
4	Историја(одабране теме)			2	2
5	Физика			2	2
6	Логика са етиком			2	2

Подела одељења у групе

разред	Предмет/модул	Годишњи фонд часова			Број ученика У групи -до
		вежбе	Практична настава	Настава у блоку	
1	Рачунарство и информатика	74			15

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Електротехничар информационих технологија

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО					Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње					
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН		Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**5**	**5**	**2**	**185**	**185**	**74**		**11**	**8**		**396**	**288**		**30**	**1**	**10**	**6**	**35**	**350**	**210**	**60**	**1**	**12**	**6**	**31**	**372**	**186**	**90**	**647**	**1195**	**470**		**180**	**2492**
1	Физика	2			74		74		2			72																		**146**					**146**
2	Основе електротехнике	3	1		111	37			3	1		108	36																	**219**	**73**				**292**
3	Рачунарска графика и мултимедије		2			74																									**74**				**74**
4	Програмирање		2			74			2	2		72	72		30		3			105				3			93			**72**	**344**				**446**
5	Електроника								3	1		108	36																	**108**	**36**				**144**
6	Веб дизајн									2			72							70											**72**				**72**
7	Базе података								1	2		36					2			70										**36**	**142**				**178**
8	Рачунарски системи															1	2													**35**	**70**				**105**
9	Рачунарске мреже и интернет сервиси																			105			1	2		31	62			**31**	**62**				**93**
10	Веб програмирње																3							3			93			**0**	**198**				**198**
11	Заштита информационих система																			210		60		2			62				**62**				**62**
12	Примењене инфомационе технологије																6							6			186		90			**396**		**150**	**546**
13	Предузетништво																							2		62	62				**62**				**62**
14	Практична настава			2			74																									**74**			**74**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																			**70**											**132**				**132**
1	Изборни програм према програму образовног профила															2			70				2			64				**134**					**132**
Укупно А2+Б2		**5**	**5**	**2**	**185**	**185**	**74**		**11**	**8**		**396**	**288**		**30**	**1 (3)**	**10**	**6**	**35 (105)**	**350**	**210**	**60**	**1 (3)**	**12**	**6**	**31 (93)**	**372**	**186**	**90**	**647 (779)**	**1195**	**470**		**180**	**2624**
Укупно А2+Б2		**12**			**444**				**19**			**714**				**17(19)**			**655(725)**				**19(21)**			**679(741)**									

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
	Стручни предмети				
1	Управљање пројектима				2
2	Пословне комуникације			2	2
3	Рачунари у системима управљања			2	2
4	Програмирање 2 Д видео игара				2
5	Електронско пословање				2
6	Програмирање мобилних апликација				2

Остали облици васпитно-образовног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО
Час одељенског старешине	74	72	70	62	278
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

Остварење школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	37	36	35	31
Менторски рад(настава у блоку, пракса)		1	2	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

Разред	Предмет/модул	годишњи фонд часова				Број ученика у групи – до
		вежбе	практична настав	Настава у блоку	Учење кроз рад	
I	Основе електротехнике	37				15
	Рачунарска графика и мултимедије	74				15
	Програмирање	74		30		15
	Практична настава		74			15
II	Основе електротехнике	36				15
	Електроника	36				15
	Веб сизајн	72				15
	Базе података	72				15
	Програмирање	72				15
III	Базе података	70				10
	Рачунарски системи	70				10
	Веб програмирање	105				10
	Програмирање	105				10
	Примењене информационе технологије	210		60	210	10
IV	Веб програмирање	93				10
	Заштита информационих система	62				10
	Предузетништво	62				15
	Програмирање	93				10
	Рачунарске мреже и интернет сервиси	62				10
	Примењене информационе технологије	186		90	186	10

План наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Техничар информационих технологија

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**19**	**2**		**665**	**70**			**10**			**350**				**12**			**408**				**10**			**310**				**1733**	**70**			**1803**
1	Српски језик и књижевност	3			105				3			105				3			102				3			93				**405**				**405**
2	_____језик и књижевност*	3			105				3			105				3			102				3			93				**405**				**405**
1.1	Српски језик као нематерњи језик	2			70				2			70				2			68				2			62				**270**				**270**
3	Страни језик	2			70				2			70				2			68				2			62				**270**				**270**
4	Физичко и здравствено васпитање	2			70				2			70				2			68				2			62				**270**				**270**
5	Математика	3			105				3			105				3			102				3			93				**405**				**405**
6	Рачунарство и информатика		2			70																									**70**			**70**
7	Историја	2			70																								**70**				**70**
8	Ликовна култура	1			35																								**35**				**35**
9	Географија	2			70																								**70**				**70**
10	Хемија	2			70																								**70**				**70**
11	Биологија	2			70																								**70**				**70**
12	Социологија са правима грађана															2			68											**68**				**68**
А2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		**1**			**35**				**1**			**35**				**3**			**102**				**3**			**93**				**265**				**265**
1	Грађанско васпитање / Верска настава	1			35				1			35				1			34				1			31				**135**				**135**
2	Изборни програми по програму образовног профила**															2			68				2			62				**130**				**130**
Укупно А1+А2		**20**	**2**		**700**	**70**			**1**			**385**				**15**			**510**				**13**			**403**				**1998**	**70**			**2068**
Укупно		**21 (**22)**			**735 (**770)**				**10 (**11)**			**350 (**385)**				**12 (**15)**			**408 (**510)**				**10 (**13)**			**310 (**403)**				**1733 (**2068)**				

Напомена:*За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

**Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Листа изборних програма према програму образовног профила

Ред. бр.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети					
1	Екологија и заштита животне средине			2	2
2	Историја (одабране теме)*			2	2
3	Изабрана поглавља математике			2	2
4	Логика са етиком*			2	2
5	Ликовна култура*			2	2
6	Физика			2	2

Напомена: * Ученик изборни програм бира једном у току школовања

** Ученик изборни програм бира у трећем разреду и може га изучавати једну или две године

Подела одељења у групе за реализацију у школском систему

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи – до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	74			14

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Техничар информационих технологија

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
Б1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**5**	**3**	**2**	**175**	**105**	**70**	**60**	**9**	**12**		**315**	**420**		**60**	**1**	**16**		**34**	**544**		**90**	**3**	**16**		**93**	**496**		**90**	**617**	**1565**	**70**	**300**	**2552**
1	Програмирање		2			70		30		2			70		30		3			102		30		3			93		30		335		120	455
2	Физика	2			70				2			70																	140				140
3	Основе електротехнике	3	1		105	35			3	1		105	35																210	70			280
4	Електроника								3	1		105	35																105	35			140
5	Веб дизајн									2			70		30															70		30	100
6	Дизајн интерфејса									2			70																	70			70
7	Рачунарски системи									2			70																	70			70
8	Базе података								1	2		35	70				2			68									35	138			173
9	Предузетништво																2			68										68			68
10	Рачунарске мреже и интернет сервиси															1	2		34	68									34	68			102
11	Веб програмирање																3			102		30		3			93		30		195		60	255
12	Развој софтверских пројеката																2			68		30		2			62		30		130		60	190
13	Тестирање софтвера																2			68				2			62				130			130
14	Заштита информационих система																						1	2		31	62			31	62			93
15	Основе вештачке интелигенције и машинског учења																						2	1		62	31			62	31			93
16	Развој мобилних апликација																							3			93				93			93
17	Практична настава			2			70	30																								70	30	100
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**68**				**2**			**62**				**130**				**130**
2	Изборни програми по програму образовног профила**															2			68				2			62				130				130
Укупно Б1+Б2		**5**	**3**	**2**	**175**	**105**	**70**	**60**	**9**	**12**		**315**	**420**		**60**	**3**	**16**		**102**	**544**		**90**	**5**	**16**		**155**	**496**		**90**	**747**	**1565**	**70**	**300**	**2682**
Укупно		**10**			**410**				**21**			**795**				**17 (**19)**			**668 (**736)**				**19 (**21)**			**679 (**741)**				**2552 (**2682)**				

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу и практичне облике наставе
**Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програма

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил Техничар информационих технологија када се реализује по дуалном моделу*

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО					
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње					
		Т	В	ИН	Т	В	ИН	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	ИН	УКР	Б	Σ
Б1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**5**	**3**	**2**	**175**	**105**	**70**	**60**	**9**	**12**	**6**	**315**	**210**	**210**	**60**	**1**	**16**	**6**	**34**	**340**	**204**	**90**	**3**	**16**	**6**	**93**	**310**	**186**	**90**	**617**	**965**	**70**	**600**	**300**	**2552**
1	Програмирање		2			70		30		2			70		30		3			102		30		3			93		30		**335**			**120**	**455**
2	Физика	2			70				2			70																	**140**					**140**
3	Основе електротехнике	3	1		105	35			3	1		105	35																**210**	**70**				**280**
4	Електроника								3	1		105	35																**105**	**35**				**140**
5	Веб дизајн									2			70		30															**70**			**30**	**100**
6	Дизајн интерфејса										2			70																		**70**		**70**
7	Рачунарски системи										2			70																		**70**		**70**
8	Базе података								1		2	35		70			2			68									**35**	**68**		**70**		**173**
9	Предузетништво																2			68										**68**				**68**
10	Рачунарске мреже и интернет сервиси															1		2	34		68								**34**			**68**		**102**
11	Веб програмирање																3			102		30		3			93		30		**195**			**60**	**255**
12	Развој софтверских пројеката																	2			68	30			2			62	30				**130**	**90**	**190**
13	Тестирање софтвера																	2			68				2			62					**130**		**130**
14	Заштита информационих система																						1		2	31		62		**31**			**62**		**93**
15	Основе вештачке интелигенције и машинског учења																						2	1		62	31			**62**	**31**				**93**
16	Развој мобилних апликација																							3			93				**93**				**93**
17	Практична настава			2			70	30																								**70**		**30**	**100**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**68**				**2**			**62**				**130**					**130**
2	Изборни програми по програму образовног профила**															2			68				2			62				**130**					**130**
Укупно Б1+Б2		**5**	**3**	**2**	**175**	**105**	**70**	**60**	**9**	**12**	**6**	**315**	**210**	**210**	**60**	**3**	**16**	**6**	**102**	**340**	**204**	**90**	**5**	**16**	**6**	**155**	**310**	**186**	**90**	**747**	**965**	**70**	**600**	**300**	**2682**
Укупно		**10**			**410**				**21**			**795**				**17 (**19)**			**668 (**736)**				**19 (**21)**			**679 (**741)**				**2552 (**2682)**					

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу и практичне облике наставе

**Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Настава у блоку реализује се као учење кроз рад у предмету Развој софтверских пројеката.

Листа изборних програма према програму образовног профила

Рб	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	**II**	**III**	**IV**
Стручни програми					
1	Нерелационе базе података				2
2	Основе креирања рачунарских игара			2	
3	Пословне комуникације*			2	2
4	Управљање пројектима *			2	2
5	Компјутерска анимација			2	
6	3Д моделовање и анимација				2

* Ученик бира изборни програм једном у току школовања

Програми под редним бројевима 1, 2, 5 и 6 реализују се кроз вежбе.

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	70	70	68	62	270
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

* Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Други страни језик	2 часа недељно			
Други предмети*	1–2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секција и друго)	30–60 часова годишње			
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15–30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	35	35	34	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	2	2	3	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до	Помоћни наставник
		вежбе	практична настава	настава у блоку		
I	Програмирање	70		30	15	не
	Основе електротехнике	35			15	да
	Практична настава	70		30	15	да
II	Програмирање	70		30	15	не
	Основе електротехнике	35			15	да
	Електроника	35			15	да
	Веб дизајн	70		30	15	не
	Дизајн интерфејса	70			15	не
	Рачунарски системи	70			15	да
	Базе података	70			15	не
III	Програмирање	102		30	10	да
	Базе података	68			10	да
	Предузетништво	68			15	не
	Рачунарске мреже и интернет сервиси	68			10	да
	Веб програмирање	102		30	10	да
	Развој софтверских пројеката	68		30	10	да
	Тестирање софтвера	68			10	да
	Основе креирања рачунарских игара	68			10	не
	Компјутерска анимација	68			10	не
IV	Програмирање	93		30	10	да
	Веб програмирање	93		30	10	да
	Тестирање софтвера	62			10	да
	Заштита информационих система	62			10	да
	Основе вештачке интелигенције и машинског учења	31			10	не
	Развој мобилних апликација	93			10	да
	Развој софтверских пројеката	62		30	10	да
	Нерелационе базе података	62			10	не
	3Д моделовање и анимација	62			10	не

Подела одељења у групе када се настава реализује према дуалном моделу

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова				број ученика у групи -до	Помоћни наставник
		вежбе	практична настава	настава у блоку	учење кроз рад		
I	Програмирање	70		30		15	не
	Основе електротехнике	35				15	да
	Практична настава	70		30		15	да
II	Програмирање	70		30		15	не
	Основе електротехнике	35				15	да
	Електроника	35				15	да
	Веб дизајн	70		30		15	не
	Дизајн интерфејса				70	15	не
	Рачунарски системи				70	15	не
	Базе података				70	15	не
III	Програмирање	102		30		10	да
	Базе података	68				10	да
	Предузетништво	68				15	не
	Рачунарске мреже и интернет сервиси				68	10	не
	Веб програмирање	102		30		10	да
	Развој софтверских пројеката			30	68	10	не
	Тестирање софтвера				68	10	не
	Основе креирања рачунарских игара				68	10	не
IV	Програмирање	93		30		10	да
	Веб програмирање	93		30		10	да
	Тестирање софтвера				62	10	не
	Заштита информационих система				62	10	не
	Основе вештачке интелигенције и машинског учења	31				10	не
	Развој мобилних апликација	93				10	да
	Развој софтверских пројеката			30	62	10	не
	Нерелационе базе података				62	10	не
	3Д моделовање и анимација				62	10	не

План и програм наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Електротехничар енергетике

		I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО			
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње			
		Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**17**	**2**	**629**	**74**		**12**		**444**			**12**		**420**			**10**		**310**			**1803**	**74**		**1877**
1	Српски језик и књижевност	**3**		**111**			**3**		**111**			**3**		**105**			**3**		**93**			**420**			**420**
1.1	_____ језик и књижевност*	**3**		**111**			**3**		**111**			**3**		**105**			**3**		**93**			**420**			**420**
2	Српски као нематерњи језик*	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**62**			**280**			**280**
3	Страни језик	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**62**			**280**			**280**
4	Физичко васпитање	**2**		**74**			**2**		**74**			**2**		**70**			**2**		**62**			**280**			**280**
5	Математика	**3**		**111**			**2**		**111**			**3**		**105**			**3**		**93**			**420**			**420**
6	Рачунарство и информатика				**74**																		**74**		**74**
7	Историја	**2**		**74**																		**74**			**74**
8	Географија	**2**		**74**																		**74**			**74**
9	Хемија	2		74																		**74**			**74**
10	Ликовна култура	1		37																		**37**			**37**
11	Биологија						**2**		**74**													**74**			**74**
12	Социологија са правима грађана											2		70								**70**			**70**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**		**37**			**1**		**37**			**3**		**105**			**3**		**93**			**272**			**272**
1	Грађанско васпитање / Верска настава			**37**								**1**		**35**			**1**		**31**			**140**			**140**
2	Изборни предмети према програму образовног профила**											**2**		**70**			**2**		**62**			**132**			**132**
Укупно А1 + Б		**18**	**2**	**666**	**74**		**13**		**481**			**13 (15**)**		**455 (525**)**			**11 (13**)**		**341 (403**)**			**1943 (2075**)**	**74**		**2017 (2149**)**
Укупно		**20**		**740**			**13**		**481**			**13(15**)**		**455(525**)**			**11(13**)**		**341(403**)**			**2017(2149**)**			

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмет

Т-теорија, В-вежбе, Б-блок настава

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Опште образовни предмети					
1	Музичка култура			1	1
2	Екологијуа и заштита животне средине			1	1
3	Изборна поглавља математике			2	2
4	Историја(одабране теме)			2	2
5	Физика			2	2
6	Логика са етиком			2	2

Подела одељења у групе

разред	Предмет/модул	Годишњи фонд часова			Број ученика У групи -до
		вежбе	Практична настава	Настава у блоку	
1	Рачунарство и информатика	74			15

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил Електротехничар енергетике

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				Σ
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**7**	**1**	**4**	**259**	**37**	**148**		**11**	**4**	**4**	**407**	**148**	**148**		**8**	**6**	**3**	**280**	**210**	**105**	**60**	**8**	**8**	**3**	**248**	**248**	**93**	**90**	**1194**	**643**	**494**	**150**	**2481**
1	Физика	2			74																								74				**74**
2	Основе електротехнике	3	1		111	37			3			111																	222	37			**259**
3	Основе машинства	2			74																								74				**74**
4	Увод у електротехнику								2			74																		74				**74**
5	Софтверски алати у електротехници									2			74																		74			**74**
6	Електрична мерења								2	1		74	37																	74	37			**111**
7	Електроника								2	1		74	37																	74	37			**111**
8	Електричне инсталација и осветљење								2			74					2			70										74	70			**144**
9	Мерења у електроенергетицци																2			70										70			**70**
10	Енергетска електроника															2	1		70	35										70	35			**105**
11	Електричне машине															2	1		70	35			2	1		62	31			132	66			**198**
12	Електроенергетски водови															2			70				2	1		62	31			132	31		30	**193**
13	Електроенергетска постројења															2			70				2	1		62	31			132	31		30	**193**
14	Предузетништво																							2			62				62			**62**
15	Техничка документација																							2			62				61			**62**
16	Основе система управљања																						2	1		62	31			62	31			**93**
17	Практична настава			4			148					4			148						105	60						93	30			494	90	**584**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																										**62**				**132**				**132**
1	Изборни програм према програму образовног профила																													132				**132**
Укупно А2+Б2		**7**	**1**	**4**	**259**	**37**	**148**		**11**	**4**	**4**	**407**	**148**	**148**		**8 (10)**	**6**	**3**	**280 (350)**	**210**	**105**	**60**	**8 (10)**	**8**	**3**	**248 (310)**	**248**	**93**	**90**	**1194 (1326)**	**643**	**494**	**150**	**2481 (2613)**
Укупно А2+Б2		**12**			**444**				**19**			**703**				**17 (19)**			**665 (725)**				**19 (21)**			**679 (741)**				**2481 (2613)**				

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил Електротехничар енергетике када се реализује по дуалном моделу*

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО					
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње					
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	ПН	Б	Σ
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**7**	**1**	**4**	**259**	**37**	**148**		**11**	**4**	**4**	**407**	**148**	**148**		**8**	**3**	**6**	**280**	**105**	**210**	**60**	**8**	**5**	**6**	**248**	**155**	**186**	**90**	**1194**	**515**	**326**	**296**	**150**	**2481**
1.	Физика	2			74																									**74**					**74**
2.	Основе електротехнике	3	1		111	37			3			111																		**222**	**37**				**259**
3.	Основе машинства	2			74																									**74**					**74**
4.	Увод у електроенергетику								2			74																			**74**					**74**
5.	Софтверски алати у електроенергетици									2			74																		**74**					**74**
6.	Електрична мерења								2	1		74	37																		**74**	**37**				**111**
7.	Електроника								2	1		74	37																		**74**	**37**				**111**
8.	Електричне инсталације и осветљење								2			74						2			70										**74**	**70**				**144**
9.	Мерења у електроенергетици																2			70											**70**				**70**
10.	Енергетска електроника															2	1		70	35										**70**	**35**				**105**
11.	Електричне машине															2		1	70		35		2	1		62	31			**132**	**66**				**198**
12.	Електроенергетски водови															2			70				2	1		62	31		30***	**132**	**31**			**30**	**193**
13.	Електроенергетска постројења															2			70				2		1	62		31	30***	**132**	**31**			**30**	**193**
14.	Предузетништво																							2			62			**62**					**62**
15.	Техничка документација																								2			62		**62**					**62**
16.	Основе система управљања																						2	1		62	31			**62**	**31**				**93**
17.	Практична настава			4			148				4			148				3			105	60***			3			93	30***			**494**		**90**	**584**
Б: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																**2**			**70**				**2**			**62**				**132**					**132**
2.	Изборни програм образовног профила**															2			70				2			62				**132**					**132**
Укупно А2+Б		**7**	**1**	**4**	**259**	**37**	**148**		**11**	**4**	**4**	**407**	**148**	**148**		**8 (10)**	**3**	**6**	**280 (350)**	**105**	**210**	**60**	**8 (10)**	**5**	**6**	**248 (310)**	**155**	**186**	**90**	**1194 (1326)**	**515**	**326**	**296**	**150**	**2481 (2613)**
Укупно А2+Б		**12**			**444**				**19**			**703**				**17 (19)**			**655 (725)**				**19 (21)**			**679 (741)**				**2481 (2613)**					

Напомена: * Дуални модел подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, практичне облике наставе и учење кроз рад

** Ученик бира програм са листе општеобразовних или стручних изборних програма

*** Настава у блоку се реализује као учење кроз рад

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
1	Тржиште електричне енергије			2	
2	Кабловска техника			2	
3	Термички и расхладни уређаји			2	
4	Управљање електромоторним погоном				2
5	Напредне електроенергетске мреже				2
6	Обновљиви извори енергије				2

Остали облици васпитно-образовног рада

ОБЛИК ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО
Час одељенског старешине	37	37	35	140
Додатна настава*	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунска настава*	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 120
Друштвено-корисни рад	до 30	до 30	до 30	до 120

Распоред радних недеља у току наставне године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	37	37	35	31
Менторски рад(настава у блоку, пракса)			2	2
Обавезне и факултативне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

Разред	Предмет/модул	годишњи фонд часова			Број ученика у групи – до
		вежбе	практична настав	Настава у блоку	
I	Основе електротехнике	37			15
	Рачунарски хардвер		148		15
II	Спфтверски алати у електротехници	74			15
	Електрична мерења	37			15
	Електроника	37			15
	Електричне инсталације и осветљење	37			15
	Практична настава		148		15
III	Мерење у електроенергетици	70			10
	Енергетска електроника	35			10
	Електричне инсталацијр и осветљење	70			10
	Електричне машине	35			10
	Практична настава		105	60	10
IV	Предузетништво	62			15
	Електичне машине	31			10
	Електроенергетски водови	31		30	10
	Електроенергетска постројења	31		30	10
	Техничка документација	62			10
	Основе система управљања	31			10
	Практична настава		93	30	10

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Електричар

		I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					УКУПНО			
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње			
		Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Т	В	Б	Т	В	Б	
А1:ОБАВЕЗНИ ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**13**	**2**	**481**	**74**		**8**		**280**			**7**		**217**			**978**	**74**		**1052**
1.	Српски језик и књижевност	**3**		111			2		70			2		62			243			243
1	_____ језик и књижевност*	**3**		111			2		70			2		62			243			243
2	Српски као нематерњи језик*	**2**		74			2		70			2		62			206			206
3	Страни језик	**2**		74			2		70			1		31			175			175
4	Физичко васпитање	**2**		74			2		70			2		62			206			206
5	Математика	**2**		74			2		70			1		31			175			175
6	Историја	**2**		74													74			74
7	Рачунарство и информатика		2		74													74		74
8	Географија	**1**		37													37			37
9	Екологија и заштита животне средине	**1**		37													37			37
10	Социологија са правима грађана											1		31			31			31
Б. Изборни програми		**1**		37			2		70			**2**		62			169			169
	Грађанско васпитање / Верска настава	**1**		37			1					1		31						
	Изборни предмети према програму образовног профила**						1					1		31			66			
Укупно А1 + Б		**14**	2	518	74		9 (10**)		315 (350*)			8 9**		248 (279**)			1081 (1147**)			1155 (1221**)
Укупно А1+А2+Б		16		529			9(10**)		315(350**)			8(9**)		248(279**)			1155(1221**)			

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Опште образовни предмети					
1	Страни језик			1	1
2	Изабрани спорт			1	1
3	Историја (одабране теме)			1	1
4	Индустријска географија				1
5	Индустријска географија			1	1
6	Ликовна култура			1	1
7	Музицка култура			1	1
8	Биологија			1	

Подела одељења у групе

разред	Предмет/модул	Годишњи фонд часова			Број ученика У групи -до
		вежбе	Практична настава	Настава у блоку	
1	Рачунарство и информатика	74			15

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил Електричар

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**7**	**3**	**6**	**259**	**111**	**222**		**8**	**2**	**12**	**280**	**70**	**420**	**60**	**4**	**1**	**18**	**124**	**31**	**558**	**90**	**663**	**212**	**1200**	**150**	**2225**
15	Физика	2			74																		**74**				**74**
16	Техничко цртање и документација		2			74																		**74**			**74**
17	Основе практичних вештина			6		0	222																		**222**		**222**
18	Основе електротехнике	3	1		111	37			2			70											**181**	**37**			**218**
19	Електрична мерења и електроника								2	1		70	35										**70**	**35**			**105**
20	Електричне инсталације	2			74				2			70				2			62				**206**				**206**
21	Електричне машине и погони								2	1		70	35						0				**70**	**35**			**105**
22	Електропрема у индустрији															2			62				**62**				**62**
23	Предузетништво																1			31	558			**31**		**30**	**61**
24	Практична настава										12			420	60			18							**978**	**120**	**1098**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ									**1**			**35**				**1**			**31**				**66**				**66**
1	Изборни програм								1			35				1			31				**66**				**66**
Укупно А2+Б2		**7**	**3**	**6**	**259**	**111**	**222**		**8 (**9)**	**2**	**12**	**280 (315)**	**70**	**420**	**60**	**4(**5)**	**1**	**18**	**124(**155)**	**31**	**558**	**90**	**663(**729)**	**212**	**1200**	**150**	**2225(**2291)**
Укупно		**16**			**592**				**22(**23)**			**830(**865)**				**23(**24)**			**803(**834)**				**2225(**2291)**				

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа општеобразовних изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
1	Управљање пројектима				2
2	Пословне комуникације			2	2
3	Рачунарски интерфејси			2	2
4	Програмирање 2Д видео игара				2

Остали облици васпитно-образовног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО
Час одељенског старешине	37	35	31	103
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 120

Остварење школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	35	35	30
Менторски рад(настава у блоку, пракса)	2	3	4
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Матурски испит			
Укупно радних недеља	39	39	39

Распоред радних недеља у току наставе

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	37	37	31
Менторски рад(настава у блоку, пракса)		2	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Матурски испит			3
Укупно радних недеља	39	39	39

Подела одељења у групе

Разред	Предмет/модул	годишњи фонд часова			Број ученика у групи – до
		вежбе	практична настав	Настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	74			15
	Техничко цртање и документација	74			15
	Основе електротехнике	37			15
	Основе практичних вештина		222		15
II	Електрична мерења и електроника	35			15
	Електричне машине и погони	35			15
	Практична настава		420	60	15
III	Предузетништво	31		30	15
	Практична настава		558	60	10
	Апликативни програми за електричне инсталације	31			10

4.3. Подручје рада саобраћај

Назив програма образовања и васпитања	Наставни планови и програми и планови и програми наставе и учења	
	Општеобразовни програми	**Стручни прпграми образовања и васпитања**
Техничар друмског саобраћаја	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2018, 8/2018., 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 8/2018.
Возач моторних возила	- за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 8/2018, 7/2023, 14/2023 - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 13/2024, 7/2023, 14/2023. - верска настава „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 6/2003, 2/2004, 9/2005, 11/2016.	- за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 8/2018, - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“ бр. 13/2024.

НАПОМЕНА: „Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 7/2023 и 14/2023.

- Ученици уписани у средњу школу закључно са школском 2022/2023. годином у образовне профиле у трогодишњем трајању, стичу образовање по правилницима по којима су започели стицање средњег образовања, најкасније до краја школске 2025/2026. године.
- Ученици уписани у средњу школу закључно са школском 2022/2023. годином у образовне профиле у четворогодишњем трајању, стичу образовање по правилницима по којима су започели стицање средњег образовања,најкасније до краја школске 2026/2027. године.

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил Техничар друмског саобраћаја

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишњс				недсљно			годишњс				недељно			годишњс				недељно			годишње				годишњс				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ		**19**	**2**		**703**	**74**			**10**			**350**				**12**			**420**				**10**			**310**				**1781**	**74**			**1855**
1	Српски језик и књижевност	**3**			**111**				**3**			**105**				**3**			**105**				**3**			**93**				**414**				**414**
1.1	језик и књижевност*	**3**			**111**				**3**			**105**				**3**			**105**				**2**			**93**				**414**				**414**
2	Српски као нематерњи језик*	**2**			**74**				**2**			**70**				**2**			**70**				**2**			**62**				**276**				**276**
3	Страниј език	**2**			**74**				**2**			**70**				**2**			**70**				**2**			**62**				**276**				**276**
4	Физичко васпитање	**2**			**74**				**2**			**70**				**2**			**70**				**2**			**62**				**276**				**276**
5	Математика	**3**			**111**				**3**			**105**				**3**			**105**				**3**			**93**				**414**				**414**
6	Рачунарство и информатика		**2**			**74**																									**74**			**74**
7	Историја	**2**			**74**																									**74**				**74**
8	Ликовна култура	**1**			**37**																									**35**				**35**
9	Географија	**2**			**74**																									**74**				**74**
10	Хемија	**2**			**74**																									**74**				**74**
11	Биологија	**2**			**74**																									**74**				**74**
12	Социологија са правима															**2**			**70**											**70**				**70**
Б: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ					**37**				**1**			**35**				**3**			**105**				**3**			**93**				**270**				**270**
1	Грађанско васпитање / Верска настава	**1**			**37**				**1**			**35**				**1**			**35**				**1**			**31**				**138**				**138**
2	Изборни предмети **															**2**			**70**				**2**			**62**				**132**				**132**
Укупно А1+Б		**20**	**2**		**740**	**74**			**11**			**385**				**13 (152")**			**455 (525")**				**11 (13")**			**341 (403")**				**1919 (2051")**	**74**			**1993 (2125")**
Укупно		**22**			**814**				**11**			**385**				**13(15")**			**455 (525")**				**11(13)**			**341 (403")**				**1993(2125")**				

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

Напомена: ** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија. В-вежбе, ПН-практична настава, Б-блок практичне настава

Б1: Листа изборних програма					
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни предмети					
1.	Изабрана поглавља математике			2	2
2.	Логика са етиком*			2	2
3.	Историја (одабране теме)*			2	2
4.	Екологија и заштита животне средине*			1	1
5.	Музичка култура*			1	1

* Ученик изборни предмет бира једном у току школовања

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	74			15

План и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Техничар друмског саобраћаја

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		6	2	2	222	74	74		17		4	595		140	60	11		6	385		210	70	11	2	6	341	62	186	90	1543	136	610	220	2509
1	Техничко цртање		2			74																								74				74
2	Саобраћајни системи	2			74																								74				74
3	Технологија материјала	2			74																								74				74
4	Физика	2			74																								74				74
5	Механика								2			70																	70				70
6	Саобраћајна психологија								2			70																	70				70
7	Машински елементи								2			70																	70				70
8	Терет у транспорту								3			105																	105				105
9	Регулисање и безбедност саобраћаја								2			70				2			70				2			62				202				202
10	Моторна возила								3			105				3			105				2			62				272				272
11	Саобраћајна инфраструктура								3			105				2			70				2			62				237				237
12	Организација превоза															4			140				3			93				233				233
13	Интелигентни транспортни сисгеми																						2			62				62				62
14	Предузетништво																							2			62				62			62
15	Практична настава			2			74				4			140	60			6			210	70			6			186	90			610	220	830
Б: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																2			70				2			62				132				132
1	**Изборни програм образовног профила****															2			70				2			62				132				132
2	**Укупно А2+Б**	6	2	2	222	74	74		17		4	595		140	60	11 (‘13)		6	385 (‘455)		210	70	11 (‘13)	2	6	341 (*403)	62	186	90	1543 (‘1675)	136	610	220	2509 (*2641)
Укупно		10			370				21			795				17 (*19)			665(*735)				19(*21)			679(*741)				2509(‘2641)				

Напомена: ** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија. В-вежбе, ПН-практична настава, Б-блок практичне настава

Б2: Листа изборних програма					
Рб	Стручни изборни програми	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети					
1.	Интегрални транспорт			2	
2.	Механизација претовара			2	
3.	Саобраћајно пројектовање*				2
4.	Трасологија				2

*Програм се реализује кроз вежбе

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	74	72	70	62	276
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

* Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици васпитно-образовног рада**

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети*	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секција и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

* Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени планом наставе и учења других образовних профила истог или другог подручја рада, плановима наставе и учења гимназије, а који су утврђени школским програмом.

** Факултативни облици васпитно-образовног рада обавезни су за ученике који се за њих определе.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	37	36	35	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)		2	2	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Техничко цртање	74			15
	Практична настава		74		15
II	Практична настава		140	60	15
III	Практична настава		210	70	15
IV	Практична настава		186	90	15
	Предузетништво	62			15
	Саобраћајно пројектовање	62			15

План и прогтам наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил
Возач моторних возила - за ученике уписане упрви разред закључно са 2023/2024. ш. годином

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**13**	**2**		**481**	**74**			**9**			**315**				**7**			**192**				**1020**	**74**			**1094**
1.	Српски језик и књижевност	3			111				2			70				2			64				**245**				**245**
1.1.	језик и књижевност*	3			111				2			70				2			64				**245**				**245**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			74				2			70				2			64				**208**				**208**
3.	Страни језик	2			74				2			70				1			32				**176**				**176**
4.	Физичко васпитање	2			74				2			70				2			64				**208**				**208**
5.	Математика	2			74				2			70				1			32				**176**				**176**
6.	Рачунарство и информатика		2			74																		**74**			**74**
7.	Екологија и заштита животне средине	1			37																		**37**				**37**
8.	Ликовна култура								1			35											**35**				**35**
9.	Географија	1			37																		**37**				**37**
10.	Историја	2			74																		**74**				**74**
11.	Социологија са правима грађана															1			32				**32**				**32**
А2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		**1**			37				2			70				2			64				**235**				**235**
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			37				1			35				1			32				**104**				**104**
2.	Изборни програми**								1			35				1			32				**64**				**64**
Укупно А1 +А2		**14**	**2**		**518**	**74**			**10 (11**)**			**350 (375**)**				**8 (9**)**			**256 (320**)**				**1124 (1258**)**	**74**			**1198 (1332**)**
Укупно		**16**			**592**				**10(11**)**			**315(385**)**				**8 (9**)**			**256 (320**)**				**1198(1332**)**				

Напомена:* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

Напомена: ** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија. В-вежбе, ПН-практична настава, Б-блок практичне настава

А2: Листа изборних програма				
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Општеобразовни предмети				
1.	Музичка култура*		1	1
2.	Историја (одабране теме)*		1	1
3.	Изабрани спорт*		1	1

* Ученик изборни предмет бира једном у току школовања

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	72			15

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Возач моторних возила - за ученике уписане у први разред закључно са 2023/2024. ш. годином

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишњс				недељно			годишње				недељно			годншњс				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**9**		**6**	**333**		**222**		**15**		**6**	**525**		**210**	**60**	**15**	**2**	**6**	**480**	**64**	**192**	**60**	**1338**	**64**	**624**	**120**	**2156**
1	Физика	**2**			**74**																		**74**				**74**
2	Технологија материјала	**2**			**74**																		**74**				**74**
3	Саобраћајни снстсми	**2**			**74**																		**74**				**74**
4	Моторна возила	**3**			**111**				**3**			**105**				**3**			**96**				**312**				**312**
5	Основи саобраћајне психологије								**2**			**70**											**70**				**70**
6	Прописи у друмском саобраћају								**3**			**105**											**105**				**105**
7	Основи машинства								**2**			**70**											**70**				**70**
8	Техничка механика								**2**			**70**											**70**				**70**
9	Превоз терета и пугника								**3**			**105**				**3**			**96**				**201**				**201**
10	Терети у транспорту															**3**			**96**				**96**				**96**
11	Саобраћајна инфраструктура															**3**			**96**				**96**				**96**
12	Безбедност саобраћаја															**3**			**96**				**96**				**96**
13	Прсдузстништво																**2**			**64**				**64**			**64**
14	Практична насгава			**6**			**222**				**6**			**210**	**60**			**6**			**192**	**70**			**624**	**130**	**754**
Б: ИЗБОРНН ПРОГРАМИ									**1**			**35**				**1**			**32**				**67**				**67**
1	Изборни програм образовног профила**								**1**			**35**				**1**			**32**				**67**				**67**
Укупно А2+Б		**9**		**6**	**333**		**222**		**15 (**16)**		**6**	**560 (**595)**		**210**	**60**	**15 (**16)**	**2**	**6**	**512 (**544)**	**64**	**192**	**70**	**1405 (**1472)**	**64**	**624**	**120**	**2156 (**2223)**
Укупно		**15**			**555**				**21(**22)**			**830 (“865)**				**23 (**24)**			**838 (“870)**				**2156(**2223)**				

Напомена: ** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Т-теорија. В-вежбе, ПН-практична настава, Б-блок практичне настава

Б: Листа изборних програма				
Рб	Стручни изборни програми	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручни предмети				
1.	Механизација претовара*		1	1
2.	Интегрални транспорт*		1	1
3.	Саобраћајна етика*		1	1

* Ученик изборни предмет бира једном у току школовања

Остали облици образовно-васпитног рада

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	74	70	64	206
Додатна настава*	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунска настава*	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремна настава*	до 30	до 30	до 30	до 120
Друштвено користан рад*	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици васпитно-образовног рада**

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана
Факултативни предмети*			
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно		
Трећи страни језик	2 часа недељно		
Факултативни предмети програми*	1-2 часа недељно		
Стваралачке активности ученика (хор, секција и друго)	30-60 часова годишње		
Друштвене активности -ученичкн нарламент, ученнчке задруге	15-30 часова годишње		
Културно-уметничке активности школе	2 радна дана		

* Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени планом наставе и учења других образовних профила истог или другог подручја рада, плановима наставе и учења гимназије, а који су утврђени школским програмом.
** Факултативни облици васпитно-образовног рада обавезни су за ученике који се за њих определе.

Остваривање плана и програма наставе и учења по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Разредно часовна насгава	37	35	32
Менторски рад (настава у блоку, пракса)		2	2
Обавезне факултативне ваннаставне активности	2	2	2
Завршни испит			3
Укупно радних недеља	39	39	39

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Практична настава		222		15
II	Практична настава		210	60	15
III	Практична настава		192	70	15
	Предузетништво	32			15

План и програм наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил
Возач моторних возила - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		15	2		540	72			9			297				7			217				1054	72			1126
1	Српски језик и књижевност	3			108				2			66				2			62				236				236
2	језик и књижевност*	3			108				2			66				2			62								
1.1	Српски као нематерњи језик*	2			72				2			66				2			62								
3	Страни језик	2			72				2			66				1			31				169				169
4	Физичко и здравствено васпитање	2			72				2			66				2			62				200				200
5	Математика	2			72				2			66				1			31				169				169
6	Рачунарство и информатика		2			72																		72			72
7	Историја	2			72																		72				72
8	Географија	1			36																		36				36
9	Ликовна култура	1			36																		36				36
10	Физика	2			72																		72				72
11	Екологија и заштита животне средине								1			33											33				33
12	Социологија са правима грађана															1			31				31				31
А2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		1			36				2			66				2			62				164				164
1	Грађанско васпитање / Верска настава	1			36				1			33				1			31				100				100
2	Изборни програми по програму образовног профила**								1			33				1			31				64				64
Укупно А1+А2		16	2		576	72			10 (**11)			330 (**363)				8 (**9)			248 (**279)				1154 (**1218)	72			1226 (**1290)
Укупно		18			648				10 (**11)			330 (**363)				8 (**9)			248 (**279)				1226 (**1290)				

А2: Листа изборних програма				
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Општеобразовни предмети				
1.	Музичка култура*		1	1
2.	Историја (одабране теме)*		1	1
3.	Изабрани спорт*			1

* Ученик изборни предмет бира једном у току школовања

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	72			15

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил
Возач моторних возила - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
Б2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**8**	**6**		**288**	**216**		**30**	**9**	**6**	**6**	**297**	**198**	**198**	**120**	**3**	**8**	**12**	**93**	**248**	**372**	**90**	**678**	**662**	**570**	**240**	**2150**
1	Терет у друмском саобраћају	2			72				1	2		33	66		30			2			62		**105**	**66**	**62**	**30**	**263**
2	Основи саобраћаја и транспорта	2	2		72	72			1			33											**105**	**72**			**177**
3	Транспортна средства у друмском саобраћају	2	2		72	72			2			66						4			124	30	**138**	**72**	**124**	**30**	**364**
4	Управљање моторним возилима	2	2		72	72		30	1	2		33	66		90	2	2		62	62		60	**167**	**200**		**180**	**547**
5	Саобраћајна психологија								2			66											**66**				**66**
6	Саобраћајна инфраструктура								2			66					2			62			**66**	**62**			**128**
7	Превоз путника у друмском саобраћају									2			66											**66**			**66**
8	Регулисање саобраћаја															1	2		31	62			**31**	**62**			**93**
9	Предузетништво																2			62				**62**			**62**
10	Практична настава										6			198				6			186				**384**		**384**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ									**1**			**33**				**1**			**31**				**64**				**64**
2	Изборни програми по програму образовног профила**								1			33				1			31				**64**				**64**
Укупно Б1+Б2		**8**	**6**		**288**	**216**		**30**	**9 (**10)**	**6**	**6**	**297 (**330)**	**198**	**198**	**120**	**3 (**4)**	**8**	**12**	**93 (**124)**	**248**	**372**	**90**	**678 (**742)**	**662**	**570**	**240**	**2150 (**2214)**
Укупно		**14**			**534**				**21 (**22)**			**813 (**846)**				**23 (**24)**			**803 (**834)**				**2150 (**2214)**				

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу и практичне облике наставе
**Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програм

План и прогтам наставе и учења стручних предмета за образовни профил Возач моторних возила - за ученике уписане у први разред 2024/2025. ш. године и касније према дуалном моделу образовања*

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Т	В	УКР	Б	Т	В	УКР	Б	Σ
Б2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**8**	**6**		**288**	**216**		**30**	**9**		**12**	**297**		**396**	**120**	**3**	**2**	**18**	**93**	**62**	**558**	**90**	**678**	**278**	**954**	**240**	**2150**
1	Терет у друмском саобраћају	2			72				1		2	33		66	30			2			62		**105**		**128**	**30**	**263**
2	Основи саобраћаја и транспорта	2	2		72	72			1			33											**105**	**72**			**177**
3	Транспортна средства у друмском саобраћају	2	2		72	72			2			66						4			124	30	**138**	**72**	**124**	**30**	**364**
4	Управљање моторним возилима	2	2		72	72		30	1		2	33		66	90	2		2	62		62	60	**167**	**72**	**128**	**180**	**547**
5	Саобраћајна психологија								2			66											**66**				**66**
6	Саобраћајна инфраструктура								2			66						2			62		**66**		**62**		**128**
7	Превоз путника у друмском саобраћају										2			66											**66**		**66**
8	Регулисање саобраћаја															1		2	31		62		**31**		**62**		**93**
9	Предузетништво																2			62				**62**			**62**
10	Практична настава										6			198				6			186				**384**		**384**
Б2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ									**1**			**33**				**1**			**31**				**64**				**64**
2	Изборни програми по програму образовног профила**								1			33				1			31				64				64
Укупно Б1+Б2		**8**	**6**		**288**	**216**		**30**	**9 (**10)**		**12**	**297 (**330)**		**396**	**120**	**3 (**4)**	**8**	**18**	**93 (**124)**	**62**	**558**	**90**	**678 (**742)**	**278**	**954**	**240**	**2150 (**2214)**
Укупно		**14**			**534**				**21 (**22)**			**813 (**846)**				**23 (**24)**			**803 (**834)**				**2150 (**2214)**				

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, практичне облике наставе и учење кроз рад

**Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Настава у блоку се реализује као учење кроз рад у следећим предметима: Терет у друмском саобраћају, Транспортна средства у друмском саобраћају, Управљање моторним возилима (тема: Трајање управљања возилом)

Листа изборних програма према програму образовног профила

Рб	Листа изборних програма	РАЗРЕД		
		I	**II**	**III**
Стручни програми				
1	Механизација претовара*		1	1
2	Системи активне и пасивне безбедности на возилима*		1	1
3	Аутобуски превоз			1
4	Вучна и прикључна возила			1

*Ученик бира програм једном у току школовања

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	72	66	62	200
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно		
Други страни језик	2 часа недељно		
Други предмети*	1-2 часа недељно		
Стваралачке и слободне активности ученика (обука вожње**, хор, секција и друго)	30-60 часова годишње		
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње		
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана		

*Поред наведених предмета, школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су раније објављени.

**Обука вожње, на скупу возила ЦЕ категорије, остварује се за ученике који се за то определе уз изборни програм Вучна и прикључна возила, као индивидуални облик наставе, у складу са могућностима школе и условима прописаним програмом.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	36	33	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	1	4	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Матурски испит			3
Укупно радних недеља	39	39	39

Подела одељења у групе за реализацију практичних облика наставе

разре	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до	Помоћни наставник ДА/НЕ
		вежбе	практична настава	настава у блоку		
I	Основи саобраћаја и транспорта	72			15	НЕ
	Транспортна средства у друмском саобраћају	72			15	НЕ
	Управљање моторним возилима	72			15	НЕ
	Управљање моторним возилима			30	10	ДА
II	Терет у друмском саобраћају	66			15	НЕ
	Терет у друмском саобраћају			30	12	НЕ
	Управљање моторним возилима	66			15	НЕ
	Управљање моторним возилима			60	10	ДА
	Управљање моторним возилима (тема Трајање управљања возилом)			30	10	НЕ
	Превоз путника у друмском саобраћају	66			15	НЕ
	Практична настава		198		15	НЕ
III	Терет у друмском саобраћају	62			15	НЕ
	Транспортна средства у друмском саобраћају			30	12	НЕ
	Транспортна средства у друмском саобраћају	124			15	НЕ
	Управљање моторним возилима	62			15	НЕ
	Управљање моторним возилима			60	10	ДА
	Саобраћајна инфраструктура	62			15	НЕ
	Регулисање саобраћаја	62			15	НЕ
	Предузетништво	62			15	НЕ
	Практична настава		186		15	НЕ

Подела одељења у групе за реализацију по дуалном моделу образовања

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова				број ученика у групи - до	Помоћни наставник ДА/НЕ
		вежбе	практична настава	настава у блоку	настава у блоку УКР		
I	Основи саобраћаја и транспорта	72				15	НЕ
	Транспортна средства у друмском саобраћају	72				15	НЕ
	Управљање моторним возилима	72				15	НЕ
	Управљање моторним возилима			30		10	ДА
II	Терет у друмском саобраћају	66				15	НЕ
	Терет у друмском саобраћају				30	12	НЕ
	Управљање моторним возилима	66				15	НЕ
	Управљање моторним возилима			60		10	ДА
	Управљање моторним возилима (тема Трајање управљања возилом)				30	10	НЕ
	Превоз путника у друмском саобраћају	66				15	НЕ
	Практична настава		198			15	НЕ
III	Терет у друмском саобраћају	62				15	НЕ
	Транспортна средства у друмском саобраћају				30	12	НЕ
	Транспортна средства у друмском саобраћају	124				15	НЕ
	Управљање моторним возилима	62				15	НЕ
	Управљање моторним возилима			60		10	ДА
	Саобраћајна инфраструктура	62				15	НЕ
	Регулисање саобраћаја	62				15	НЕ
	Предузетништво	62				15	НЕ
	Практична настава		186			15	НЕ

Наставни план и програму за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању за образовни профил инструктор вожње
(„Службени гласник РС – Прпсветни гласник“, бр. 19/2015.)

Р. бр.	НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	БРОЈ ЧАСОВА						
		НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ			УКУПНО	
		Т	В	Т	В	Настава у блоку	Т+В	Настава у блоку
1.	Психологија и етика учесника у саобраћају	2		44				
2.	Прописи о безбедности друмског саобраћаја	4		88				
3.	Безбедност друмског саобраћаја	4		88				
4.	Возила	3		66				
5.	Методика и теорија обуке вожње	4		88				
6.	Практична настава							
	а) у часовном систему		12		264			
	б) у блоку					180		
УКУПНО:		17	12	374	264	180	638	180
УКУПНО ЧАСОВА:				638		180	818	

5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА, ЦИЉЕВА И ИСХОДА ОБРАЗОВАЊАИ СТАНДАРДА ПОСТИГНУЋА У ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОМ РАДУ

5.1. Начин остваривања принципа у образовно-васпитном раду

Наставни принципи, тј. начела су основна правила и законитости којима се руководи наставник у наставном раду да би успешно остварио његове задатке. Од посебног значаја су:

1) **Начело систематичности и поступности.**
   - систематичност подразумева обраду наставних садржаја у одређеном логичком редоследу, са наглашеним упоришттима око којих се концентришу остали садржајни елементи
   - поступност је прелаз од лакшег ка тежем, од једноставног ка сложеном, од познатог ка непознатом, од конкретног ка апстрактном.
   - градиво се излаже поступно у једној години и слојевито гледајући све године у пресеку
   - у свакој следећој години се понавља познато и на то додаје ново знање.

2) **Начело примерености и напора.**
   - настава по садржају и начину рада не би смела бити ни претешка ни прелака
   - сви задаци морају бити из ученику познатих подручја
   - корелација са другим наставним предметима како би се задали примерени задаци

3) **Начело пажње.**
   - пажња осигурава усвајање чињеница, апстрактност усвајање генерализација
   - све што се може показати практично или нацртати има већу вредност од усменог препричавања
   - у осигурању пажње важна је улога мултимедије.

4) **Начело индивидуализације и социјализације.**
   - поштују се индивидуалне карактеристике ученика тако да сваки ученик напредује својим темпом
   - развој интерперсоналних односа међу ученицима у разреду.

5) **Начело активности и развоја.**
   - знање и способности стичу се властитом активношћу што води до развоја личности
   - успех ученика у настави пропорционалан је уделу властите активности

6) **Начело рационализације и економичности.**
   - постићи највећи могући учинак са што мањим утрошком времена, средстава и снага.

Годишњи план рада, а нарочито његови елементи који се односе планирање наставе (глобални и оперативни планови рада наставника) темеље се на овим прицима.

5.2. Начин остваривања циљева у образовно-васпитном раду

Циљ образовања и васпитања у школи је да се путем стицања функционалних знања, овладавања вештинама, формирања ставова и вредности, у оквиру предвиђених наставних предмета, обезбеди:

- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој ученика у складу са њиховим способностима, потребама, интересовањима,
- унапређење језичке, математичке, научне, уметничке, културне, техничке, информатичке писмености, што је неопходно за наставак образовања и професионални развој,
- подршка развоју међупредметних компетенција. Међупредметне компетенције обезбеђују ученицима успешно сналажење у свакодневном животу и раду.

Годишњи план рада, а нарочито његови елементи који се односе планирање наставе (глобални и оперативни планови рада наставника) садрже циљеве и задатке који се односе на сваки предмет посебно, а у складу са прописаним наставним планом и програмом.

5.3. Начин остваривања исхода у образовно-васпитном раду

Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да деца, ученици и одрасли стекну знања, вештине и вредносне ставове који ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихових породица, заједнице и друштва у целини.

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди све услове да деца, ученици и одрасли постижу опште исходе, односно буду оспособљени да:

1) усвајају и изграђују знање, примењују и размењују стечено знање,
2) науче како да уче и да користе свој ум,

2а) овладају знањима и вештинама потребним за наставак школовања и укључивање у свет рада,

3) идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење,
4) раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице,
5) одговорно и ефикасно управљају собом и својим активностима,
6) прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације,
7) ефикасно комуницирају користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима,
8) ефикасно и критички користе научна и технолошка знања, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини,
9) схватају свет као целину повезаних система и приликом решавања конкретних проблема разумеју да нису изоловани,
10) покрећу и спремно прихватају промене, преузимају одговорност и имају предузетнички приступ и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике, начине и садржаје рада.

5.4. Начин остваривања стандарда постигнућа

Стандарди постигнућа јесу скуп исхода образовања и васпитања који се односе на сваки ниво, циклус, врсту образовања, образовни профил, разред, предмет, односно модул.

Општи стандарди постигнућа утврђују се на основу општих исхода образовања и васпитања по нивоима, циклусима и врстама образовања и васпитања, односно образовним профилима. Посебни стандарди постигнућа утврђују се према разредима, предметима, односно модулима, на основу општих исхода образовања и васпитања и општих стандарда постигнућа.

Дана 7. 1. 2014. године ступио је на снагу Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета у коме се утврђују општи стандарди постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета.

Дефинисани су општи стандарди постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета за међупредметне компетенције и наставне предмете: српски језик и књижевност, страни језик, математика, физика, хемија, биологија, географија и историја.

Наставници су упознати са стандардима постигнућа за све претходно наведене предмете. За предмете који немају стандарде постигнућа наставници планирају у складу са задацима и циљевима за дати предмет.

5.5. Врсте активности у образовно-васпитном раду

Организација наставе уоквиру једног наставног предмета одређена је циљевима, оперативним задацима, специфичном садржином програма, расположивом наставном технологијом и опредељењем за одређену педагошку стратегију као и самим субјективним условима и могућностима наставника и ученика. По новом програму настава се изводи у условима осавремењеног предметно-разредно-часовног система са низом диференцираних облика наставе (обавезно, факултативне) и осталихваспитно-образовнихактивности (допунски рад, додатни рад, слободне активности идр.).

Када говоримо о активностима у образовно-васпитном раду, потребно је истаћи дидактичко-методску основу наставе. Она је видљива у оперативним наставним плановима наставника. У наставку следе облици организације наставе, наставне методе и наставна средства која се планирају и спроводе у средњој стручној школи. Поред овога, потребно је истаћи и активности које су усмерене на вредновање рада и напредовања ученика.

5.6. Облици организације наставена часу

Организација наставе у оквиру једног наставног предмета одређена је циљевима, оперативним задацима, специфичном садржином програма, расположивом наставном технологијом и опредељењем за одређену педагошку стратегију као и самим субјективним условима и могућностима наставника и ученика. По новом програму настава се изводи у условима осавремењеног предметно-разредно-часовног система са низом диференцираних облика наставе (обавезно, факултативне) и осталих васпитно-образовних активности (допунски рад, додатни рад, слободне активности и др.).

Савремене дидактичке теорије, теорије учења, развијена образовна технологија и наставна пракса омогућавају да се у постојећу организациону основу уносе и флексибилнији облици наставе и учења који омогућују разноврсну структуру ученичких активности у циљу њиховог продуктивног (интелектуалног, креативног и практичког) ангажовања у условима остварене диференцијације и индивидуализације наставе, сједињавања индивидуализованог и заједничког рада и напредовања ученика.

У циљу остварења укупних задатака и унапређивања квалитета па самим тим и ефеката наставе, наставник(ци) је у могућности да изграђује стратегију наставе комбинујући и примењујући, како у литератури и пракси већ устаљене познате облике организације наставе на часу - фронтални, групни и индивидуални рад, тако и осавремењене облике организације наставе и учења као што су: диференцирана настава, индивидуализована настава, тимска настава, рад у паровима и други уз адекватан избор начина (система) учења: предавачког, програмиран, проблемског, учења путем открића и других.

Сваки наставник у оквиру постојећих услова за наставу предмета који предаје и у сарадњи са члановима радних тимова мора да трага за таквом стратегијом наставе и учења које ће бити оптимална за различите категорије ученика (према њиховим индивидуалним разликама). При том је годишња припрема наставника одлучујућа. Већ у тој почетној етапи рада он се опредељује шта ће нпр. обрадити путем предавања и фронталним радом са ученицима што индивидуализованом наставом, што диференцираном наставом по нивоима, шта проблемском наставом (индивидуално и у групи) и сл. Таквим приступом организације наставе са диференцираним индивидуалним и заједничким активностима наставник ће превазићи слабости предавачко-испитивачке наставе, кампањског учења, нездравог такмичења и индивидуализма и омогућити рационално осамостаљивање ученика у мишљењу и раду.

1) Индивидуални облик рада са ученицима, представља појединачни рад ученика, уз одговарајућу помоћ наставника, било да ради на посебном задатку или на задатку који је део општег задатка за разред. Атмосфера индивидуалног рада обезбеђује максималне услове за развој радних и организационих способности ученика, развија самосталност у раду и учењу и има велику мотивационо-активизациону моћ. Примена овог облика наставног рада захтева извесну систематичност, поступност и одговарајућу припрему ученика и наставника. Индивидуални рад може бити усмерен или вођен и слободан, скоро потпуно самосталан рад ученика на часу. У овом облику наставног рада најчешће се примењују лабораторијске и експерименталне методе, методе рада на тексту и на графичким радовима као и комбинација метода показивања и објашњавања, када ученици једни другима или наставнику показују и објашњавају одговарајуће радне операције или послове. Што се више узимају у обзир карактеристике ученика као појединца (претходна знања, склоности и способности, нивои мотивације и друге особине личности) у обликовању задатака на чијем извршењу треба да се ангажује то овај облик рада у већој мери, добија карактеристике индивидуализованог педагошког поступка.

2) Групни облик наставног рада је рад са мањим бројем ученика где се наставно градиво обрађује са прецизно подељеним радним задацима и обавезама а резултати рада дискутују у одељењу. Примена овог облика рада има социолошко, психолошко, педагошко и дидактичко оправдање. Групни рад повећава број непосредно ангажованих и активних ученика у истом моменту, омогућује да ученици заједничким радом стичу знања, вештине и навике. Овакав рад подстиче, усмерава радне облике комуникације, размене и сарадње међу ученицима и између ученика и наставника. Групни рад нужно захтева заједничко планирање, поделу рада, повезивање резултата појединаца у резултате групе и често резултате групе у резултате одељенског колектива. Исходи таквог рада су мера заједничке успешности свих чланова. Све те карактеристике доприносе да наставни процес постаје значајан фактор социјализације ученика. Добро организовану и припремљену групу треба да карактеришу следећа обележја: адекватан састав чланова у односу на циљ; договорена комуникација између чланова, са наставником и другим радним групама.

Задаци за групни рад могу бити:

1) истоврсни за сваку групу,
2) диференцирани према садржају када свака група решава друге задатке,
3) диференцирана према интересовању ученика и
4) диференцирани према нивоу знања и способности ученика.

Рад у групи се обавља по следећем редоследу: припремна фаза (постављање циља и задатака, подела рада, подела ученика у групе) оперативна фаза (реализација задатака, трагање за информацијама, размена искуства и активности међу члановима) и верификативна фаза (извештавање, дискусија, усвајање закључака, вредновање). Групни рад треба примењивати у корелацији са осталим облицима рада и примењивати га тада када је он оправдан, односно рационалан у односу на циљ, задатке и одређене наставне садржаје.

3) Диференцирана настава. Са становишта друштвене обавезе школе да омогући оптимални свестрани развој и оспособљавање за рад сваком појединцу у настави се морају уважавати индивидуалне одлике по способностима, мотивацији, интересовањима, темпу учења, раније стеченом искуству и знању, као и друштвено-културним вредностима средине у којој се ученик развијао. Са дидактичког аспекта ово се може постићи различитим мерама диференцијације наставе као и индивидуализацијом процеса учења.

Поред тога што је новим плановима и програмима извршена спољашња диференцијација наставе и осталих облика васпитно-образовних активности, наставника мора да интересује и унутрашња диференцијација наставе у једном одељењу (или 2-3 паралелних) која подразумева структурирање процеса учења за различите категорије ученика. За схватање облика спољашње и унутрашње диференцијације наставе неопходно је рећи да диференцирање не значи само организационе мере груписања ученика јер се под тим подразумевају и диференцирани циљеви, садржаји, методе и средства наставе.

Диференцирање има значај како за индивидуализацију у когнитивном развоју личности, тако и за социјални развој ученика. У пракси се разликује:

- Спољашње диференцирање наставе које подразумева организацију у којој се ученици из разредне заједнице распоређују у нове хомогене групе бар по једном критеријуму, најчешће према способностима и успеху или, према интересовањима (течајеви, или флексибилнији повремени облици диференцирања за обраду неке наставне целине при чему наставници раде тимски).
- Унутрашње диференцирање је самосталан облик наставне организације унутар одељенске заједнице једног разреда. Унутрашњим диференцирањем, које може бити примењено у разним наставним ситуацијама у одељењу, циљеви, садржаји, методе итд. прилагођавају се способностима ученика. Поступци унутрашњег диференцирања наставе могу бити: социјално диференцирање (групе различите по врсти и обиму), методско и медијално диференцирање (избор поступака, средстава и извора знања, зависно од темпа и стила учења); и тематско диференцирање (прилагођавање садржаја могућностима ученика).

Приликом опредељивања за унутрашњу диференцијацију наставе на наставном часу или у оквиру више часова који обухватају тематску целину наставник мора имати у виду обавезу да обезбеди време потребно да сви ученици усвоје заједничка фундаментална знања и вештине неопходне за даље напредовање, односно примену у занимању; да поред тога ученици који брже напредују и обдарени ученици шире и продубљеније проучавају поједине предмете или области које их интересују; да истовремено, ученицима који теже напредују (избором метода, извора знања, посебном припремом задатака) омогући да усвоје минимум знања и вештина потребних за рад.

4) Индивидуализована настава. Ученици се у једном одељењу разликују по својим општим и специјалним способностима, по надарености, интересовањима, мотивима, особинама личности, па у вези с тим и у начинима, стилу и брзини учења. Због тога се критикује традиционална настава која се обраћа просеку у одељењу а захтева се прилагођавање савремене наставе могућностима и потребама сваког ученика.

Индивидуализовати наставу значи:

- узимати у обзир укупне особине ученика и разлике међу њима;
- варирати методе, средства и поступке према тим разликама;
- омогућити им да напредују према властитом темпу учења.

Индивидуализацијом се подстичу властите активности ученика у процесу учења па се тако остварује задатак да се ученик научи учењу, да се развија његова унутрашња мотивација, да се постепено откривају - ослобађају његове укупне потенцијалне способности, да наиме он сам открива, увиђа своје способности у разним подручјима рада. Наставник треба да опажа и да схвати разлику између индивидуалног рада и индивидуализоване наставе. Под индивидуалном наставом се подразумева самостално решавање задатка под руководством наставника али без размене информације међу ученицима. Наставник прати ток, темпо и резултате рада и може да мења, преусмерава своју помоћ у циљу оспособљавања ученика за самосталан рад. У индивидуалном раду сви ученици решавају исте задатке, а њихов рад и решења су део заједничког задатка целог одељенског колектива.

У индивидуализованој настави рад је прилагођен појединцу према његовим способностима и особинама али тако да одговара потребама, жељама и начину мишљења појединаца који у индивидуалном раду учествују. То подразумева обликовање садржаја диференцираних задатака, примену специфичних метода и средстава, извора знања да би се ученицима омогућило развијање сопствених снага и оригиналности уз уважавање њиховог ритма рада, стила рада, афективних реакција и других чинилаца као што су премореност и сл.

Позитивне стране индивидуализоване наставе су у њеној прилагодљивости на све предмете, на разне узрасте; што може да се примени на разним степенима савладаности наставе; што (више од осталих облика) доприноси развијању позитивних ставова према учењу; развија иницијативу, унутрашњу мотивацију и др. Осим тога позитивне стране су и у томе што наставник помаже ученику да упозна своје могућности и учествује у саморазвоју.

У индивидуализованој настави наставник потпуније контролише услове рада па према томе долази и до бољих општих ефеката; има више времена да сагледа шта се и како учи, више управља напредовањем ученика, пружа помоћ у превазилажењу тешкоћа; има веће могућности да варира садржину, методе и изворе учења према њиховој ефикасности, има могућности да предвиди исходе индивидуализоване наставе.

Поједини ефекти индивидуализације остварују се разним начинима организовања наставе, нпр. индивидуализованим радом ученика на диференцираним задацима (са или без наставних листића); групним радом са унутрашњом диференцијацијом задатака; самосталним радом на програмираном и полупрограмираном материјалу; учењем путем открића и решавањем проблема.

Индивидуализација наставе је само један од облика организовања наставе и учења и не реба да води интелектуалној, емоционалној и моралној изолованости јединке. Стога се индивидуализација наставе повезује са разним облицима наставе који обезбеђују учење у условима социјалне комуникације и кооперације.

5) Тимска настава (назива се и систем малих и великих група, кооперативна настава, настава у великим групама) је облик организације наставе у којој два или више наставника и њихови сарадници координирају рад на реализацији програма једне веће по узрасту (образовном нивоу) уједначене групе (нпр. више одељења истог разреда), радећи на оним деловима програма или активност за које су стручно највише заинтересовани и оспособљени. Тим заједнички реализује поједине програме или теме: планира, изводи и вреднује активности ученика, организује наставу и припрема садржаје, задатке и сл. који одговарају њиховим потребама и могућностима и на тај начин настоји да рационализује рад и учини га ефикаснијим.

Поред групног организовања ученика и наставника тимску наставу карактерише флексибилно распоређивање наставних садржаја и коришћење времена као и интензиван стручни приступ обради садржаја уз употребу савремених наставних средстава.

Тимска настава се одвија:

а) у великим групама, (више одељења једног разреда) у којима доминира наставник стручњак из тима или доведен изван школе. Велике групе су погодне за предавање, излагање новог градива, увођење у веће целине, тумачења, систематизацију, закључна разматрања, приказивање филмова, подношење извештаја о истраживањима и сл.;

б) у средњим и малим групама које се формирају после увођења ученика у рад у виду хетерогених група (25 до 30 ученика). У тим групама се остварује рад на материјалу, вежбање и утврђивање, да би се после проверавања ученици делили у хомогене групе, где број ученика варира све до малих група у којима се рад диференцира према ученицима који су више напредовали, према онима који заостају, док трећи продужавају са учењем на истом материјалу;

в) тимска настава, се када је то неизбежно диференцира све до самосталног и индивидуализованог рада ученика. На овај начин могу се реализовати цели разредни програми, изборни програми и слично као и поједини делови програма, теме унутар једног разреда, односно одељења.

Наставници чланови тима одговорни су за квалитет наставе једног или више предмета, заједнички расправљају о садржају, методама наставе и избору средстава и вежбања у малим групама, о распоређивању ученика у групе и др. Подела рада је прецизирана, кооперација се мора остварити да би се дошло до резултата те у плановима нема неоправданих одступања. Тимска настава захтева добру опремљеност школе (апаратима, материјалима за групно и индивидуално учење, програмираним материјалима, библиотеком, лабораторијама, филмовима, збиркама и др.).

За примену тимске наставе у нашим условима организације наставе стручњаци препоручују да се стручни активи наставника почетком године определе за тимски рад на обради комплексних, сложених, интердисциплинарних тема да би омогућили ученицима што боље схватање појава и њихову узрочно-последичну повезаност и међузависност. Актив разматра ко о појединим аспектима теме може најстручније да излаже свим ученицима, опредељује се за АВ средства (филмове, магнетофонске снимке, пројекције и слично, што одговара раду са великом групом); договара се о раду у одељењу у малим групама; предвиђа које додатне активности (експерименте и слично) ће остварити у додатном раду, а шта у слободним активностима.

Тимски рад је незаобилазан у остваривању програма стручних предмета или области у средњој школи. Наставни тим чини четири до пет, а најмање три стручњака: наставник технологије, сарадник практичне наставе и инструктор у предузећу. Њихова међусобна сарадња и координиран рад услов је целовитог професионалног формирања ученика и развијања његовог позитивног односа према позиву.

6) Програмирана настава настала је из тежње за рационализацијом процеса учења, односно из потребе да се процес учења учини што активнијим, да се контролише и да се унапред могу предвидети његови ефекти. То је довело до програмирања наставних садржаја путем врло кратких корака

Програмирана настава и програмирано учење полази од претпоставке да процес учења има три битне фазе:

1. контакт ученика са чињеницама односно информацијама које треба усвојити (у класичној настави то је када наставник предаје, изводи вежбе, ученик учи из уџбеника, приручника, литературе, слуша радио, снимљена предавања, плоче, гледа филмове);
2. властита активност ученика на градиву које треба усвојити, научити (на том градиву ученик треба да ради, да га употребљава у различитим варијантама примене);
3. повратна информација о успешности или неуспешности ученикове рада на градиву.

У традиционалној, предавачкој настави битна је прва етапа. Програм се сматра реализованим ако је наставник са ученицима "прешао градиво". Изостаје ученикова самостална активност на градиву (или се овај најбитнији део пребацује за домаћи рад где ученик ради без наставникове помоћи и усмеравања), а повратну информацију која у психолошком смислу представља, поткрепљење (позитивно или негативно зависно од одговора) ученик добија тек приликом врло ретких одговора за оцену. У међувремену наставник, који тако ради не зна како тече ученикова мисаони развој.

Програмирана настава изводи се уз помоћ програмираног материјала (software) који може бити израђен за цело градиво једног предмета у виду програмираног уџбеника, могу бити програмиране само поједине теме, или наставне јединице, а програмирани материјали могу бити

уграђени у машине за учење (настава путем компјутера). Учење из програмираних текстова може бити праћено и радом на другим изворима знања (магнетоскопски снимци, практичне операције, радио и ТВ емисије, и др.).

Програмирање је активност која захтева врло стручно структуирање садржаја по кратким корацима - чланцима и секвенцама - који обезбеђују логички редослед и поступност у учењу на најлакши и најбржи начин. При том је у сваком чланку или за више чланака истовремено обезбеђен целовит процес учења:

- припрема,
- обрада новог (информисање), понављање и вежбање и
- проверавање, односно повратна информација.

Сваки рад па и програмирано учење подразумева припрему ученика коју може да изврши наставник (тумачи како се ради на програмираним материјалима) или се упутство даје уз програмирани материјал. Уколико школа има машине за учење ученици се уводе у технику учења помоћу машина коју релативно лако савлађују.

После тога ученик прелази на рад на чланцима. Чланак садржи мању честицу наставног садржаја - информацију коју ученик може самосталним радом да усвоји. Информација може бити и индиректна и упутити ученика на неки други извор знања. Ученик мора информацију добро разумети и понављати је ради запамћивања или обављати неке операције на које ова информација упућује. Усвајање, запамћивање информација је услов за решавање задатака који могу бити једноставнији да се односе на сваки битни део информације и сложенији када обухвата више информација из претходних чланака односно постепено води до општих појмова.
За наставнике је прихватљивије да се сами полазећи од захтева програмираног учења, оспособљавају за полупрограмирање или делимично програмирање и да за то оспособљавају и ученика. Битно је да се у наставу уноси што више самосталног рада, активности, двосмерне комуникације и да ученици добијају чешћу повратну информацију.

У свакодневној пракси могућа су два приступа полупрограмираног учења:

1. наставник по краћим деоницама излаже градиво, води разговор са ученицима из којег следе закључци, или пројектује информације путем графофолије, пројектора, елемент филма и слично, затим за сваки део варира питања за вежбање и на крају у целини проверава резултате петминутним тестом (пребројавањем тачних одговора, дизањем руке) или још рационалније - проверава резултате путем респондера којих већ има у свакој школи;
2. други облик полупрограмираног учења је самосталан рад ученика са уџбеником. То су радни уџбеници који пре свега имају прегледно структуиран основни текст за графичким истицањем битног, затим вежбе, дискусиона питања, табеларне прегледе и друго а по неки и краћи испити знања након од обрађене теме. Правилно решење задатака даје се или у уџбенику или их саопштава наставник. На основу рада са таквим уџбеником ученик се уводи у поступке рада на сваком другом тексту, издвајања и запамћивања чињеница, уочавања проблема, мисаоног повезивања чињеница и генерализације, односно у самопрограмирање.

7) Проблемска настава као вид активног учења подразумева организацију наставе која се заснива на структуирању градива, на начин комуникације ученика и наставника и уважавању претходних знања и искуства ученика.

Проблемски организована настава одвија се кроз следеће фазе:

1. постављање проблема где наставник ученицима излаже задатак у проблемском облику и упућује их да уоче проблем. Ученици потом из раније стечених знања траже она која им могу помоћи у решавању постављеног проблема, односно задатка. Да би извршили селекцију знања разговарају са наставником који им даје одговарајуће смернице у тражењу решења;

2. у другој фази рада ученици одабирају могуће начине решавања и уз помоћ наставниковог вођења проверавају њихову истинитост. У случају неуспеха траже се и проверавају нови начини. У току постављања и проверавања истинитости хипотезе наставник, посебно у ситуацији погрешног рада, ученицима поставља додатна, пре свега подстицајна, питања чији је задатак да ученике усмери ка решењу. Често наставник води ученике до решења тако да централни проблем рашчлани на низ мањих чији поступни след решења доводи до главног решења;
3. провера утврђеног решења у пракси је завршна фаза рада. Процес учења се завршава доношењем коначног суда.

Овакав облик организације наставе доприноси мотивацији ученика, повећава њихову активност чиме се постиже и већи ефекат у остваривању васпитно-образовних задатака наставе а пре свега: развијање унутрашње мотивације код ученика (мотив радозналости, постигнућа, самоактуализације и др.), активирање мисаоних процеса (анализе, синтезе, апстракције, генерализације и сл.) као и развој креативних компоненти мишљења (флуентност, оригиналност, флексибилност, осетљивост за проблеме и др.). На овај начин сам наставни процес постаје привлачнији и интересантнији а ученици се оспособљавају за самостални рад.
Успех коришћења проблемске наставе зависи од узраста, мотивисаности претходних знања и искуства ученика али и од припремљености и мотивисаности наставника. Припрема наставника обухвата: избор и планирање наставних тема односно наставних јединица за примену проблемске наставе, избор проблема и припрема вођења ученика за њихово решавање, утврђивање начина мотивације ученика, припрема дидактичког материјала и наставних средстава.

8) Учење путем открића је у ствари врста учења путем истраживања са посебним начином вођења ученика да релативно самостално открију нове принципе, правила и законе, да структурирају чињенице које уче и да упознају методе решавања различитих проблема.

Ова врста рада ефикасна је у случајевима откривања нових принципа и појмова, при организовању чињеница у структуре односно када је могуће секвенцијално обрађивати одређене садржаје. Реч је о малим открићима, за разлику од концептуалних инвенција, које нису предмет учења путем открића у настави.

Процес откривања је резултат индуктивног и дедуктивног мишљења, при чему су наставникове инструкције основни инструменат усмеравања активности ученика. Реч је о релативно самосталном упознавању од стране ученика са новим чињеницама и генерализацијама које му раније ни на један начин нису саопштене. У процесу примене ове врсте учења доминирају трагалачке и хеуристичке активности ученика при усвајању општих правила учења, метода решавања проблема и постепено улажење у процес сазнавања. Настава у чијој је основи учење путем открића утиче на: развијање интелектуалних способности ученика, развијање унутрашње мотивације и истраживачког стила код ученика, непрекидно буди радозналост, условљава бољу ретенцију и трансфер стечених знања, активира ученике и непосредно развија њихову способност за решавање проблема, стицање нових информација и др.

Приликом припремања градива и ученика за учење путем открића наставник има у виду да правилно одабране инструкције треба да подстичу развој индивидуалних диспозиција ученика, да усмеравају активност на структурирању знања на специфичан начин, доприносе да се материјал проучава у секвенцама и обезбеђују повратне информације ученика у процесу трагалачких активности. При креирању секвенци за проучавање предност треба давати оним садржајима који чине окосницу појмова структуре датог предмета, посебно доприносе разумевању основних поставки, начела и принципа.

9) Пројектна настава представља методу активне наставе и њен циљ је развијање мултидисциплинарних компетенција какве су комуникација, решавање проблема, руковање подацима и информацијама, дигитална писменост и предузетничке способности. Учење се одвија путем пројеката кроз групни и индивидуални рад. Разлози за коришћење на овај начин организоване наставе су:

- Омогућава бољу примјену стечених знања
- Боље разумијевање предмета
- Развија когнитивне функције
- Способност рјешавања проблема
- Критички однос према сопственом и туђем раду
- Развијање способности рада у групи
- Самостално проналажење информација
- Ученик је активан

Пројекат је метода ријешавања проблема која уводи ученике у истраживање и проналажење и писано или вербално извјештавање о истом, може бити:

- Градиво груписано око проблема или наставних предмета.
- Мануелни, спортски, уметнички, истраживачки, ситуације у животу, изучавање литературе, израчунавање.
- Пример: израда макете цркве.
- Трајање пројекта: неколико сати до неколико недеља.

Фазе пројекта су:

- Иницијатива за пројекат
- Проналажење теме
- Формулисање циља
- Планирање
- Извођење пројекта.
- Представљање пројекта.
- Рефлексија о пројекту.

5.7. Наставне методе

Наставници примењују одређене поступке (методе) у свим етапама наставног процеса од увођења до евалуације у циљу стицања знања, развијања способности, овладавања практичним радњама, развијања мотивације за рад, стицања одређених личних особина. Избором и комбинацијом метода обезбеђује се најекономичнији пут остваривања постављених васпитно-образовних циљева.

Функција наставних метода је у остваривању сазнајних али и васпитних циљева наставе. Стога унутрашњу основу наставних метода чине логичке операције индукције, дедукције, анализе, синтезе, уопштавања, генерализације, чиме се обезбеђује дијалектичка повезаност чулног искуства, мишљења и праксе. Наставне методе се непосредно ослањају на психолошке законитости учења. Оне мотивишу, обезбеђују позитивни доживљај вредности учења, а у корелацији са одређеним садржајима и средствима ангажују ученикове позитивне емоције и стваралачке способности. Сваком наставном методом постижу се неки задаци, и у одређеним наставним ситуацијама свака метода постиже свој оптимум онда када највише одговара природи градива. Стога наставник треба да познаје све методе и да се у складу са расположивим условима и могућностима (видети: Планирање и припремање за наставу) определи за оне које ће ученика оптимално ангажовати у продуктивним активностима. Наставним методама практично се решавају проблеми поступања у наставном раду, али оне нису шаблони и немогућа је њихова шематска примена.

Методе које наставнику стоје на располагању у комбинацији са радним облицима активног учења ученика у самосталном раду на разним изворима знања и у међусобној сарадњи. Примењене у индуктивно-дедуктивном и аналитичко-синтетичком мисаоном вођењу и оспособљавању ученика за практичан, теоријски и истраживачки рад, помоћи ће наставнику да се ослободи предавачко-испитивачко (рецептивне) наставе.

1) **Вербалне методе** или методе живе речи су: метода излагања (или монолошка) и метода разговора или дијалошка. Жива реч је значајан извор знања о природи, друштву, човеку и пратилац је свих других наставних метода. Она је услов педагошке комуникације која има информативну вредност и заједно са својом емоционалном компонентом остварује одређен васпитни утицај на ученика. Жива реч развија говор који је облик и израз мисли. Свака реч је већ симбол, она уопштава. Развој говора утиче на развој апстрактног мишљења. Говором се изражавају и осећања, доживљаји, препознају уметнички изрази речи, али и уметничком речју наставника, у позоришту, на радију, филму - побуђују се осећања ученика у складу са хуманим порукама уметничког дела.

   Метода усменог излагања састоји се у систематском вербалном излагању делова градива које може да оствари наставник или ученик. Позитивне стране ове методе су систематичност, економичност, могућност истицања битног у излагању, могућност утицања на осећања, могућност прилагођавања стила и сложености излагања претходним знањима ученика. Недостаци ове методе су у томе што су ученици мање активни, немогуће је пратити да ли ученици схватају излагање, изношење готових обликованих чињеница и генерализацију ставља у рецептивни однос. Облици ове методе су:

   - приповедање које се најчешће примењује у настави језика и хуманистичких предмета; описивање примењује се у циљу вербалног сликања својстава предмета, објеката, појава при чему научно описивање мора бити објективно, свестрано, тачно, детаљно, док уметничко описивање захтева познавање језичко-стилских средстава и субјективног доживљавања;
   - образлагање се појављује када је у вези са неком констатацијом дошло до нејасноћа о узроцима појава, о узрочно-последичној повезаности појава, када је потребно аргументовати доказ, образложити правило примерима;

- објашњавање је најсложенији облик излагања и односи се на објашњавање правила, принципа, метода, закона, теорију, аксиоме, системе, симболе, социо-културне вредности и др.

Наставник приликом објашњавања тих апстракција примењује сложене мисаоне операције описивање, издвајање, упоређивање, уопштавање и истовремено изазива исте мисаоне функције ученика, што доводи до схватања апстрактних појмова. Рационалном схватању објашњавања помаже примена осталих наставних метода (дијалошка) као и наставна средства. Мисаона активност наставника је модел мисаоне активности ученика.
Излагање може да оствари наставник, ученик, неки други учесник у настави (нпр. стручњак из удруженог рада, познати уметник и др.), може такође да се користи репродукција говора уз помоћ плоча, магнетофона, радија, телевизије итд.

1) Метода разговора (или дијалошка метода) се састоји у обради градива (понављању проверавању) путем питања и одговора и дискусије. Овом методом ученици се успешније активирају, подстичу се на увиђање односа међу појавама, закључивање и уопштавање што доприноси критичности, самосталности и самопоуздању. Знања ученици лакше схватају и трајније памте. Комуникација са наставником и међу ученицима сједињује индивидуални и колективни рад. Кроз разговор наставника најбоље упознаје особине и когнитивни стил ученика (начин мишљења и закључивања ученика).

Методом разговора градиво се не излаже систематично као причањем. Уколико наставник није спреман да води ток дијалога ученици могу да скрену правац дискусије те се обради мање чињеница. Дијалогом се не могу тако успешно обрадити садржаји који треба да обезбеде емоционални доживљај. Квалитет разговора зависи од квалитета наставниковог питања. У пракси доминирају једнозначајна и допунска питања која као одговор траже репродукцију знања. Продуктивни дијалог обухвата питање и импулсе као што су: Ко? Како? Зашто? Опиши! Упореди! Анализирај! Образложи! Докажи да је ...! Претпостави да је ... и сл. Продуктивни облици разговора су: хеуристички разговор у којем наставник поступно уз помоћ питања води ученике од појединости, до откривања општег због чега је за овај разговор потребно искуство и предзнање ученика (читање, посматрање радних процеса и др.); слободан разговор (где питање постављају и наставник и ученици о слободној теми, о теми која ће се обрађивати, као и на завршетку обраде неке теме да би се објасниле неке дилеме, поткрепиле доказом неке констатације па и проверили усвојени ставови и уверења) и дискусија - полемика, дебата, расправа (у којој ученици међусобно и наставник и ученик) супростављају мишљења износе и побијају аргументе осветљавају проблеме са новог становишта. Услови за коришћење овог облика разговора (дискусија) су познавање теме, интересовање, способност излагања, надограђивања мисли на излагање претходника, као и позитивна својства личности - толеранција и међусобно уважавање ставова учесника у дискусији.

У коришћењу дијалошке методе битно је да ученик буде ослобођен да поставља питања, да наставник кроз разговор добија повратну информацију о томе да ли су ученици схватили постављене проблеме, идеје и слично.

2) **Методе рада на тексту**, писани и графички радови ученика. Примена ових метода подразумева рад ученика-наставника на разним изворима знања као и на многе мисаоне и практичне активности. Савремена школа уводи ученике у употребу уџбеника приручника, лексикона, библиографија, штампе, енциклопедија, монографија; затим визуелног материјала слика, цртежа, схема, дијаграма и многобројних симбола савремене визуелне комуникације. Како је један од циљева образовања оспособљавања за самообразовање, ученика у процесу наставе ваља научити не само да читају лепу књижевност већ да раде на информативном и научном тексту да би га разумели, његове информације уградили у свој систем знања и искуство у циљу примене у пракси. Стога ученике (путем индивидуалног рада, групног рада, учења путем решавања проблема, полупрограмирању и сл.) учимо да упознају садржај, информативне елементе текста и њихов однос да издвајају важне делове (податке, појмове) да упоређују, да структурирају садржај у јасан преглед, да оцењују вредност прочитаног и друго.

Осим тога битно је да ученик о тексту расправља са другима (што може да организује наставник), да посматра појаве у животу о којима је читао и да коначно остварује одлуке о примени схваћених информација у практичном раду или понашању.

Графички и писмени радови управо омогућавају илустровање а тиме и продубљивање и трајније запамћивање текстовног градива, као и боље схватање узрочно-последичних и квантитативних и квалитативних односа. Интегралном применом ове методе ученици се оспособљавају за израду скица, планова, реферата и самосталних писаних, графичких и других радова.

Писмени и графички радови прате наставни процес и на њима практично у току наставе раде и ученици и наставници.

3) Метода показивања састоји се у систематизацији ученикове чулног искуства и давању нових знања путем показивања објеката, предмета, и појава и процеса у природи и друштву и ученикове вођеног усмераваног опажања и посматрања. У циљу формирања дијалектичко-материјалистичког погледа на свет ова метода заснована на принципу очигледности, примени савремене наставе технологије и повезивања школе са животом, организацијама у производњи и др. чини полазну основу у стицању многих стручних и других знања. Ова метода се такође примењује ради показивања радних активности и операција.

Метода показивања доприноси стицању знања на најбржи начин – непосредним и посредним опажањем, развија способност систематског посматрања, уводи ученике у праћење појава и процеса, развија способност прецизног изражавања о опаженом и извештавања, доприноси трајности знања, а код учења радњи остварује се повезаност живе речи (инструкције - коментар) уз допуну радом на тексту и опажања и практичне активности, при чему се ангажује више сензорних и менталних функција.

Апстрактни појмови, идеје, унутрашње структуре предмета и појава не могу се непосредно опажати те њиховом објашњавању доприноси посредна очигледност, формирање представа и појмова на основу ученикове искуства и уз помоћ: уместо изазиваних процеса и контролисаних услова тј. (експеримената), показивањем динамичких модела, статичких модела, затим слика (дијаслике, дијапозитив, филмови, фотографије и друго), нарочито цртежа, скица, дијаграма и схема. Путем савремених медија ученици треба да буду вођени ка савладавању све апстрактнијих симбола визуелне комуникације укључујући и информатичку писменост.

Приликом показивања активности наставник показује радњу у целини, лаганим темпом и образлаже њену структуру затим је понавља још неколико пута бржим темпом. За време показивања описује се премет рада, средства рада, ток рада са редоследом употребе средстава и практичних операција (Види део о учењу моторних вештина).

Ученицима се показују и активности изражавања (говором, линијом, звуком, покретом, мимиком), а такође и интелектуалне активности. Иако се интелектуалне активности ученика могу пратити посредно, наставник користи све наставне ситуације у којима анализира (проблем, задатке, уметничко дело, систем), доводи у међусобни однос податке, упоређује, објашњава трансформације, при чему указује ученицима на моделе мишљења и мисаоних операција и труди се да прати ток њиховог мишљења.

Адекватан избор и употреба наставних средстава, правилно показивање и извођење посматрања и показиваних активности од стране ученика добар су узор за самостални рад ученика и, што је крајњи циљ васпитања и образовања, за стицање радних способности ученика.

4) Метода практичних радова је шири појам од методе лабораторијског и експерименталног рада. Овај назив је прихватљив стога што се њиме обухвата потреба да се организује практични рад када је то неопходно, да се њиме обухвати практични рад у лабораторији, радионици у школи и предузећу. Практични рад се организује:

а) у предметима где је директно одређен програмом и

б) у предметима где није одређен програмом али из природе наставне јединице произилази да би учење било најбрже ако би се остварило практичним радом.

Метода практичних радова се најчешће примењује у предметима где се особине и структуре супстанци и материјала, обликује и трансформише материјал или организује делатност. Ученици у практичном раду упознају низ радњи, које им омогућавају да схватају примену ручног оруђа, машина радилица, алатљика, употребу енергије и аутоматске регулације. За извођење практичне радње која се састоји из радних операција ученик треба да познаје: а) особине материја на коју делује или предмет (пројекат) рада; б) потребна средства (алат, оруђа) и њихову функцију и употребу; в) структуру практичне радње (с обзиром на број и редослед практичних операција и др.) основне карактеристике процеса учења моторних радњи.

Савлађивање моторних радњи и стицање вештина пролази одређене фазе (види део о учењу моторних вештина): почетно, основно и завршно вежбање. За поједине ученике понекад је потребно организовати допунско и колективно вежбање.

Примена методе практичних радова захтева материјалну опремљеност школе (према нормативима) и сналажљивост наставника да нађе место рада и ван школе када за то постоје услови и потреба чак и када то програмом није одређено.

Циљ практичног рада је што непосредније осамостаљивање ученика и стога се изводи у комбинацији различитих облика рада - колективно, групно у паровима и индивидуално до оспособљавања ученика за самостално планирање, реализацију и верификацију. Практични рад активира ученика у потпуности јер обухвата посматрање, мишљење и праксу, интензивније делује на формирање позитивног односа према раду, на мотивацију, интересовања и вредновање рада. У јединству са методама објашњавања, показивања, метода практичних радова има битну улогу у одређивању најрационалнијих путева професионалног формирања личности ученика. Поједностављена примена и свођење ове методе на физички рад ученика у неким предметима може довести до дуализма у развоју моралних вредности личности, до запостављања потребе једнако моралног вредновања сваке врсте друштвено потребног и корисног рада.

Реализација савремене наставе огледа се кроз њен квалитет, ефикасност и успешност остварења циљева зацртаних школским програмима и плановима, али првенствено што лакшем усвајању знања ученика, и њеном применом, као у наставним тако и ваннаставним активностима. Постоји неколико аспеката, кроз које се огледа савремена настава:

- Реализација наставе уз помоћ савремених мултимедијалних, видео и аудио наставних средстава
- Коришћење интерактивних табли и таблет уређаја
- Могућност праћења наставе преко интернета, платформа учења на даљину и сл.
- Проблемски постављена настава и повезивање једног предмета са садржајем другог предмета
- Интерактивни приступ професора наставном процесу
- Развој критичког мишљења и истраживачких способности
- Настава се планира по систему преласка у „зону наредног развоја”
- Стварају се услови за кооперативно учење, и на тај начин подстиче тимски рад
- Процена достигнућа ученика је усклађена са стандардима постигнућа
- Наставне активности укључују синхрону комуникацију између ученика на часу и асинхрону на он- лајн платформи.
- Ученици се мотивишу на истраживање и самостално долажење до информација
- Тромесечни писани извештаји о постигнутом успеху ученика из сваког предмета
- Коришћење електронског дневника за родитеље и ученике
- Индивидуални родитељски састанци са професорима
- Придржавајући се ових правила у реализацији наставе, ученици своје образовање могу да наставе на
- било ком домаћој или иностраној школи тј. факултету, у потпуности спремни за све будуће изазове у даљем образовању

5.8. Наставна средства

Изворна стварност нам није увијек приступачна за непосредно проучавање због разних сложености, просторних удаљености или осталих разлога, па се као замена за то употребљавају наставна средства. Наставна средства су посредник између ученика и објективног света, у циљу стицања сазнајних процеса. Наставна средства су сви они предмети, модели, макете, цртежи, слике итд. који су одабрани и /или произведени за потребе наставе.

Постоје више класификација наставних средстава, а овде је дата једна од њих:

- **Вербална наставна средства** (жива изговорена реч – репродукована реч и говор).
- Текстуално наставно средствена средства (одговарајући штампани и посебно писани текстови из различитих области људског стваралаштва).
- **Визуелна наставна средства**(сва она средства која се у току наставног процеса примају - опажају чулом вида: - предмети, фотографије, дијаслике, цртежи, карте, схеме, графикони, дијаграми, симболи итд.).
- **Аудитивна наставна средства** (сва она средства која примамо помоћу чула слуха изузев говора: разни шумови у природи и акцетичне појаве, музички и тонски ефекти, разни звучни ефекти, репродуковани - вештачки и природни ефекти итд.).
- **Аудиовизуелна наставна средства** су веома корисна у образовном процесу јер омогућавају ученицима да визуелно и аудитивно доживе градиво, што може побољшати разумевање и задржавање информација (образовни филмови и документарци, интерактивне презентације, образовне телевизијске емисије и видео записи, дигиталне табле и паметне табле, виртуална и проширена стварност и др.).
- **Мануелна наставна средства** чине посебну групу средстава. Она служе за извонење разноврсних радних операција, захвата или ради као на пример: разноврсни алати, машине, инструменти, апарати, предмети, материјали и др.
- **Експериментална и демонстрациона наставна средства**. Овде спадају сва средства која обезбеђују извођење експеримената и демонстрација.
- **Помоћно-техничка наставна средства** омогућавају успешну примену осталих, главних наставнихсредстава: разноврсне табле, столице, апликатори, апарати, показивачи и др.

Употреба наставних средства треба да:

- омогући лакше упознавање са појмовима и догађајима
- даје могућност наставнику и ученику да се ослободе многих рутинских послова, те да се у настави омогући већи степен креативности
- омогући наставнику да лакше прилагодит наставу претходним знањима ученика, интересивањима и способностима
- значајно доприносу бржој модернизацији облика, метода и поступака у настави
- ученици више уче увиђањем, истраживањем и решавањем проблема, она их подстичу на мобилност и самосталност

Неопходно је да се наставна средства користе: одмерено, правовремено, потпуно, спретно, економично и комбиновано. Сва наставна средства која наставник жели да примени или употреби на часу, морају бити технички исправна а њихова примена потпуно безбедна у односу на ученике и наставнике.

5.9. Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма по предметима

Прописани наставни планови и програми се остварију, пре свега, кроз детаљно планирање, тј. израду глобалних и оперативних планова рада наставника који су у складу са Правилником о наставном плану и програму за образовне профиле који се образују у Школи.

Глобални и оперативни планови чине саставни део Годишњег плана рада. У Школи наставник врши:

- глобално
- оперативно планирање као и
- непосредно припремање за извођење наставног рада - припрема за час као и друге облике васпитно-образовног рада који су тесно повезани са наставом нпр. - додатни рад, слободне активности и сл.

Глобално планирање (годишње) врши се пре почетка школске године и обухвата:

- циљеве учења наставног предмета:
- распоређивање наставних тема,
- број предвиђених часова по теми,
- распоређивање часова за обраду, утврђивање и систематизацију и
- стандарди постигнућа ученика (ако је дефинисан за наставни предмет)
- начин праћења напредовања и постигнућа ученика
- План писмених радова

Оперативно планирање обухвата дидактичко-методску разраду наставних тема на наставне јединице а временски обухвата најмање један месец. Наставник ради на изради оперативног плана уз уважавање напред наведених елемената и поступка (корелација са истим предметом по разредима, сродним предметима, упознавање услова, предзнања ученика и сл.).

Оперативни план садржи:

- време (месеце),
- наставну тему,
- редослед наставних јединица,
- тип часа,
- облик рада,
- метод рада,
- наставна средства,
- исходе учења,
- међупредметно повезивање и компетенције
- начин праћења напредовања и постигнућа ученика
- извештај о остварености исхда (самоевалуација) или
- напомену у коју се уноси све оно што је важно за саопштење о наставној јединици, одступање од плана итд.

Припремање наставе је обавеза сваког наставника. Непосредна припрема наставника за рад подразумева израду писане припреме која представља дидактичко-методичко структурирање часа. Наставници треба да се редовно припремају за наставу водећи рачуна о избору садржаја, метода, облика и средстава за рад. Припремање за час треба да буде засновано на уважавању различитости код ученика у погледу њиховог знања, искуства и способности, укључујући и ученике са тешкоћама у развоју. За припремање наставници користе стручну литературу, интернет и друге изворе.

Дневне припреме наставник пише на основу месечног оперативног плана за дати предмет.
Припреме за час могу да буду и из ранијих година, с тим што треба да буду прилагођене одељењу и условима у којима се настава реализује.

Припрема за час треба да садржи јасно дефинисане следеде целине:

- предмет, разред, одељење;
- назив наставне теме,
- назив наставне јединице,
- циљеви и/или исходи;
- образовне задатке,
- васпитне задатке,
- специјалне задатке,
- тип часа,
- наставне методе,
- наставне облике,
- наставна средства,
- место извођења наставе,
- корелацију са другим предметима
- иновација у настави,
- литературу (за наставника, за ученике),
- план извођења часа: уводни део часа (препаративна фаза), главни део часа (оперативна фаза), завршни део часа (верификативна фаза и фаза домаћег задатка),
- евалуација и белешка са часа (осврт на реализовани час, подсетник за будуће планирање)..

5.10. Вредновање рада и напредовање ученика

Праћење рада, напредовање и оцењивање постигнутог успеха усваком предмету организује се у функцији праћења укупног развоја личности ученика. Наставник на основу прикупљених информација има задатак да процени, вреднује и оцени ниво који је ученик у свом васпитно-образовном раду и развоју постигао и то у знању, мишљењу, оспособљавању за рад, ставовима и понашању (спремност, активност, одговорност).

Наставник треба да се руководи следећим принципима при оцењивању:

1) поузданост: означава усаглашеност оцене са утврђеним, јавним и прецизним критеријумима оцењивања;
2) ваљаност: оцена исказује ефекте учења (оствареност исхода, ангажовање и напредовање ученика);
3) разноврсност начина оцењивања: избор одговарајућих и примена различитих метода и техника оцењивања како би се осигурала ваљаност, поузданост и објективност оцена;
4) редовност и благовременост оцењивања, обезбеђује континуитет у информисању ученика о њиховој ефикасности у процесу учења и ефекат оцене на даљи процес учења;
5) оцењивање без дискриминације и издвајања по било ком основу;
6) уважавање индивидуалних разлика, образовних потреба, узраста, претходних постигнућа ученика.

Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање јесте редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних исхода и циљева и постигнутом степену развоја компетенција ученика. Саставни је део процеса наставе и учења и садржи повратну информацију наставнику за даље креирање процеса учења и препоруке ученику за даље напредовање и евидентира се у педагошкој документацији наставника. На основу података (о знањима, вештинама, ангажовању, самосталности и одговорности према раду, а у складу са школским програмом) прикупљених формативним оцењивањем могу се извести оцене које се уносе у књигу евиденције о образовно-васпитном раду.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине, модула или за класификациони период из предмета и владања. Оцене добијене сумативним оцењивањем су, по правилу, бројчане и уносе се у дневник рада, а могу бити унете и у педагошку документацију.

Оцена треба да представља објективну и поуздану меру остварености прописаних циљева, исхода учења, стандарда постигнућа и развијених компетенција, као и напредовања и развоја ученика и показатељ је квалитета и ефикасности заједничког рада наставника, ученика и школе у целини.
Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по спроведеном поступку оцењивања, са образложењем.

Оценом се изражава:

- остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа, достизање исхода и степена развијености компетенција у току савладавања програма предмета;
- ангажовање ученика у настави;
- напредовање у односу на претходни период;
- препорука за даље напредовање ученика.

Остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа, достизање исхода и развијање компетенција у току савладавања програма предмета процењује се на основу:

- овладаности појмовном структуром и терминологијом; разумевања, примене и вредновања научених поступака и процедура и решавања проблема;
- рада са подацима и информацијама;
- интерпретирања, закључивања и доношења одлука;
- вештина комуникације и изражавања у различитим формама;
- овладаности моторичким вештинама;
- извођења радних задатака.

Ангажовање ученика обухвата:

- активно учествовање у настави,
- одговоран однос према
- постављеним задацима,
- сарадњу са другима и показано интересовање и
- спремност за учење и напредовање.

Напредовање у односу на претходни период исказује се оценом, чиме се уважава остварена разлика у достизању критеријума постигнућа..

Критеријум је објективна мера на основу које се процењује успешност ученика у остваривању образовних исхода и развијању компетенција. Критеријуми су дефинисани тако да укључују и елементе општих и међупредметних компетенција и усаглашавају се са исходима предмета и модула.

Оцењује се петостепеном бројчаном скала оцењивања са оценама: одличан (5), врло добар (4), добар (3),довољан (2) и недовољан (1). Изборни програми верска настава и грађанско васпитање, оцењују се описно на основу остварености циљева, исхода, постигнућа и ангажовања. Верска настава оцењује се тростепеном скалом: истиче се, добар, задовољава. Грађанско васпитање двостепеном скалом: веома успешан и успешан.

Ученику се не може умањити оцена из предмета због односа ученика према ваннаставним активностима или непримереног понашања у школи.

Важне компоненте оцене су:

- квантитет и квалитет знања (како и колико познаје чињенице, правила, законе, како мисли и закључује),
- радне навике, оспособљеност за примену знања, оспособљеност за практични рад,
- интересовање, залагање у раду, усвојене вредности и ставови у вези са одређеним наставним садржајима.

При вредновању рада ученика наставник треба да:	
сагледава	1) Обухвата све видове рада ученика
констатује	2) Вредновање је не само резултат већ и процес долажења до резултата
упоређује	3) Вреднују се знања али и остале способности ученика
захтева	4) Користе се различите методе, технике и инструменти у вредновању
подстиче	6) Сваки појединац треба да вреднује свој рад
гради	7) Обезбеђује сталну повратну информацију

Операционализацијом циљева и задатака наставе, наставник се опредељује за одговарајуће методе и облике рада, а у складу с тим планира и начин, поступке и технике проверавања и вредновање успеха и развоја ученика. У годишњем, глобалном плану рада наставник се опредељује, у зависности од градива, када ће применити усмено проверавање, писмено проверавање (путем теста, контролних задатака или писменог рада) како ће и када оцењивати графичке и практичне радове.

Оцењивање у Школи се врши у складу са важећим Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању.

6. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ, ДОДАТНЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности су:

- ¬ Додатни рад
- ¬ Допунски рад
- ¬ Припремни рад
- ¬ Час одељењског старешине

6.1. Програм додатног рада

Додатни рад се остварује за ученике који постижу изузетне резултате и показују интересовање за продубљивање знања из одређеног предмета.

Циљ додатног рада је да омогући одабраним и талентованим ученицима да прошире и продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самосталан рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да допринесе њиховом оспособљавању за даље самообразовање.

Задаци су:

- задовољавање индивидуалних особености ученика, склоности, интересовања, способности за учење;
- подстицање индивидуалног развоја ученика, пре свега њихових интелектуалних карактеристика, што омогућава брже напредовање ученика;
- проширивање и продубљивање обима и садржаја појединих предмета за које ученици показују интересовање и способности;
- груписање ученика према способностима и интересовањима чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада;
- идентификовање обдарених и талентованих ученика.

Садржаји додатног рада полазе од редовног плана и програма, али се, сходно интересовањима и потребама ученика, проширују, продубљују и допуњују новим садржајима, одређених наука, и као такви важе само за ученике обухваћене овим обликом рада. Самим тим, садржаји додатног рада су индивидуализовани, како у односу на ученика, тако и у односу на наставника.

Наставник треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, користе интернет, да помаже у истраживању и сл.

Програм додатног рада планира се и организује у оквиру недељног распореда часова образовно-васпитног рада из свих предмета за која се организују такмичења ученика, осим секције из мултимедија, као и припремна настава из математике за оне ученике који желе да упишу неки од факултета.

6.2. Програм допунског рада

Допунски рад се организује за ученике који стално или повремено заостају у савлађивању образовно-васпитних садржаја у редовној настави и самим тим не постижу задовољавајући успех из појединих предмета.

У школи се организује допунски рад за ученике по следећим критеријумима:

- ако је ученик дуже оправдано одсуствовао са наставе;
- ако је ученик прешао из неке друге школе са неусклађеним наставним планом и програмом;
- за ученике са разним сметњама (последице болести, смрти у породици, разне психичке и физичке сметње) као и за ученике који су имали потешкоћа да савладају градиво на редовној настави;

У допунској настави најчешће се примењују индивидуални и групни облици.

Потреба за организовање допунског рада утврђује се током школске године. Програм допунске наставе биће урађен у складу са реалним потребама ученика.

Циљ допунске наставе омогућавање ученицима који заостају у савладавању образовно васпитних садаржаја да стекну минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм предмета.

Задаци допунске наставе:

- прилагођавање програмских садржаја могућностима ,
- непосредна помоћ ученицима да савладају циљане наставне садржаје и праћење њихових напредовања

При планирању допунске наставе у школи водиће се рачуна о следећем:

- један ученик може да истовремено да буде укључен у допунску наставу максимално два предмета
- у групи за допунски рад не треба да буде више од 10 ученика
- сасатва група за допунску наставу одрежује наставник према тренутном напредовању у учењу
- обавезна је реализација допунске наставе из математике у свим разредима
- група учениказа допунски рад може се организовати у оквиру једног одељења или у оквируједног разреда
- због недостатака простора може се организовати допунска настава из више стручних предмета истовремено , коју реализује један или више наставника.
- трајање допунског рада одредити према психофизичким могућностима ученика, као и оптерећеност ученика у току дана.
- допунска настава се може реализоватии у паузама између две смене или за време великог одмора

Допунска настава ораганизоваће се као 8. час у првој и 0 час друге смене, у зависности од расположивости простора и потребе ученика.

6.3. Програм припремног рада

Припремни рад се организује, по правилу, за ученике који су упућени на поправни испит у августовском испитном року. За ученике завршних разреда се организује и припремна настава у трајању од 5% за полагање матурског испита из оних предмета за које су се ученици определили. Припремна настава у трајању од 10% се организује и за ученике који су упућени на разредни испит из предмета.

Циљ припремне наставе је да ученицима омогући да савладају образовно васпитне садржаје потребне за полагање испита из наставних предмета или матурског испита.

Задаци припремне наставе су:

- ближе одређивање програмских садржаја у којима ученици не постижу добре резултате;
- усклађивање овако утврђених садржаја са потребама и могућностима ученика;
- пружање помоћи ученицима да се лакше уклопе у редовну наставу и праћење њиховог напредовања.
- припрему ученика за полагање испита

За ученике упућене на полагање поправног испита припремна настава се реализује током током треће седмице августа. За ванредне ученике припремна настава се реализује два пута годишње(у октобру и у марту). Распоред припремне наставе за ванредне ученике одрежује задужени наставник у сарадњи са координатором за ванредну наставу. Овај распоред мора бити истакнут на огласној табли у школи најмање десет дана пре почетка реализације. Координатор за ванредну наставуима обавезу да обавести кандидате о припремној настави приликом уписа у разред.

7. ПРОГРАМИ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА, ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПОДСТИЦАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ ДУХА

Циљеви су:

1) Развијање способности јасног изражавања мишљења, ставова и потреба
2) Стицање знања и вештина конструктивног решавања конфликата
3) Развијање способности тимског рада и сарадње
4) Развијање самоиницијативе и предузетничког духа.

Активности у оквиру овог програма треба да пруже ученицима основне поставке сналажења у свакодневним животним ситуацијама и односима са другима. Вештине које треба развити у овом процесу су:

- Уважавање различитих погледа на свет и сопствено окружење
- Сарадња и спремност на заједнички рад
- Развој боље комуникације кроз разговор и слушање
- Развијање добрих међуљудских односа, рад у групи, стварање пријатељстава
- Изражавање и разумевање сопствених емоција
- Уважавање и поштовање туђих емоција
- Решавање проблема, склоност истраживању различитих могућности и решења.

Овај програм биће реализован путем следећих активности и тема:

- Развијање позитивног односа према раду, дисциплини, осећају дужности, одговорности, дружењу
- Како победити трему?
- Емпатија
- Конструктивно решавање проблема
- Упућивање на особе и институције које ученицима могу помоћи у превазилажењу проблема и кризних ситуација
- Доношење правила лепог понашања

- Толерантно понашење и реаговање на различитости
- Комуникација и тимски рад
- Фер игра и навијање
- Шта треба да знамо о обележавању националних и верских празника; поштовање различитости
- Разговор о потешкоћама, могућностима уклањања, узајамна помоћ
- Нова година, мисли, жеље, мале пажње за најдраже, честитке коме и како
- Начини превазилажења адолесцентних криза
- Самоиницијатива и и подстицање предузетничког духа
- Разговор о важности целоживотног учења
- Како одолети социјалним притисцима? – препознавање социјалних притисака и оснаживање ученика да им се одупру
- Разговарамо о важност квалитетне и ефикасне сарадње са другима и неговању другарства и пријатељства
- Умемо ли да пружимо ненасилан отпор? – разговор;
- Шта да радим, нисам прихваћен/а?
- Лакше је без предрасуда. Шта је то сукоб генерација?
- Етничка толеранција и солидарност
- Бонтон данас: Да ли је тешко бити фин?
- Они су успели – примери успешних предузетника у окружењу
- Потребе и мотиви човека (забране, конфликт)
- „Када не иде како желим“– превазилажење стресних ситуација

Наведене теме и активности биће реализоване на часовима одељенског старешине односно одељенске заједнице кроз излагање, презентације и радионице. Такође је потребно укључивање ученика у припрему одређених тема. По потреби и ускладу са могућностима сарађивати са стручним службама и тимовима у реализацији појединих тема.

7.1. Стандарди општих међупредметних компетенција за крај средњег образовања

Наставни програми општеобразовних предмета у Србији, и на основношколском и на средњошколском нивоу, до сада су дефинисали образовне циљеве за појединачне наставне предмете, али не и на нивоу компетенција као исхода учења које се формирају и подржавају заједничким радом више појединачних школских дисциплина. Досадашња пракса познаје координисан и симултан рад две или више дисциплина при обради једне теме (корелација међу предметима). У овом документу дефинисане су нове области, релевантне за лични, професионални и социјални развој и функционисање појединца, у којима се компетентност стиче флексибилним и динамичним интегрисањем и применом предметних знања.

Многи фактори који делују у националном и међународном образовном и јавном простору дефинишу потребу да се образовни систем реструктурира мењањем садржаја, области примене знања и приступа настави и учењу. Неки од најважнијих фактора су: глобална оријентација ка компетенцијама; утицај нових технологија, интернета и медија на учење, природу послова и приватни живот појединца; растућа социјална мобилност и растућа конкурентност на тржишту рада. Идентификовање широко дефинисаних кључних компетенција и реформисање школских програма у складу с њима започело је 2006. године када је Европска унија усвојила Европски оквир кључних компетенција за целоживотно учење (Еуропеан Референце Фрамеворкоф Кеy Цомпетенцесфор Лифелонг Леарнинг). Знања, вештине и ставови који су у овом документу препознати као кључни са становишта развоја појединца, кључни су и за развијање иновативности, продуктивности, а тиме и конкурентности сваког друштва. Динамика промена које доносе нове технологије у свету рада, као и социјалне промене, постављају пред образовни систем захтев да се развијају компетенције за нове и промењене послове, али и компетенције за прихватање и прилагођавање променама.

Овако схваћене компетенције излазе из оквира традиционалних школских предмета и ангажују школска знања на припреми ученика да буду конкурентни и функционални у садашњем и будућем образовном и професионалном простору и да компетентно и активно реализују своје грађанске улоге. Оријентација образовног процеса ка међупредметним компетенцијама не значи увођење нових предмета нити додатних часова тематски посвећених одређеној компетенцији. Основна промена коју доноси оријентација ка општим и међупредметним компетенцијама, и компетенцијама уопште, огледа се у динамичнијем и ангажованијем комбиновању знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену. То се постиже сарадњом и координацијом активности више наставника, односно предмета и иновирањем начина рада на часу. Сваки час је прилика да се ради и на међупредметним компетенцијама, а амбијент који их подржава подразумева:

- стављање ученика у ситуације које траже истовремену употребу предметних и међупредметних компетенција. То се дешава увек када од ученика очекујемо да неко знање примени у ситуацијама које нису реплике или једноставне модификације ситуације у којој је знање усвојено, већ нове, различите ситуације;
- активности истраживања и стварања нових продуката;
- стварање баланса између индивидуалних и групних активности, тако да се развије лична одговорност према обавезама и користе потенцијали групе;
- активно и конструктивно учествовање у животу локалне заједнице; иницирање хуманитарних активности и активности које доприносе подизању квалитета живота и солидарности у локалној заједници.

Значај општих и међупредметних компетенција за будући живот младог човека није тешко документовати, али је важно питање који је простор у процесу наставе и учења резервисан за рад на овим компетенцијама. У суштини, рад на општим и међупредметним компетенцијама није конкурентан раду на садржајима и компетенцијама које су непосредно везане за одређене предмете. Напротив, међупредметне компетенције представљају корак више у разумевању градива и примени наученог, а одговорност за њихово развијање носе сви наставници и школски предмети. То значи да подржавање општих и међупредметних компетенција тражи заједничко планирање на нивоу школских тимова, примену интерактивних и активних облика учења, као и већу аутономију школе и наставника у реализацији образовних исхода. Очигледан и најједноставнији пример рада на међупредметним компетенцијама представља употреба ИКТ у учионици (дигитална компетенција): различити начини презентовања градива, различити начини организације информација, коришћење разноврсних извора информација, селекција података и провера њихове релевантности... применљиви су у свим предметима и готово на сваком часу, укључујући и проверу усвојености градива.

Основни критеријум за селекцију општих и међупредметних компетенција јесте да оне буду потенцијално релевантне и корисне за све, као и усаглашене са етичким, економским и културним вредностима и конвенцијама у друштву. Са становишта појединца, опште и међупредметне компетенције омогућавају интеграцију у различите социјалне контексте и мреже, укључујући и оне које сада не познајемо, уз изградњу аутономије у просуђивању и доношењу одлука.

Имајући на уму ове околности и критеријуме, као и карактеристике образовног система у Србији и контекста у којем он функционише у овом тренутку, издвојене су следеће опште и међупредметне компетенције као најрелевантније за адекватну припрему ученика за активну партиципацију у друштву и целоживотно учење:

1. Компетенција за целоживотно учење
2. Комуникација
3. Рад с подацима и информацијама
4. Дигитална компетенција
5. Решавање проблема
6. Сарадња

7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Одговоран однос према здрављу
9. Одговоран однос према околини
10. Естетичка компетенција
11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.

У овом документу опште и међупредметне компетенције дефинисане су као обавезне али, због специфичног положаја у наставном процесу, очекивани исходи одређени су само на основном, базичном нивоу. То, наравно, не значи да се током средњошколског школовања ове компетенције неће појавити у комплекснијем и развијенијем облику на нивоу појединог ученика или школе, већ да се очекује да се оне подрже на систематичан начин на нивоу образовног система у целини. Такође, стандарди дефинисани у овом документу нису критеријуми за школске оцене. Различити облици формативног оцењивања најприкладнији су начин за праћење индивидуалног напретка ученика и усмеравање њиховог даљег развоја. За потребе мерења и оцењивања, школски тимови развијају тестове и успостављају критеријуме полазећи од очекиваних исхода дефинисаних у овом документу.

Компетенција за целоживотно учење

Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења. Ученик треба да буде оспособљен да иницира учење, да изабере стратегије учења и дизајнира контекст у којем учи, да прати и контролише напредак током учења, да управља учењем у складу са намерама и циљем који има. Ученик уме да пронађе и асимилује нова знања и вештине, користећи претходно учење и ваншколско искуство. Свестан је процеса учења, могућности и тешкоћа у учењу; уме да превазиђе тешкоће и да истраје у учењу.

Примењује знања у различитим ситуацијама у зависности од карактеристика ситуације и сопствених циљева:

- Ученик уме да планира време за учење и да организује процес учења и управља њим.
- Активно конструише знање; уочава структуру градива, активно селектује познато од непознатог, битно од небитног; уме да резимира и елаборира основне идеје.
- Ефикасно користи различите стратегије учења, прилагођава их природи градива и циљевима учења.
- Познаје различите врсте текстова и уме да изабере адекватну стратегију читања.
- Разликује чињенице од интерпретација, ставова, веровања и мишљења; препознаје и продукује аргументацију за одређену тезу, разликује аргументе према снази и релевантности.
- Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе.

Комуникација

Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту. Ученик прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације (сврси и предмету комуникације, комуникационим капацитетима и карактеристикама партнера у комуникацији итд.). Користи на одговарајући и креативан начин појмове, језик и стил комуникације који су специфични за различите научне, техничке и уметничке дисциплине. У комуникацији са другима уме да изрази себе (своје мишљење, осећања, ставове, вредности и идентитете) и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог. Критички процењује садржај и начин комуникације у различитим комуникативним ситуацијама. Ученик има развијену свест о значају позитивне и конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада.

- Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације.
- Ученик познаје специфичне карактеристике различитих модалитета комуникације (усмена и писана, непосредна и посредована комуникација, нпр. телефоном, преко интернета).
- Уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди захтевима и карактеристикама ситуације: поштује жанровске карактеристике, ограничења у погледу дужине, намену презентације и потребе аудиторијума.
- Уважава саговорника – реагује на садржај комуникације, а не на личност саговорника; идентификује позицију (тачку гледишта) саговорника и уме да процени адекватност аргументације и контрааргументације за ту позицију.
- У ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница.
- Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине.

Рад с подацима и информацијама

Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме. Ученик користи различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, личну комуникацију, итд.) и критички разматра њихову поузданост и ваљаност. Ефикасно проналази, селектује и интегрише релевантне информације из различитих извора.

- Зна да је за разумевање догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке.
- Уме да пореди различите изворе и начине добијања података, да процењује њихову поузданост и препозна могуће узроке грешке.
- Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.
- Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података.
- Зна разлику између података и њиховог тумачења, зна да исти подаци, у зависности од контекста, могу имати различита тумачења и да тумачења могу да буду пристрасна.
- Разуме разлику између јавних и приватних података, зна које податке може да добије од надлежних институција и користи основна правила чувања приватности података.

Дигитална компетенција

Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо-комуникационих технологија (уређаје, софтверске производе, електронске комуникационе услуге и услуге које се користе путем електронских комуникација) на одговоран и критички начин ради ефикасног испуњавања постављених циљева и задатака у свакодневном животу, школовању и будућем послу. Познаје основне карактеристике расположивих информационо-комуникационих технологија (у даљем тексту: ИКТ) и могућности њихове примене у свакодневном животу, раду и образовању, односно њихов утицај на живот и рад појединца и заједница. Имајући у виду сврху постављених циљева и задатака уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у активностима које ради тога спроводи (комуникација; сарадња; учешће у животу заједница; учење; решавање проблема; трансакције; планирање, организација и управљање самосталним и заједничким активностима; стварање, организација, обрада и размена информација), а да истовремено приступ решавању проблема прилагоди могућностима технологије. Приликом коришћења ИКТ-а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит и одговорним поступањем себе и друге штити од нежељених последица.

- Уме да претражује, процењује релевантност и поузданост, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа ИКТ средства (уређаје, софтверске производе и електронске услуге).
- Изражава се у електронском облику коришћењем одговарајућих ИКТ средстава, укључујући мултимедијално изражавање и изражавање са елементима формално дефинисаних нотација карактеристичних за коришћена ИКТ средства (нпр. адресе, упити, команде, формуле, процедуре и сл. изражене у одговарајућој нотацији).
- Помоћу ИКТ уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере одговарајућа ИКТ средства, као и да прилагоди начин решавања проблема могућностима тих ИКТ средстава.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

Решавање проблема

Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете (знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, као и интелектуалне, емоционалне и социјалне способности) и друге ресурсе који му стоје на располагању (различити извори информација, алати, књиге, искуство других ученика, наставника и других особа из школског и ваншколског окружења, итд.), селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема и проналази/осмишљава делотворно решење за јасно или релативно јасно дефинисане проблемске ситуације за које не постоји очигледно решење, а које се јављају током учења и приликом учешћа у животу школе.

- Испитујући проблемску ситуацију, ученик идентификује ограничења и релевантне карактеристике проблемске ситуације и разуме како су оне међусобно повезане.
- Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације.
- Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације преко релевантних критеријума, уме да објасни шта су предности и слабе стране различитих решења и да се определи за боље решење.
- Ученик припрема примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију.
- Ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама.

Сарадња

Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње. Активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње. У процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге. Подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе.

У сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада.

- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева.

- Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада.
- Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима.
- Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе.
- Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин.
- Учествује у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.

Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву, руководећи се правима и одговорностима које има као припадник заједнице и као грађанин. Прихвата и поштује друге као аутономне и једнако вредне особе. Својим активностима у заједници доприноси заштити и неговању људских и мањинских права, хуманистичких вредности и основних демократских вредности и принципа. Користи право избора културе, субкултуре и традиције које ће неговати и афирмисати, поштујући право других да негују и афирмишу другачије културе, субкултуре и традиције. Поштује равноправност различитих заједница и њихових традиција и идентитета. Посебно води рачуна о могућој маргинализацији или дискриминацији своје или других заједница и активно изражава солидарност са онима који су дискриминисани или маргинализовани. Уме да се удружује са другима како би ангажовано, толерантно, аргументовано и критички заступали одређене ставове, интересе и политике поштујући права оних који заступају супротстављене иницијативе, као и правила и процедуре за доношење одлука.

- Активно учествује у животу школе и заједнице тако што поштује друге учеснике као једнако вредне аутономне особе и њихова људска и мањинска права и тако што се супротставља различитим формама насиља и дискриминације.
- Својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога.
- Критички и аргументовано учествује у разматрању отворених питања за која је заинтересован поштујући разлике у мишљењу и интересима и даје лични допринос постизању договора.
- Има осећање припадности одређеним културним заједницама, локалној заједници, региону у којем живи, ширем друштву, држави Србији и међународним организацијама у које је Србија укључена.
- Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности.
- На изборима уме да се определи за политичке идеје и програме за које сматра да на најбољи начин доприносе остварењу личне и друштвене добити и поштује право других на другачије опредељење.
- Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима.

Одговоран однос према здрављу

Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља. Просуђује релевантне околности и, по потреби, доноси одлуке и/или се укључује у активности значајне за превенцију болести и очување здравља. Свестан је свих димензија здравља (физичко, ментално, социјално, емоционално здравље). Познаје факторе који доприносе здрављу или га угрожавају и импликација њиховог деловања по појединца, групу или заједницу. Својим понашањем, као појединац и део различитих група и заједница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота.

- Познаје основне састојке хране и промене које утичу на њен квалитет; разуме значај правилне исхране и адекватне прераде хране за очување здравља.
- Познаје карактеристике основних заразних болести, њихове изазиваче и мере превенције.
- Разуме значај лекова и правилног начина њихове употребе за очување здравља.
- Познаје могуће последице коришћења никотина, алкохола и других психоактивних супстанци.
- Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. Активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана).
- Уме да пружи прву помоћ.

Одговоран однос према околини

Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на земљи; разумевање међузависности живог света, природних ресурса и климатских услова за одржање живота; очување његове разноврсности, еколошких станишта и климатских услова; активно учествовање у неговању здравих заједница. Ученик познаје како људске активности могу да унапреде или угрозе животну средину и одржив развој. Спреман је да се укључи у активности усмерене ка очувању окружења у којем живи, ради и учи.

- Разуме концепт здравог и безбедног окружења (вода, ваздух, земљиште) за живот људи и спреман је да се активно ангажује у заштити и унапређењу квалитета живота у заједници.
- Показује разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и управљању ресурсима тако да се не угрожава могућност будућих генерација да задовоље своје потребе.
- Процењује ризике и користи од употребе неких супстанци по околину и здравље људи и одговорно поступа са њима (правилно их складишти и одлаже отпад).
- Познаје факторе који утичу на загађење земљишта, воде и ваздуха, разуме и предвиђа последице њихове употребе.
- Увиђа предности и недостатке коришћења различитих извора енергије
- Разуме значај и користи могућности рециклирања.

Естетичка компетенција

Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва. Естетичка компетенција иде корак даље од тога, ка препознавању међуповезаности различитих форми и средстава уметничког изражавања. Свестан је значаја естетске димензије у свакодневном животу, има критички однос према употреби и злоупотреби естетике. Ученик се оспособљава да исказује опажања, осећања и идеје у вези са уметничким изразима у различитим медијима, да култивише културне навике, да изграђује аутономне естетске критеријуме и преференције и суди у складу с њима.

- Позитивно вреднује допринос културе и уметности развоју људске заједнице; свестан је међусобних утицаја културе, науке, уметности и технологије.
- Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.
- Има изграђене преференције уметничких и културних стилова и користи их за обогаћивање личног искуства.
- Повезује уметничка и културна дела са историјским, друштвеним и географским контекстом њиховог настанка.
- Уме да анализира и критички вреднује уметничка дела која су представници различитих стилова и епоха, као и дела која одступају од карактеристика доминантних праваца.
- Вреднује алтернативне уметничке форме и изразе (субкултурна дела).

Предузимљивост и предузетничка компетенција

Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине, као и организацију простора, управљање временом и новцем. ученик је оспособљен за комплексно планирање и одлучивање које подразумева поштовање више услова истовремено. уме да осмишљава пројекте у складу са унапред постављеним захтевима. зна како да се упозна са карактеристикама одређених послова и радних места, спреман је на волонтерско ангажовање и коришћење различитих могућности за стицање радног искуства.

- Ученик разуме важност личне активације и показује иницијативу у упознавању са карактеристикама тржишта рада (захтеви појединих радних места, начин функционисања институција, позиционирање у свету бизниса).
- Разуме принципе функционисања тржишта рада и схвата неопходност сталног усавршавања у складу са развојем тржишта и захтевима послодаваца.
- Уме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јаке стране“); уме да напише ЦВ и мотивационо писмо.
- Уме да искаже и заступа своје идеје, и да утиче на друге, кроз развој вештине јавног говора, преговарања и решавања конфликата.
- Има способност постављања адекватних и реалних циљева процењујући и прихватајући ризике; планира ресурсе и управља њима (знања и вештине, време, новац, технологије и други ресурси) и усредсређен је на постизање циљева.
- Зна да комуницира с послодавцима; уме да преговара; спреман је да обавља праксу и волонтира поштујући договоре.

8. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Културна и јавна делатност школе представља манифестацију целокупног васпитно-образовног рада који се остварује у школи. Школа је значајан фактор културне трансмисије у којој долази до узајамног деловања средине на школу и школе на друштвену средину. Ту активну интеракцију школа остварује кроз програме сарадње са организацијама, институцијама културе (музеји, галерије, позоришта, домови културе, секције, клубови, удружења и др.) и родитељима.

Основни циљ ових активности је организовано деловање школе на средину и обратно. Поред општих васпитних задатака, посебни задаци културне и јавне делатности школе били би:

- оспособљавање ученика да користе све вредности које им пружа средина за њихов свестрани развој и богатији лични живот у слободном времену као и презентирање оних резултата којим школа богати културни и друштвени живот средине;
- афирмисање школа као културних центара у месту и стварање педагошких и друштвених услова за реализацију циља и задатака васпитања и образовања у школи и богаћењу културног живота средине.

Школа је значајан фактор културне трансмисије у којој долази до узајамног деловања средине на школу и школе на друштвену средину. То се остварује кроз план сарадње са организацијама, институцијама културе (музеји, галерије, позоришта, домови културе, спортска друштва и др.) и родитељима.

Основни циљ ових активности је организовано деловање школе на средину и обратно. Поред општих васпитних задатака, посебни задаци културне и јавне делатности школе били би:

- Оспособљавање ученика да користе све вредности које им пружа средина за њихов свестрани развој и богатији лични живот у слободном времену, као и презентовање оних резултата којима школа богати културни и друштвени живот средине (радне акције, прославе, јубилеји, манифестације, друштвено- користан рад), и
- Афирмација школе као културног центра у месту и стварање педагошких и друштвених услова за богаћење културног живота средине.

Садржај рада се односи на:

- Коришћење услова које пружа друштвена средина: организовање коришћења програма библиотека, позоришта, музеја, домова културе, рекреативних и спортских центара; организовано коришћење програма научних трибина, предавања другим школа и факултета и др.; ангажовање истакнутих научних, културних, јавних радника за разговор са ученицима по жељи; организовање семинара, курсева у кабинетима и лабораторијама школе, организовање међушколских такмичења и смотри из разних научних и стручних области; организовање излета и екскурзија и других облика међусобне сарадње са школама из других средина; сарадња са друштвеном средином у програмирању и коришћењу спортских објеката у школи за рекреацију и физичко васпитање омладине.
- Упознавање друштвене средине са начином организовања и резултатима васпитно-образовног рада школе: упознавање опреме: кабинета, савремених аудиовизуелних средстава и др., организовање изложби на којима се приказују практични радови, схеме, графикони и други производи наставе које су ученици у току обуке направили; приказивање стваралаштва секција и група ваннаставних активности, а које су везане за културно-уметничке приредбе, смотре, и достигнућа и стваралаштво (драмско, хорско, музичко, ликовно, производно и друго); спортске манифестације (приредбе, јавни наступи, такмичења); школске манифестације (прославе, јубилеји и друго); активности у оквиру међушколске сарадње (прославе, смотре, приредбе, изложбе и друго).
- Сарадња са родитељима: рад и сарадња са родитељима у реализацији појединих активности; информисање родитеља о захтевима који се постављају ученицима; о резултатима ученика и др.; заједнички рад на подизању ефикасности ученика у учењу и раду; укључивање родитеља у остваривање образовно-васпитних послова и задатака из појединих програма и свих облика сарадње школе и друштвене средине (секције, професионална оријентација, друштвено-користан рад, манифестације и сл.); рад на подизању нивоапедагошко-психолошког образовања родитеља.
- Учешће школе у активностима друштвене средине: учешће ученика у обележавању и прослављању значајних датума и јубилеја (академије, изложбе и др.); организовање радних акција солидарности у месној заједници и широј друштвеној средини уз учешће ученика и др.; укључивање талентованих ученика у културно-уметничка, спортска и друга друштва средине; организовано укључивање у акције као што су добровољно давање крви, пружања помоћи старима, акције Црвеног крста и друге акције које се организују у друштвеној средини.
- Школа као центар културног и друштвеног живота: организовање разних облика подизања опште стручне и професионалне културе младих и одраслих (предавање, курсеви, семинари и др.).

Постоје разноврсне активности које школа организује у сарадњи културним и јавним установама ради остваривања своје културне функције. Најзначајнији садржаји из ове области су свакако обележавање дана школе и јубилеја, програм за прославу Светог Саве, прослава завршетка школске године за матуранте, као и посета позориштима, сајму књига, сајму науке и друге активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културни развој школског окружења.

Приказивање стваралаштва секција и ваннаставних активности ученика, а које су везане за поједине наставне области: културно-уметничке приредбе, смотре и достигнућа и стваралаштво (драмско, хорско, музичко, ликовно и др.), школске манифестације, активности у оквиру међушколске сарадње.

Програм културних активности обухвата**:**

- Организовани одлазак ученика на изложбе, филмске пројекције и позоришне претставе. За организацију су задужени наставници ликовне уметности, језика, историје и одељењске старешине.
- Организовно књижевно вече у школској библиотеци, за учеснике позвати чланове литерарне секције школе неког афирмисаног писца из нашег града. За организацију је задужен Актив српског језика и књижевности.

- Свети Сава - програм садржи рецитал, музички и фолклорни део. Одржава се у просторијама школе, у холу. За организацију су задужени наставници историје, српског језика, физичког васпитања и музичке културе.
- Фестивал стваралаштва младих - програм обухвата драму, рецитал, фолклор, плес, ликовно изражавање (фотографија, сликарство, стрип, плакат, графички дизајн...), филм, музику, песму и др.. За организацију су задужени наставници српског језика, физичког васпитања, ликовне уметности и физичке културе, као и сви остали који могу помоћи на директан или индиректан начин.
- Дан града Новог Пазара - активно се укључити у манифестацију прославе Дана града преко културних, књижевних, спортских и дрзгих активности.
- Дан школе - у склопу прославе Дана школе биће укључен и културно-забавни програм који обухвата музички, фолклорни, драмски и изложбени деодео. За организацију су задужени наставници музичке културе, физичког васпитања, језика и стручни активи.
- Изложба ликовних радова ученика, учесника Фестивала стваралаштва младих. Изложба састављена од радова (фотографија, слика, графика, карикатура, стрипова...) ће бити постављена у холу школе.
- Ноћ музеја, представљање ученицима програма вечери и организовање одласка у музеј. За организацију су задужени наставници историје и одељењске старешине.

За успешнији рад слободних активности неопходна је континуирана и осмишљена сарадња између школе, ђачких родитеља, друштвене средине, средстава јавног информисања, Црвеног Крста, спортске организације и клубова, Канцеларија за младе, музичке омладине, младих истраживача и других.

Ученицима треба омогућити да успостављају непосредне контакте са културним институцијама, библиотекама, музејима, галеријама, позориштима, другим васпитно-образовним организацијама, као и другим институцијама за чију делатност ученици испољавају посебне склоности и интересовања. Школа треба да организује јавне манифестације, квизове знања, вечери поезије, спортска такмичења, сусрете културних радника, песника, сликара, научника и других личности које су интересантне за ученике средњих школа.

Посебан допринос у остваривању програма ваннаставних активности је објављивање ученичких радова којима се афирмише делатност сваког појединачног ученика, одељења и школе у целини.

Програм културне и јавне делатности школе саставни је део и Годишњег плана школе. Културна и јавна делатност школе одвијаће се кроз културне и јавне активности у школи, у локалној заједници, изван локалне заједнице и кроз међународну сарадњу.

9. ФАКУЛТАТИВНИ ОБЛИЦИ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Факултативни облици васпитно-образовног рада имају за циљ да допринесу развоју личности на образовном, сазнајном, креативном, друштвеном и личном плану.

Факултативни облици васпитно-образовног рада дати су у плану наставе и учења за сваки образовни профил, то су: настава језика националне мањине са елементима националне културе, другог, односно трећег страног језика и предмета потребних за даље школовање, стручно оспособљавање или развој ученика и ваннаставни облици - хор, оркестар, позориште, екскурзија, културно-уметничке, техничке, проналазачке, хуманитарне, спортско-рекреативне и друге активности. У школи се тренутно не изучавају факултативни предмети. Уз дозволу Министарства просвете може се у ГодишЊем плану рада школе уврстити изучавање појединих факултативних предмета у складу са интересовањима, потребама ученика плановима и програмима рада.

Задаци су:

- проширивање и продубљивање, као и стицање нових знања и умења а према интересовањима ученика;
- задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности интересовања и подстицање професионалног развоја;

- мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад;
- омогућавање ученицима организовање забаве и рекреације као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој раде.

Факултативни ваннаставни облици се организују као:

- екскурзија,
- стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције, друштвенокористан рад и друго),
- културна и јавна делатност школе,
- остале активности.

Укупан број сати, односно дана (по ученику) за реализацију факултативних ваннаставних активности дат је у плану и програму учења за сваки образовни профил. План реализације факултативних ваннаставних активности даје се у Годишњем плану рада школа сваке школске године.

10. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ И ЈАВНЕ ДЕЛАТНОСТИ ШКОЛЕ

Културна и јавна делатност школе обухвата широк спектар деловања с циљем подизања угледа и квалитета рада Школе и афирмације ученика и наставника.То се остварује кроз план сарадње са организацијама, институцијама културе (музеји, галерије, позоришта, домови културе, спортска друштва и др.) и родитељима. Школа богати културни и друштвени живот локалне заједнице и афирмише школу као културни центр.

Основни циљ ових активности је организовано деловање школе на средину и обратно. Поред општих васпитних задатака, посебни задаци културне и јавне делатности школе су:

- оспособљавање ученика да користе све вредности које им пружа средина за њихов свестрани развој и богатији лични живот у слободном времену, као и презентовање оних резултата којима школа богати културни и друштвени живот средине (радне акције, прославе, јубилеји, манифестације, друштвено- користан рад), и
- афирмација школе као културног центра у месту и стварање педагошких и друштвених услова за богаћење културног живота средине.

Садржај рада се односи на:

1) Коришћење услова које пружа друштвена средина:

- организовање коришћења програма библиотека, позоришта, музеја, домова културе, рекреативних и спортских центара; организовано коришћење програма научних трибина, предавања другим школа и факултета и др.;
- ангажовање истакнутих научних, културних, јавних радника за разговор са ученицима по жељи;
- организовање семинара, курсева у кабинетима и лабораторијама школе, организовање међушколских такмичења и смотри из разних научних и стручних области; организовање излета и екскурзија и других облика међусобне сарадње са школама из других средина;
- сарадња са друштвеном средином у програмирању и коришћењу спортских објеката у школи за рекреацију и физичко васпитање омладине.

2) Упознавање друштвене средине са начином организовања и резултатима васпитно-образовног рада школе:

- организовање изложби на којима се приказују практични радови, схеме, графикони и други производи наставе које су ученици у току обуке направили;
- приказивање стваралаштва секција и група ваннаставних активности, а које су везане за културно-уметничке приредбе, смотре, и достигнућа и стваралаштво (драмско, хорско, музичко, ликовно, производно и друго);
- спортске манифестације (приредбе, јавни наступи, такмичења);
- школске манифестације (прославе, јубилеји и друго);
- активности у оквиру међушколске сарадње (прославе, смотре, приредбе, изложбе и друго).

3) Сарадња са родитељима:

- рад и сарадња са родитељима у реализацији појединих активности; информисање родитеља о захтевима који се постављају ученицима; о резултатима ученика и др.;
- заједнички рад на подизању ефикасности ученика у учењу и раду;
- укључивање родитеља у остваривање образовно-васпитних послова и задатака из појединих програма и свих облика сарадње школе и друштвене средине (секције, професионална оријентација, друштвено-користан рад, манифестације и сл.);
- рад на подизању нивоа педагошко-психолошког образовања родитеља.

4) Учешће школе у активностима друштвене средине:

- учешће ученика у обележавању и прослављању значајних датума и јубилеја (академије, изложбе и др.);
- организовање радних акција солидарности у месној заједници и широј друштвеној средини уз учешће ученика и др.;
- укључивање талентованих ученика у културно-уметничка, спортска и друга друштва средине;
- организовано укључивање у акције као што су добровољно давање крви, пружања помоћи старима, акције Црвеног крста и друге акције које се организују у друштвеној средини.

5) Школа као центар културног и друштвеног живота:

- организовање разних облика подизања опште стручне и професионалне културе младих и одраслих (предавање, курсеви, семинари и др.).

Постоје разноврсне активности које школа организује у сарадњи културним и јавним установама ради остваривања своје културне функције. Најзначајнији садржаји из ове области су свакако обележавање дана школе и јубилеја, програм за прославу Светог Саве, прослава завршетка школске године за матуранте, Фестивал стваралаштва младих као и посета позориштима, сајму књига, сајму науке и друге активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културни развој школског окружења.

11. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

У циљу јачања образовно – васпитне делатности школе, подстицања развоја индивидуалних склоности и интересовања ученика, развијању и неговању другарства и пријатељства, јачању тимског рада, обогаћивања друштвеног живота ученика и правилног коришћења слободног времена Школа реализује слободне активности које се спроводе кроз рад секција и друштвено - користан рад ученика.

Ученици се на основу својих интересовања опредељују за учешће у раду секција, а Школа ствара неопходне услове (простор, менторски рад наставника и др.) за рад секција.

- Рецитаторска секција,
- Литерарна секција,
- Библиотечка,
- Информатичка секија,
- Спортске секције (гимнастика, фудбал, кошарка, одбојка, рукомет, стрељаштво),
- Машинска секција,
- 3D моделирање,
- Секција ученичког предузетништва,
- Технолошка иновација,
- Безбедност саобраћаја,
- Новинарска секција – интернет новине,
- Филмска секција,
- Секција за програмирање,
- Фото – секција.

Секције је могуће организовати и у складу са конкретним предлозима и предметом интересовања ученика. На почетку школске године извршити увид у њихова интересовања за рад у појединим секцијама, односно слободним активностима. Секцију чине најмање пет чланова ученика. Наставници се у културно-уметничким активностима ангажују стручно и консултативно.

Свака секција реализоваће најмање 30 часова у току школске године, а садржај и резултате њиховог рада јавно се презентирају кроз одређене пригодне програме: такмичења, изложбе, културне манифестације, празничне свечаности итд. Успешан рад секције омогућава тешњу сарадњу са друштвеном средином и афирмише школу коју и представља у разним манифестацијама.

Сваки стручни актив одлучује које секције и садржаје рада ће дефинисати.Планови секција као и имена задужених наставника представљају део ОВ активности школе и доносе се до почетка извођења образовно-васпитног рада.

У реализацији програма рада слободних активности школа ће сарађивати са широм друштвеном средином, месном заједницом, хуманитарним организацијама и др. Секције ће на пригодан начин

Ради јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, правилног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства, школа је реализује слободне активности, које се, по правилу, спроводе кроз рад у секцијама.

Слободне активности представљају ваннаставни факултативни облик рада школе. Непосредан васпитно-образовни циљ ученичких слободних активности јесте да допринесу развоју личности на образовном, сазнајном, креативном, друштвеном и личном плану.

Задаци слободних активности су:

- проширење и продубљивање као и стицање нових знања и умења, а према интересовањима ученика,
- задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности и интересовања и подстицање професионалног развоја,
- мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад,
- омогућавање ученицима организовање забаве и рекреације, као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде.

Слободне активности су многобројне и разноврсне и омогућавају укључивање сваког ученика у поједине облике рада.

Планови рада стваралачких и слободних активностису саставни део Годишњег плана рада школе.

11.1 ПРОГРАМ ДРУШТВЕНО- КОРИСТНОГ РАДА

Друштвено-користан рад има превентивну функцију и доприноси развијању емпатије, солидарности и сарадње, активизма, као и основних моралних вредности и уз унапређивање међупредметне компетенције одговорно учешће у демократском друштву, а у складу са референтним оквиром компетенција за демократску културу Савета Европе (RODK).

Сврха друштвено-корисног рада је, поред осталог, да ученици унапреде компетенције потребне за одговорно учешће у друштву, као и да буду оснажени да поштују и промовишу људска права.

Циљ друштвено корисног рада је да васпитава ученике да добровољним радом самостално и у оквиру друштвено-организованих активности у слободном времену, допринесе стварању и унапређивању услова живота и рада људи у ужој и широј друштвеној заједници.

Задаци су:

- развијање навика ученика да стално и рационално обављају различите послове ради задовољавања личних потреба, потреба породице и друштвене средине,

- стицање навика и одговорности за чување и естетски изглед средине у којој ученик учи, ради и живи, развој и неговање урбане и комуналне културе,
- развијање свести о потреби колективног рада и принципа који се примењују у акцијама и активностима друштвено корисног рада,
- развијање осећања одговорности за преузете обавезе и радне задатке уз неговање радне културе ученика и спремност за сарадњу.

Друштвено-корисног рада обухвата следеће активности:

- хуманитарне акције;
- еколошке акције уређења школе, учионица, других просторија, као и школског окружења;
- акције прикупљања материјала за рециклажу;
- припрема, односно уређење школског простора за одржавање школских манифестација, изложби, гостовања, спортских и других такмичења;
- посете установама социјалне заштите за смештај деце и омладине, домовима старих и Црвеном крсту;
- и друге активности које доприносе развоју емпатије, толеранције и унапређивању односа заснованих на међусобном уважавању и сарадњи.

Активности друштвено-корисног рада могу се планирати и Планом заштите од насиља у које се укључују ученици, запослени и родитељи, односно други законски заступници (у даљем тексту: родитељ), у оквиру установе или у сарадњи са локалном заједницом и другим Школама.

У ситуацији када се друштвено-корисни рад планира за ученика који наставу похађа по индивидуалном образовном плану узима се у обзир и мишљење тима за инклузивно образовање.

Друштвено-користан рад се планира и реализује у оквиру појачаног васпитног рада ученика за учињену лакшу и тежу повреду обавеза ученика, као и повреда забране уређене законом којим се уређују основе система образовања и васпитања, а водећи рачуна о психофизичкој и здравственој способности, узрасту и достојанству ученика.

У ситуацији повреде забране или теже повреде обавеза ученика, када се израђује план појачаног васпитног рада за ученика, тим за заштиту у сарадњи са родитељима, одређује активности друштвено-корисног рада за ученика.

У ситуацијама лакше повреде обавеза ученика и првог нивоа вршњачког насиља када се планирају активности појачаног васпитног рада за ученика, одељенски старешина у сарадњи са родитељима одређује активности друштвено-корисног рада за ученика.

Родитељ је дужан да активно учествује у остваривању плана појачаног васпитног рада, као и реализацији друштвено-корисног рада. Родитељ је одговоран ако ученик одбије да учествује у реализацији активности друштвено-корисног рада, у складу са законом.

Школа планира активности у складу са својим потребама, специфичностима, могућностима, условима и циљевима, самостално или у сарадњи са релевантним институцијама, организацијама, локалном заједницом и сл. Запослени у Школи планирају и реализују активности друштвено-корисног рада заједно са ученицима, уз укључивање родитеља.

Друштвено-користан рад остварује се у просторијама Школе под надзором наставника, у складу са проценом уз учешће родитеља, директора, односно стручног сарадника или ван просторија Школе у сарадњи са надлежним центром за социјални рад и другим релевантним установама/институцијама.

Активности друштвено-корисног рада се могу организовати и остваривати у групи, одељењу, разреду у оквиру Школе, као и у другој установи, самостално или уз подршку вршњака, запослених у установи, директора, родитеља и др.

У оквиру појачаног васпитног рада, приликом планирања активности друштвено-корисног рада потребно је да се узму у обзир особености ученика и врста повреде која је извршена. Планиране активности не смеју угрожавати достојанство, психички и физички интегритет ученика,

безбедност и здравље. Активности морају бити примерене узрасту и у смислено логичкој вези са учињеном повредом обавеза ученика, односно повредом забране.

Одабрана активност друштвено-корисног рада треба да има за сврху развој вредносног система ученика који је извршио насиље и реализација те активности не сме доводити до виктимизације особе која је претрпела насиље.

За друштвено-користан рад прописује се временски период/динамика, начин остваривања, праћења и извештавања о остваривању и ефектима активности у оквиру плана појачаног васпитног рада. Препоручено трајање активности је од 30 до 60 минута и диманика остваривања одређује се у складу са карактеристикама активности и планом појачаног васпитног рада (препоручено је да активности буду организоване до четири пута недељно током четири недеље).

Евидентирање и евалуација ефеката друштвено-корисног рада се врши приликом утврђивања оцена ученика из владања од другог разреда основне Школе, у току и на крају полугодишта, као и у оквиру извештаја о појачаном васпитном раду ученика и извештаја о реализацији годишњег плана рада у оквиру плана заштите од насиља.

Преглед планираних активности друштвено-корисног рада које ће се реализовати у складу са Годишњим планом заштите од насиља, као и у оквиру појачаног васпитног рада:

- Организовање хуманитарних акција за вулнерабилне/осетљиве групе (представа, концерата, манифестација, изложба, прикупљања прилога, играчака и донирање, хуманитарни базари, спортске манифестације и сл.);
- Организивање хуманитарних акција за животиње (акције храњења и удомљавања напуштених животиња, прикупљање прилога, волонтирање у азилу за животиње, организовање манифестација, базара и сл.);
- Посете Школама социјалне и здравствене заштите и другим Школама које се баве хуманитарним радом (домови за децу без родитељског старања, домови за стара лица, дневни боравци за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом и сл.) у циљу реализације хуманитарних акција или друштвених активности;
- Организовање еколошких акција, акција заштите животине средине и животиња, акција рециклаже у установи и у сарадњи са локалном заједницом или релевентим институцијама, организацијама; обуке и предавања на тему екологије, заштите животне средине и примарне рециклаже ради подизања еколошке свести;
- Уређење простора Школе или у локалној заједници - паркова, спортских терена, дворишта Школе (сађење дрвећа, цвећа, постављање кућица за птице у школском дворишту и градском парку и сл.);
- Организовање тематских трибина, предавања, округлих столова, радионица на различите теме (превенције насиља, ментално здравље младих, здрави стилови живота, полно преносиве болести, психоактивне супстанце, заштита од нежељене трудноће, сексуално васпитање, пандемијске болести и значај хигијене и др.);
- Активно укључивање ученика у ученичке организације и тимове (ученички парламент, вршњачки тим, тим за медијацију и сл.);
- Формирање ученичких клубова који би се бавили волонтерским активностима у оквиру Школе (међувршњачком подршком, књижевни клубови и др.);
- Укључивање ученика у различите пројектне/истраживачке активности Школе (припрема простора, материјала, промотивног материјала, реализација активности, презентација и сл.);
- Укључивање ученика у организованим активностима Школе - вршњачку подршку за учење, у оквиру додатне и допунске наставе, припреме за завршни испит, подршку ученицима у учењу, подршка и продуженом боравку (уколико постоји у школи);
- Укључивање ученика у организацији и реализацији различитих активности Школе у циљу превенције насиља и дискриминације (предавања, радионице, Форум театар, Жива библиотека и др.);
- Креирање плана активности поводом обележавања значајних дана/датума током школске године (Међународни дан толеранције, Међународни дан заштите деце од насиља, Светски

дан менталног здравља, Дечија недеља, Међународни дан деце, Међународни дан особа са инвалидитетом и сл.);
- Укључивање ученика у рад ученичке задруге, уколико је Школа основала исту и
- Друге активности друштвено-корисног рада у смислу овог правилника.

12. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

Екскурзија је облик образовно-васпитног рада који се остварује ван школе. Екскурзије и излети за ученике се организује на основу Годишњег плана рада школе сагласно Правилнику о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи. Наставничко веће усваја и доноси план и програм реализације екскурзија и излета.

Циљ екскурзије је непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа која су у вези са делатношћу школе.

Задаци екскурзије су:
- проучавање објеката и феномена у природи;
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;
- развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- развијање позитивног односа према: националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, позитивним социјалним односима, као и схватање значаја здравља и здравих стилова живота;
- подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја,
- подстицање комунактивности, социјалне зрелости и временско-просторне орјентације
- савлађивање и продубљивање дела наставног програма непосредним упознавањем садржаја наставних предмета.

Садржаји екскурзије остварују се на основу наставног плана и програма образовно- васпитног рада и саставни су део годишњег програма рада школе.

Програм екскурзије садржи:
- образовно-васпитне циљеве и задатке,
- садржаје којима се постављени циљеви остварују,
- планирани обухват ученика,
- носиоце предвиђених садржаја и активности,
- време трајања екскурзије,
- путне правце,
- техничку организацију и
- начин финансирања.

Носиоци припреме, организације и извођења програма екскурзије су директор школе, стручни вођа путовања, одељењски старешина или други наставник кога одреди директор установе. Стручни вођа путовања може бити директор школе или лице које он овласти, а које је одељењски старешина, односно наставник који остварују план и програм наставе и учења.

Ради обезбеђивања веће сигурности ученика на екскурзији, директор може да одреди да поред наставника, односно одељењског старешине, екскурзију прати још највише један наставник који изводи наставу ученицима тог одељења.

Стручни вођа путовања прати и спроводи програм који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја екскурзије. Стручни вођа путовања и одељењски старешина координирају остваривање садржаја и активности предвиђених програмом екскурзије, старају се о безбедности и понашању ученика. Изузетно, ако се екскурзија организује за највише две групе ученика, стручни вођа путовања може бити и одељењски старешина или други наставник.

Екскурзија се организује и изводи, уз претходну писмену сагласност родитеља, односно другог законског заступника (у даљем тексту: родитељ) ученика по правилу за најмање 60% ученика истог разреда, уколико су створени услови за остваривање циљева и задатака. Изузетно, екскурзија може да се организује за ученике одељења у којем писмену сагласност да најмање 60% родитеља ученика. Извођење екскурзије за ученике истог разреда организује се са истим садржајем, по правилу истовремено. Ако нису испуњени наведени услови, екскурзија се не организује, о чему одлуку доноси директор.

Припрема ученика, родитеља и наставника је услов реализације екскурзије. Припрема ученика подразумева да се ученици унапред упознају са местом у које одлазе, условима живота у којима се реализује екскурзија, начином превоза и понашањем у току пута, појединим спортско-рекреативним активностима које ће се реализовати. Ученици, подељени у групе, уз помоћ наставника припремају кратке реферате о областима и местима која посећују. Посебна пажња посвећује се делу припреме у коме се наставник са ученицима договора око правила понашања током извођења екскурзије. Припрема родитеља подразумева организовање родитељских састанака и пружање информација о основним географским карактеристикама и климатским условима краја у коме се организује екскурзија, времену одласка, дужини боравка, цени, документацији коју треба припремити, условима смештаја, исхране, здравствене заштите, условима живота ученика, могућностима комуникације са децом и сл.

Обавеза установе је да родитељима да детаљна упутства о припреми ученика, да упозна родитеље са правилима понашања ученика на екскурзији и законском одговорношћу родитеља за понашање ученика током трајања екскурзије и слично. Ради прикупљања важних информација везаних за здравствени и психофизички статус деце, њихове особености, специфичне навике и интересовања, организују се са родитељима посебни разговори.

Припрема наставника обухвата индивидуалну и заједничку припрему.

- Заједничка припрема се одвија путем краћих састанака на нивоу школе, на којима се разматрају организациона питања од значаја за извођење екскурзије.
- Индивидуална припрема обухвата добро информисање наставника о географским и геолошким карактеристикама краја, о флори и фауни, историјским подацима, значајним културним, привредним и другим објектима који се могу посетити, обичајима и етнографским карактеристикама подручја и места у којима ће се реализовати екскурзија.

На основу прикупљених података и постављених циљева и задатака екскурзије, наставник саставља програм који ће се реализовати, одређује динамику активности и припрема све што ће му обезбедити ефикасну и успешну реализацију.

Програм екскурзије треба да садржи јасну структуру која указује на циљеве и исходе у складу са програмом наставе и учења, које треба остварити. Школа сачињава оперативне планове који, имајући у виду постојање непредвидивих фактора који су од утицаја на реализацију екскурзије, поседују флексибилност, односно прилагодљивост датим околностима нпр. лошим временским условима и сл.

Приликом извођења екскурзије нарочито се води рачуна о свим видовима заштите и безбедности ученика. Наставник се стара о организацији и реализацији предвиђених активности, као и о безбедности ученика за време трајања екскурзије. Путни правци, објекти, манифестације, крајеви и предели одређују се у складу са циљем и задацима путовања.

Трајање екскурзије прописано је планом наставе и учења. Ако је екскурзија, односно студијско путовање организовано у време наставних дана, настава се надокнађује за све ученике, у складу са школским календаром и годишњим планом рада.

Директор установе одговоран је за законитост реализације екскурзије и студијског путовања. Избор агенције за реализацију екскурзије спроводи се у складу са законом који уређује јавне набавке. Екскурзију може да реализује искључиво агенција која поседује законом прописану лиценцу за организовање туристичког путовања. Поступак јавних набавки спроводи комисија школе коју образује директор. Комисија има најмање три члана, од којих је најмање један

представник савета родитеља разреда за које се организује екскурзија и најмање један наставник који ће реализовати екскурзију, при чему се на сва остала питања у вези са саставом комисије сходно примењују одредбе закона којим се уређује област јавних набавки.

Предлог одлуке о додели уговора комисија утврђује применом законом прописаних критеријума, посебно водећи рачуна о следећем:

а) Квалитет програма путовања:
- квалитет смештаја и исхране (категорија објекта примерена узрасту ученика и циљевима и задацима екскурзије, структура соба без могућности проширења смештајних капацитета супротно закону, начин услуживања оброка, локација објекта и др.),
- садржај програма (испуњеност програма, водичи, забавни садржаји и сл.),
- квалитет превоза (авион, аутобус и др.);

б) Цена, услови целодневне бриге о ученицима и услови плаћања.

Одлуку о додели уговора доноси директор на основу предлога комисије. Одељењски старешина обавештава родитеље о програму и цени екскурзије, избору агенције и осталим условима путовања. Једнодневна путовања могу бити уговорена без оброка. Вишедневна путовања уговарају се најмање на бази полупансиона.

Приликом реализације екскурзије агенција је дужна да испуни све услове и обавезе прописане законом којим се уређује делатност туризма, а посебно у погледу програма путовања и општих услова путовања.

Директор школе је обавезан да организује консултативни састанак пре извођења путовања, на који позива представнике свих интересних група у процесу одлучивања и планирања, о чему се сачињава записник. Ако се превоз обавља друмским саобраћајем, директор школе обавезан је да обезбеди да се путовање изврши у складу са прописима којима се уређује начин обављања организованог превоза деце. Ако надлежни орган унутрашњих послова утврди неисправност документације, техничку неисправност возила или било који други разлог у погледу психофизичке способности возача, директор или стручни вођа путовања обуставиће путовање до отклањања утврђених недостатака.

Забрањено је конзумирање алкохола и опојних средстава за све учеснике путовања. План дежурства ученика и наставника за време путовања је саставни део програма екскурзије.

Дневне активности, осим превоза, утврђене програмом екскурзије морају бити реализоване до 24 часа. За путовања дужа од једног дана, изабрана туристичка агенција дужна је да обезбеди лекара – пратиоца, уколико у местима боравка ученика не постоји организована здравствена служба.

За путовања дужа од два дана неопходно је да родитељ достави податке о здравственом, физичком и психичком стању ученика, које издаје изабрани лекар/педијатар на основу здравственог картона. Тајност података о здравственом, физичком и психичком стању ученика мора бити обезбеђена и о овоме се стара директор школе, одељењски старешина и лекар.

После изведеног путовања, стручни вођа путовања и представник туристичке агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања, након чега стручни вођа путовања у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга. Након изведеног путовања ученици попуњавају анкетни лист.

Извештај о извођењу екскурзије садржи и информацију о стеченим знањима и искуствима са путовања, начин њихове интеграције у наставни процес, утиске ученика о реализованом путовању, као и планиране обавезне активности које ће наставници са ученицима осмислити и реализовати у настави и ваннаставним активностима (нпр. пројекти, презентације за родитеље, изложбе и сл.). Извештај доставља се савету родитеља и наставничком већу ради разматрања, а школском одбору ради разматрања и усвајања. Одељењски старешина на родитељском састанку упознаје родитеље са извештајем. Извештај о путовању је саставни део годишњег извештаја о раду школе. Ако се приликом разматрања извештаја о остваривању путовања оцени да предвиђени програм није

остварен у целости или да туристичка агенција није испоштовала уговорне обавезе, школа подноси рекламацију агенцији.

Екскурзија се, по правилу, изводи на територији Републике Србије, а једном у току школовања може се организовати и у Републици Српској. Изузетно, за ученике завршног разреда, екскурзија може да се организује у иностранству.

Школа може да планира студијско путовање за групу ученика у циљу учења језика и упознавања културе, сарадње у оквиру пројеката и других облика образовно-васпитног рада, а које се изводи уз претходно прибављену сагласност надлежне школске управе. Студијско путовање је саставни део годишњег плана рада школе којим се ближе уређује његова организација, циљеви и задаци.

Школа у складу са потребама образовних профила може организовати једнодневне стручне посете и излете као што су::

- посета сајму аутомобила,
- посета сајму технике,
- обилазак производнх предузећа,
- једнодневне посете културно – историјским споменицима.
- једнодневне посете који се организују у оквиру верске наставе.

13. ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА

У циљу подстицања каријерног вођења и саветовања ученика и пружања помоћи појединцу да формира реалну слику о својим способностима, особинама личности, интересовањима и да у односу на садржај, услове и захтеве појединих образовних профила и занимања што успешније планира свој професионални развој, током школске године у школи ће бити организован континуиран и систематски рад на професионалној оријентацији, каријерном вођењу и саветовању ученика.

Школа формира стручни тим за каријерно вођење и саветовање у чијем саставу су стручни сарадници и наставници. Тим у сарадњи са наставницима реализује праћење индивидуалних склоности ученика. Саветодавни рад обавља се током школовања, и школа, по потреби, сарађује са надлежним установама које се баве каријерним вођењем и саветовањем.

Циљ програма каријерног вођења и саветовања јесте да помогне ученицима и родитељима у истраживању могућности за даље учење и запошљавање, односно идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и формирање сопственог става о томе.

Програм тежи да код ученика развије **компетенције управљања каријером** и то:

* Истраживање себе у контексту личног и професионалног развоја;
* Формирање слике о себи у односу на образовне и каријерне могућности;
* Избор релевантних извора информисања о образовним и каријерним могућностима;
* Активно и континуирано информисање о образовним и каријерним могућностима;
* Коришћење релевантних информација ради доношења одлука;
* Планирање каријерног развоја;
* Праћење и вредновање каријерног развоја;
* Управљање каријерним развојем у условима прелазних периода и неочекиваних промена.

Тим у сарадњи са наставницима реализује праћење индивидуалних склоности ученика. Саветодавни рад обавља се током школовања. Школа помаже ученицима и родитељима у истраживању могућности задаље учење и запошљавање, односно идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и објективно разликовање и формирање сопственог става о томе. У том циљу школа прати развој ученика и информише их о занимањима, образовним профилима, условима студирања и потребама на тржишту рада.

Школа омогућава формирање зреле и одговорне личности, способне да доноси добро промишљене и одговорне одлуке о властитој професионалној будућности и да их спроводи у дело. Постоје различите активности које школа организује самостално или у сарадњи са другим установама ради остваривања ове своје функције.

Програм каријерног вођења и саветовања намењен младим талентима и младима из осетљивих друштвених група треба да у оквиру основних стандарда уважи специфичности које важе за ове групације младих. Програм каријерног вођења и саветовања обухвата информисање, образовање за каријеру, саветовање и тестирање, вођење и доношење одлука о професији код ученика.

Каријерно информисање

Циљ информисања јесте превенција погрешног избора правца образовања или избора занимања. Реално планирање каријере утиче на смањење незапослености. Информације се односе на мрежу образовних установа, дужину школовања, образовне профиле, наставне планове и програме, актуелне информације о свету рада – занимањима, могућностима и перспективама запошљавања и развоја каријере.

Активности којима се може реализовати каријерно информисање су:

* Упознавање са свим релевантним подацима о ученицима, посебно ученицима првог разреда у циљу потпунијег праћења развоја, напредовања, понашања, способности, интересовања и адаптације ученика;
* Упознавање ученика са организацијом и пословима у предузећима у којима реализују практичну и блок наставу из одређених предмета;
* На часовима одељенског старешине и одељењске заједнице ученици ће дискутовати о избору будућег занимања, наставку школовања и укључивању у свет рада;
* Ученицима завршних разреда биће омогућено да се упознају са условима уписа и студирања кроз презентације факултета и виших школа које организују овај вид професионалног информисања ученика;
* Информисање ученике о тренутним кадровским потребама привреде, проходности и условима уписа на поједине виши школе и факултете и о другим релевантним питањима;
* Радионице на теме каријерног вођења за ученике;
* Презентација школе и образовних профила које уписујемо у наредну школску годину ученицима основних школа;
* Организација Дана отворених врата;
* Организација Дана отворених компанија.

Образовање за каријеру

Циљ образовања је да помогне ученицима да разумеју своје мотиве, вредности и начин како могу допринети друштву у коме живе. Обезбеђује им знање о тржишту рада, вештине које их оспособљавају да врше изборе у сфери образовања, рада и живота, а такође их оспособљава да планирају каријеру и припреме се за рад. Образовање за каријеру промовише разумевање света рада кроз школске наставне програме где наставници директно интегришу у предметне области, илигде се стицање одређених вештина потребних за запошљавање организује као посебан сегмент образовног рада, који је такође укључен у школски курикулум.

Активности којима се може реализовати ова област каријерног вођења су:

* Упознавање ученика са организацијом и пословима у предузећима у којима реализују практичну и блок наставу из одређених предмета;
* Предметни наставници ће наставне садржаје појединих предмета користити за ближе и потпуније упознавање ученика са подручјима рада и занимањима у којима се стечена знања из одређених предмета практично примењују;
* Руководиоци секција ће у раду слободних активности пратити рад и ангажовање ученика, упознавати се са посебним способностимаученика и другим карактеристикама њихове личности и деловати подстицајно на ученике;

* На часовима одељенског старешине и одељењске заједнице ученици ће дискутовати о избору будућег занимања, наставку школовања и укључивању у свет рада
* Оспособљавање ученика завршних разреда за писање професионалних биографија (CV) и вођење разговора при запошљавању.

Саветовање и тестирање

Циљ јесте оснаживање појединца и мотивисање за доношење утемељених одлука приликом планирања каријере (избор одговарајућег занимања, радног места, школе, факултета, додатног образовања и обуке). Приликом психолошког саветовања и тестирања појединцу се предочавају начини доношења одлуке сагледавањем реалних могућности у односу на способности, особине личности, интересовања итд. Саветовања се могу комбиновати са тренинзима ради ефикаснијег прихватања активне улоге у планирању каријере.

Активности којима се може реализовати саветовање и тестирање су следеће:

* Праћење индивидуалних склоности ученика, као и усклађености развоја личности ученика и испољених професионалних жеља и професионалног напредовања;
* Испитивање професионалних опредељења заинтересованих ученика *Тестом* професионалног опредељења (*ТПО* и другим психолошким тестовима;
* Професионално информисање ученика завршних разреда - упознавање ученика са могућностима даљег школовања на вишим школама и факултетима, као и могућностима доквалификације и преквалификације, запошљавања;
* Индивидуални саветодавни рад са ученицима и родитељима на тему професионалне оријентације.

Каријерно вођење

Каријерно вођење обухвата активности које имају за циљ да оспособе ученике да идентификују своје способности, компетенције, интересовања и да донесу одлуке о професији и да науче да управљају токовима свог живота у области учења и рада и након завршетка средње школе.

Активности којима се може реализовати каријерно вођење су следеће:

* Руководиоци секција ће у раду слободних активности пратити рад и ангажовање ученика, упознавати се са посебним способностима ученика и другим карактеристикама њихове личности и деловати подстицајно на ученике;
* Подстицање ученика свих разреда да сопственим активностима и залагањем проналазе потребне информације о раду и занимањима у систему образовања, кадровским потребама у систему запошљавања, као и о својим могућностима, способностима и интересовањима, и да на основу тога доносе зреле професионалне одлуке;
* Радионице на теме каријерног вођења за ученике.

Доношење одлука о професији код ученика

Има за циљ оспособљавање ученика да изврше најбољи могући избор професије или даљег школовања сагледавајући реалнемогућности у односу на своје способности, особине личности, интересовања итд.

Као резултат свих активности које се у школи реализују у оквиру програма каријерног вођења и саветовања и других активности које ученик самостално предузима, ученик ће бити усмерен да донесе одлуку о избору професије, а школа ће наставити да прати даљи професионални развој ученика и након завршетка школовања. У том смислу се у школи могу реализовати следеће активности:

* Подстицање ученика свих разреда да сопственим активностима и залагањем проналазе потребне информације о раду и занимањима у систему образовања, кадровским потребама у систему запошљавања, као и о својим могућностима, способностима и интересовањима, и да на основу тога доносе зреле професионалне одлуке;
* Испитивање професионалних намера ученика завршних разреда;
* Прикупљање података о упису на факултете и високе школе или запошљавању ученика који су завршили школу.

План реализације програма каријерног вођења и саветовања ће се детаљно планирати Годишњим планом рада школе где ће се дефинисати активности, начин реализације, време реализације и носиоци реализације за текућу школску годину.

14. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Програм заштите животне средине обухвата активности усмерене на јачање или развој еколошке свести, развијање љубави према природи као и о значају очувања природних ресурса. Реализација овог програма омогућава услове за активно и креативно провођење слободног времена, промовише здравље и безбедне стилове живота, развија позитиван став и мишљење о школи, развија толеранцију, другарство, солидарност и хуманост.

Циљ васпитања и образовања у области заштите и унапређења човекове средине јесте да ученицима, у складу са њиховим узрастом, обезбеде стицање знања, развијање интересовања, формирање ставова система вредности и понашања, које ће им омогућити разјашњавање три основна противречна проблема на релацији савремен човек – природа:

1) еколошки,
2) културно- социјални и
3) економски

За остварење наведеног циља потребно је да се остваре и следећи задаци:

- Указивање на морално-естетске аспекте односа човека према природи и развијање код ученика идеје хармоније између човека, друштва и природе и подстицање креативности;
- Указивање на потребу заједничког живљења људи у биосфери, јер је у њој настао недељиви спој духовности света човека и природе која га окружује и инспирише га на стваралаштво;
- Упознавање разноликости биосфере нашег простора, амбијенталних пејзажа, обиља флоре, фауне, воде или амбијанталне суровости живљења у урбаној средини;
- Могућности повезивања литературе, поезије, филозофије и науке у откривању истине о природи и односу човека према природи;
- Развијање одговорног односа ученика на основу еколошког знања и критеријума према природној и градитељској баштини и географском простору;
- Упознавање ученика са различитим видовима природних богатстава који се могу обновити или не обновити на националном и глобалном нивоу и њихов значај и вредност за живот човека, као и на последице њиховог нерационалног коришћења са становишта еколошких и економских штета.
- Задаци културне и јавне делатности школе у области заштите животне средине су:
- Успостављање сарадње са библиотекама, позориштима, домовима културе, галеријама, музејима, рекреационим центрима, туристичким организацијама и др., и активно учествовање у доношењу и остваривању њихових програма ради оспособљавања и навикавања ученика да у свом самообразовању и слободном времену користе све оне изворе културе који ће их подстицати на стваралачки рад и унапређење човекове средине;
- Организовање учешћа ученика у радним акцијама заштите и унапређења човекове средине;
- Организовање предавање на теме из ових области;
- Организовање јавних манифестација и пропагирање акција у овој области;
- Омогућавање ученицима да учествују на конкурсима које расписују друштвена и стручне организације са темама из ове области;
- Обавештавање јавности преко месних и других јавних гласила и информативних институција, о свим својим активностима из ове области.

Задаци друштвено-корисног рада у овој области су:

- Учествовање ученика у одржавању и стварању повољних услова за рад у школи и уређивање средине у којој живе, чиме се доприноси изграђивању културе рада, стамбене и урбане културе;
- Организовање акција у којима би ученици активно и непосредно одржавали неки јавни простор, део насеља или зелених површина на територији града;
- Организовање акција сакупљања секундарних сировина у којима би учествовали ученици и других акција значајних за заштиту и унапређење животне средине;
- Задаци друштвених и слободних активности у овој области су:
- Развијање стваралачког потенцијала на организован начин да добровољно бирају и организују облике за креативно коришћење слободног времена,
- Организовање одмора, путовања, излета, сусрета и других активности које доприносе обогаћивању искустава у формирању вредносних критеријума за оцењивање природних и грађених вредности;
- Организовање практичних акција за побољшање животних и естетских услова непосредне средине (дом, школа, фабрика, и сл.).

Наведени васпитни задаци остварили би се у складу са Годишњим планом рада кроз следеће активности:

- Изложбе
- Трибине и предавања
- Прављење зидних новина
- Обележавање важних еколошких датума
- Рад на изради часописа, еко листа
- Уређење еколошког кутка у холу школе
- Сакупљање секундарних сировина
- Иновационе активности и тимски рад

Носиоци активности: наставници биологије, ученички парламент и остали заинтересовани радници Школе.

15. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ

Програм заштите од насиља, дискриминација, злостављања, занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања

Држава се обавезала да предузима мере за спречавање и да обезбеди заштиту детета од свих облика насиља у породици , институцијама и широј друштвеној средини.

С обзиром на то да је спречавање насиља и заштита детета сложен процес, неопходно је успостављање добре сарадње између стручњака из свих области који раде са децом. У школском систему наставници и стручни сарадници имају посебну одговорност у погледу заштите деце од насиља . Сврха овог Програма је да допринесе да се у школи успешно креира клима у којој се учи, развија, негује и подстиче култура понашања и уважавања личности, не толерише насиље, не ћути у вези са насиљем , обавезно реагује када дође до сазнања о насиљу.

Заштита ученика од насиља , злостављања и занемаривања се остварује применом:

- мера превенције за стварање безбедне средине за за живот и рад ученика
- мере интервенције у ситуацијама када се јавља насиље , злостављање и занемаривање у школи и ван школе.

Тим за заштиту ученика од дискриминације насиља, злостављања и занемаривања – чланови

Установа има посебан тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

Чланове и руководиоца тима за заштиту одређује директор установе из реда запослених (наставник, стручни сарадник, секретар и др.). Број и састав чланова тима за заштиту зависе од специфичности установе (врста и величина установе, организација рада, издвојена одељења, присуство деце и ученика из мањинских и маргинализованих група и др.). Директор одређује, психолога, или изузетно, другог запосленог – члана тима за заштиту, као одговорног за вођење и чување документације о свим ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања у којима тим за заштиту учествује. Установа може да укључи у тим за заштиту представнике родитеља и локалне заједнице, ученичког парламента и по потреби одговарајуће стручњаке (социјални радник, специјални педагог, лекар, представник полиције и др.).

Задаци тима за заштиту јесу, нарочито, да:

1) припрема програм заштите;
2) Информише ученике, запослене и родитеље о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту;
3) Учествује у обукама и пројектима за развијање компетенција запослених потребних за превенцију и интервенцију у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања;
4) Предлаже мере за превенцију и заштиту, организује консултације и учествује у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања;
5) Укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности;
6) Прати и процењује ефекте предузетих мера за заштиту ученика и даје одговарајуће предлоге директору;
7) Сарађује са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
8) Води и чува документацију;
9) Извештава стручна тела и орган управљања.

По својим функцијама, чланови Тима за заштиту ученика од дискриминације насиља, злостављања и занемаривања су:

- директор школе
- помоћник директора
- помоћник директора
- школски психолог, координатор
- школски педагог
- председник школског одбора
- школски полицајац
- родитељ-председник савета родитеља
- представник локалне заједнице-председник школског одбора

Свака особа која има сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању деце/ученика обавезна је да реагује - обавезно пријави било ком од чланова тима наше школе, лично, путем телефона или путем е-маила.

Контакт телефон: 020-318-383
Е-маил: stopnasilju.skola@gmail.com

Програм заштите деце/ученика од насиља, злостављања и занемаривања - превентивне активности

Превенција насиља , злостављања и занемаривања чине мере и активности којима се у установи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

Превентивним активностима се подиже свест и осетљивост детета и ученик, родитеља и свих запослених за препознавање свих облика насиља, злостављања и занемаривања, негује се атмосфера сарадње и толеранције, уважавања и конструктивен комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање, истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за конструктивно реаговање на насиље, обезбеђује заштита детета и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања .

Уоквиру превенције насиља и злостављања установа остварује васпитни рада, појачан васпитни рада и васпитни рада који је у интензитету примерен потребама, самостално или у сарадњи са другим надлежним органима, организацијама и службама. Ради превенције установа упознаје све запослене, ученике и родитељеса њиховим правима, обавезама, одговорностима, прописаним законом, Правилником о протоколу и другим подзаконским актима. Ученици, као одговорни учесници у образовању и васпитању, ради превенције насиља злостављања и занемаривања, обавезни су да: поштују правила установе, уважавају и поштују личност других – деце, ученика, запослених, родитеља и трећих лица, активно учествују у раду одељењских заједница, као чланови ученичког парламента и школског одбора, посебно доприносе и учествују у превентивним активностима. Родитељ је дужан да у најбољем интересу детета и ученика, сарађује са установом, учествује у превентивним мертама и активностима, уважава и поштује личност свог детета, друге деце и ученика, запослених и других родитеља.

Превенција насиља, злостављања и занемаривања

Превенцију насиља, злостављања и занемаривања чине мере и активности којима се у установи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

Превентивним активностима се:

1) подиже ниво свести и осетљивости детета и ученика, родитеља и свих запослених за препознавање свих облика насиља, злостављања и занемаривања;
2) негује атмосфера сарадње и толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање;
3) истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за конструктивно реаговање на насиље;
4) обезбеђује заштита детета и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања.

Деца и ученици, родитељи и запослени заједнички планирају, осмишљавају и спроводе превентивне активности, начине информисања о садржајима, мерама и активностима за спречавање и заштиту од насиља, злостављања и занемаривања.

У оквиру превенције насиља и злостављања установа остварује васпитни рад, појачан васпитни рад и васпитни рад који је у интензитету примерен потребама, самостално или у сарадњи са другим надлежним органима, организацијама и службама.

Права, обавезе и одговорности свих у установи у превенцији насиља, злостављања и занемаривања

Ради превенције насиља, злостављања и занемаривања установа је дужна да упозна све запослене, децу, ученике и родитеље са њиховим правима, обавезама и одговорностима, прописаним законом, Правилником о протоколу и другим подзаконским и општим актима.

Запослени својим квалитетним радом (васпитно – образовним, образовно – васпитним, васпитним, стручним и другим радом) и применом различитих метода, облика рада и активности обезбеђују подстицајну и безбедну средину.

У установи одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник избором одговарајућих садржаја и начина рада доприносе стицању квалитетних знања и вештина иформирању вредносних ставова за узајамно разумевање, уважавање различитости, конструктивно превазилажење сукоба и др.

Одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник је дужан да обезбеди заштиту детета и ученика од произвољног или незаконитог мешања у његову приватност, породицу, дом или преписку, као и заштиту од незаконитих напада на његову част и углед.

Запослени не сме својим понашањем да изазове или допринесе насиљу, злостављању и занемаривању (на пример: непоштовање личности и права детета и ученика, недоследност у поступању, необјективно оцењивање и др.).

Ученици, као одговорни учесници у образовању и васпитању, ради превенције насиља, злостављања и занемаривања, обавезни су да: уважавају и поштују личност других – деце, ученика, запослених, родитеља и трећих лица; поштују правила установе и све оне акте којима се уређују њихова права, обавезе и одговорности; активно учествују у раду одељењске заједнице; као чланови ученичког парламента и школског одбора, посебно доприносе и учествују у превентивним активностима; својим понашањем не изазивају, доприносе или учествују у насиљу и злостављању.

Родитељ је дужан да, у најбољем интересу детета и ученика: сарађује са установом; учествује у превентивним мерама и активностима; уважава и поштује личност свог детета, друге деце и ученика, запослених и других родитеља. Родитељ не сме својим понашањем у установи да изазове или допринесе појави насиља, злостављања и занемаривања.

Превенција насиља, злостављања и занемаривања, као један од приоритета у остваривању образовно-васпитног рада планира се развојним планом и саставни је део годишњег плана рада. Установа програмом заштите од насиља, злостављања и занемаривања одређује мере и активности које обезбеђују развијање и неговање позитивне атмосфере и безбедно окружење (у даљем тексту: програм заштите).

Програм заштите утврђује се на основу анализе стања безбедности, присутности различитих облика и интензитета насиља, злостављања и занемаривања у установи, специфичности установе и резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе. Програмом заштите дефинишу се превентивне и интервентне активности, одговорна лица и временска динамика њиховог остваривања.

Програм заштите садржи:

1) начине на који се превентивне мере и активности уграђују у свакодневни живот и рад установе (васпитне, наставне и ваннаставне активности), на свим нивоима (појединац, васпитна група, одељењска заједница, ученички парламент, стручни органи, тела и тимови, родитељски састанци, родитељи – индивидуално и групно, савет родитеља);

2) стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенција запослених за превентивни рад, благовремено уочавање, препознавање, реаговање на насиље, злостављање и занемаривање;

3) начине информисања о обавезама и одговорностима у области заштите од насиља, злостављања и занемаривања;

4) подстицање и оспособљавање ученика за активно учествовање у раду одељењске заједнице, ученичког парламента, школског одбора и стручних органа установе;
5) садржаје и начине за појачан васпитни рад ради развијања самоодговорног и друштвено одговорног понашања;
6) поступке за рано препознавање ризика од насиља, злостављања и занемаривања;
7) начине реаговања на насиље, злостављање и занемаривање, улоге и одговорности и поступање у интервенцији када постоји сумња или се оно догађа;
8) облике и садржаје рада са свом децом и ученицима, односно онима који трпе, чине или су сведоци насиља, злостављања и занемаривања;
9) начине, облике и садржаје сарадње са породицом, јединицом локалне самоуправе, надлежном организационом јединицом полиције (у даљем тексту: полиција), центром за социјални рад, здравственом службом, правосудним органима и др.;
10) начине праћења, вредновања и извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма заштите, а нарочито, у односу на:

- учесталост инцидентних ситуација и број пријава;
- заступљеност различитих облика и нивоа насиља, злостављања и занемаривања;
- број повреда;
- учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених;
- остварене обуке у превенцији насиља, злостављања и занемаривања и потребе даљег усавршавања;
- број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака;
- степен и квалитет укључености родитеља у живот и рад установе;
- друге параметре.

Специфични циљеви у превенцији насиља, злостављања и занемаривања су:

1) Стварање и неговање климе прихватања , толеранције и уважавања
2) Укључивање свих интересних група
3) Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злоставња и занемаривања
4) Дефинисање процедура и постпака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља
5) Информисање свих кључних у живот и рада установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља
6) Унапређење компетенција наставничког и ваннаставног особља , ученика, родитеља , старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблемаљ насиља, злостављања

Задаци у области превенције су:

1) Упознавање наставника , родитеља ученика и запослених у школи са правном регулативом
2) Упознавање наставника, ученика и родитеља са кућним редом школе, којим су дефинисана и правила понашања у школи
3) Усклађивање постојећих подзаконских аката установе
4) Израда Програма за заштиту ученика од насиља
5) Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака
6) Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру образовно – васпитних активности
7) Организовање обука за ненасилну комуникацију конструктивно решавање конфликата
8) Организовање разговора трибина, представа , изложби о безбедности и заштити ученик од насиља
9) Дефинисање правила понашања и последица кршења правила
10) Умрежавање свих кључних носилаца превенције насоиља (савет родитеља, школски одбор , ученички парламент, одељењско веће , наставничко веће)
11) Кроз рад подтимова (Вршњачки тим, Тим за развијање социјалних вештина и Тим за активности „Достигнућа младих“), Тим за уздравствено васпитање ученика, наставу

грађанског васпитања, социологије, психологије, верске наставе и других, али и рад одељењске заједнице, обучавати децу за ненасилну комуникацију и конструктивно решавање проблема – конфликата

12) У оквиру рада Ђачког парламента организовати Трибину - разговоре о безбедности и заштити деце / ученика од насиља
13) На ученичким паноима излагати контунуирано разне материјале (чланке, слике, вредности које школа негује, поруке, СОС телефоне, савете упозорења за ризичне ситуације по безбедност и заштиту деце од насиља, са упутствима коме се требају обратити у случају примене или дешавања насиља, злостављања или занемаривања)
14) Стручно усавршавање запослених
15) Раније дефинисана правила понашања и последице кршења правила допуњавати према потреби и кориговати услед промене прописа или услова рада; стално подсећати ученике на ОЗ и у свакодневном раду
16) Превентивне активности на овој проблематици уврстати у ред свих кључних носилаца превенције насиља (савет родитеља, школски одбор, ученички парламент, наставничко веће)
17) Предавањеза Наставничко веће из области насиље над децом
18) Према потреби ускладити постојећа подзаконска акта школе
19) Дефинисати услове и одговорности у примени процедура и поступака (нпр: код вођења дисциплинског поступка...)
20) Формирати тим за заштиту деце од злостављања и занемаривања, информисати о томе све запослене, ученике и родитеље и имена чланова тима истакнути на видном месту.

Образовно – васпитна установа је у обавези да, у оквиру Програма заштите деце од насиља, који је саставни део Годишњег плана рада установе, планира и реализује превентивне активности, успоставља јасне улоге и процедуре у ситуацијама насиља и подиже ниво свести и осетљивости на све облике насиља.

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања, као што су, нарочито, употреба алкохола, дувана, психоактивних супстанци, малолетничка делинквенција остварују се кроз различите наставне и слободне активности са ученицима, запосленима, родитељима, односно старатељима, у сарадњи са јединицом локалне самоуправе, у складу са утврђеним потребама.

У остваривање овог програма укључују се и физичка и правна лица са територије јединице локалне самоуправе, установе у области културе и спорта, вршњачки посредници, као и лица обучена за превенцију и интервенцију у случају насиља, злостављања и занемаривања и других облика ризичног понашања.

а) негује атмосфера сарадње и толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање;

б) истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за конструктивно реаговање на насиље;

в) обезбеђује заштита ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања.

Из различитих активности у области превенције потребно је истаћи: формирање тима за заштиту од насиља, формирање вршњачког тима и одређивање наставника ментора, дефинисање правила понашања и последица кршења правила, обезбеђивање простора у којима бораве ученици, Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља. Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру образовно-васпитних активности (теме у оквиру ЧОС-а, у настави Грађанског васпитања, Ученичког парламента), Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља и др.

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

Програм заштите деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања - превентивне активности

У установи се интервенише на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између: деце или ученика (вршњачко насиље); запосленог и детета, односно ученика; родитеља и детета, односно ученика; родитеља и запосленог, као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на дете, ученика, запосленог или родитеља.

Установа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да дете и ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања по нивоима

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања на нивое има за циљ обезбеђивање уједначеног поступања (интервенисања) установа у ситуацијама насиља и злостављања када су актери деца, односно ученици (дете – дете, ученик – ученик, дете и ученик – запослени). Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима.

ПРВИ НИВО НАСИЉА

ФИЗИЧКО НАСИЉЕ	ЕМОЦИОНАЛНО (ПСИХИЧКО НАСИЉЕ)	СОЦИЈАЛНО НАСИЉЕ	СЕКСУАЛНО НАСИЉЕ	ЕЛЕКТРОНСКО НАСИЉЕ
Ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари.	Омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање”	Добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина.	Нарочито, неумесно, са сексуалном поруком: добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикулација.	Узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом, имејлом, путем друштвених мрежа, веб сајта, блога,…

ДРУГИ НИВО НАСИЉА

ФИЗИЧКО НАСИЉЕ	ЕМОЦИОНАЛНО (ПСИХИЧКО НАСИЉЕ)	СОЦИЈАЛНО НАСИЉЕ	СЕКСУАЛНО НАСИЉЕ	ЕЛЕКТРОНСКО НАСИЉЕ
шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке”, затварање, пљување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу.	уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање.	сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање.	сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење.	оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба блогова, форума и четовања, снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика.

ТРЕЋИ НИВО НАСИЉА

ФИЗИЧКО НАСИЉЕ	ЕМОЦИОНАЛНО (ПСИХИЧКО НАСИЉЕ)	СОЦИЈАЛНО НАСИЉЕ	СЕКСУАЛНО НАСИЉЕ	ЕЛЕКТРОНСКО НАСИЉЕ
туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем.	застрашивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације.	претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других.	завођење од стране ученика и одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест.	снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија.

Ради уједначеног и примереног поступања, установа у превенцији и интервенцији на насиље, злостављање и занемаривање, општим актом утврђује као лакше повреде обавеза ученика:

- понављање насилног понашања са првог нивоа када васпитни рад није делотворан;
- насилно понашање са другог нивоа када појачани васпитни рад није делотворан.

Насилно понашање са трећег нивоа може да буде третирано као тежа повреда обавеза и као повреда забране утврђене законом, у зависности од околности (последице, интензитет, учесталост, учесници, време, место, начин и др.), што процењују тим за заштиту и директор.

Интервенција према нивоима насиља, злостављања и занемаривања

Ниво насиља и злостављања условљава и предузимање одређених интервентних мера и активности.

На првом нивоу, по правилу, активности предузима самостално одељењски старешина, наставник, односно васпитач, у сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са васпитном групом, одељењском заједницом, групом ученика и индивидуално.
Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исто дете и ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, установа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

На другом нивоу, по правилу, активности предузима одељењски старешина, односно васпитач, у сарадњи са педагогом, психологом, тимом за заштиту и директором, уз обавезно учешће родитеља, у смислу појачаног васпитног рада. Уколико појачани васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са законом.

На трећем нивоу, активности предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа, организација и служби (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција и друге организације и службе). Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу ученика, тј. Може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава центар за социјални рад, односно полицију или јавног тужиоца.

На овом нивоу обавезни су васпитни рад који је у интензитету примерен потребама ученика, као и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са законом. Ако је за рад са учеником ангажована и друга организација или служба, установа остварује сарадњу са њом и међусобно усклађују активности.

Информације о насиљу, злостављању и занемаривању од детета, односно ученика прикупља, по правилу, психолог, педагог, односно друго задужено лице у установи – одељењски старешина, наставник, васпитач или члан тима за заштиту, а изјава се узима у складу са законом.

Ако постоји сумња или сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању детета и ученика у породици, директор без одлагања обавештава полицију или јавног тужиоца, који предузимају даље мере у складу са законом.

Уколико се ради о догађају који захтева предузимање неодложних интервентних мера и активности, директор обавештава родитеља и центар за социјални рад, који даље координира активностима са свим учесницима у процесу заштите детета и ученика.

Ако постоји сумња да насилни догађај може да има елементе кривичног дела или прекршаја, директор обавештава родитеља и подноси кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду.

Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у промовисање, заговарање и подржавање идеолошки мотивисаног насиља, односно у насилни екстремизам, директор школе сазива тим за заштиту који разматра ситуацију и на основу прикупљених информација одлучује о даљем поступању.

Уколико постоји сумња или сазнање да ученик припрема и/или учествује у идеолошки мотивисаном насиљу, односно у насилном екстремизму које има елементе кривичног дела и када тај догађај очигледно захтева неодложно поступање, директор одмах обавештава родитеља, јавног тужиоца и полицију.

Уколико постоји сумња или сазнање да је дете, односно ученик укључен у било који облик трговине људима, директор се обраћа служби надлежној за идентификацију и подршку жртава трговине људима, односно Центру за заштиту жртава трговине, надлежном центру за социјални рад и полицији.

Увек када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету и ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према детету и ученику мере за заштиту и подршку (план заштите) на основу Правилника о протоколу.

Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, директор је дужан да одмах обавести јавног тужиоца и полицију.

Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор је дужан да обавести родитеља и центар за социјални рад; да покрене васпитно-дисциплински поступак, и да изрекне васпитно-дисциплинску меру, у складу са Законом, а ако постоје елементи кривичног дела или прекршаја, пријаву поднесе надлежном јавном тужилаштву односно прекршајном суду.

Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према детету и ученику, директор је обавезан да истовремено обавести родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад и поднесе кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду.

Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени – запослени; запослени – родитељ; запослени, родитељ – треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

У поступку заштите детета и ученика од насиља, злостављања и занемаривања установа је дужна да: поступак води ефикасно и економично; обезбеди заштиту и поверљивост података до којих дође пре и у току поступка; да дете, односно ученика не излаже поновном и непотребном давању изјава.

Редослед поступања у интервенцији

1) Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања обавља се прикупљањем информација – директно или индиректно.

Прикупљање информација има за циљ утврђивање релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик.

Установа проверава сваку информацију о могућем насиљу, злостављању и занемаривању и врши преглед видео записа уколико установа има електронски надзор над простором. Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са законом.

У случају неосноване сумње појачава се васпитни рад и прати понашање учесника. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за извршено насиље, злостављање и занемаривање.

2) Заустављање насиља и злостављања и смиривање учесника је обавеза свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог и дежурног наставника, односно васпитача да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике у акту насиља. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.

3) Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детета и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.

4) Консултације у установи се врше ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције, односно ради успостављања и развијања усклађеног, уједначеног и ефикасног поступања. У консултације у установи укључују се: одељењски старешина, дежурни наставник, васпитач, психолог, педагог, тим за заштиту, директор, ученички парламент.

Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: министарство надлежно за послове образовања и васпитања (у даљем тексту: Министарство) – надлежну школску управу, центар за социјални рад, полицију, правосудне органе, здравствену службу и др.

5) Мере и активности предузимају се за све нивое насиља и злостављања. Оперативни план заштите (у даљем тексту: план заштите) сачињава се за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за сву децу и ученике – учеснике насиља и злостављања (оне који трпе, који чине и који су сведоци насиља и злостављања).

План заштите зависи од: врсте и тежине насилног чина, последица насиља по појединца и колектив, броја учесника и слично.

План заштите садржи: активности усмерене на промену понашања – појачан васпитни рад, рад са родитељем, рад са одељењском заједницом, укључивање ученичког парламента и савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности временску динамику; начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника насиља, злостављања и занемаривања у ширу друштвену заједницу. Мере и активности треба да буду предузете уз учешће детета и ученика и да буду у складу са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама детета, односно ученика, прилагоди и образовни рад, предложиће тиму за пружање додатне подршке ученицима припрему индивидуалног образовног плана.

План заштите сачињава тим за заштиту заједно са одељењским старешином, односно васпитачем, психологом, педагогом (уколико нису чланови тима за заштиту), директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. У припрему плана заштите, када год је могуће, установа ће укључити представнике одељењске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и децу, односно ученике – учеснике у насиљу и злостављању.

План заштите садржи и информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања.

За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту, надлежни јавни тужилац, полиција или центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика.

Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако је директор учесник насиља, злостављања или занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања.

6) Ефекте предузетих мера и активности прати установа (одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање детета и ученика које је трпело и које је извршило насиље и злостављање, али и деце и ученика који су индиректно били укључени (сведоци).

Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.

Документација, анализа и извештавање

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности установа:

1) Прати остваривање програма заштите установе;
2) Евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања другог и трећег нивоа;
3) Прати остваривање конкретних планова заштите другог и трећег нивоа;
4) Укључује родитеља у васпитни рад у складу са врстом и нивоом насиља и праћење ефеката предузетих мера и активности;
5) Анализира стање и извештава.

Одељењски старешина, односно васпитач бележи насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности; подноси извештај тиму за заштиту, у складу са динамиком предвиђеном програмом заштите.

О случајевима који захтевају укључивање тима за заштиту (други и трећи ниво) документацију (службене белешке и сви други облици евидентирања података о лицу, догађају, предузетим радњама и др.) Води, чува и анализира за потребе установе психолог или педагог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор. Тим подноси извештај директору два пута годишње. Директор извештава орган управљања, савет родитеља и ученички парламент.

Извештај о остваривању програма заштите је саставни део годишњег извештаја о раду установе и доставља се Министарству, односно надлежној школској управи. Извештај садржи, нарочито: анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева насиља, злостављања и занемаривања, предузете интервентне мере и активности, као и њихове ефекте.

Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима у поступку заштите детета и ученика, осим ако је на основу закона, а на захтев суда, односно другог надлежног органа обавезан да их достави. Коришћење документације у јавне сврхе и руковање подацима мора бити у складу са законом.

На основу анализа стања, праћења насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, установа дефинише даљу политику заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања.

Редослед поступања у интервенцији:

- Проверавање сумње или откривање насиља злостављања и занемаривања обавља се прикупљањем информациаја – директно и индиректно. Прикупљање информација има за циљ утврђивање релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик.
- Установа проверава сваку информацију о могућем насиљу , злостављању и занемаривању и врши преглед видео записа уколико установа има електронски надзор над простором.
- Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету , директор поступа у складу са законом. Услучају неосноване сумње појачава се васпитни рад и прати понашање ученика. Када се потврди сумња, директор и тима за заштиту предузимају предузимају мере и активности за извршено насиље, злостављање и занемаривање.заустављање насиља и злосатвљања и смиривање учесника је обавеза свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог и дежурног

наставника, да одлучно прекине све активности, раздвоји смири све учеснике у акту насиља.У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може да га заустави, одмах ће тражити помоћ.

- Обавештење родитеља и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања.У колико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детата и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.
- Консултације у установи се врше радаи: разјашњавања околности, анализирања чињеница, на што објкективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акциеје, односно радиус постављања и развијања усклађеног, уједначеног и ефикасног поступања.У консуктације у установиукључују се: одељењски старешина, дежурни насатвник, психолог, педагог, тим за зазштиту, директор Уколико у току консултације у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере.
- Мере и акативности предузимају се за све активности, у консултације укључујући надлежне органе и друге организације и службе. Оперативни план заштите сачињава се за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за сву децу и ученике – учеснике насиља и злостављања.
- Ефекти предузетих мера и активности прати установа (одељењски старешина , тим за заштиту, психолог и педагог) ради провере успешности , даљег планирања заштите и других активности установе.Установа прати понашање детета и ученика које је трпело и које је извршило насиље и злостављање , али и деце и ученика који су индиректно били укључени. Прати се укљученост родитеља и других надлежних органа , организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.
- У случају да се радаи о институционалном насиљу први корак директора је да буду обављени консултативни разговори са психологом, правником, или другом релевантном особом, која има сазнања о конкретној ситуацији, прикупљање релевантних информација. Потом треба да разговара са означеним злостављачем и предузима одговарајуће мере. Нужно је да обави разговор са родитељима- другим законским заступницима ученика и обавестити о догађају и предузетим мерама.
- Програм превентивних мера за спречавање и заштиту ученика од дискриминације,насиља, злостављања и занемаривања реализује се континуирано током године. У спровођење превентивних активности укључени су Тим , професори, ђачки парламент, вршњачки Тим, савет родитеља, као и стручњаци из центра за социјални рад, здравственог центра и полиције. Превентивне мере подразумевају првенствено едукацију о проблемима насиља, а у циљу стварања позитивне социјалне климе и односа у школи. У школи је формиран Тим за превенцију вршњачког насиља у чијем саставу су чланови ученичког парламента.

Програм превенције дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности

Превенција дискриминације, као и врађања угледа, части достојанства личности јесу мере и активности које предузима установа да се предупреди сваки облик дискриминаторног понашања, као и понашања којим се вређа углед, част и достојанство личности, у било ком од односа, подигне свест свих у установи о његовим негативним последицамна на лица, групу лица, односно установу. Превентивним мерама и активностима у установи, ствара се сигурно и постицајно окружење, негује атмосфера, сарадње уважавања и конструктивне комуникације, развија позитиван систем вредности.

Установа је дужна да обезбеди услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој сваког ученика у образовању, заштиту од свих облика дискриминације и понашања којим се вређа углед, част или достојанство личности и социјалну реинтеграцију дискриминисаног лица и извршиоца

дискриминације. Превентивним мерама и активностима заснованим на принципу једнаких могућности, кроз једнакост и доступност права на образовање и васпитање, без дискриминације.

Наставник и стручни сарадник, одељењски старешина избором одговарајућих садржаја и начина рада са ученицима у образовању доприносе стицању знања, вештина и формирању ставова који утичу на промену понашања, који помажу превазилажењу стереотипа и предрасуда, повећавању осетљивости на повреде осећања других лица и група по неком од заштићених личних својстава, развијању толеранције, прихватања и уважавања различитости, конструктивног превазилажења сукоба и др.

Присутни запослени дежурни насатвник,стручни сарадник одељењски старешина, дужан је да на целисходан начин увек реагује и обезбеди заштиту учесника у образовању од сваког облика дискриминације и дискриминаторног понашања које се непосредно врши и смиривањем дискриминисаног лица, извршиоца дискриминације и посматрача.

Ученици и одрасли, као одговорни учесници у образовању , обавезни су да уважавају и поштују личност и национални и полни, родни, верски и све друге аспекте идентитета учесника у образовању, родитеља, запослених и трећих лица поштују правила установе која се односе на забрану дискриминације и дискриминаторног понашања и принципа једнаких могућности, активно учествују у активностима које се остварују у установи, одељењској заједници, ученичком парламенту и органима и телима, а које су усмерене на превенцији дискриминације и дискриминаторног понашања, својим понашањем не подстичу, не помажу, не изазивају, не доприносе вршењу дискриминације и вређања угледа, части или достојанства личности.

Родитељ је дужан да у најбољем интересу детета и ученика , сарађује са установом, учествује у мерама и активностима које се планирају, припремају и спроводеради спречавања дискриминаторног понашања, уважава и поштује личност и све аспекте идентитета свог детета, друге деце, учњееника, одраслих, других родитеља, запослених и трећих лица. Родитељ детета и ученика не сме својим понашањем у установи да подстиче, помаже, изазове или на било који начин допринесе дискриминацији и вређању угледа, части и достојанства личности.

Распоред поступања у интервенцији за заустављање дискриминаторног понашања

Проверавање добијене информације, да се дискриминаторно понашање припрема илис е догодило обавља се прикупљањем информација – директнио или индиректно. Циљ проверавања информације јесте утврђивање одлучујућих чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на дискриминаторно понашање. Током прикупљања информација поштују се принципи иутврђени Конвенцијом и правилан која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице- ученик. Кда се потврди сумња директор и Тим за заштиту предузимају мере и активности за повреду законске забране дискриминације.

Заустављање дискриминаторног понашања и смиривање ученика јесте обавеза свих запослених у школи. У случају да запослени процени да не може сам да заустави дискриминаторно понашање зато што је сукоб високо ризичан, као и због истовременог физичког насиља, одмах ће тражити помоћ. Након заустављања сукоба , ако се посумња у повређивање дискриминисаног лица, затражиће се пружање прве помоћи, обавештавање полиције, и центра за социјални рад. Смиривање ученика подразумева одвојене разговоре са извршиоцем дискриминације и са дискриминисаним лицем ако се процени да је могућ, без опасности по наставак сукоба и заједно учесницима и родитељима.
Обавештавање и позивање родитеља је обавеза установе. Уколико родитељ није доступан, установа одмах обавештава центар за социјални рад.

Прикупљање релевантних информација и консултације врше се у установи ради ради разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нвоа дискриминације, ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције процену.

16. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА

Могућност сваког детета да стекне основна умења из пре свега базичних спортова кроз редовну наставу физичког васпитања и спортску секцију представља предусловом за стварање спортске културе једне земље. Рад школских спортских секција важан је и за рано препознавање талената у много широј бази него сто су то спортски клубови.

Афирмацијом школских спортских такмичења долази до значајнијег вредновања уложеног труда и рада младих људи у њиховим срединама и самим тим промоција правих вредности.

Потреба за физичком активношћу деце и младих данас је израженија него икад; ниво физичке активности није задовољавајућег обима, ни интензитета. У том смислу, физичко и здравствено васпитање у школама, има и важну компензаторну функцију, тј. од значаја је за корекцију неповољног обрасца физичке активности деце и омладине нарушеног између осталог и лошим условима живота.

Зато је поред квалитетне редовне наставе неопходно ученицима омогућити и понудити велики број ваннаставних активности, конкретно за област физичког и здравственог васпитања, афирмисати школски спорт кроз учешће великог броја ученика у раду школских спортских секција.

Физичко васпитање представља основу школског спорта. Школски спорт и физичко васпитање су међусобно повезани многоструким и сложеним везама и међусобно се допуњују, делећи заједничке темељне циљеве: допринос здрављу и складном развоју личности.

Физичко васпитање омогућава ученицима да стекну базичне кретне вештине и неопходна знања, формирају позитивне ставове према физичкој активности и спорту, припремајући их за активан начин живота. Бављење школским спортом омогућава деци и младима да кроз такмичења различитог нивоа унапреде своје моторичке компетенције, социјалне вештине и самопоштовање.

Школски спорт у први план истиче партиципацију и висок ниво активности свих учесника, уз коришћење инклузивних стратегија које свим ученицима омогућавају да доживе успех. Промовише активно учествовање ученика, јер је то и основни разлог због којег се ученици опредељују за школски спорт (желе да вежбају, играју утакмице, буду активни).

Бављење школским спортом треба да буде забавно, пријатно искуство, које укључује игру, дружење, узајамно помагање и, наравно, учење и напредовање у складу са могућностима. Школски спорт одликује балансиран приступ спортском, школском и личном развоју ученика. Важан је и процес (само бављење спортом, напор који се улаже, радост због нечег што се научило), а не само продукт (резултат, освојено место, медаља). Такође, важан циљ тиче се формирања трајног интересовања за бављење спортом, што може допринети бављењу спортским или рекреативним активностима током целог живота.

Поред редовних часова, који су у распореду, школски спорт се може реализовати и кроз ванчасовне и ваншколске активности, као што су: упућивање ученика на самостално вежбање, слободне активности – школске спортске секције, кросеви, логоровање, зимовање, спортске активности од значаја за друштвену средину, школска и друга спортска такмичења, приредбе и јавни наступи.

Спортске секције намењене су ученицима који испољавају посебне склоности и интересовања за спорт. Секцију води наставник физичког васпитања према посебно сачињеном програму рада. Наставник приликом израде програма рада секције, мора да узме у обзир карактеристике ученика, материјално-техничке услове рада, као и програм школских спортских такмичења.

План школског спорта је базиран на потребама ученика, као и праћењу Календара такмичења ученика Републике Србије.

Ученици Техничке школе већ дуги низ година учествују на свим нивоима такмичења, од општинских до републичких такмичења, у спортовима које прописује Савез за школски спорт Републике Србије и Спортски савез Новог Пазара. Ученици учествују у школским такмичењима, међушколским, општинска, окружним, републичким такмичењима.

Школски спорт се остварује кроз редовну наставу физичког васпитања, секције, такмичења, излете, спортске дане и турнире.

Годишњи план рада поред садржаја редовне наставе, календара спортских такмичења, садржи и планове рада спортских секција, као што су:

- Рукомет
- Одбојка
- Фудбал
- Кошарка
- Атлетика

Промоцијом школског спорта и организовањем спортских догађаја у школи баве се наставници физичког васпитања и остали заинтересовани наставници.

17. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ

Школа прати и активно учествује у дешавањима у локалној заједници. Школа заједно са представницима локалне заједнице и социјалним партнерима планира садржаје и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развој школе. Програм сарадње средње школе са локалном самоуправом и друштвеном средином је веома користан како за школу, тако и за локалну заједницу. Овај програм има неколико циљева, као што су:

1) Побољшање квалитета образовања - Заједнички рад школе и локалне самоуправе доприноси унапређењу образовног система и подизању квалитета наставе. Кроз сарадњу, организују се додатне обуке и радионице за наставнике, размена искустава и пракса у настави, као и сарадња у развоју и имплементацији иновативних образовних програма.

2) Обезбеђивање практичне обуке за ученике - Локална самоуправа пружа могућности реализацију практичне наставе у различитим предузећима у локалној средини. Ово омогућава ученицима да стекну конкретна знања и вештине које су релевантне за њихово даље образовање и запошљавање.

3) Активно укључивање ученика у локалну заједницу - Сарадња са локалном самоуправом омогућава ученицима да се активно укључе у активности које се одвијају у њиховој заједници. Могу се организовати волонтерске акције, пројекти за заштиту животне средине, као и друге активности које доприносе развоју локалне заједнице.

4) Промоција сарадње и дијалога - Ова сарадња може допринети бољем разумевању између свих учесника и јачању веза међу њима.

5) Развој предузетничких вештина - Кроз сарадњу са локалном самоуправом, средња школа може пружити ученицима могућност да развијају предузетничке вештине и стичу практична искуства у покретању сопствених пројеката или бизниса. Локална самоуправа може пружити подршку у виду менторства, едукација и финансијских ресурса.

Школа сарађује са великим бројем институција и социјалних парнера: Градска управа Новог Пазара, Национална служба за запошљавање, Школском управом, Регионални центар за професионални развој запослених у образовању, библиотека „Доситеј Обрадовић“, Канцеларија за младе, галерија ММЦ, музеј „Рас“, дечја установа „Дуга“, Регонално позориште, Музичка школа „Стеван Мокрањац“, Културни центар, Регионални центар, РТВ Нови Пазар, Универзитет у Новом Пазару, Државни универзитет Нови Пазар**,** ПУ Нови Пазар, Дом здравља, АМСС,Агенција за безбедност саобраћаја, ТО Нови Пазар, Спортски савез Новог Пазара, Спортски центар Нови Пазар, Црвени крст, Унија послодаваца, Нови Пазар Пут, Санцактранс, Грацијани и др.

План сарадње са друштвеном средином је саставни део Годишњег плана рада и Развојног плана установе. Од активности које школа организује, међу најзначајније спадају:

Институције	Активности
Дом здравља	- систематски прегледи - стоматолишки прегледи - лекар – пратиоц на екскурзији ученика - тематска предавања
Центар за социјални рад	- пружање подршке ученицима са породичним проблемима
ПУ Нови Пазар	- заштита **безбедности ученика, запослених у школам и саме школе** **- превентивне активности**, као што су предавања, пројекти, трибине и интерактивне радионице, са циљем подизања безбедносне културе и свести ученика, као и заштите од свих ризика у којима се могу наћи током боравка у школи, на путу од куће до школе, као и на друштвеним мрежам. - контрола аутобуса и возача при одласку ученика на екскурзије и излете - обезбеђивање манифестације са великим бројем учесника
Црвени крст	- предавања, пројекти, трибине и радионице, добровољно давање крви, уманитарне акције

18. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно другим законским заступницима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

Сарадња породице и Школе има за циљ редовно и правовремено информисање родитеља о активностима у школи, саветовање и едукацију родитеља за одговорно родитељство, унапређење образовно – васпитног рада, укључивање родитеља у васпитно – образовни рад, праћење напредовања ученика, идентификовање и отклањање евентуалних потешкоћа у учењу и понашању ученика и укључивање родитеља у активности школе.

Сарадња са родитељима ће се одвијати током читаве школске године. Облици сарадње породице и школе су:

- Индивидуална сарадња одељењских старешина и предметних наставника са родитељима,
- Сарадња родитеља и школског психолога/педагога,
- Сарадња родитеља са директором и помоћником директора школе,
- Родитељски састанци (редовни и ванредни),
- Рад са родитељима у групама (организовање трибина, радионица и предавања),
- Учешће представника родитеља у раду Школског одбора, Савета родитеља и тимова у школи.

Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

Носиоци активности сарадње са родитељима су сви учесници у васпитно-образовном процесу. Посебно је значајно место и улога одељењског старешине и стручног сарадника школе - школског психолога.

Сарадња школе и породице мора се заснивати на плану сарадње са родитељима који је саставни део Годишњег плана рада. Са планом и програмом сарадње родитељи се упознају на почетку школске године.

Остваривање васпитне функције породице

Полазну основу сарадње представља настојање одељењског старешине да успостави што ближе и чешће контакте са ђачким родитељима. На основу познавања личности ученика одељењски старешина врши избор оних педагошких решења која подстичу индивидуални развој појединца и омогућује да одељењски старешина пружи најцелисходнију помоћ у васпитању.

Сарадња са родитељима одвија се путем разноврсних облика рада као што су: родитељски састанци, групни разговори, индивидуални контакти, обилазак ученичких домова, дан пријема за родитеље и друго.
Најуспешнији вид сарадње остварује се индивидуалним контактима одељењског старешине и родитеља.

Укључивање родитеља у живот и рад школе

На почетку школске године одељењски старешина упознаје родитеље са правилима организације рада школе, Годишњим планом рада, програмом активности одељењске заједнице и предлогом правила о понашању ученика, запослених и родитеља ученика средње школе.

Укључивање родитеља у живот и рад школе најчешће обухвата: учешће родитеља у остваривању програма слободних активности, друштвено корисног рада, организације програма културне и јавне делатности школе (посебно школских свечаности), спортских активности и других манифестација од значаја за афирмацију школе или генерацију ученика. Успостављањем тешње сарадње одељењских старешина и родитеља, посебно када се ради о ученицима који имају проблеме у школском напредовању, односно понашању, омогућава благовремено сагледавање узрока таквог понашања и предузимања активности за отклањање узрока и успостављање ефикаснијег учења и рада ученика.

Надлежности Савета родитеља су:

- предлаже представнике родитеља ученика у Школски одбор
- предлаже свог представника у Стручни актив за развојно планирање и у друге тимове школе;
- предлаже мере за осигурање квалитета и унапређивање образовно – васпитног рада;
- учествује у самовредновању квалитета рада школе сваке године по појединим областима, а сваке четврте или пете године у целини;
- разматра предлог програма образовања и васпитања, развојног плана, годишњег плана рада, извештаје о њиховом остваривању, вредновању и самовредновању;
- учествује у поступку предлагања изборних предмета и у поступку избора уџбеника;
- разматра намену коришћења средстава остварених радом ученичке задруге, као и средстава од проширене делатности, од донација и средстава ученика;
- разматра услове за рад ученика, услове за рад школе, услове за одрастање и учење;
- учествује у поступку прописивања мера заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа;
- даје сагласност на програм и организовање екскурзија и других ваннаставних активности, и разматра извештај о њиховом остваривању;
- разматра и друга питања утврђена Законом и Статутом.

План рада Савета родитеља је саставни део Годишњег плана рада. Информисање чланова Савета родитеља врши се и посредно, објављиванем одговарајућих информација на огласној табли школе, на веб сајту и путем поште.

Ради праћења успешности сарадње, школа унутар процеса самовредновања организује анкетирање родитеља у циљу утврђивања њиховог задовољства сарадњом и активностима школе. Анкетирање се обавља анонимно како би било објективно.мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку самовредновања квалитета рада школе.

19. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Школа је дужна да запосленом обезбеди рад на радном месту и у радној околини у којима су спроведене мере безбедности и здравља на раду.

Школа је дужна да организује рад тако да обезбеди заштиту живота и здравља запослених у циљу спречавања: повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези са радом, имајући у виду посебну заштиту омладине, инвалида, заштиту запослених са здравственим сметњама и заштиту материнства.

Оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад Школа обавља теоријски и практично, а ако је потребно доноће и посебан програм оспособљавања за безбедан и здрав рад.

Школа је обавезна да обезбеди да запослена жена за време трудноће и запослена која дoји дете, запослени млађи од 18 година живота, особе са инвалидитетом и професионално оболели, поред оспособљавања за безбедан и здрав рад, буду у писаној форми обавештени о резултатима процене ризика на радном месту и о мерама којима се ризици отклањају у циљу повећања безбедности и здравља на раду.

Школа је обавезна да обезбеди мере заштите од пожара, спасавање и евакуацију у складу са посебним законом.

Школа је дужна да запосленом пружи обавештења о условима рада, о правима и обавезама које произлазе из прописа о безбедности и здрављу на раду, затим да утврди програм оспособљавања запослених и обезбеди оспособљавање запослених за безбедан рад, као и да обезбеди коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду.

Ако Школа даје запосленима на коришћење опрему за личну заштиту на раду, то може чинити само:

- ако су усаглашени са прописаним техничким захтевима,
- ако је њихова усаглашеност оцењена према прописаном поступку,
- ако су означени у складу са прописима,
- ако их прате прописане исправе о усаглашености и друга прописана документација, а посебно упутства за безбедан рад по прописима о безбедности и здрављу на раду, које мора бити на језику који запослени разуме,

Школа је у обавези да запосленима одреди обављање послова на радним местима на којима су спроведене мере безбедности и здравља на раду.

Школа је дужна да приликом организовања рада и радног процеса обезбеди превентивне мере ради заштите живота и здравља запослених и да заустави сваку врсту рада која представља непосредну опасност за живот и здравље запосленог, у складу са Законом.

У случају настанка повреде на раду због неуобичајених и непредвидивих околности које су изван контроле Школе или због изузетних догађаја чије се последице нису могле избећи, Школа не сноси одговорност у смислу прописа о безбедности и здрављу на раду.

Школа је дужна да спроводи мере безбедности и здравља на раду у виду:

- Превентивног и периодичног прегледа и испитивања опреме за рад
- Испитивања услова радне околине
- Доношења акта о процени ризика
- Оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад
- Вођења евиденција везаних за повреде на раду
- Осигурања запослених од повреда на раду

Запослени има право и обавезу да се пре почетка рада упозна с мерама безбедности и здравља на раду на пословима на којима ради, као и да се оспособљава за њихово спровођење.

Запослени има право да одбије да ради ако му прети непосредна опасност по живот и здравље због тога што нису примењена прописане мере за безбедност и здравље на радном месту на ком ради, као и у другим случајевима утврђеним Законом.

Запослени је дужан да поштује прописе о безбедности и здрављу на раду како не би угрозио своју безбедност и здравље, безбедност и здравље запослених и других лица, као и да обавести Школу о свакој врсти потенцијалне опасности која би могла да утиче на безбедност и здравље на раду.

Запослени је дужан да:

- наменски користи средства и опрему личне заштите;
- да се подвргне провери да ли је под утицајем алкохола или других опојних средстава по налогу лица за безбедност и здравље на раду;
- да приликом ступања на рад истакне своје здравствене недостатке;
- да приликом повреде на раду учествује у пружању прве помоћи и
- да не пуши у затвореној просторији где је то забрањено и у школском дворишту.

Правилником о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа обезбеђује се ученицима право на заштиту и безбедност.

У циљу заштите и безбедности ученика, Школа предузима следеће мере:

1) ствараи негује климу прихватања, толеранције и уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање,
2) сарадња (начин, облик и садржина сарадње) и укључивање свих интересних група (ученици, запослени у школи, родитељи,локална заједница, надлежни орган унутрашњих послова, центар за социјални рад, здравствена служба и др.) у доношење и развијање програма превенције:
3) обезбеђује све елементе заштите од пожара, поплава, удара грома и других
4) елементарних непогода које могу угрозити безбедност ученика школе;
5) омогућава осигурање ученика;
6) спроводи дежурство наставника и помоћно-техничког особља;
7) формира тим за заштиту безбедности који делује превентивно и интервентно,израђује акциони план,
8) подизање нивоа свести и осетљивости ученика, родитеља и свих запослених за рано препознавање ризика од насиља, злостављања и занемаривања,
9) информише ученике и родитеље о раду тима, процењује ризик и правовременои правилно реагује у случајевима сумње или дешавања насиља, планираучешће и водиевиденцију о стручном усавршавању запослених о овојпроблематици;
10) организује и промовише активности школе на заштити деце од насиља;
11) дефинише поступке за заштиту од насиља и начине реаговања у ситуацијаманасиља: улоге и одговорности и поступање у интервенцији када постоји сумња или се оно догађа,
12) обезбеђује услове за чешће спортске активности и такмичења;
13) организује трибине за ученике, родитеље и запослене које се тичу овепроблематике и подстиче ангажовање ученика у пројектима;
14) ради са ученицима, односно онима који трпе, чине или су сведоци насиља, злостављања и занемаривања,
15) подстиче и оспособљава ученика за активно учествовање у раду одељенске заједнице, ученичког парламента, школског одбора и стручних органа установе,
16) врши појачан васпитни рад са ученицима ради развијања самоодговорног и друштвено одговорног понашања,
17) информише све интересне групе о поступцима заштите,
18) унапређује компетенције свих интересних група за уочавање и решавањепроблема насиља.
19) ради на информисању ученика и родитеља о превентивним активностимашколе и стручних тела и органа управљања о реализацији програма заштите у односу на:
    - учесталост инцидентних ситуација и број пријава;
    - заступљеност различитих облика и нивоа насиља, злостављања и занемаривања;

- број насталих повреда;
- учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и број дисциплинских поступака против запослених;
- остварене обуке у превенцији насиља, злостављања и занемаривања и потребе даљег усавршавања;
- број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака;
- степан и кавлитет укључености родитеља у живот и рад установе;
- друге параметре;

20) учествује у пројектима које предузима локална самоуправа за предузимањемера за спречавање повреда забране;
21) сарађује с медијима, промовише примере добре праксе;
22) даје предлоге за унапређење безбедности у установи;
23) узима у обзир процену ученика, родитеља, запослених о нивоу безбедности иначинима за побољшање;
24) стара се о реализацији планова рада тима за безбедност и заштиту ученика однасиља, злостављања и занемаривања ученика и других тимова који сеформирају у школи;
25) стара се о спровођењу одлука школског одбора, савета родитеља,наставничког и одељењског већа и ученичког парламента;
26) спроводи и друге мере у циљу заштите и безбедности ученика, утврђенезаконом и општим актом школе.

У оквиру превенције насиЉа и злостављања Школа остварује васпитни рад, појачан васпитни рад и васпитни рад који је у интезитету примерен потребама, самостално или у сарадњи са другим надлежним органима, организацијама и службама.

Одељењски старешина и предметни наставници су у обавези да у свакодневном контакту са ученицима, а нарочито на часовима одељењске заједнице и одељењског старешине, ученике упознају са опасностима са којима се могу суочити за време боравка у школи и извођења других активности које организује школа, као и са начином понашања којим би се те опасности могле избећи или отклонити.

Ученици, као одговорни учесници у образовању и васпитању, ради превенције насиља, злостављања и занемаривања обавезни су да: уважавају и поштују личност других – ученика, запослених, родитеља и трећих лица; поштују правила Школе и све оне акте који се уређују њихова права, обавезе и одговорности; активно учествују у раду одељенске заједнице; као чланови Ученичког парламента и Школског одбора посебно доприносе и учествују у превентивним активностима; својим понашањем не изазивају, доприносе или учествују у насиљу и злостављању.

Родитељ је дужан да у најбољем интересу ученика: сарађује са Школом, учествује у превентивним мерама и активностима; уважава и поштује личност свог детета, других ученика, запослених и других родитеља. Родитељ не сме својим понашањем у Школи да изазове или допринесе појави насиља, злостављања и занемаривања.

Остваривању заштите и безбедности ученика служе и следеће мере:

- за време трајања наставе и других активности, стално су откључана самоглавна улазна врата уз обезбеђено дежурство,
- за откључавање ученичког улаза, врата која се откључавају по потреби, овлашћенису домар школе (у даљем тексту: домар), помоћно – техничко особље (спремачице) и радник обезбеђења,
- пре почетка наставе, домар, односно радник обезбеђења, или дежурна спремачица откључава главна улазна врата,проверава стање школских просторија, обавештава директора или секретара и у случају неких неправилности, опасности и сл, и предузима друге неопходнемере.

Школа сарађује са државним органима, органима општине и другим субјектима и надлежним институцијама са којима је таква сарадња потребна у поступку обезбеђивања и спровеђења мера утврђених овим правилником.

Наведене теме и активности биће реализоване од стране одговорног лица за обављање послова безбедности и здравља на раду, школског секретара, и организације надлежне за контролу.

Реализација програма безбедности и здравља на раду пратиће се у оквиру анализе реализације Годишњег плана рада школе, на полугодишту и на крају наставне године. Носиоци праћења су директор, секретар, психолог и педагог у сарадњи са одговорним лицем за обављање послова безбедности и здравља на раду.

20. СМЕРНИЦЕ ЗА ПРИЛАГОЂАВАЊЕ И ПРУЖАЊЕ ДОДАТНЕ ПОДРШКЕ

За ученика и одраслог коме је због сметњи у развоју и инвалидитета, специфичних тешкоћа у учењу, социјалне ускраћености, ризика од раног напуштања школовања и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, школа обезбеђује отклањање физичких и комуникацијских препрека и зависно од потреба, доноси и индивидуални образовни план, у складу са Законом.

Циљ додатне подршке у образовању и васпитању јесте постизање оптималног укључивања ученика и одраслих у редован образовно-васпитни рад, осамостаљивање у вршњачком колективу и његово напредовање у образовању и припрема за свет рада.

За остваривање додатне подршке у образовању и васпитању, директор, наставник, стручни сарадник, васпитач, педагошки и андрагошки асистент и родитељ, односно други законски заступник, може да добије посебну стручну помоћ у погледу спровођења инклузивног образовања и васпитања.

Ради остваривања додатне подршке у образовању и васпитању, школа остварује сарадњу са органима јединице локалне самоуправе, организацијама, установама и удружењима.

Посебну стручну помоћ могу да пружају лица компетентна у области инклузивног образовања и васпитања и школе које су својим активностима постале примери добре праксе у спровођењу инклузивног образовања и васпитања.

Програм и динамика рада Тима за инклузивно образовање прилагођени су организацији рада школе и потребама идентификованих ученика према Правилнику о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету и ученику и Правилнику о ближим условима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

Програм реализације додатне подршке ученицима

Активности/теме, садржаји	**Време реализације**	**Начин реализације**	**Носиоци реализације**
Упућивање ученика на допунску наставу и праћење њиховог напредовања	Седнице одељењских већа на класификационим периодима	Договор, праћење напредовања ученика	Одељењске старешине, одељењско веће
Упућивање и праћење ученика упућених на додатну наставу	Седнице одељењских већа на класификационим периодима	Договор, праћење напредовања ученика	Одељењске старешине, предметни наставници, одељењско веће
Упућивање ученика на полагање разредних испита	Седнице одељењских већа на класификационим периодима	Договор, праћење напредовања ученика	Одељењске старешине, чланови одељењског већа, Наставничко веће
Организовање припремне наставе за ученике који се упућују на полагање разредног испита	У складу са календаром у Годичњим планом рада	Размена информација, предлози, доношење закључака	Одељењске старешине, предметни наставници, секретар

Утврђивање успеха ученика након обављених разредних испита	У складу са календаром у Годичњим планом рада	Размена информација, предлози, доношење закључака	Одељењске старешине, помоћници директора, директор, руководиоци секторских тимова, представници ПП службе
Организовање припремне наставе за ученике који су упућени на полагање поправног испита	У складу са календаром у Годичњим планом рада	Договор организација, праћење напредовања ученика	Одељењске старешине, предметни наставници, руководиоци секторских тимова
Утврђивање успеха ученика након обављених поправних испита	Јун, јул, август	Размена информација	Одељењске старешине, помоћници директора, директор, руководиоци секторских тимова, представници ПП службе
Организовање припремне наставе за све ученике за полагање марурских и завршних испита	Април, мај, јун	Договор организација, праћење напредовања ученика	Одељењске старешине, предметни наставници, руководиоци секторских тимова
Праћење резултата након завршених матурских и завршних испита	Јун, јул, август	Размена информација	Одељењске старешине, ПП служба
Начини праћења реализације програма допунске, додатне и припремне наставе и носиоци праћења: Реализација програма допунске, додатне и припремне наставе пратиће се у оквиру анализе реализације Годишњег плана рада школе, на полугодишту и на крају наставне године. Носиоци праћења су психолог и педагог у сарадњи са руководиоцима секторских тимова.			

Прикупљање информација кроз анкете, разговоре итд. Одељењски старешина у сарадњи са представницима педагошко психолошке службе, од ученика, њихових родитеља/ старатеља, стручних сарадника основних школа, мишљењима Интерресорне комисије, прикупљају податке о потребама пружања додатне подршке.

На седницама одељенског већа идентификују се ученици којима је потребна додатна образовна подршка Ученика који има недовољну оцену из неког предмета, наставник који тај предмет предаје на седници одељењског већа упућује на допунску наставу и информише о терминима одржавања допунске наставе. Одељењски старешина родитеље ученика упознаје са одлуком одељењског већа, да ученик а упућује на допунску наставу, у сарадњи са родитељем, анимира се ученик на редовно похађање.

Уколико се утврди да ученик који похађа часове допунске наставе и даље неуспешно савлађује наставне садржаје, укључиће се тим за инклузивно образовање. У сарадњи са родитељима члановима Одељенског већа, процењује се потреба за индивидуализацијом или индивидуалним образовним планом.

Уколико се ради о ученицима који су старији разреди и већ наставу похађају у складу са принципима индивидуализације или инклузије, Одељенсковеће у сарадњи са тимом за ИОП и родитељима, планира и одређује даље корљке и израду посебних планова за ученике из предмета за које постоји таква потреба.

Ученике који су уписани у одељења ученика којима је потребна додатна подршка, континурано пратити у сарадњи са родитељима/другим законским заступницима ученика и свим члановима одељењског већа. Свакодневни појачан васпитни рад са ученицима у циљу превазивлазења адаптационих и осталих конкретних проблема или развојних фаза.

Начин израде ИОП- а

- **Испитивање детата уписаног у школу**

У поступку испитивања детета уписаног у школу, школа може да утврди потребу за доношењем индивидуалног образовног плана или додатном подршком за образовање. Ако додатна подршка захтева финансијска средства, упућује писмени захтев изабраном лекару надлежног дома здравља за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке које утврђује интерресорна комисија.

- **Прикупљање података и формирање документације о ученику**

Сви запослени у образовно-васпитним и васпитно-образовним установама имају обавезу да прате развој и напредовање деце и ученика у току учења и развоја вештина за учење, социјалног развоја, развоја комуникације и самосталности.

Ако се у том поступку утврди да дете или ученик не остварује очекиване исходе образовања и васпитања или су резултати које ученик остварује значајно изнад нивоа општих и посебних стандарда, приступа се прикупљању података, ради формирања неопходне документације за пружање одговарајуће подршке у образовању и васпитању.

Ти подаци се прикупљају из различитих извора (од родитеља, односно старатеља детета или ученика, стручњака ван образовне установе који добро познаје дете, односно ученика, од вршњака и самог детета, односно ученика, на начин на који је то могуће), при чему се користе различите технике (систематско посматрање активности детета, односно ученика у различитим ситуацијама, тестирање, као и интервјуисање и попуњавање упитника од стране ученика и других који познају дете, односно ученика). Медицински налази су, по потреби, саставни део документације.

На основу прикупљених података и документације стручни сарадник координира израду и у сарадњи са наставником, одељењским старешином израђује педагошки профил ученика.

- **Педагошки профил**

Педагошки профил садржи опис образовне ситуације ученика и основ је за планирање индивидуализованог начина рада са дететом, односно учеником.

Полазна основа за израду образовног или педагошког профила јесте Закон о основама образовања и васпитања. Овим и сличним члановима Закона дефинисана су постигнућа ученика која се могу разврстати у четири категорије:

- Вештине учења како се учи;
- Социјалне вештине;
- Комуникацијске вештине;
- Самосталност и брига о себи.

Педагошки профил је концизан и прецизан опис ученика који ће обезбедити да се идентификују и процене јаке стране ученика и његове потребе за подршком у образовању. Идентификовање јаких и слабих страна ученика помажу тиму за пружање додатне подршке да планира потребе за подршком, као и врсте интервенција и ресурсе који ће омогућити напредак у образовању. Подаци у профилу се износе јасним, концизним и разумљивим језиком објективних чињеница, и морају се избегавати претпоставке, интерпретације, стручни термини и сл.

У оквиру одељка о вештинама учења и како се учи, прикупљају је подаци о:

- општим школским постигнућима – на пример: Има ли области/предмета где су ученикова постигнућа добра или изнадпросечна? Да ли је учениково напредовање видно спорије или да ли су његова постигнућа значајно нижа од постигнућа вршњака која се очекују у области коју посматрамо? Да ли се потребе ученика значајно разликују од типичних вршњачких потреба?
- текућем владању вештинама мишљења – на пример: разумевање прочитаног текста, аритметичко мишљење, решавање проблема у односу на свој узраст / стандарде; интересовања, посебне вештине и компетенције и сл;

- мотивацији ученика, представи о себи као особи која учи или ученику, ставови према школовању;
- да ли ученик има сметње и да ли уочена сметња(е) лоше утиче на ученикова образовна постигнућа

- У области социјалних вештина, прикупљају се информације о:
- учениковим односима са другим људима - на пример: развој и одржавање социјалних контаката и односа, понашање према вршњацима и одраслима, поштовање општих правила и сл.
- способност личног прилагођавања различитим социјалним контекстима (слика о себи, ставови, сналажење и сл.)
- школска пријатељства, као и врсте и начини игре/забаве са вршњацима (однос према заједничким правилима, специфичне реакције и сл.)
- (у појединим ситуацијама) социјалне вештине/компетенције могу да укључе и начин поздрављања других особа, начин узимања речи током разговора, вештине одржавања разговора и сл.

У области комуникације, прикупљају се подаци о:

- модалитетима (каналима) комуникације које ученик користи да прими информације од других и да да информације другима;
- евентуалном постојању сметњи везаних за слух, вид, говор или други вид комуникације (укључујући и невербалну), које утичу на његово укључивање и учешће у образовању;
- да ли ученик у потпуности влада језиком на коме се школује (и језиком већинске групе) или има тешкоће које утичу на његово укључивање у образовни процес?

Кад је у питању самосталност и брига о себи, прикупљају се подаци о:

- начину обављања дневних обавеза и активности које се тичу учениковог учествовања у образовању;
- евентуалном постојању сметњи везаних за самостално кретање и обављање дневних обавеза и да ли уочене моторичке, физичке и/или чулне сметње утичу на његово укључивање и учешће и напредовање у образовању;
- укупном здравственом стању ученика тј. да ли ученик има текућих здравствених тешкоћа (постојање адекватне медицинске документације) и да ли оне утичу на укључивање у образовни процес или напредак у савладавању редовног школског програма?

Као последња област, прикупљају се подаци о утицају спољашњег окружења за учење, односно подаци о породичним и другим условима који могу да утичу на учење и напредовање ученика.

На основу педагошког профила, идентификују се приоритетне области и потребе за подршком детету у образовно-васпитној установи. Стручни сарадник координира израду и у сарадњи са васпитачем, односно наставником и родитељем израђује педагошки профил детета, ученика

- **Индивидуализован начин рада**

На основу педагошког профила ученика утврђују се:

- подручја у којима постоји потреба за додатном подршком у образовању и васпитању и
- планира се отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) у образовно-васпитном, односно васпитно-образовном раду.

Мере индивидуализације остварују се путем:

1) разумног прилагођавања простора и услова у којима се одвија активност у предшколској установи, односно настава у школи (отклањање физичких баријера, осмишљавање додатних и посебних облика активности, израде посебног распореда активности итд.);
2) прилагођавања метода рада, наставних средстава и дидактичког материјала, начина давања инструкције и задавања задатака, праћења напредовања, начина усвајања садржаја, провере знања, организације ситуација учења, постављања правила понашања и комуникације и др.
3) измена садржаја активности у васпитној групи, односно садржаја учења и исхода образовања и васпитања.

Планиране мере за отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) у установи, уписују се у Образац 3 који је одштампан уз Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

- **Право на ИОП**

Право на ИОП има свако дете и ученик које има потребу за додатном подршком у образовању и васпитању због тешкоћа у приступању, укључивању, учествовању или напредовању у васпитно-образовном или образовно-васпитном раду, ако те тешкоће утичу на остваривање општих исхода образовања и васпитања, а нарочито ако дете, односно ученик:

- има тешкоће у учењу (због специфичних сметњи учења, или проблема у понашању и емоционалном развоју);
- има сметње у развоју или инвалидитет (телесне, моторичке, чулне, интелектуалне или вишеструке сметње);
- потиче, односно живи у социјално нестимулативној средини (социјално, економски, културно, језички сиромашној средини или дуготрајно борави у здравственој, односно социјалној установи);
- из других разлога остварује право на подршку у образовању.
- ученик са изузетним, односно посебним, способностима који стиче основно и средње образовање и васпитање.

- **Предлог за утврђивање права на ИОП**

Предлог за утврђивање ИОП-а може да покрене стручни тим за инклузивно образовање, а на основу порцене потреба за ИОП-ом коју може да да:

- одељењски старешина
- наставник/ица
- стручни сарадник/ица
- родитељи

Када покретач иницијативе није родитељ, школа је дужна да писаним путем обавести родитеље или старатеље да је овај предлог покренут.

Стручни тим за инклузивно образовање покреће предлог за доношење ИОП-а ако дете, односно ученик не постиже исходе образовања, односно опште и посебне стандарде постигнућа због сметњи у развоју и инвалидитета, или ако би ученик, због његових изузетних способности, могао да постигне или већ постиже резултате који су изнад нивоа општих и посебних стандарда. Предлог садржи образложене разлоге за покретање предлога за утврђивање права на ИОП, као и доказе о претходно организованом индивидуализованом начину рада са дететом, односно учеником.

Родитељ, односно старатељ својим потписом потврђује да је у потпуности упознат са покретањем предлога за утврђивање права на ИОП, разлозима за његово покретање и да је сагласан да се приступи изради ИОП-а.

- **Садржај ИОП-а**

ИОП је писани документ установе, којим се планира додатна подршка у образовању и васпитању детета, односно ученика ако претходно прилагођавање и отклањање физичких и комуникацијских препрека нису довеле до остваривања општих исхода образовања и васпитања, односно до задовољавања образовних потреба ученика са изузетним способностима.

ИОП садржи:

1) податке о детету, ученику односно одраслом и податке о тиму за додатну подршку (Образац 1);
2) педагошки профил детета, ученика, односно одраслог (Образац 2);
3) план мера индивидуализације (Образац 3);
4) персонализовани програм наставе и учења (Образац 4);
5) податке о праћењу вредновању ИОП-а (Образац 5);

6) сагласност родитеља (Образац 6). ИОП може да садржи и:
7) план транзиције – план подршке детету и ученику при укључивању у образовање, при преласку на други ниво образовања или при преласку у другу образовну установу; (Образац 7);
8) план превенције раног напуштања образовања за децу и ученике у ризику од раног напуштања школе (Образац 8)

ИОП може да се донесе за део или област у оквиру наставног предмета, један наставни предмет, групу наставних предмета или за све садржаје, односно наставне предмете за разред који ученик похађа, као и за ваннаставне активности.

- **Врсте ИОП-а**

ИОП може да буде:

- **по прилагођеном програму** у коме се прецизно планира циљ пружања подршке која се односи на прилагођавање и обогаћивање простора и услова у којима се учи, прилагођавање метода рада, уџбеника и наставних средстава током образовно- васпитног процеса; активности и њихов распоред као и лица која пружају подршку - **ИОП1**
- **по измењеном програму** у коме се, осим већ наведеног, прецизно планира прилагођавање општих исхода образовања и васпитања, прилагођавање посебних стандарда постигнућа ученика у односу на прописане и прилагођавање садржаја за један, више или за све предмете - **ИОП2**
- **обогаћен и проширен програм** који се примењује за ученике са изузетним способностима - **ИОП3**

Доношењу ИОП-а са измењеним програмом, односно прилагођеним посебним стандардима постигнућа, претходи доношење, примена и вредновање ИОП-а са прилагођеним програмом, као и мишљење интерресорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком детету и ученику.

- **Израда и доношење ИОП-а**

Након добијања писане сагласности родитеља, а на основу предлога стручног тима за инклузивно образовање директор установе формира тим за пружање додатне подршке детету или ученику.

У школи, тим за пружање додатне подршке ученику чине:

- одељенски старешина,
- предметни наставник,
- стручни сарадник,
- родитељ, односно старатељ детета,
- у складу са потребама детета и педагошки асистент, односно стручњак ван школе, на предлог родитеља, односно старатеља.

Овај тим израђује ИОП. Родитељ, односно старатељ даје сагласност за спровођење ИОП- а. Стручни тим за инклузивно образовање установе доставља ИОП педагошком колегијуму на усвајање. Уколико родитељ неоправдано одбије учешће у изради или давању сагласности на ИОП, установа је дужна да о томе обавести надлежну установу социјалне заштите у циљу заштите најбољег интереса детета, односно ученика.

- **Примена ИОП-а**

ИОП се остварује у оквиру заједничких активности у одељењу школе. Наставник при планирању свог рада у одељењу, укључује мере и активности предвиђене ИОП-ом.Изузетно, према потребама детета, односно ученика, а на основу одлуке тима за пружање додатне подршке ученику, ИОП може да се остварује и ван одељења у школи.У току примене ИОП-а у установи активно учествују сви чланови тима за пружање додатне подршке детету, односно ученику.Ако примена ИОП-а захтева финансијска средства, установа упућује писмени захтев интерресорној комисији за

процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком детету или ученику.

- **Оцењивање ученика за које је израђен ИОП, полагање завршног испита**

Ученик који стиче образовање у току примене ИОП-а оцењује се према ИОП-у, а у складу са прописом о оцењивању ученика у основном и средњем образовању и васпитању. Завршни испит, односно матуру полаже у складу са прописом о програму завршног испита, односно матуре, уз неопходна прилагођавања која предлаже и образлаже тим за пружање додатне подршке ученику, а у складу са ИОП-ом.

- **Вредновање и измена ИОП- а**

Вредновање ИОП-а врши се ради процене остварености циљева и исхода утврђених ИОП-ом. Вредновање ИОП-а унутар установе врши Тим према унапред утврђеној динамици у ИОП-у и према насталој потреби, у првој години уписа тромесечно, а у свим наредним годинама на почетку сваког полугодишта, односно радне године. Вредновање ИОП-а се заснива на анализи које мере подршке су биле делотворне и које планиране исходе је достигло дете, ученик, односно одрасли. На основу вредновања ИОП-а, Тим процењује да ли је за ученика даље потребно: ревидирати постојећи ИОП, писати нови ИОП или укинути ИОП и израдити План мера индивидуализације.

На основу резултата вредновања ИОП-а Тим допуњује педагошки профил у складу са актуелном образовном ситуацијом и израђује предлог измена и допуна ИОП-а. Измена ИОП-а врши се у складу са развојем детета, односно напредовањем ученика и одраслог: ако постигне планиране исходе пре очекиваног рока или не постиже очекиване исходе, односно у другим случајевима када настану промене у понашању и/или у окружењу.

21. ДРУГИ ПРОГРАМИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ШКОЛУ

21.1. ПРОГРАМ ЗА ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА И РАЗВОЈ УСТАНОВЕ

Школа има Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе чији назив указује на значај успостављања и функционисања интерног система квалитета у установи. Интерним системом квалитета у установи треба да буду обухваћене и координисане све активности и мере које предузимају постојећи стручни органи, тимови и Педагошки колегијум.

Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе се стара о обезбеђивању и унапређивању квалитета образовно-васпитног рада установе; прати остваривање Школског програма; стара се о остваривању циљева и стандарда постигнућа; развоја компетенција; вреднује резултате рада наставника и стручног сарадника; прати и утврђује резултате рада ученика. Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе чине представници запослених, родитеља, односно других законских заступника, ученичког парламента, јединице локалне самоуправе, односно стручњака за поједина питања.

Имајући у виду значај квалитетног функционисања Тима за обезбеђивање квалитета и развој установе, надлежност и одговорност директора установе у погледу обезбеђивања квалитета сходно члану 126. Закона о основама система образовања и васпитања и задатке стручног сарадника сходно члану 138. Закона о основама система образовања и васпитања, директор и стручни сарадници су стални чланови овог тима.

Улога Тима за обезбеђивање квалитета и развој установе у функционисању интерног система је посебно значајна у:

- Развоју методологије самовредновања у односу на стандарде квалитета рада установе;
- Коришћењу аналитичко-истраживачких података за даљи развој установе;
- Давању стручних мишљења у поступцима за стицање звања наставника и стручног сарадника;

- Праћењу развоја компетенција наставника и стручних сарадника у односу на захтеве квалитетног васпитно-образовног рада, резултате самовредновања и спољашњег вредновања;
- Праћењу напредовања ученика у односу на очекиване резултате

Наведена подручја деловања треба имати у виду приликом годишњег планирања рада овог тима, уз уважавање контекста у коме установа ради и специфичних потреба ученика и запослених.

21.2. ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКИХ ЗАЈЕДНИЦА УЧЕНИКА

Одељењска заједница је основни облик организовања ученика, коју чине сви ученици једног одељења. Конституише се на почетку сваке школске године избором руководства, договором о плану рада и избором представника за Ученички парламент.

Функције одељењске заједнице су:

- доношење програма и правила рада одељењске заједнице;
- учествовање у планирању, припремању и реализацији наставе, слободних активности, изграђивање одговорног односа појединца и целе одељењске заједнице према постојећим и усвојеним обавезама и учешће у процени резултата, успеха и владања ученика;
- организовање радних активности и акција којима одељењска заједница учествује у остваривању текућих задатака - програма друштвено-корисног рада, професионалне оријентације, здравственог васпитања, заштите и унапређивања животне средине, васпитање за хумане односе и међу људима, половима и одговорно родитељство;
- разматрање актуелних друштвених питања из области друштвено-политичких и других збивања;
- критичко и самокритичко разматрање рада и понашања сваког појединца, решавање неспоразума иизграђивање сарадничких односа мену ученицима и са наставницима;
- организовање разноврсног друштвено-забавног, културног, рекреативног живота одељења.

У оквиру одељењских заједница разматрају се питања од значаја за одељење у целини, групу ученика или појединачног ученика у вези са реализовањем наставног процеса, додатне подршке, васпитног рада. Подршку раду одељењске заједнице пружа пре свега одељењски старешина, али и директор и стручни сарадник, психолог. У одељењским заједницама развијају се социјалне вештине, функционисање у оквиру колектива, толеранција, солидарност, пружање помоћи и подршке ученицима који имају потребу за тим, развија другарство.

Избор руководства ОЗ треба обавити на првим састанцима. Бира се председник, заменик, благајник и два ученичког парламента. Одељењски старешина је обавезан да присуствује сваком састанку ОЗ, а време трајања је један школски час. Фонд часова одељенске заједнице прописан је наставним планом и програмом рада.

Потребно је да се поступним и педагошки осмишљеним радом, првенствено одељењског старешине, одељењске заједнице развијају у јединствене, радне и друштвене заједнице у којима ће ученици уз мању или већу помоћ наставника планирати и програмирати свој рад, расправљати о свим битним питањима из живота и рада одељења, организовати групно или појединачно укључивање у радне, хуманитарне, културне, спортске и друге акције које се организују у школи или ван ње.

Запажена је улога одељењског старешине у остваривању задатака моралног васпитања. Један од најважнијих задатака одељењског старешине је развијање и неговање моралних особина, ставова и уверења ученика. Важна област моралног развоја је васпитање ученика за правилан однос међу половима, за стварање културних, радних и моралних навика.

Одељењски старешина нарочито указује на чување школске имовине и средстава рада, а утиче и на формирање навика чувања материјалних добара школе. Он помаже да ученици заузимају критички однос према ученицима који се немарно односе према друштвеној имовини и настоји да код ученика формира позитиван став према другим ученицима, одраслима и имовини. На тај

начин одељењски старешина активно утиче на формирање моралних ставова и уверења код ученика.

У сарадњи са предметним наставницима и педагошко-психолошком службом одељењски старешина настоји да се кроз све наставне и ваннаставне активности које организује школа код ученика развија тачност, уредност, истрајност, упорност, марљивост и друге особине привилегованог односа према раду.

Улога одељењског старешине у остваривању задатака физичког и естетског васпитања огледа се у формирању културно хигијенских и здравствених навика ученика (одржавање хигијене и уредност радног простора, учионице, кабинета, лабораторије и других школских просторија), смисао и склоност за укусно одевање, организоване посете музејима галеријама и другим културним институцијама.

У формирању одељењске заједнице одељењски старешина својим ставовима, односима и схватањима ствара повољну атмосферу за успостављање социјалних односа од којих зависи квалитет и степен развоја ученичког колектива.

Оквирни садржаји одељењских заједница могу се поделити у неколико области:

- Унапређивање наставе и других активности ученика,
- Чување здравља хуманизација односа међу половима, зажтита и унапређивање животне средин,
- Развијање хуманости, солидарности, културе опхођења и понашања, усклађивање личних и друштвених интереса, брига о личној, туђој друштвеној имовини,
- Организовање културно забавних, спортских и других активности у слободном времену, правилно коришћење слободног времена,
- Каријерно вођење и саветовање,
- Учествовање у одлучивању о питањима из домена права ученика која се разматрају на органима управљања и стручним органима школе,
- Учествовање у реализацији плана друштвено корисног рада.

21.3. ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

Програм рада одељењских старешина спада у групу васпитних програма који се у школи спроводе, а пре свега у циљу подршке развоју личности ученика и неговања сарадње са родитељима. Одељењске старешине координирају радом одељења и одељењског већа. Они свој програм реализују кроз одржавање часова одељењског старешине, одржавање родитељских састанака, сазивање и вођење одељењских већа, консултације и саветовање са ученицима, родитељима, стручним сарадницима, директором и предметним наставницима.

Рад одељењског старешине има следеће циљеве.

- **У ОДЕЉЕЊУ:** Формирање и неговање колективног духа, развијање другарства међу ученицима, формирање односа искрености и сарадње са професорима, сузбијање «лажне солидарности», развијање радних навика и одговорности, формирање позитивног односа према школској имовини, развијање свестраних и разноврсних интересовања ученика, праћење њиховог здравственог стања, помоћ у професионалном усмеравању и друго.
- **У ОДЕЉЕЊСКОМ ВЕЋУ:** Координација и сарадња са члановима већа ради што успешније реализације свих предвиђених планова и побољшање квалитета васпитно образовног рада, налажење и заједничко спровођење ефикаснијих мера за побољшање резултата рада, уз правовремено информисање о свим значајним чињеницама у одељењу, размена искустава путем консултација и посета часова члановима већа и слично.
- **СА РОДИТЕЉИМА:** Упознавање родитеља са проблемима и успесима у учењу и дисциплини њихове деце, прикупљање података о социјално–економским условима и

развојним проблемима ученика, остваривању сарадње у предузимању и спровођењу заједничких мера ради постизања образовно-васпитних циљева.

Радни послови и задаци одељењског старешине су:

а) У односу на ученика појединца:

- Пријем и помоћ у адаптацији на школску средину
- Прикупљање релевантних података о ученику (од родитеља, учитеља, педагога психолога, лекара, наставника)
- Систематично бележење података о развоју у школском напредовању ученика
- Посматрање понашања ученика у школи и ван школске ситуације
- Саветодавни рад у решавању школских проблема
- Примена мотивационих васпитних средстава у подстицању позитивног и осујећењу негативног понашања
- Решавање конкретних проблема ученика из одељења
- Брига о здравственом стању и физичком развоју ученика
- Интезивна сарадања са стручном службом ради подстицања активности са даровитим ученицима и брига о ученицима који теже прате наставу и ученицима са проблемима у понашању(додатна и допунска настава)
- Израда анализе успеха ученика

б) У односу на одељењску заједницу:

- Подстицање одељењске заједнице у креирању програма рада одељењске заједнице
- Помоћ у организовању одељењске заједнице
- Изграђивање имица одељењске заједнице (амблем, симбол, име) и осећања припадности
- Реализовање одређених програма рада са одељењском заједницом
- Активности на стварању здравог језгра одељења
- Укључивање одељења у шире активности школе
- Организовање екскурзија и излета
- Укључивање стручних лица из друштвене средине у сарадњу са одељењском заједницом (уметници, новинари, лекари, јавне личности) јер школа треба да буде отворен систем
- Усмеравање ученика у друштвено окружење (библиотеке, клубове, центре и друго)
- У односу на родитеље:
- Упознавање родитеља и прикупљање података неопходних за сарадњу са породицом
- Информисање родитеља о њиховим правима и обавезама у односу на школовање и школу њиховог детета
- Организовање родитељских састанака (одељењских и групних) тематских, редовних, ванредних
- Подстицање родитеља на индивидуалне контакте са одељењским старешинама и наставницима
- Упућивање родитеља у педагошко-психолошко образовање („Школа за родитеље”„Умеће родитељства” - избор популарне литературе)
- Информисање родитеља о важним активностима школе
- Организовање заједничких разговора са наставницима и родитељима(по потреби)

в) У односу на стручне органе и предметне наставнике:

- Учешће у изради Годишњег плана рада школе (идејаме,предлозими)
- Израда програма рада одељењског старешине(идеје, предлози, прилагођавање)
- Остваривање увида у редовност наставе
- Усклашивање рада наставника у одељењу (контролне вежбе, тестови, писмени задаци, графички радови и друго)
- Сарадња са наставницима у вези са избором ученика за такмичења
- Размена мишљења и усаглашавање ставова са наставницима у доношењу одлука о изрицању васпитно дисциплинских мера
- Учешће у идентификацији ученика за додатни рад и допунску наставу
- Планирање, вођење и извештавање о раду одељењских већа
- Стручно усавршавање у оквиру одељењског и наставничког већа које ће се односити на улогу и рад одељењског старешине

г) У односу на вођење педагошку документацију:

- Сарадња са директором школе и стручним сарадницима на плану уједначавања вођења педагошке документације
- Ажурно и прецизно вођење матичне и разредне књиге
- Савесно, прецизно и садржајно вођење записника са састанака одељењских већа, Наставничког већа и родитељских састанак

Планови рада одељењских старешина се налазе у оквиру Годишњег плана рада. Међу значајније активности које спроводи одељењски старешина спадају:

- креирање програма, активности и акција одељењске заједнице;
- праћење укупног наставног процеса за одељење - реализације, постигнућа, редовност вредновања знања, стагнације у напредовању, потребе за додатном подршком;
- подучавање или информисање о техникама учења и планирању слободног времена;
- информисање родитеља на родитељским састанцима, као и у индивидуалним контактима са њима;
- прикупљање, израђивање, класификовање документације о ученицима и њиховим активностима;
- контролисање општег стања одељења, безбедности ученика и поштовања права ученика;
- спровођење појачаног васпитног рада са ученицима;
- саветовање у вези са професионалном оријентацијом;
- подстицање развијања позитивних друштвених вредности;
- пружање помоћи и подршке ученицима, родитељима, предметним наставницима и др.

21.4. ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

Област рада Ученичког парламента је дефинисасна Повељом Уједињених нација о правима детета. Према овој Повељи деца имају:

- право на живот
- право на заштиту
- право на развој
- право на учешће

Ученички парламент је законом загарантована формална институција, која ученицима омогућава демократски начин удруживања ради заступања интереса свих ученика у школи, као и учешће ученика у доношењу одлука које се њих непосредно тичу. Ученички парламент обухвата по 2 представника сваког разреда и из редова тих ученика се бира руководство Парламента, председник и заменик, као и представници за учешће у Школском одбору.

Парламент има Статутарну повељу, поступак избора, мандат председника и начин одлучивања. Председник парламента образује радна тела. О свом раду председник подноси извештај парламенту. Сваке године бирају се нови ученици као представници парламента у школи, а наравно одељења која сматрају да су их њихови представници адекватно представљали, могу да предложе и исте ученике као представнике за наредну школску годину.

Циљ: Афирмација рада Ученичког парламента у школи и активизма младих

Задаци:

- Укључивање свих ученика школе у изношењу мишљења и доношењу одлука
- Прихватање права и одговорности у циљу побољшања васпитно-образовног процеса
- Уважавање личности ученика
- Искуство тимског рада
- Побољшање функционалности и продуктивности ученичког Парламента
- Веће задовољство радом и животом у школи
- Боље коришћење слободног времена
- Учешће у реализацији активности планираних Школским развојним планом и Годишњим плном рада шкое
- Могућност утицања на одлуке битне за ученике
- Квалитетнија сарадња између ученика и наставника
- Већа информисаност о улози школског полицајца за безбедност ученика

Активности:

- Промовисање рада Парламента и избор чланства
- Усвајање плана рада и Пословника о раду Парламента
- Упознавање ученика са Конвенцијом о дечјим правима. Обележавање Дечије недеље
- Анализа стања безбедности у школи - Упознавање ученика са Правилником о безбедности
- Организовање предавања на тему Рад полиције - упознавање чланова Ученичког парламента са активностима школског полицајца
- Анализа успеха и дисциплине на крају крају првог класификационог периода
- Обележавање светског дана борбе против сиде
- Анализа предлога ученика за унапређење живота и рада школе
- Анализа успеха и владања на другом класификационом периоду

- Продубљивање контаката и договора са ученичким парламентима других школа, размена мишљења, идеја и планирање заједничких акција
- Организовање предавања од стране представника Полицијске управе на тему појаве дилера дроге у нашем окружењу
- Организовање трибина поводом актуелних школских питања
- Осмишљавање могућности сврсисходног коришћења слободног времена ученика, промоција и реализација тих идеја
- Анализа успеха и дисциплине на крају трећег класификационог периода
- Обележавање Светског дана здравља, Светског дана спорта Анализа предлога ученика за унапређење живота и рада школе
- Анализа стања безбедности у школи
- Учествовање у акцијама које организује Црвени крст поводом Дана Црвеног крста
- Договор о начину прославе матурске забаве
- Учешће ученика у семинарима организованим од стране организација које сарађују са школом (Дом културе, Спортски савез, Канцеларија за младе и др.)
- Оцена рада Парламента

21.5. ПРОГРАМ УНАПРЕЂЕЊА ВАСПИТНОГ РАДА ШКОЛЕ

Поред тога што подучава ученике знањима и вештинама, школа им преноси друштвене вредности, утиче на формирање њихових ставова, понашање и развој личности. Наставници и други запослени у школама могу значајно допринети развоју социјалних вештина, одговорности према себи и другима, емпатији и усвајању прихватљивих норми понашања, чиме доприносе и академским постигнућима ученика.

Школа је место где ученици у интеракцији са вршњацима и наставницима, и наставним средствима имају прилику да развијају своје потенцијале, интересовања и таленте. Школа припрема ученике за живот и рад у савременом свету подстичући развој различитих компетенција потребних за њихово даље школовање и професионални рад, укључујући и компетенције за целоживотно учење. Наставници и сви други запослени у школи треба да делују васпитно на децу, али посебну улогу имају одељењске старешине. Сваки наставни предмет пружа одређене могућности да се путем програмских садржаја врши утицај на васпитање ученика. Ниво и степен утицаја наставних предмета није само условљен врстом програмских садржаја већ зависи и од начина конкретизације васпитних циљева и задатака, од облика, метода и средстава рада који се користе у раду са ученицима, од њихове прилагођености узрасним и индивидуалним карактеристикама ученика, а нарочито од ставова наставника према садржајима које тумаче и преносе на ученика у васпитно-образовном процесу. Погодним облицима, методама и средствима постављени и разрађени васпитни циљеви могу се успешно остваривати, не само код усвајања предвиђених образовних садржаја, већ и код формирања облика понашања у оквиру радног, моралног, интелектуалног и других видова васпитања.

Циљ васпитног рада је образовања и васпитања је стицање образовања и васпитања, складан развој личности и припрема за живот и даље опште и стручно образовање и васпитање. Васпитањем се остварује припрема за живот, оспособљавање за примену стеченог знања и учења и стваралачког коришћења слободног времена, развијање интелектуалних и физичких способности,стицање и развијање свести о потреби чувања здравља и заштите природе и човекове средине,развијање хуманости, истинољубивости, патриотизма и др. етичких својстава личности, васпитања за хумане и културне односе међу људима, без обзира на пол, на расу, веру, националност и лично уверење, неговање и развијање потреба за културом и очување културног наслеђа и стицање основних сазнања о лепом понашању у свим приликама.

Програмски задаци и садржај васпитног рада у школи су:

1. **Прилагођавање ученика на школу и учешће у школским активностима:**
   - Упознавање ученика са школом
   - Сусрети родитеља, наставника и ученика
   - Договор са узајамним очекивањима, потребама и захтевима
   - Изграђивање јединствених ставова породице и школе о васпитању ученика
   - Активно учешће заједнице ученика и Ученичког парламента и Савета родитеља у изради и примени правила понашања у школи
   - Адаптација ученика на живот у школи
   - Укључивање ученика у школске активности
   - Изграђивање свести о припадању школи и идентитету школе

2. **Подстицање личног развоја:**
   - Подстицање личног самопоуздања, упознавање и прихватање сопствених вредности,
   - учење видова самопотврђивања уз уважавање личности других ученика
   - Неговање осећања, уочавање веза између осећања, потреба, мисли и акција...
   - Упознавање својих и туђих потреба

3. **Подстицање социјалног сазнања и социјализације:**
   - Разумевање других ученика и усклађивање њихових поступака активности у социјалној групи
   - Развијање толеранције према разликама мишљењима, ставовима, особинама, навикама, изгледу и потребама других
   - Успостављање,неговање и развијање односа са другима. Пријатељство.Сарадднички однос. Односи међу генерацијама. Односи у породици и школи. Чиниоци који доводе до повезивања и нарушавања односа
   - Сарадња у школи. Припремање заједничких програма којима се побољшава квалитет живота у школи

4. Развијање комуникативне способности, сарадње и конструктивног разрешавања сукоба:
   - Развој сарадничке комуникације
   - Активно, пажљиво слушање другог у комуникацији и тумачење критике
   - Изражавање својих опажања, осећања и потреба,представљање јасних захтева без оптуживања и критиковања и пребацивања одговорности на другу особу
   - Конструктивно одговарање на критику
   - Познавање невербалне комуникације и њених особености
   - Динамика сукоба, стратегија и стилови понашања у сукобу и конструктивно решавање укоба

5. **Неговање вештина и способности за решавање индивидуалних проблема**
   - Прихватање личних проблема као изазова за њихово решавање и развој
   - Изграђивање и коришћење ефикасних начина за решавање проблема
   - Стрес: извори, утицаји, стилови суочавања и механизми превазилажења, изграђивање контроле и социјалне подршке
   - Суочавање са неуспехом
   - Развијање и јачање личне контроле и истрајности
   - Агресивно испољавање и вређање других, претње, физички обрачуни и слична непожељна понашања
   - Ризична понашања: зависности (пушење, алкохолизам, наркоманија)- превентивне активности

6. **Формирање аутономне моралности и изграђивање моралних и других вредности**

- Упознавање сазнајних и практичних вредности моралних норми и вредности, неговање моралних односа и активности
- Критички односи према вредностима израженим у мас- медијама и непосредном окружењу
- Афирмација позитивних примера у неговању моралности

Васпини рад ће се реализовати у оквиру следећих васпитних области:

1. Корепетиција

Ваннаставно учење, утврђивање градива и израда домаћих задатака. Ненаметљива форма учења, усмерена на развијање интелектуалних способности (способност посматрања, пажње, памћења, мишљења, самосталног расуђивања) и стицање одређеног квантума знања о природним и друштвеним појавама и изграђивање, на тој основи, правилног погледа на свет.

2. Радно васпитање

Посебан процес којим се ученик васпитава за рад и путем рада.
Представља оспособљавање ученика за рад у породици, школи, професионално оспособљавање.

3. Социјализација

Развијање социјалних вештина ученика, конструктивно решавање конфликата, изражавање властитих потреба и осећања, технике ненасилне комуникације, развијање толеранције према другима, указивање на проблеме дискриминације, насиља, појаву предрасуда.
У оквиру социјализације, подстицање социјалног односа у дому ученика је императив васпитног процеса, јер је циљ васпитног процеса социјализованост ученика и интеграција у друштвену средину.

4. Здравствено васпитање

Изграђивање свестрано здраве личности (психички, физички и социјално), оспособљене да се брине за сопствено здравље, здравље ближе околине и заједнице. Као резултат остваривања овог циља треба да уследи процес позитивних промена навика, обичаја, ставова у вези са животом и здрављем.
Здравствена култура је основни предуслов за постизање здравствене безбедности, кроз садржаје посвећене ризичним облицима понашања, репродуктивном здрављу, злоупотреби психоактивних супстанци. Васпитном раду доприноси и сарадња са здравственим установама.

5. Естетско васпитање

Процес формирања естетског односа ученика према свету, естетских својстава личности и оспособљавања да схвата, процењује, доживљава и ствара лепо у животу и уметности.
Богатећи и улепшавајући свој живот духовним вредностима, ученици се навикавају да „уносе естетику" у производе свог рада (своје писмене радове, цртеже, рукотворине, покрете), као и у своје поступке у свакодневном животу (начин одевања, одржавања лепог изгледа предмета личне употребе, књига, свесака, своје собе, радног места, опхођења, улица, паркова, цвећњака итд.)

6. Слободно време и рекреација

Слободне активности ученика у оквиру васпитног рада су у школи веома разноврсне.
Задатак ових активности је да, према могућностима ученика и условима школе, афирмишу ученике у својој средини кроз одласке на спортске и културне догађаје, учествовање у разноврсним манифестацијама, смотрама, изложбама где постижу завидне резултате. У слободним активностима до пуног изражаја долазе сачуване функције ученика.

Васпитни програм ће се реализовати кроз рад одељенских заједница, рад одељењског старешине, одељењског већа, наставног већа, рад педагошко психолошке службе.
Наставничко веће и педагошко психолошка служба ће пратити реализацију васпитног програма.

21. 6. ПРОГРАМ ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Школска библиотека доприноси усавршавању свих фаза васпитно - образовног процеса и лакшем савлађивању градива ученика. Библиотека нуди ученицима школску литературу,приручну литературу и часописе уз информације за њихово коришћење. Чланови библиотеке су сви ученици и радници школе. Услуге су бесплатне. Библиотека је затвореног типа, коришћење њеног фонда доступно је само њеним члановима.

Као саставни део образовног процеса, школска библиотека мора да оствари следеће циљеве који су неопходни за унапређивање писмености, информатичке писмености, подучавања, учења и за подизање културног нивоа:

- ¬ подршка и побољшање образовних циљева наведених у наставном плану и програму школе
- ¬ развијање и неговање навике у читању и учењу код деце, као и навике коришћења библиотеке током целог живота
- ¬ пружање прилике да се искуси стварање и коришћење информација у циљу стицања знања, познавање, развијања маште и уживања, подстицање свих ученика да стичу корисне вештине вредновања и коришћења информација, без обзира на облик, формат или медиј као и да овладају и начинима комуникације
- ¬ обезбеђивање приступа локалним, регионалним, националним и глобалним изворима и могућностима, што оне који уче доводи у додир са различитим идејама, искуствима и ставовима
- ¬ организовање активности које јачају друштвену и културну свест
- ¬ сарадња са ученицима, наставницима, управом и родитељима да би се остварили циљеви школе
- ¬ заступање начела да су слобода мишљења и приступ информацијама неопходни предуслов за делотворно и одговорно учешће у грађанском и демократском друштву
- ¬ промоција читања извора и услуга школске библиотеке у школској и широј друштвеној заједници

Исходи програма:

- биће остварена сарадња са наставницима, ученицима и установама ван школе,
- остварити ће се сарадња и заједничко планирање и реализовање активности наставника, школског библиотекара и установа ван школе
- ученици ће бити оснажени да самостално уче и да кроз континуирано читање усвајају нова знања
- школска библиотека ће се континуирано допуњавати новим издањима у складу са потребама ученика и запослених

Фондови библиотеке морају бити евидентирани у одговарајуће књиге инвентара. Књиге инвентара су документ о власништву и показују бројно и вредносно стање библиотеке. Инвентарише се свака пристигла јединица библиотечке грађе. Она представља попис целокупне библиотечке грађе и служи за утврђивање стварног стања фондова. Библиотечка грађа се инвентарише према Правилнику о евиденцији библиотечке грађе.

Школска библиотека је обавезна да има ауторски и стручни каталог који пружају наставницима и ученицима основне информације о књизи. План рада библиотекара саставни је део Годишњег плана рада школе.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА:	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ И НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ:
Планирање и програмирање образовно-васпитног рада Планирање активности кроз годишње и месечне планове рада	- Планирање набавке литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике (укључује и буџет рада библиотеке) - Планирање набавке библиотечке грађе потребне за реализацију наставе и образовно – васпитног рада (укључује и буџет рада библиотеке) - Израђивање годишњег, месечних и оперативних планова - Планирање и програмирање рада са ученицима у школској библиотеци и дигиталној учионици (припреме за часове) - Израда програма рада библиотечке секције - Планирање развоја школске библиотеке (развојни план, акциони план) - Планирање професионалног развоја **Библтекар
Остварује се кроз сарадњу са ученицима Сарадња подразумева мотивисање ученика да се учлане у библиотеку, континуирано читају и библиотеку виде као део школе у коме ће добити подршку за унапређивање постигнућа.	- Укључивање ученика у програме/пројекте за подстицање читања из забаве и задовољства - Промовисање књиге и читања, обележавање дана у вези са писменошћу, књигом, читањем и библиотеком – часови у библиотеци - Подстицање читалачке културе и развој естетске перцепције и укуса и осећања за лепоту књижевног дела - Рад на развијању позитивног односа према читању и важности разумевања текста и упућивање на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) - Навикавање ученика да долазе у школску и јавну библиотеку и да учествују у културним активностима - Припремање ученика за самостално коришћење разних извора информација и помоћ ученицима у припреми и обради задате теме из различитих предмета (тематска настава) - Развијање информационе, медијске и информатичке писмености ученика и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања (заједнички часови са наставницима и часови библиотекарства) - Вођење библиотечке секције - Рад са ученицима у читаоници, у радионицама за ученике и на реализацији школских пројеката (Здрав живот, Екологија, Толеранција, Школа без насиља, Дечја права...) - Развијање навике за чување, заштиту и руковање књигама и часописима - Припремање прилога за школски сајт **Библтекар, наставници, ученици
Остварује е се кроз сарадњу са наставницима Сарадња подразумева	- Сарадња са наставницима на промоцији читања ради задовољства кроз све облике образовно - васпитног рада (редовна настава, ваннаставне активности, културна делатност, међушколска сарадња...) - Сарадња са наставницима у припремању ученика за самостално коришћење разних извора информација – развијање информационе (информатичке, медијске, дигиталне) писмености ученика - Организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци и часова тематске/истраживачке наставе - Сарадња са наставницима у примени савремених наставних метода рада и иновација у настави

континуирано праћење нових издања и одговарање на потребе наставног процеса.	- Припремање електронског наставног материјала за поједине часове у сарадњи са наставницима - Припремање електронског наставног материјала и припрема за заједничке часове (тематске и пројектне наставе) - Коришћење ресурса библиотеке у процесу настави - Информисање наставника о важним догађајима за образовно-васпитни рад - Информисање наставника о новоиздатим књигама, иручним часописима и другој грађи - Подстицање наставника на коришћење стручне литературе и различитих извора информација и информисање наставника о садржајима електронских извора информација у вези са професионалним развојем - Тематске изложбе и сусрети у вези с појединим издањима, ауторима, акцијама и јубилејима програма наставе **Библиотекар, наставници, запослени
Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе Повезивање школе и укључивање у сваки облик сарадње са установама значајним за унапређење образовног процеса.	- Сарадња са другим школама, школском, народном и другим библиотекама на територији локалне самоуправе - Сарадња са локалном самоуправом по питању промоције рада библиотеке и школе - Сарадња са просветним, научним, културним и другим установама - Рад у Друштву школских библиотекара Србије и других стручних друштава у локалној самоуправи и Републици Србији - Промоција рада школског библиотекара и професије школског библиотекара - Сарадња са другим школским библиотекама и Народном библиотеком “Доситеј Обрадовић“ у Новом Пазару - Сарадња са издавачким кућама - **** Библиотекар, наставници, ученици, запослени у установама културе**

21.8. ПРОГРАМ МАТУРСКИХ И ЗАВРШНИХ ИСПИТАИСПИТА

21.8.1. ПРОГРАМ МАТУРСКИХ ИСПИТА

Матурски испит је један од елемената система обезбеђивања квалитета стручног образовања. Полагањем матурског испита у средњем стручном образовању, појединац стиче квалификацију неопходну за учешће на тржишту рада. Матурским испитом се проверава да ли је ученик, по успешно завршеном четворогодишњем образовању, стекао стандардом квалификације прописана знања, вештине, ставове и способности, тј. стручне компетенције за занимање(а) за које се школовао у оквиру образовног профила.

Матурски испит састоји се од три независна испита:

- испит из српског језика и књижевности, односно језика и књижевности на којем се ученик школовао (у даљем тексту: матерњи језик);
- испит за проверу стручно–теоријских знања;
- матурски практични рад.

Концепт матурског испита заснован је на следећим принципима:

- уједначавање квалитета матурског испита на националном нивоу,
- унапређивање квалитета процеса оцењивања.

Уједначавање квалитета матурског испита на националном нивоу подразумева спровођење испита по једнаким захтевима и под једнаким условима у свим школама. Увођење механизама осигурања квалитета дефинисаних кроз стандардизоване процедуре и упутства за реализацију, важан су аспект квалитетног спровођења испита. На тај начин се доприноси уједначавању квалитета образовања на националном нивоу за сваки образовни профил. Унапређивање квалитета процеса оцењивања постиже се применом методологије оцењивања заснованог на компетенцијама, као валидног и објективног приступа вредновању компетенција

Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих припрема, у сарадњи са тимовима наставника сваког профила, Приручник о полагању матурског испита (https://zuov.gov.rs/zavrsni-ispit-i-maturski-ispit-srednje-strucno/).

Матурским испитом проверава се да ли је ученик, по успешно завршеном образовању за образовни профил, стекао стручне компетенције прописане Стандардом квалификације.

Матурски испит састоји се од три независна испита:

- испит из српског језика и књижевности, односно језика и књижевности на којем се ученик школовао (матерњег језика);
- испит за проверу стручно–теоријских знања;
- матурски практични рад.

У оквиру матурског испита се проверава стеченост стручних компетенција. Оцењивање стручних компетенција врши се комбинацијом метода: тестирање стручно теоријских знања и симулација путем извођења практичних радних задатака.

Тест знања заснива се на исходима стручног образовања (исходи знања), док су радни задаци формирани превасходно на основу јединица компетенција и омогућавају проверу оспособљености ученика за примену знања, демонстрацију вештина и професионалних ставова у радном контексту. На овај начин је омогућено мерење знања, вештина, ставова и способности који одговарају Стандарду квалификације образовног профила.

Критеријуми оцењивања стручних компетенција развијени су на основу јединица компетенција и чине Оквир за оцењивање компетенција за квалификацију. Оквир садржи критеријуме процене, дате у две категорије: аспекти и индикатори процене. Инструменти за оцењивање стручних компетенција – обрасци који се користе на матурском испиту формирани су и усклађени са Оквиром.

Организација матурског испита спроводи се у складу са Правилником о програму матурског испита за образовни профил. Матурски испит се организује у школи у три испитна

рока који се реализују у јуну, августу и јануару. Школа благовремено планира и припрема људске и техничке ресурсе за реализацију испита и израђује распоред полагања свих испита у оквиру матурског испита. За сваку школску годину директор, на предлог наставничког већа, формира Испитни одбор. Испитни одбор чине чланови свих испитних комисија, а председник Испитног одбора је по правилу директор школе.

За сваког ученика директор школе именује менторе. Ментор је наставник стручних предмета који је обучавао ученика у току школовања. Он помаже ученику у припремама за полагање теста за проверу стручно–теоријских знања и матурског практичног рада. У оквиру три недеље планиране наставним планом за припрему и полагање матурског испита, школа организује консултације, информише кандидате о критеријумима оцењивања и обезбеђује услове (време, простор, опрема) за припрему ученика за све задатке предвиђене матурскоим испитом.

У периоду припреме школа организује обуку чланова комисија за оцењивање на матурском испиту уз подршку стручних сарадника школе. Матурски испит спроводи се у школи и просторима где се налазе радна места и услови за реализацију матурског практичног рада. Матурски испит за ученика може да траје највише три дана. У истом дану ученик може да полаже само један од делова матурског испита. За сваки део матурског испита директор школе именује стручну испитну комисију, коју чине три члана и три заменика. Ради ефикасније реализације матурског испита, ако за то постоје прописани кадровски и материјални услови, у школи се може формирати и више испитних комисија, које могу истовремено и независно да обављају оцењивање.

Ученик који испуњава општи услов за приступање матурском испиту дужан је да школи поднесе писану пријаву за полагање и пратећу документацију у складу са Законом. Рок за пријављивање испита одређује школа.

Током матурског испита за сваког ученика појединачно, води се Записник о полагању матурског испита. У оквиру записника прилажу се:

- писани састав из матерњег језика;
- оцењен тест са испита за проверу стручно - теоријских знања;
- писани радови ученика у оквиру матурског практичног рада;
- обрасци за оцењивање сваког појединачног радног задатака свих чланова комисије.

Након реализације појединачног испита у саставу матурског испита комисија утврђује и евидентира успех ученика у Записницима о полагању матурског испита и ти резултати се објављују, као незванични, на огласној табли школе. На основу резултата свих појединачних испита Испитни одбор утврђује општи успех ученика на матурском испиту. Након седнице испитног одбора на којој се разматра успех ученика на матурском испиту, на огласној табли школе објављују се званични резултати ученика на матурском испиту.

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као аритметичка средња вредност оцена добијених на појединачним испитима у саставу матурског испита. Ученик је положио матурски испит ако је из свих појединачних испита у саставу матурског испита добио позитивну оцену. Ученик који је на једном или два појединачна испита у саставу матурског испита добио недовољну оцену упућује се на полагање поправног или поправних испита у саставу. У року од 24 сата од објављивања званичних резултата ученик има право подношења жалбе директору школе на успех остварен на матурском испиту.

Након реализације испита, а на захтев Центра, школа је у обавези да резултате испита достави Центру, ради праћења и анализе матурског испита. У ту сврху Центар благовремено прослеђује школи одговарајуће обрасце и инструменте за праћење.

Ученику који је положио матурски испит издаје се **Диплома** о стеченом средњем образовању за образовни профил. Уз Диплому школа ученику издаје **Уверење** о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил.

Испити у оквиру матурског испита:

1) **Испит из матерњег језика и књижевности**

Циљ испита је провера језичке писмености, познавања књижевности као и опште културе. Испит из матерњег језика полаже се писмено. На испиту ученик обрађује једну од четири понуђене теме. Ове теме утврђује Испитни одбор школе, на предлог стручног већа наставника матерњег језика. Од четири теме које се нуде ученицима, две теме су из књижевности а две теме су слободне. Оцену писаног рада утврђује испитна комисија на основу појединачних оцена сваког члана испитне комисије. Испитну комисију за матерњи језик чине три наставника матерњег језика, од којих се један именује за председника комисије. Сваки писмени састав прегледају сва три члана комисије и изводе јединствену оцену.

Организација испита:

- Писмени испит из матерњег језика траје три сата.
- У току испита у свакој школској клупи седи само један ученик.
- За време израде писаног састава у учионици дежура наставник који није члан Стручног већа наставника матерњег језика.
- Дежурни наставник исписује називе одабраних тема на школској табли и од тог тренутка се рачуна време трајања испита.
- Дежурни наставник прикупља све ученичке радове и записнички их предаје председнику испитне комисије за матерњи језик.
- Након евидентираних и изведених јединствених оцена за сваког од ученика председник испитне комисије сумира резултате и предаје потписане записнике и ученичке радове председнику Испитног одбора.

2) **Испит за проверу стручно–теоријских знања**

Циљ овог дела матурског испита је провера остварености очекиваних исхода знања за образовни профил, односно стручно–теоријских знања неопходних за обављање послова и задатака за чије се извршење ученик оспособљава током школовања. У наставном плану и програму за образовни профил, стручна знања неопходна за обављање послова и задатака стичу се у оквиру ужестручних наставних предмета битних за образовни профил. Провера остварености очекиваних исхода знања, односно стручно–теоријских знања врши се завршним тестирањем. Тест садржи највише 50 задатака, а конципиран је тако да обухвата све нивое знања и све садржаје који су процењени као темељни и од суштинског значаја за обављање послова и задатака у оквиру датог занимања, као и за наставак школовања у матичној области.

Тест и кључ за оцењивање теста припрема Центар, на основу Збирке теоријских задатака за матурски испит и доставља га школама. Комбинација задатака за матурски тест, узимајући у обзир и критеријум сазнајне сложености, формира се од: познатих задатака из Збирке теоријских задатака за матурски испит (75 бодова) и делимично познатих задатака насталих делимичном изменом задатака из Збирке теоријских задатака за матурски испит (25 бодова).

Тестове прегледа трочлана комисија, коју чине наставници стручних предмета, а према кључу достављеном из Центра. Сваки тест самостално прегледају сва три члана комисије, о чему сведоче својим потписима на тесту.

Успех на тесту изражава се нумерички, при чему се број бодова преводи у успех, на основу скале за превођење бодова у успех, дате у Приручнику. Утврђену нумеричку оцену комисија уноси на предвиђено место на обрасцу теста и у Записник о полагању матурског испита.

Организација испита:

- Тестирање у оквиру испита за проверу стручно–теоријских знања обавља се истовремено у свим школама у којима се реализује матурски испит за овај образовни профил. Термин тестирања, школе које имају кандидате у датом испитном року заједнички утврђују и достављају га Центру најкасније седам дана пре реализације.

- По избору чланова комисије за преглед тестова, школе треба да изврше кратку обуку чланова комисије уз подршку стручних сарадника школе.
- Центар на основу утврђене структуре, формира тест и доставља га у електронској форми школама у којима се матурски испит реализује, дан раније у односу на утврђен датум за полагање теста, а кључ на дан реализације теста.
- Лице задужено за техничку припрему теста у школи обавља све припреме и умножава тест. Припремљени тестови се пакују у коверат који се затвара, печати и чува у каси школе до почетка испита. За сигурност тестова, одговоран је директор школе.
- На дан испита, пола сата пре почетка, наставници дежурни током тестирања записнички преузимају коверат са тестовима за ученике и отпечаћују га у учионици, пред ученицима.
- Израда теста траје два сата. Током израде теста, сваки ученик седи сам у клупи и самостално решава тест. У учионици, где се врши тестирање, дежурају по два наставника који, према Правилнику о врсти образовања наставника у стручним школама, не могу предавати предмете/модуле обухваћене тестом.
- За решавање теста ученик треба да користи хемијску оловку (коначни одговори и резултати морају бити исписани хемијском оловком).
- По завршетку тестирања дежурни наставници записнички предају директору или другом одговорном лицу све решаване и неискоришћене тестове. На огласној табли школе, објављује се кључ теста.
- Председник комисије за преглед тестова преузима Записнике о полагању матурског испита, као и коверат са решаваним тестовима, као и коверат са три примерка кључа (за сваког члана) и приступа прегледу тестова. Након завршеног прегледања, евидентирања и потписивања Записника о полагању матурског испита, формира се извештај о резултатима ученика и постигнутом успеху на испиту за проверу стручно-теоријских знања и достављају потписани записници и сви решавани тестови председнику Испитног одбора.
- Најкасније у року од 24 сата по завршетку реализације теста објављују се незванични резултати тестирања на огласној табли школе.

3) **Матурски практични рад**

Циљ матурског практичног рада је провера стручних компетенција прописаних. Стандардом квалификације за образовни профил.
На матурском практичном раду ученик извршава два сложена радна задатак којим се проверава стеченост свих прописаних стручних компетенција. Радни задатак се реализује кроз практичан рад.

За проверу прописаних компетенција, на основу Оквира за процену компетенција за квалификацију образовног профила, утврђује се листа радних задатака. Листу радних задатака за проверу компетенција, радне задатке, прилоге и инструменте за оцењивање радних задатака припрема Центар у сарадњи са тимовима наставника. Листа радних задатака дата је у Приручнику.

Оцену о стеченим стручним компетенцијама на матурском практичном раду даје испитна комисија. Њу чине најмање три члана, које именује директор школе, према прописаној структури:

- два наставника стручних предмета за образовни профил,, од којих је један председник комисије
- представник послодаваца – компетентни извршилац датих послова у области рада образовног профила кога предлаже Унија послодаваца Србије у сарадњи са одговарајућим пословним удружењима, Привредном комором Србије и Центром за стручно образовање.

Сваки члан испитне комисије пре испита добија обрасце за оцењивање радних задатака у оквиру одабране комбинације, а председник комисије води одговарајући део Записника о полагању матурског испита. Сваки члан комисије индивидуално оцењује рад ученика, користећи одговарајући образац за оцењивање радног задатка. Сваки радни задатак може се оценити са највише 100 бодова. Сваки члан испитне комисије вреднујући појединачно индикаторе у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова који је ученик остварио у оквиру појединачног задатка. Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије односно Привредна комора Србије у сарадњи са Заводом за унапређивање образовања и васпитања - Центром. Базу података о екстерним члановима испитних комисија води Центар. У оквиру Приручника налазе се обрасци за оцењивање радних задатака. Појединачан број бодова (сваког члана комисије) се уноси на одговарајуће место у Записнику о полагању матурског испита и на основу тога комисија утврђује просечан број бодова за сваки радни задатак. Ако је просечни број бодова на појединачном радном задатку, који је кандидат остварио његовим извршењем, мањи од 50%, сматра се да кандидат није показао компетентност. Успех на матурском практичном раду изражава се нумерички, при чему се број бодова преводи у успех, на основу скале за превођење бодова у успех, дате у Приручнику.

Организација испита

- Матурски практичан рад реализује се у школским кабинетима или просторима где се налазе радна места и услови за које се ученик образовао у току свог школовања.
- Стручно веће наставника стручних предмета школе бира радне задатке на основу листе задатака из овог Приручника и формира школску листу која ће се користити у том испитном року. Број комбинација мора бити за 10% већи од броја ученика који полажу матурски испит у једном одељењу.
- По формирању Испитног одбора директор утврђује чланове комисија за оцењивање матурског практичног рада и њихове заменике. Предлог имена екстерних чланова комисије се благовремено доставља Центру ради добијања сагласности.
- По избору чланова комисије за оцењивање, школа треба да изврши обуку чланова комисије уз подршку стручних сарадника школе. Сви чланови комисије треба да буду упознати са документом Инструкције за оцењиваче и да у складу са тим усвоје ток припреме и извођења радних задатака, као и да примењују утврђене принципе и правила оцењивања.
- Лице задужено за техничку подршку реализацији матурског практичног рада припрема: неозначене коверте у којима се налазе по четири описа задатка (један ће преузети ученик, а три су намењена члановима комисије) и три обрасца за оцењивање са претходно одштампаним подацима о школи, шифром и називом задатка, за чланове комисије;
- Ученик извлачи комбинацију радних задатака непосредно пред полагање завршног испита, без права замене. Ученик добија опис радног задатка са одговарајућим прилозима непосредно пред његову реализацију.
- Сваком ученику се обезбеђују једнаки услови за почетак обављања радног задатка.
- Трочлана комисија прати рад сваког ученика током реализације практичног рада.
- Најкасније у року од 24 сата по завршетку реализације практичног матурског рада сумирају се резултати тог дела испита и објављују, као незванични, на огласној табли школе. Потписани записници, са предвиђеном документацијом, прослеђују се председнику Испитног одбора.

21.8.2.. ПРОГРАМ ЗАВРШНИХ ИСПИТА

Завршни испит је један од елемената система обезбеђивања квалитета стручног образовања. Полагањем завршног испита у средњем стручном образовању, појединац стиче квалификацију неопходну за учешће на тржишту рада.

Завршним испитом се проверава да ли је ученик по успешно завршеном **трогодишњем образовању**, стекао наставним планом и програмом прописана знања, вештине, ставове и способности, тј. главне стручне компетенције за занимање(а) за које се школовао у оквиру образовног профила.

Концепт завршног испита заснован је на принципима:

- уједначавање квалитета завршног испита на националном нивоу,
- унапређивање квалитета процеса оцењивања.

Уједначавање квалитета завршног испита на националном нивоу подразумева спровођење испита по једнаким захтевима и под једнаким условима у свим школама. Увођење механизама осигурања квалитета дефинисаних кроз процедуре и упутства за реализацију, важан су аспект квалитетног спровођења испита на националном нивоу. На тај начин се доприноси уједначавању квалитета образовања на националном нивоу за сваки образовни профил.

За сваки образовни профил Завод за унапређивање образовања и васпитања - Центар за стручно образовање и образовање одраслих издаје Приручник о полагању завршног испита (https://zuov.gov.rs/zavrsni-ispit-i-maturski-ispit-srednje-strucno/), којим се детаљно описује начин припреме, организације и реализације испита.

У састав Приручника улази:

- Програм завршног испита
- Радне задатке са радним налогом и техничко технолошком документацијом
- Обрасце за оцењивање радних задатака на завршном испиту
- Збирни образац за оцењивање радних задатака на завршном испиту

Циљ завршним испитом проверава се да ли је ученик, по успешно завршеном образовању за образовни профил, стекао знања, вештине и ставове у складу са наставним планом и програмом образовног профила.

У оквиру завршног испита ученик извршава стандардизоване радне задатке којим(а) се проверавају стручне компетенције, израђен(а) на основу наставног плана и програма образовног профила.

Оцењивање стечености знања, вештина и ставова прописаних наставним планом и програмом врши се током реализације - извођења практичних радних задатака. Радни задаци формирани су превасходно на основу садржаја наставних предмета и омогућавају проверу оспособљености ученика за примену знања, демонстрацију вештина и професионалних ставова у радном контексту. Критеријуми оцењивања развијени су на основу садржаја наставних предмета а инструменти за оцењивање су обрасци који се користе на завршном испиту и саставни су део овог приручника.

Кандидат полаже завршни испит у складу са Правилником о програму завршног испита за образовни профил и Приручником о полагању завршног испита за образовни профил.

Посебни предуслови за полагање и спровођење завршног испита су:

Ученик:

- заштитна одећа и обућа

За припрему и спровођење завршног испита неопходно је да школа самостално или у договору са социјалним партнерима обезбеди потребне услове:

- време
- простор за реализацију испита
- уређаје, алат опрему и прибор
- потребан материјал за израду одговарајућих радних задатака
- пратећу документацију за радне задатке (обрасци, прилози, пратећа литература)
- техничку документацију за обављање сервиса у гарантном року у складу са
- расположивим условима
- обрасце записника за сваког ученика
- описе радних задатака и прилоге за сваког ученика и члана испитне комисије
- обрасце за оцењивање радних задатака
- чланове комисија обучене за оцењивање засновано на компетенцијама.

Током реализације испита није дозвољена употреба мобилних телефона. Ученици који не задовољавају прописане предуслове, дефинисане Програмом завршног испита за образовни профил, не могу приступити полагању испита.

Школа благовремено планира и припрема људске и техничке ресурсе за реализацију испита и израђује распоред полагања.

Кандидати полажу завршни испит у просторима (кабинети, радионице, производне хале, градилишта…) у којима се налазе радна места и у којима су обезбеђени услови за његово спровођење. Просторије и радна места за полагање испита треба да буду благовремено припремљене.

Стручно веће наставника стручних предмета школе бира комбинације радних задатака на завршном испиту на основу листе комбинација из овог Приручника и формира школску листу која ће се користити у датом испитном року. Број понуђених комбинација, за ученике једног одељења који полажу завршни испит, мора бити најмање 10% већи од броја ученика који излазе на завршни испит.

У Приручнику је за сваки радни задатак дат опис радног задатка. Ученик извлачи комбинацију радних задатака непосредно пред полагање завршног испита, без права замене. Ученик добија радни налог са одговарајућим прилозима за сваки задатак непосредно пред његову реализацију. У периоду припреме школа организује обуку чланова комисије за оцењивање на завршном испиту уз подршку стручних сарадника школе.

Завршни испит за ученика може трајати највише два радна дана, с тим да ученик у једном дану може полагати само један радни задатак. Полагање не мора бити у континуитету (дан за даном).

За сваког ученика директор школе именује **ментора**. **Ментор** је наставник стручних предмета који је обучавао ученика у току школовања. Он помаже ученику у припремама за полагање завршног испита. У оквиру три недеље планиране наставним планом за припрему и полагање завршног испита, школа организује консултације, информише кандидате о критеријумима оцењивања и обезбеђује услове (време, простор, опрема) за припрему ученика за све задатке предвиђене завршним испитом.

По формирању Испитног одбора директор утврђује чланове испитне комисије за оцењивање на завршном испиту и њихове заменике. Комисију чине три члана, које именује директор школе, према прописаној структури:

- два наставника стручних предмета за образовни профил, од којих је један председник комисије,
- представник послодаваца – компетентни извршилац датих послова у области из које је образовни профил – кога предлаже Унија послодаваца Србије у сарадњи са одговарајућим пословним удружењима, Привредном комором Србије и Центром.

Имена екстерних чланова комисије достављају се Центру за стручно образовање и образовање одраслих.

Провера прописаних компетенција спроводи се на основу листе стандардизованих радних задатака, која је саставни део Приручника. Сваком ученику се обезбеђују једнаки услови за обављања радног задатка. Припрема услова за одговарајуће задатке мора бити благовремена како се не би реметио ток и регуларност реализације испита.

Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије односно Привредна комора Србије у сарадњи са Заводом за унапређивање образовања и васпитања - Центром.

Оцену о стеченим стручним знањима, вештинама и ставовима на завршном испиту даје испитна комисија. Оцењивање радног задатка се врши индивидуално. Сваки члан испитне комисије пре испита добија свој образац за оцењивање радног задатака, а председник комисије води и Записник о полагању завршног испита. Након приступања ученика и извлачења радног задатка, чланови комисије техником посматрања оцењују практично извођење. Време израде радног задатка контролишу сви чланови комисије. Уколико ученик није реализовао радни задатак у оквиру предвиђеног времена, прекида се извођење и комисија оцењује оно што је до тог тренутка урађено. Сваки члан комисије индивидуално оцењује рад ученика, вредњујући појединачне индикаторе у свом обрасцу за оцењивање радног задатка. Обрасци за оцењивање радних задатка налазе Приручника.

Успех на завршном испиту зависи од укупног броја бодова које је ученик стекао извршавањем стандардизованих радних задатка. Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова за задатак. Појединачан број бодова (сваког члана комисије) се уноси на одговарајуће место у Записнику о полагању завршног испита и на основу тога комисија утврђује просечан број бодова.

Ако кандидат оствари просечних 50% и више бодова на сваком радном задатку, сматра се да је показао компетентност. Успех на завршном испиту изражава се нумерички, при чему се број бодова преводи у успех, на основу скале за превођење бодова у успех, дате у Приручнику.

Током завршног испита за сваког ученика појединачно, води се Записник о полагању завршног испита. У оквиру Записника прилажу се обрасци за оцењивање радног задатака свих чланова комисије. Након реализације завршног испита комисија утврђује и евидентира успех ученика у Записнику о полагању завршног испита и ти резултати се објављују, као незванични, на огласној табли школе.

На основу резултата испита, Испитни одбор утврђује успех ученика на завршном испиту. Након седнице испитног одбора на којој се разматра успех ученика на завршном испиту, на огласној табли школе објављују се званични резултати ученика на завршном испиту.

Ученику који је положио завршни испит издаје се Диплома о стеченом средњем образовању за образовни профил.

21.9. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА

Циљ програма социјалне заштите у школи је унапређивање социјалног и породичног статуса ученика како би се створили оптимални услови за раст, развој и напредовање ученика.

Поред образовних задатака као примарних, школа има задатак да подстиче и унапређује социјални статус ученика. Такође треба да развија вештине за живот у демократском друштву које се остварују садржајима и активностима којима се доприноси да је ученик способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву руководећи се правима и одговорностима које има као припадник заједнице. Прихвата и поштује друге као аутономне и једнако вредне особе. Својим активностима у заједници доприноси заштити и неговању људских права, хуманистичких вредности и основних демократских вредности и принципа. Бирају културе и традиције које ће

неговати и афирмисати, поштујући право других да негују и афирмишу другачије културе и традиције. Поштује равноправност различитих заједница и њихових традиција и идентитета. Посебно води рачуна о могућој маргинализацији или дискриминацији своје или других заједница и активно изражава солидарност са онима који су дискриминисани или маргинализовани. У ситуацији када је заинтересован уме да се удружује са другима како би ангажовано, толерантно, аргументовано и критички заступали одређене ставове, интересе и политике поштујући права оних који заступају супротстављене иницијативе, тако и релевантне норме, правила и процедуре за доношење одлука.

Задаци програма социјалне заштите су праћење породичног и социјалног статуса ученика, промена које се током времена дешавају на том плану и спровођење планираних мера. У домену својих могућности школа треба да побољша положај ученика угрожених социо-екомомском или породичном ситуацијом обезбеђивањем помоћи или упућивањем у надлежне установе. Оснаживање ученика за прихватање и поштовање других као аутономних и једнако вредних особа како би допринели заштити и неговању људских права, хуманистичких вредности и основних демократских вредности и принципа.

Социјална заштита ученика подразумева систем различитих мера и активности чији је циљ пружање подршке ученицима са социјалним проблемима, тј. ученицима који припадају осетљивим групама као што су:

- материјално угрожене породице,
- ученици без родитељског старања,
- породице у којима је родитељ самохран,
- ромске националне мањине,
- лица са инвалидитетом,
- лица са хроничним болестима,
- избегла и расељена лица,
- деца, тј. ученици са сметњама у развоју и поремећајима у понашању.

Активности којима се остварују циљеви и задаци програма социјалне заштите ученика састоје се у:

- пружању помоћи ученицима са поремећајима у понашању,
- пружању помоћи васпитно запуштеним и/или угроженим ученицима, ученицима који долазе из дефицијентних породица или породица са проблематичним односима,
- сарадњи са установама и организацијама које се баве социјалним питањима (Црвени крст, Центар за социјални рад),
- упознавању и праћењу социјалних прилика ученика/упућивање у остваривање социјално-заштитних мера,
- утврђивању социоекономског статуса родитеља,
- упућивању родитеља на остваривање права,
- развијање вредности пријатељства, солидарности и колегијалности,
- прибављање радног материјала за децу лошег материјалног статуса,
- набавка књига,
- гратис путовања на излете, екскурзије,
- осигурање ученика,
- подршка ученицима којима је потребна подршка стручног лица,
- хуманитарне акције на нивоу школе,
- радионице за ученике које имају за циљ развијање емпатије према ученицима из осетљивих група.

Помоћ социјално угроженим ученицима - Идентификација ученика са одређеним социјалним проблемима врши се стално. Одељењске старешина, стручни сарадници и директор школе, на почетку сваке школске године врше мониторинг социјалног стања ученика и на основу тога сачињавају план деловања. Током године, свака нова ситуација бива опсервирана. Уочене проблеме школа покушава да реши у сарадњи са родитељима (усменим или писменим позивом у школу, информативним разговорима), а уколико резултати изостану, у току школске године укључују се установе и организације социјалне заштите.

Помоћ материјално угроженим ученицима - Идентификација ученика који се налазе у тешкој материјалној ситуацији обавља се како на почетку, тако и током целе године. Школа помаже ученицима у виду набавке уџбеника, помоћи у виду бесплатних екскурзија, излета, информисању ученика и родитеља о стипендијама, утврђивање социоекономског статуса родитеља, упућивање на остваривање социјално-заштитних мера, и др.

Носиоци активности су одељењске старешине, наставници, стручни сарадници, директор школе, чланови тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, чланови тима за инклузију, ученички парламент, родитељи.

21.10. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА

Циљ здравствене заштите је изграђивање личности, оспособљене да брине за сопствено здравље и развој физичких и психичких способности, као и њихово оспособљавање за здрав живот и рад. Усвајање функционалних знања и вештина од значаја за унапређење и очување здравља и гледање на здравље појединца као на опште добро; подизање и унапређење здравствене свести ученика; здрав развој личности кроз покретање позитивних емоција, формирање правилних ставова према здрављу и животу, спровођење позитивних акција за здравље, усвајање навика које унапређују здравље ученика, наставника, родитеља. Такође, школа сарађује са здравственом установом у циљу спровођења здравствене заштите ученика (лекарски прегледи, систематски прегледи, вакцинација).

Задаци здравствене заштите су:

- стицање знања, формирање ставова и понашања ученика у складу са здравим начином живота: правилна исхрана; хигијенске навике; физичка активност; превенција болести зависности; хуманизација односа међу половима; квалитетан суживот у заједници; промовисање позитивних социјалних интеракција у циљу очувања здравља; мотивисање и оспособљавање ученика да буду активни учесници у очувању свога здравља, развијање одговорног односа према себи и другима, превенција негативних облика понашања значајних за очување здравља,
- унапређивање хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делују на здравље,
- остваривање активног односа и узајамне сарадње школе, породице и заједнице ради утицања на развој, заштиту и унапређење здравља ученика.
- сарадња са здравственим установама у спровођењу здравствене заштите ученика, посебно у обављању лекарских прегледа ученика, ученика која иду на вишедневне екскурзије, у спровођењу редовних систематских лекарских прегледа и вакцинација, у складу са законом.

Школа је у обавези да поступа према Протоколу о поступању у школи са ученицима оболелим од дијабетеса које су припремили Министарство здравља и Републичка стручна комисија за превенцију и контролу шећерне болести, у сарадњи са Министарством просвете и Министарством туризма и омладине.

Непосредна здравствена заштита ученика се остварује у Дому здравља и обухвата бригу о здрављу и развоју ученика, предузимање мера за спречавање обољења, чување и побољшање здравља, откривање обољења и лечење оболелих.

У оквиру превентивног рада на здравственој заштити ученика обавља се:

- вакцинација и ревакцинација,
- систематски прегледи,
- контролни прегледи ученика код којих се на систематском прегледу пронађе неко обољење,
- прегледи ученика пре спортских такмичења,
- контрола санитарно хигијенских услова живота и рада,
- превентивни стоматолошки прегледи,
- предавања на тему превенције и очувања здравља.

Програм здравствене заштите реализоваће се кроз План и програм рада ОС, кроз часове редовне наставе, Програм школског спорта и спортских активности и предавања за ученике. Овим програмом су обухваћени сви ученици и запослени у школи.

Праћење реализације програма здравствене заштите ће се вршити увидом у педагошку документацију - дневнике образовно-васпитног рада, записнике стручних органа и тимова и праћењем реализације планираних активности годишњим планом

21.11. ПРОГРАМ ОЧУВАЊА МЕНТАЛНОГ ЗДРАВЉА УЧЕНИКА

Ментално здравље ученика представља кључни аспект њиховог свеукупног развоја, не само у смислу образовних постигнућа, већ и у обликовању њихових личних и социјалних вештина. У савременом друштву, где су ученици изложени различитим променама и изазовима, укључујући друштвене медије, породичне и материјалне прилике и глобалне догађаје, ментално здравље постаје централно питање које захтева пажњу.

Ментално здравље не укључује само одсуство менталних поремећаја, већ и општу добробит и способност појединца да се носи са стресом, остварује своје потенцијале, ради продуктивно и доприноси заједници. Стога, разумевање и унапређење менталног здравља ученика захтева мултидисциплинаран приступ који укључује школу, родитеље, стручњаке и ширу заједницу.

Ментално здравље у кризним ситуацијама представља кључно питање у савременом друштву, посебно у контексту школе и заједнице. Кризе могу бити узроковане различитим факторима, укључујући природне катастрофе, губитак блиских особа, социјалне неправде, економске потешкоће или насиље. У овим тренуцима, емоционални и психолошки изазови могу се драстично повећати, што може довести до дугорочних последица за ментално здравље ученика.

Према истраживањима, ментални поремећаји често се манифестују већ у раном узрасту, а у многим случајевима остају непрепознати и нелечени. Због тога је од суштинског значаја створити систем подршке који ће омогућити правовремено препознавање и интервенцију. Наставници, родитељи и заједнице играју кључну улогу у препознавању симптома менталног поремећаја и пружању правовремене подршке. Симптоми се могу манифестовати на различите начине и могу варирати од ученика до ученика. Кључне категорије симптома укључују:

1. Емоционални симптоми

- **Анксиозност**: Ученици се могу осећати преплављено бригама о школским задацима, односима са вршњацима или чак будућношћу. То може довести до напада панике или константне нервозе.
- **Депресија**: Симптоми депресије укључују стални осећај туге, безнађа, или губитак интереса за активности које су раније биле занимљиве. Могу се јавити и физички симптоми, као што су умор или проблеми са спавањем.
- **Иритабилност (раздражљивост) и промена расположења**: Ученици могу постати преосетљиви, имајући честе промене расположења без јасног разлога, што може утицати на њихове односе са другима.

2. Когнитивни симптоми

- **Проблеми са концентрацијом**: Ученици често имају потешкоћа да се фокусирају на задатке, што може негативно утицати на њихов академски учинак. Могу се осећати заборавно или имати потешкоћа у организовању мисли.
- **Смањена мотивација**: Губитак ентузијазма за школу или активности које су раније биле занимљиве може указивати на емоционалне проблеме. Ученици могу избегавати задатке или се повлачити из друштвених активности.

3. Физички симптоми

- **Промене у апетиту**: Ученици могу приметити значајне промене у апетиту, било да једу више него обично или губе апетит, што може довести до наглих промена телесне тежине.
- **Проблеми са спавањем**: Инсомнија или прекомерно спавање су уобичајени симптоми стреса и анксиозности. Ученици се могу будити уморни или имати потешкоћа са успављивањем.
- **Физичке тегобе**: Ученици могу појавити главобоље, болови у стомаку или други физички симптоми који немају медицинску основу. Ови симптоми често су резултат емоционалног стреса.

Превенција менталних проблема код ученика може се постићи кроз проактиван приступ који укључује едукацију, подршку и развој вештина. Кључне стратегије превенције укључују:

1. Едукација о менталном здрављу

- **Укључивање менталног здравља у курикулум**: Школа треба да имплементира програме који се фокусирају на ментално здравље као део наставног плана, обезбеђујући ученицима информације о препознавању симптома и стратегијама суочавања.
- **Радионице и семинари**: Организовање радионица за ученике и родитеље како би се повећала свест о менталном здрављу и важности тражења помоћи када је то потребно.

2. Развијање вештина суочавања

- **Обука о емоционалној интелигенцији**: Едукација ученика о препознавању и управљању својим емоцијама може их оснажити у кризним ситуацијама. Радионице о емоционалној интелигенцији могу помоћи ученицима да идентификују своја осећања и развију стратегије за суочавање с њима.
- **Технике опуштања**: Учење техника као што су вежбе дисања, медитација или јога може пружити ученицима алате за управљање стресом и анксиозношћу. Ове технике могу се интегрисати у редовне часове или пружити као опционалне активности.

3. Подстицање физичке активности

- **Организовање физичких активности**: Редовно вежбање, као што су спортске игре или друге физичке активности, доказано побољшава расположење и смањује симптоме анксиозности и депресије.
- **Здрав начин живота**: Образовање о здравој исхрани, физичкој активностима и важности сна може допринети општем менталном здрављу.

4. Стварање сигурног окружења

- **Отворена комуникација**: Школа треба да подстиче отворену и искрену комуникацију међу ученицима и наставницима, омогућавајући ученицима да се осећају сигурнима када изражавају своја осећања.
- **Програми подршке**: Увођење програма који промовишу позитивне међуљудске односе, као што су групе подршке или иницијативе за тимски рад.
- **Менторски програми**: Увођење система менторства, где старији ученици помажу млађима, може створити заједништво и пружити емоционалну подршку вршњака.

5. Интервенције у кризним ситуацијама

- **Планови за хитне случајеве**: Школа треба да имати јасне протоколе за реаговање на кризне ситуације. Ови планови требају укључивати контакт информације, као и процедуру за пружање подршке ученицима током и након кризе.

- **Психолошка прва помоћ**: Укључивање обуке о психолошкој првој помоћи за раднике школе може помоћи у пружању тренутне подршке ученицима који су претрпели емоционални стрес током кризе.

6. Повезивање са стручњацима

- **Партнерство са локалним институцијама**: Сарадња са психолошким службама, невладиним организацијама и другим стручњацима може обезбедити додатне ресурсе и подршку за ученике и њихове породице.
- **Групна терапија и радионице**: Организовање групних сеанси за ученике који су претрпели сличне кризе може омогућити дељење искустава и пружање међусобне подршке.

7. Укључивање родитеља

- **Едукација родитеља**: Организовање радионица за родитеље о менталном здрављу и симптомима који могу указивати на проблеме код њихове деце.
- **Подстицање активног укључивања**: Родитељи треба да буду активно укључени у образовни процес и да пруже подршку својој деци, слушајући их и разумевајући њихове бриге.

Школа треба да предузме следеће мере за подршку ученицима и унапређење њиховог менталног здравља:

1. Пружање стручне подршке:

- Школа треба да обезбедити да школски психолог буде доступан ученицима за разговор о проблемима које имају. То може укључивати индивидуалне или групне сеансе.

2. Стварање програма подршке:

- Организовати програме подршке за ученике, као што су групе за разговор или радионице за развијање вештина суочавања. Ови програми могу омогућити ученицима да деле своја искуства и уче једни од других.

3. Подизање свести о менталном здрављу:

- Организовати кампање за подизање свести о менталном здрављу унутар школе, путем постера, предавања или друштвених медија. Информисање о доступним ресурсима и како их користити може помоћи у смањењу стигме.

4. Укључивање заједнице:

- Сарадња са локалним организацијама и стручњацима може обезбедити додатне ресурсе и подршку за ученике. Организовање заједничких догађаја може помоћи у повезивању ученика са локалним ресурсима.

5. Промоција позитивног окружења:

- Подстицање културе прихватања и разумевања међу ученицима. Организација активности које промовишу сарадњу и тимски рад може помоћи у јачању међуљудских односа.

Ментално здравље ученика је сложено, али изузетно важно питање које захтева пажњу и проактиван приступ. Разумевање симптома, имплементација превентивних мера и пружање адекватне подршке могу значајно побољшати квалитет живота ученика и њихову способност да се суочавају с изазовима. Кроз заједничке напоре школе, родитеља и заједнице, можемо створити подржавајуће окружење које ће омогућити младима да развијају своје потенцијале и постану емоционално стабилни и успешни појединци. Стварањем подржавајућег окружења у школи можемо помоћи ученицима да се суоче с изазовима и изграде здравије емоционалне темеље за будућност.

21.12. ПРОГРАМ СТИЦАЊА ЗНАЊА И ВЕШТИНА ЗА ПОТРЕБЕ ОДБРАНЕ ЗЕМЉЕ У УСЛОВИМА ВАНРЕДНОГ И РАТНОГ СТАЊА

Одредбама Закона о војној, радној и материјалној обавези ученици средњих школа су дефинисани као категорија грађана која се стицањем практичних знања и вештина кроз систем образовања и васпитања обучава за потребе одбране земље у условима ванредног и ратног стања.

Циљ програма: стварње услови да ученици завршних разреда средње школе стекну основна знања о систему одбране, да са упознају са својим правима и обавезама, као и да развију свест о потреби одбране земље и значају неговања патриотских осећања

Настава из области Основе система одбране Републике Србије може се изводити и уз стручну помоћ представника територијалних органа Министарства одбране и резервних војних старешина, благовременим достављањем захтева за стручну помоћ. Директор школе је у обавези да обезбеде контакт са представницима центара Министарства одбране за локалну самоуправу, ради заједничке координације и извештавања о степену и начину реализације наставе из ове области.

Релизација тема: факултативно током четири часа одељенског старешине у току школске године, теме су груписане на следећи начин:

час 1 - Место, улога и задаци Војске Србије у систему безбедности и одбране Републике Србије; Војна обавеза у Републици Србији; Радна и материјална обавеза у Републици Србији;

час 2 - Како постати официр Војске Србије; Како постати професионални војник; Физичка спремност - предуслов за војни позив;

час 3 - Служба осматрања и обавештавања; Облици неоружаног отпора; Бојни отрови, биолошка и запаљива средства; Цивилна заштита;

час 4 - Тактичко-технички зборови.

Тактичко-технички зборови се реализују кроз организовану посету јединици Војске Србије у Новом Пазару.

Носиоци реализације: одељењске старешине завршних разреда. Стручна помоћ у реализацији програма: Центар Министарства одбране у Новом Пазару и команда јединице Војске Србије у Новом Пазару.

21.13. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА

У Техничкој школи се ради на маркетинку, односно на развоју и унапређивању угледа и имица школе, као и промоцији не само у локалној заједници, већ и ширем региону. Посебна пажња се посвећује промоцији школе, успеха и достигнућа како њених ученика, тако и наставника.

План маркетинга школе је саставни део Годишњег плана рада. У оквиру маркетинга школе у школи се спроводе активности као што су ажурирање школског сајта, штампање часописа, промоције школе у основним школама на територији општине, организовање „Дана отворених врата Техничке школе“ за све ученике завршних разреда, учешће на Сајму образовања, израда рекламног материјала о школи.

21.14. ПРОГРАМ СТРУЧНОГ АКТИВА ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Стручни актив за развој школског програма чине најмање три члана, који се именују из реда наставника и стручних сарадника. Стручни актив за развој школског програма има руководиоца, који за свој рад и за рад чланова актива одговара директору Школе и наставничком већу. Сви чланови стручног актива за развој школског програма одговорни су за свој рад директору и наставничком већу. Наставничко веће може сменити члана, односно руководиоца стручног актива за развој школског програма уколико није задовољан његовим радом. Мандат члановима стручног актива за развој школског програма траје четири године. Стручни актив за развој школског програма ради у седницама.

Начин рада стручног актива за развој школског програма утврђује се Статутом, а детаљно разрађује Планом рада. Стручни актив за развој школског програма одржаће састанке према Плану рада који је саставни део Годишњег плана рада Школе. План рада Стручног актива за развој школског програма је оперативни план који садржи; теме, време реализације и носиоце активности.

Стручни актив за развој школског програма заузима ставове о одређеним темама доношењем закључака. О састанцима се води записник. Записник води председник стручног актива за развој школског програма и доставља га наставничком већу. Стручни актив за развој школског програма сачињава извештај о свом раду који је саставни део Годишњег извештаја о раду Школе.

Стручни актив за развој школског програма у оквиру своје надлежности:

1) доноси план рада и подноси извештаје о његовој реализацији,
2) израђује предлог школског програма;,
3) израђује пројекте који су у вези са школским програмом,
4) прати реализацију школског програма,
5) обезбеђује самосталност и флексибилност наставника у приступу наставном процесу и доношењу професионалних одлука,
6) припрема нацрт школског програма на основу наставног плана и програма,
7) процењује и вреднује постигнуте резултате у односу на дефинисане циљеве и задатке, као и општих и посебних стандарда знања,
8) учествује у унапређивању школског програма руководећи се резултатима процеса евалуације и властите процене своје образовне праксе,
9) утврђује посебне програме, садржаје и активности (пројекте Школе) којима Школа пружа могућност да ученици додатно унапреде своја звања, задовоље интересе, интересовања и потребе,
10) прати потребе и могућности локалне заједнице као и конкретне услове рада Школе,
11) обавља и друге послове по налогу директора и наставничког већа.

22. ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА И ЕВАЛУАЦИЈА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Циљ праћења остваривања Школског програма је стално осигурање и подизање квалитета васпитно образовног рада школе.

У току четворогодишњег периода систематски ћемо пратити остваривање Школског програма у првом, другом, трећем и четвртом разреду.Све податке и запажања о напредовању и развојним потребама ученика добићемо на основу питања:

- Да ли су ученици учили успешно?
- Да ли су активности биле прилагођене ученицима?
- Да ли су правилно изабрана наставна средства и колико су била корисна ученицима?
- Да ли су правилно изабране технике,методе и облици рада?

Одговоре на сва ова питања добићемо на основу:

- Посматрања ангажованости, активности, креативности и испитивања ученика.
- Усмено(разговором, усменим излагањем ученика на задате теме, ученичким објашњавањем промена,процеса и појава,јавним презентовањем самосталног или групног рада, дискусијама, расправама, фронталним усменим испитивањем групе илиодељења у форми кратких питања и одговора),
- Писмено (диктирати, краће писмено одговарање, писмени тематски радови, контролни задаци, пригодни тестови),
- Домаћи радови,
- Ученички радови и продукти ученичких активности,
- Разговор са ученицима о свим деловима процеса учења и наставе,
- задовољство ученика на часу.

У праћење остваривања Школског програма и оцењивања ученика укључени су наставници, ученици, родитељи, стручни сарадници,стручне институције, директор и овлашћени представници Министарства просвете. Праћење остваривања Школског програма и евалуација одвијаће се и кроз самовредновање и поступке спољашњег вредновања – евалуације):

- Поступак самовредновања и вредновања рада школе,
- Састанке стручних актива према плану,
- Праћење постигнућа,
- Консултације са надзорницима за осигурање квалитета,
- Посете другим школама и размену искустава са њима,
- Израду тестова,
- Реализацију планова, циљева и задатака, садржаја, активности, метода и облика рада

Имајући у виду да је оцењивање ученика један од важних сегмената школског програма, неопходно је да усвојимо стални систем вредновања постигнућа и праћење напредовања ученика кроз:

- Ефикасно припремање и планирање наставе,
- Свакодневно праћење реализације наставе,
- Регистровање важних података и запажања,
- Извештаје,
- Стално освртање на циљеве,задатке и постигнуча,
- Вођење рачуна о развојним потребама ученика,
- Унапређивање ученика и наставе у целини,
- Иновирање метода техника и облика рада,
- Вођење рачуна о образовним стандардима

У свим разредима оцењивање је изражено бројчано,осим за веронауку и грађанско васпитање где је оцењивање описно. Извештаји о реализацији Школског програма треба да доведе до бољег,квалитетнијег програмирања за следећу школску годину,а тиме до квалитетнијег образовно васпитног рада.Добра решења,нове могућности,сагледане тешкоће,слабости и пропусти биће нам смернице за следеће програмирање.

Праћење остваривања школског програма

Активности праћења	Начин праћења	Време праћења	Носиоци активности
Реализација часова редовне, додатне и допунске наставе и слободних активности	Увидом у евиденцију у: - књизи евиденције о образовно-васпитном раду у средњој школи - књизи о евиденцији осталих облика образовно-васпитном рада	- континуирани свакодневни увид - сумарни преглед на крају класифик. периода	Резредне старешине, предметни наставници, директор, помоћник директора, ППС служба
Припремљеност наставника за час и услови извођења наставе (уважавање дидактичких принципа)	- увидом у припреме за час предметних наставника - обилазак часова према распореду обилазака и указаној потреби	У току целе школске године	Директор, помоћник директора, ППС служба, ментори приправника
Реализација садржаја редовне, допунске и додатне наставе и слободних активности (облици, методе, средства)	Увидом у евидентирани садржај у: - књизи евиденције о образовно-васпитном рада - књизи о евиденцији осталих облика образовно-васпитном рада - обилазак часовима	У току целе школске године	Директор, помоћник директора, ППС служба, ментори приправника
Праћење напредовања ученика	а) Увидом у евиденцију у: - књизи евиденције о образовно-васпитном раду - личним евиденцијама психолога и директора б) Обилазак часова ц) Евиденција о резулатима са такмичења	Континуирано у току школске године и периодично на класификационим периодима	Директор, помоћник директора, ППС служба
Реализација завршних и матурских испита	Увидом у записнике комисија о завршним и матурским испитима	Након завршених испита	Разредне старешине, предметни наставници, директор

Сарадња са родитељима	Увидом у евиденцију сарадње родитеља са школом (присуство родитељским састанцима, отвореним вратима, индивидуални контакт са разред. стар, предметним наставницима, диретором, психологом) у Књизи евиденције о образ-васп. раду у школи и личној евиденцији наставника, директора, психолога	У току целе школске године	Разредне старешине, предметни наставници, директор помоћник директора, ППС служба
Реализација екскурзија, излета и стручних посета	Извештаји Наставничком већу, Школском одбору и Савету родитеља	Након реализације	Вођа пута и разредне старешине
Сарадња школе и локалне заједнице	Увидом у евиденцију у: - књизи евиденције о образовно-васпитном раду школи, - извештаји о реализацији акција	Након реализације активности	Разредне старешине, помоћник директора, директор